TÜRK KLASİKLERİ

Felâtun Bey ile Râkım Efendi

فلاطون بك ايله راقم افندى

Ahmed Midhat Efendi

احمد مدحت افندى

Anadolu Üniversitesi Yayınları

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 3588
AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 2420

FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ

فلاطون بك ايله راقم افندى

Yazar
Ahmet Midhat Efendi
احمد مدحت افندى

Çeviri/Hazırlayanlar
Doç.Dr. Gökhan TUNÇ
Yrd.Doç.Dr. Ebru ÖZGÜN

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Osmanlı Harflerine Aktaranlar
Doç.Dr. F. Betül Üyümez
Uzm. Serpil Mutlu Kırlı
Okt. Rahmetullah Uzun

Dış Kapak Tasarımı
Doç.Dr. Halit Turgay Ünalan

Sayfa Tasarımı
Mehmet Emin Yüksel

Grafiker
Özlem Çayırlı

Dizgi ve Yayıma Hazırlama
Kağan Küçük
Halil Kaya
Diğdem Koca

Felâtun Bey ile Râkım Efendi
فلاطون بك ايله راقم افندى

CIP-Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi

Ahmet Mithat, 1844 - 1912
Felâtun Bey ile Râkım Efendi

I. E. a II. Tunç, Gökhan III. Özgün, Ebru IV. Dizi: Anadolu Üniversitesi.
Açıköğretim Fakültesi yayınları; 2420

PL254. A33 A23 2017
ISBN: 978-975-06-2195-6

2017-14

AÜ Yay. No: 3588

1. Baskı

Bu kitap ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Basımevinde 4.900 adet basılmıştır.
ESKİŞEHİR, Ekim 2017

FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ

(Biraz da Bugünkü Ahvâle Bakalım)

براز ده بوکونکی احواله باقلم

Birinci Bâb

Felâtun Bey'i tanır mısınız? Hani ya şu Mustafa Merakî Efendizâde Felâtun Bey! Galiba tanıyamadınız. Fakat tanınacak bir çocuktur.

Mustafa Merakî Efendi Tophane'nin Beyoğlu'na civarca bir mahallesinde oturur. Mahallesinin semtini haber vermek olamaz. Semtini anladınız ya? Bu kadarıyla iktifâ ediniz.

Kendisi kırk beşlik bir adamdır. Fakat babası bir çocuğu genç evlendirirler ise yüzü gözü açılmadan dünya evine girmiş olacağından ırz ve edebini güzel muhafaza eder efkârında olmasıyla Mustafa Merakî Efendi'yi on altı yaşında iken evlendirmiş idi. Bu sebebe mebnî idi ki Mustafa Merakî Efendi henüz kırk beş yaşında olduğu hâlde yirmi yedi yaşında bir oğlu bulunup o dahi Felâtun Bey'dir. Fakat Mustafa Merakî Efendi'nin evlâdıyalnız Felâtun Bey'den ibaret değildir. Bir de kızı vardır ki ismi Mihribân Hanım'dır. Mustafa Merakî Efendi kırk beş yaşında olduğu zaman bu kız dahi on beş yaşında idi.

İnsan kırk beş yaşında iken böyle yirmi yedi yaşında bir oğul ile on beş yaşında bir kıza mâlik olmak ne büyük saadettir. Lâkin size derhâl şunu

برنجی باب

فلاطون بکی طانورمیسکز؟ هانیا شو مصطفی مراقی افندی زاده فلاطون بك! غالبا طانیه‌مدیکز. فقط طاننه‌جق بر چوجقدر.

مصطفی مراقی افندی طوپخانه‌نك بك اوغلنه جوارجه بر محله‌سنده اوتورر. محله‌سنك سمتنی خبر ویرمك اوله‌مز. سمتنی اکلادیکزیا؟ بو قدریله اکتفا ایدیکز.

کندیسی قرق بشلك بر آدمدر. فقط باباسی بر چوجغی کنچ اولندیررلر ایسه یوزی کوزی آچلمه‌دن دنیا اوینه کیرمش اوله‌جغندن افندی عرض وادبنی کوزل محافظه ایدر افکارنده اولمسیله مصطفی مراقی افندی یی اون التی یاشنده ایکن اولندیرمشیدی. بو سببه مبنی ایدی که مصطفی مراقی هنوز قرق بش یاشنده اولدیغی حالده یکرمی یدی یاشنده بر اوغلی بولنوب او دخی فلاطون بکدر. فقط مصطفی مراقی افندینك اولادی یالکز فلاطون بکدن عبارت دکلدر. برده قزی واردر که اسمی مهربان خانمدر. مصطفی مراقی افندی قرق بش یاشنده اولدیغی زمان بو قز دخی اون بش یاشنده ایدی.

انسان قرق بش یاشنده ایکن بویله یکرمی یدی یاشنده بر اوغل ایله اون بش یاشنده بر قزه مالك اولمق نه بیوك سعادتدر. لکن سزه درحال شونی

da ihtâr edelim ki böyle saadet ekseriyâ babalara mahsûs olup vâlideler için bu saadet musibet addolunur. Nasıl ki Mustafa Merakî Efendi'nin zevcesi için dahi öyle olmuş idi. Zira Mustafa Merakî Efendi on altı yaşında iken pederi tarafından evlendirildiği zaman on iki yaşında bir kız ile tezvic edilmiş idi. Öyle ya! Karı kocasından dört beş yaş küçük olmak lâzım gelmez mi?....

Vâkıâ on iki yaşındaki kızcağız on beş yaşında dünyaya çocuk getirdi. Ancak ondan sonra kaç defa gebe kaldı ise de çocuğunu rahminde barındıramayıp düşürür idi. Hekimler işin aslını tedkîk etmediklerinden hanımın rahminde tedavi ve tamiri nâ-kâbil bir ihtilâl olduğunu hükmederek el çektiler. İş ebelere kaldı. Onlar sargılar ile filânlar ile Mihribân Hanımı düşürtmeyip muhafaza edebildiler ise de, bî-çâre vâlidesi bu kızı doğurduktan sonra loğusa yatağında iken şehiden vefat eyledi....

Mevlâ rahmet eylesin! Böyle şeyler olağandır!..... Başka ne diyelim ya? Mustafa Merakî Efendi zevcesinden ayrıldığı zaman elinde on üç yaşında bir oğul ile kundakta bir kız bulunduğundan bir müddet zarurî teehhül edemedi. Hâlbuki asr-ı âhirin terakkiyât-ı medeniyyesi İstanbul'da bir adamın bekâr olarak yaşayabilmesine müsait olduğundan bir müddet bekâr kaldıktan sonra Mustafa Merakî Efendi bir daha teehhüle dahi lüzum göremedi. Kızına dâyelik etmek için geçkince cariye alıp o cariye çocuklara bakar, bir ihtiyarca Rum karısı yukarı hizmetini görür bir de Ermeni karısı aşçılık eder idi.

Nasıl? Hanesinin idâre-i dâhiliyyesini garipçe mi gördünüz? Bizim Mustafa Merakî Efendi alafranga-meşrep bir adam idi. Hem de hangi alafranga-meşreplerden bilir misiniz? Hani ya bundan on beş yirmi sene evvel İstanbul'da alafranga-meşrepler yok mu idi? İşte onlardan. Hâl ü vakti pek yolunda hem de ziyâdece

ده اخطار ایده لم که بویله سعادت اکثریا بابالره مخصوص اولوب والده لر ایچون بو سعادت مصیبت عد اولنور. نصل که مصطفی مراقی افندینك زوجه‌سی ایچون دخی اویله اولمشیدی. زیرا مصطفی مراقی افندی اون التی یاشنده ایکن پدری طرفندن اولندیرلدیکی زمان اون ایکی یاشنده بر قز ایله تزویج ایدلمشیدی. اویله یا! قاری قوجه سندن درت بش یاش کوچك اولمق لازم کلمز می ؟....

واقعا اون ایکی یاشنده کی قز جغز اون بش یاشنده دنیایه چوجق کتوردی. انجق اندن صکره قاچ دفعه کبه قالدی ایسه ده چوجغنی رحمنده بارندیره میوب دوشورر ایدی. حکیملر ایشك اصلنی تدقیق ایتمدکلرندن خانمك رحمنده تداوی و تعمیری ناقابل بر اختلال اولدیغنی حکم ایده رك ال چکدیلر. ایش ابه‌لره قالدی. انلر صارغیلر ایله فلانلر ایله مهربان خانمی دوشورتمیوب محافظه ایده بیلدیلر ایسه ده بیچاره والده سی بو قزی طوغوردقدن صکره لوغسه یتاغنده ایکن شهیداً وفات ایلدی....

مولا رحمت ایلسون! بویله شیلر اولاغاندر!..... بشقه نه دیه لم یا؟ مصطفی مراقی افندی زوجه‌سندن آیرلدیغی زمان النده اون اوچ یاشنده بر اوغل ایله قونداقده بر قز بولندیغندن بر مدت ضروری تأهل ایده مدی. حالبوکه عصر اخیرك ترقیات مدنیه‌سی استانبولده بر آدمك بیکار اوله‌رق یشایه‌بلمسنه مساعد اولدیغندن بر مدت بکار قالدقدن صکره مصطفی مراقی افندی بر دها تأهله دخی لزوم کوره مدی. قزینه دایه‌لك ایتمك ایچون کجکنجه جاریه آلوب او جاریه چوجوقلره باقار، بر اختیارجه روم قاریسی یوقارو خدمتنی کرور بر ده ارمنی قاریسی آشجیلق ایدر ایدی.

نصل؟ خانه‌سنك ادارهٔ داخلیه‌سنی غریبجه می کوردیکز؟ بزم مصطفی مراقی افندی الافرانغه مشرب بر آدم ایدی. هم ده هانکی الافرانغه مشربلردن بیلورمیسکز؟ هانیا بوندن اون بش یکرمی سنه اول استانبولده الافرانغه مشربلر یوقمی ایدی؟ ایشته انلردن. حال ووقتی پك یولنده هم ده زیاده جه

yolunda olduğundan kendisi zaten Üsküdarlı olduğu ve orada güzel konağı, bağı bahçesi dahi bulunduğu hâlde mücerred alafranga yani rahat yaşamak için cümlesini ucuza pahalıya bakmayarak satıp gelmiş Tophane'nin Beyoğlu'na civar bir mahallesinde müceddeden güzel bir hane inşa ettirip sakin olmuş idi. Alafrangaya olan merakın derecesini şundan anlayınız ki, yaptırdığı hane mutlaka alafranga olmak için kârgîr olarak yaptırılmış idi. Şimdi böyle bir semtte böyle bir hanede bu kadar alafranga olan bir adam artık hanesine Arap çorap doldurur mu? Bâ-husûs ki aralıkta bir alafranga dostları dahi gelmekte olduğundan bunlar meyânında hizmet etmek için Rum ve Ermeni hizmetçilere ihtiyacı der-kârdır.

Bizim asıl maksadımız Felâtun Bey'i haber vermek yani erbâb-ı mütâlaaya tanıtmak olduğuna göre pederi Mustafa Merakî Efendi hakkında böyle malûmat-ı atîka vermeye lüzum yoktur zannetmeyiniz. Felâtun Bey'i güzelce tanımak için kendisinin menşeini görmek elbet lâzımdır. Böyle bir menşeden neşet eden zâtın hâl ü tavrı daha kolay anlaşılabilir.

Felâtun Bey'in çocukluk zamanını nasıl geçirmiş olduğunu anlatmak için tafsîle ihtiyacımız yoktur. Mustafa Merakî Efendi kemâl derece alaturkalıktan yine kemâl derece alafrangalığa birden bire sıçramış bir adam olduğu ve bu tahavvül ise yalnız kendi telezzüzât-ı maddiyye ve maneviyyesi o yüzden hâsıl olmaktan neşet eylediği cihetle böyle bir adamın hem de öksüz kalan evlâdı nasıl bir terbiye altında büyüyeceğini her kim düşünse bulabilir. Vâkıâ çocuk Mekteb-i Rüştiyye'ye verilmiş olduğundan her gün çantası elinde gider gelir idi. Bundan başka bir de Fransız hocası var idi ki haftada iki defa gelir gider idi. Lâkin Mustafa Merakî Efendi öyle tahsil görmüş bir adam olmadığı gibi çocuğunun tahsiline nezârete dahi vakti olmadığından oğlunun mektebe gidip gelmesini ve Fransız hocasının dahi eve gelip gitmesini bir çocuğun terbiyesi için kâfi görür idi.

یولنده اولدیغندن کندیسی ذاتاً اسکدارلی اولدیغی واوراده کوزل قوناغی باغی باغچه‌سی دخی بولندیغی حالده مجرد الافرانغه یعنی راحت یشامق ایچون جمله‌سنی اوجوزه بهالی‌یه باقمیه‌رق صاتوب کلمش طوپخانه‌نك بك اوغلنه جوار بر محله‌سنده مجدداً کوزل بر خانه انشا ایتدیروب ساکن اولمشیدی. الافرانغه‌یه اولان مراقك درجه‌سنی شوندن اکلایکز که یاپدیردیغی خانه مطلقا الافرنغه اولق ایچون کارکیر اوله‌رق یاپدیرلمشیدی. شمدی بویله بر سمتده بویله بر خانه‌ده بو قدر الافرانغه اولان بر آدم ارتق خانه‌سنه عرب چوراب طولدیررمی؟ با خصوص که ارالقده بر الافرانغه دوستلری دخی کلمکده اولدیغندن بونلر میاننده خدمت ایتمك ایچون روم و ارمنی خدمتجیلره احتیاجی درکاردر.

بزم اصل مقصدمز فلاطون بکی خبر ویرمك یعنی ارباب مطالعه‌یه طانتمق اولدیغنه کوره پدری مصطفی مراقی افندی حقنده بویله معلومات عتیقه ویرمکه لزوم یوقدر ظن ایتمیکز. فلاطون بکی کوزلجه طانیمق ایچون کندیسنك منشئنی کورمك البت لازمدر. بویله بر منشأدن نشأت ایدن ذاتك حال وطوری دها قولای اکلاشیله‌بیلور.

فلاطون بکك چوجقلق زمانني نصل کچورمش اولدیغنی اکلاتمق ایچون تفصیله احتیاجمز یوقدر. مصطفی مراقی افندی کمال درجه الاتورقه‌لقدن ینه کمال درجه الافرانغه لغه بردن بره صچرامش بر آدم اولدیغی وبو تحول ایسه یالکز کندی تلذذات ماديه ومعنویه‌سی او یوزدن حاصل اولمقدن نشأت ایلدیکی جهتله بویله بر آدمك هم ده اوکسوز قالان اولادی نصل بر تربیه التنده بیویه‌جکنی هر کیم دوشونسه بوله‌بیلور. واقعا چوجق مکتب رشدیه‌یه ویرلمش اولدیغندن هر کون چانطه‌سی النده کیدر کلور ایدی. بوندن بشقه برده فرانسز خواجه‌سی وار ایدی که هفته‌ده ایکی دفعه کلور کیدر ایدی. لکن مصطفی مراقی افندی اویله تحصیل کورمش بر آدم اولمدیغی کبی چوجغنك تحصیلنه نظارته دخی وقتی اولمدیغندن اوغلنك مکتبه کیدوب کلمسنی و فرانسز خواجه‌سنك دخی اوه کلوب کیتمسنی بر چوجغك تربیسه‌سی ایچون کافی کورر ایدی.

Oğlunun gördüğü terbiye bu yolda olduktan sonra kızının terbiyesi ne hâlde kaldığını da istihrâc edebilirsiniz.

Fakat şunu da ihtârdan geri durmayalım ki bu çocukların giyinmesi kuşanması elhak söz götürmez idi. Beyoğlu'nda çocuk kisvesi olarak her ne ki moda olmak üzere şuyu' bulur idi ise, Merakî Efendi cümleden evvel onu alıp çocuklarına giydirmeye mecbur idi.

Ha! Bak biz şunu ihtâr etmeyi unuttuk. Bizim Mustafa Merakî Efendi'nin ismi yalnız Mustafa Efendi'dir. Merakî lâkabı kendisine sonradan verilmiştir. Zira bu adamın bazı garâib-i ahvâli olup mesela kendi hanesinde mükemmel taâmı durur iken bazı akşamlar gidip Beyoğlu'nda bir bakkal dükkânında çiroz ve zeytin gibi şeylerle akşam taâmı etmesine ahbâbı itiraz ettikçe "Ne yapalım merakımdır!" ve mesela bazı geceler Naum'un tiyatrosuna bedel Elmadağ'ında balıkçı ve kuşbaz takımının gittikleri yerlere gitmesine bir mana veremeyenlere "Merak bu ya!" gibi mukabelelerde bulunduğundan "Merakımdır" "Merak bu ya!" "Merakıma dokundu" "Merakıma elvermez" sözleri kendisine "Merakî" lâkabını itâya sebep olmuş idi.

Buraya kadar söylediğimiz sözlerden bizim Felâtun Bey'in evâil-i hâli hakkında alınacak malûmâtla peydâ edilecek fikir kâfidir. Şimdi nazarlarımızı Mustafa Merakî Efendi'nin kırk beş yaşında bulunduğu zaman oğlu Felâtun Bey'in yirmi yedi ve kızı Mihribân Hanım'ın dahi on dört yaşlarındaki hâllerine atfedelim:

Bu esnada Felâtun Bey büyücek kalemlerin birisinde memur idi. Lâkin hani ya kalemlerde bazı efendiler vardır ki, elhak ilerde devletinin en büyük makamâtını tutabilmek tedarikâtıyla kâtiplik zamanını gece gündüz çalışmak ve içinde bulunduğu dairenin değil belki devletin kâffe-i şuabât-ı umûruna vukûfunu şâmil etmek için iğne iplik olarak bezl-i himmet eder. Böyle erbâb-ı gayreti

اوغلنك كورديكى تربيه بو يولده اولدقدن صكره قزينك تربيه‌سى نه حالده قالديغنى ده استخراج ايده بيلورسكز.

فقط شونى ده اخطاردن كيرو طورميه‌لم كه بو چوجقلرك كينمسى قوشانمسى الحق سوز كوتورمز ايدى. بك اوغلنده چوجق كسوه سى اولەرق هر نه كى موده اولمق اوزره شيوع بولور ايديسه مراقى افندى جمله‌دن اول آنى الوب چوجقلرينه كيديرمكه مجبور ايدى.

ها! باق بز شونى اخطار ايتمكى اونوتدق. بزم مصطفى مراقى افندينك اسمى يالكز مصطفى افنديدر. مراقى لقبى كنديسينه صكره دن وريلميشدير. زيرا بو آدمك بعض غرائب احوالى اولوب مثلا كندى خانه‌سنده مكمل طعامى طورر ايكن بعض اقشاملر كيدوب بك اوغلنده بر بقال دكاننده چيروز و زيتون كبى شيلرله اقشام طعامى ايتمسنه احبابى اعتراض ايتدكجه « نه ياپايم مراقمدر!» و مثلا بعض كيجه‌لر نعومك تيتروسنه بدل الما طاغنده بالقجى وقوشباز طاقمك كيتدكلرى يرلره كيتمسنه بر معنا ويره ميانلره «مراق بويا» كبى مقابله‌لر ده بولنديغندن «مراقمدر» «مراق بويا» «مراقمه طوقندى» « مراقمه الويرمز» سوزلرى كنديسنه «مراقي» لقبنى اعطايه سبب اولمشيدى.

بورايه قدر سويله‌ديكمز سوزلردن بزم فلاطون بكك اوائل حالى حقنده النه‌جق معلوماتله پيدا ايديله‌جك فكر كافيدر. شمدى نظرلرمزى مصطفى مراقى افندينك قرق بش ياشنده بولنديغى زمان اوغلى فلاطون بكك يكرمى يدي وقزى مهربان خانمك دخى اون درت ياشلرنده كى حاللرينه عطف ايده لم:

بو اثناده فلاطون بك بيوجك قلملرك بريسنده مأمور ايدى. لكن هانيا قلملرده بعض افنديلر واردر كه الحق ايلروده دولتنك اك بيوك مقاماتنى طوته‌بيلمك تداركاتيله كاتبلك زمانىنى كيجه كوندوز چالشمق وايچنده بولنديغى دائره نك دكل بلكه دولتك كافۀ شعبات امورينه وقوفنى شامل ايتمك ايچون ايكنه ايپلك اولەرق بذل همت ايدر؟ بويله ارباب غيرتي

tanırsınız ya? Bizim Felâtun Beyefendi bunlardan değil idi. Nesine lâzım? Ayda lâ-akal yirmi bin kuruş irâdı olan bir babanın bir tek oğlu olup kendisi ise muhakemât-ı feylesofânesini gerçekten Eflâtunlardan daha dakik bulmakla âlemde yirmi bin kuruş irâdı olan adamın başka hiçbir şeye ihtiyacı kalmayacağını hükmetmiş ve fazl u kemâlini ise kendisi beğenmiş olduğundan cuma günü mutlaka bir seyir mahalline gidip cumartesi ise dünkü yorgunluğu çıkarır ve pazar günü seyir mahalleri daha alafranga olduğundan gitmemezlik edemez. Pazarın yorgunluğunu dahi pazartesi çıkarır. Salı günü kaleme gitmeye hazırlanır ise de havayı muvâfık görünce Beyoğlu'nun bazı ziyaret mahallerini, baba dostlarını, ahbâbı vesâireyi ziyaret arzusu o günü dahi tatil ettirir. Çarşamba günü kaleme gidecek olur ise saat altıdan dokuza kadar olan vakti ancak o haftanın vukûâtını hikâyeye bulabilip akşam için mutlaka iki dalkavukla gelir. Bunlar dahi kendisi gibi genç olacaklarından ve bâ-husûs Felâtun Beyefendi Beyoğlu'nda oturmak münasebetiyle ahbâbını alafranga bir yolda eğlendirmek lâzım geleceğinden perşembe gecesini alafranga eğlence mahallerinde geçirir. O gece sabahlandığı cihetle perşembe günü akşama kadar uyunur. Nihayet yine cuma gelir ve işte şu bir haftalık meşguliyet nasılsa diğer haftaların meşguliyetleri dahi yine nev-ummâ onu andırır.

Ya böyle haftada üç saat kaleme giderek onu da nakl-i hikâyâtla geçiren bir delikanlı ne öğrenebilir?

Nasıl ne öğrenebilir? İşte Felâtun Bey öğrenmiş ya? Yazısı var, okuması var, Fransızcası var. Zeki, fatîn, cerbezeli, hususiyle ayda babasının yirmi bin kuruş da irâdı var! Dünyada bir adamın öğreneceği daha ne kaldı?

طانورسکز یا؟ بزم فلاطون بك افندی بونلردن دکل ایدی. نه‌سنه لازم؟ آیده لا أقل یکرمی بیك غروش ایرادی اولان بر بابانك بر تك اوغلی اولوب کندیسی ایسه محاکمات فیلسوفانه‌سنی کرچکدن افلاطونلردن دها دقیق بولمغله عالمده یکرمی بیك غروش ایرادی اولان آدمك بشقه هیچ بر شیئه احتیاجی قالمیه‌جغنی حکم ایتمش و فضل و کمالنی ایسه کندیسی بکنمش اولدیغندن جمعه کونی مطلقا بر سیر محلنه کیدوب جمعه ایرتسی ایسه دونکی یورغونلغی چیقارر و پازار کونی سیر محللری دها الافرانغه اولدیغندن کیتمه‌مزلك ایده مز. پازارك یورغونلغنی دخی پازار ایرتسی چیقارر. صالی کونی قلمه کیتمکه حاضرلانور ایسه ده هوایی موافق کورنجه بك اوغلنك بعض زیارت محللرینی بابا دوستلرینی احبابی وسائره یی زیارت ارزوسی او کونی دخی تعطیل ایتدیرر. جهارشنبه کونی قلمه کیده جك اولور ایسه ساعات التیدن طقوزه قدر اولان وقتی انجق او هفته‌نك وقوعاتنی حکایه‌یه بوله‌بیلوب اقشام ایچون مطلقا ایکی طالقاوقله کلور. بونلر دخی کندیسی کبی کنج اوله‌جقلرندن و با خصوص فلاطون بك افندی بك اوغلنده اوتورمق مناسبتیله احبابنی الافرانغه بر یولده اکلندیرمك لازم کله‌جکندن پنجشنبه کیجه‌سنی الافرانغه اکلنجه محللرنده کچورر. او کیجه صباحلندیغی جهتله پنجشنبه کونی اقشامه قدر اویونور. نهایت ینه جمعه کیلور و ایشنه شو بر هفته‌لك مشغولیت نصلسه دیکر هفته‌لرك مشغولیتلری دخی ینه نوعما آنی آکدیرر.

یا بویله هفته‌ده اوچ ساعت قلمه کیده رك انی ده نقل حکایاتله کچورن بر دلی قنلی نه اوکرنه‌بیلور؟

نصل نه اوکرنه‌بیلور؟ ایشته فلاطون بك اوکرنمش یا؟ یازیسی وار اوقومسی وار فرنسزجه‌سی وار ذکی فطین جربزه لی خصوصیله آیده باباسنك یکرمی بیك غروش ده ایرادی وار! دنیاده بر آدمك اوکرنه‌جکی دها نه قالدی؟

Bak Allah için söyleyelim: Felâtun Bey'in matbuât-ı cedîdeye merakı pek ziyâdedir. "Canım şöyle bir hikâye basılmış" dediler mi? Felâtun Bey için "Onu görmedim" demek muhâldi. Herhangi kitap çıkar ise çıksın satıcılardan kendisine daima kitap getirmeye alışmış olan en evvel müvezzi Felâtun Bey'in kitabını götürüp Beyoğlu'nda mücellid Gulam'a teslim eder ve dahi alâ alafranga olarak bit-teclîd arkasına altın yaldız ile (A) ve (P) harflerini dahi bastıktan sonra götürüp Felâtun Bey'in uşağına verir ve akşam bey geldikde kitabı görüp gayet muntazam kütüphanesine vaz' eder idi.

Fransızca bu iki harfi tanırsınız ya? Birisi (Elif), birisi (P) harfleridir. Evvelkisi Ahmet Felâtun Bey'in isminin ilk harfi ve ikincisi Felâtun lafzının Fransızcası olan (Platon) kelimesinin birinci harfidir. Alafrangada bir adamın isminin yahut isimlerinin böyle ilk harfi yahut harfleri konulmak vardır ki buna o adamın "markası" denilir.

Meramımız burada Felâtun Bey'i zemmetmek olmayıp kendi hâl ü tavrını erbâb-ı mütâlaaya lâyıklıca tanıtmaktır. Binâenaleyh şunu da ilave edelim ki:

Bizim Felâtun Bey bu kadar zengin olduğuna ve kendi hakkında hüsn-i itimâdı -yani ıstılâh-ı avâmca- kibri dahi ber-kemâl bulunduğuna göre tavrından, azametinden geçilmemek lâzım gelir ise de, Felâtun Bey'in hâli bunun aksine idi. Alafrangalık hâli malûm a? Herkese tevâzu göstermeye, herkesin yüzüne gülmeye insan mecburdur. Hatta bazı kere Felâtun Bey'in yanında bulunan uşağı kendi beyini bir adam ile gayet tatlı ve nazikâne ve tazîmkârâne konuşuyor gördükde, "bu efendi bizim beyin pek dostu olmalıdır" itikâdına düşer idi. Lâkin o adamdan ayrıldıktan sonra beyefendinin hiddetinden çıldırmak derecesine geldiğini ve hatta sövüp saydığını görünce ve işitince uşak şaştığından ne düşüneceğini dahi bilemez idi. Vâkıâ efkâr-ı atîka erbâbı sonra arkasından sövüp sayacağı bir adamın yüzüne karşı

باق الله ایچون سویلیه‌لم: فلاطون بكك مطبوعات جدیده یه مراقی پك زیاده در «جانم شویله بر حكایه باصلمش» دیدیلرمی؟ فلاطون بك ایچون «آنی كورمدم» دیمك محال ایدی. هر هانكی كتاب چیقار ایسه چقسون صتیجیلردن كندیسنه دائما كتاب كتورمكه الشمش اولان اك اول فلاطون موزع بكك كتابنی كتوروب بك اوغلنده مجلد غلمه تسلیم ایدر واو دخی اعلا الافرانغه اولەرق بالتجلید ارقەسنه التون یالدیز ایله (A) و (P) حرفلرینی دخی باسدقدن صكره كتوروب فلاطون بكك اوشاغنه ورر واقشام بك كلدكده كتابی كوروب غایت منتظم كتابخانەسنه وضع ایدر ایدی.

فرنسزجه بو ایكی حرفی طانورسكز یا؟ بریسی(آ) بریسی (په) حرفلریدر. اولكیسی احمد فلاطون بكك اسمنك ایلك حرفی ایكنجیسی فلاطون لفظنك فرنسزجەسی اولان (پلاتون) كلمەسنك برنجی حرفیدر. الافرنغەده بر آدمك اسمنك یاخود اسملرینك بویله ایلك حرفی یاخود حرفلری قونلمق واردر كه بوكا او آدمك «مارقەسی» دینولور.

مرامز بوراده فلاطون بكی ذم ایتمك اولیوب كندی حال و طورینی ارباب مطالعەیه لایقلیجه طانتمغدر. بناء علیه شونی ده علاوه ایده لم كه:

بزم فلاطون بك بو قدر زنكین اولدیغنه و كندی حقنده حسن اعتمادی –یعنی اصطلاح عوامجه كبری– دخی بر كمال بولندیغنه كوره طورندن عظمتندن كچلمامك لازم كلور ایسه ده فلاطون بكك حالی بونك عكسنه ایدی. الافرنغەلق حالی معلوم آ؟ هر كسك یوزینه كولمكه انسان مجبوردر. حتی بعض كره فلاطون بكك یاننده بولنان اوشاغی كندی بكنی بر آدم ایله غایت طاتلی و نازكانه وتعظیم‌كارانه قونوشیور كوردكده «بو افندی بزم بكك پك دوستی اوللیدر» اعتقادینه دوشر ایدی. لكن او ادمدن آیرلدقدن صكره بك افندینك حدتندن چیلدرمق درجەسنه كلدیكنی وحتی سوكوب صایدیغنی كورنجه وایشیدنجه اوشاق شاشدیغندن نه دوشونه‌كجنی دخی بیلەمز ایدی. واقعا افكار عتیقه اربابی صكره ارقسندن سوكوب صایەجغی بر ادمك یوزینه قارشو

böyle nezaket göstermeyi kendilerinin dava eyledikleri mertliğe muvâfık bulamazlar ise de alafranga olanlar dahi mertlik âdeta hamâkatten ibarettir diye hükmederler.

Burada Felâtun Bey'in uşağını zikreyledik de hâlini birazcık olsun söylemedik. Bu Mehmetçik "Gastangalı"dan hemicek gelmiş daha dünyayı öğrenmemiş ayda yüz kuruşun meftûnu ensesine muhabbet ve aferin makamında bir tokat vurulmasının mecburu bir adam olup hizmet ettiği efendinin bir oğlu ile bir kızı olduğunu öğrenmeye muvaffak olmuş ve hatta oğlunun ismi "Pantolon Bey" ve kızının ismi dahi "Merdüvan Hanım" olduğunu bellemişti.

Ne zannettiniz ya? Felâtun isminden "Pantolon" lafzını ve Mihribân isminden dahi "Merdüvan" kelimesine intikal edebilmek haylice dirayete mütevakkıftır. Mehmetçik asıl büyük efendiye dahi "Meraklı" Efendi der idiyse de, efendisinin isminde lâm olmadığı için bunu doğru söylememekte olduğunu anlayarak mahçup olur idi. Hem bizim Mehmet memleketinde iken gam cüzüne kadar okumaya dahi muvaffak olmuş idi!

Merakî Efendi'nin alafrangalığıyla beraber böyle bir Mehmetçiği konağına kabul etmiş olmasına şaşmayınız. Onu terbiye edecek idi. Hatta terbiye etmeye başladı bile bir gün "Mehmet, Beyefendi ne yapıyor?" deyip de Mehmet'ten "Çorba içiyor" cevabını alınca "Oğlan öyle söyleme ona alafrangada supe yiyor derler" demiş ve Mehmet "Hayır efendim! Allah göstermesin! Sopa yediği yok çorba içiyor" dediği hâlde dahi Merakî Efendi meraklanmayıp "Oğlum! alafrangada çorbanın ismi supedir, bunları birer birer öğrenmeli" diye bir nasihat vermiş idi. İşte anlayınız ki Mehmet dahi yavaş yavaş alafranga olacaktır.

Nasıl olmasın ya? Olmamak mümkün mü? Büyük efendi ne ise ne ama küçük bey Fransızcadan başka söz söylemiyor ki! Sütlü kahve isteyeceği zaman "kafe ole"

بويله نزاكت كوسترمكى كنديلرينك دعوا ايلدكلرى مردلكه موافق بولەمزلر ايسه ده الافرانغه اولانلر دخى مردلك عادتا حماقتدن عبارتدر ديه حكم ايدرلر.

بوراده فلاطون بكك اوشاغى ذكر ايلدك ده حالنى برازجق اولسون سويلەمدك. بو محمدجك « غاستانغليدن» هموجك كلمش دها دنيايى اوكرنمامش آيده يوز غروشك مفتونى اكسەسنه محبت و آفرين مقامنده بر طوقات اورلمسنك مجبورى بر آدم اولوب خدمت ايتديكى افندينك بر اوغلى ايله بر قزى اولديغنى اوكرنمكه موفق اولمش وحتى اوغلنك اسمى «پانطولون بك» و قزينك اسمى دخى «مردُوان خانم» اولديغنى بيله بللەمش ايدى.

نه ظن ايتديكز يا؟ فلاطون اسمندن «پانطولون » لفظنه و مهربان اسمندن دخى «مردوان» كلمەسنه انتقال ايده بيلمك خيليجه درايته متوقفتر. محمدجك اصل بيوك افندى يه دخى «مراقلى» افندى دير ايديسه ده افنديسنك اسمنده لام اولديغى ايچون بونى طوغرى سويلەمامكده اولديغنى اكلايەرق محجوب اولور ايدى. هم بزم محمد مملكتنده ايكن عم جزؤينه قدر اوقومغه دخى موفق اولمشيدى!

مراقى افندينك الافرانغەلغيله برابر يويله بر محمدجكى قوناغنه قبول ايتمش اولمسنه شاشمه يكز. انى تربيه ايتمكه باشلادى بيله بر كون «محمد! بك افندى نه ياپيور؟» ديوب ده محمددن «جوربا ايچيور» جوابنى النجه «اوغلان اويله سويلەمه اكا الافرانغەده صويه ييور ديرلر » ديمش ومحمد «خير افندم! الله كوسترمسون! صوبه يديكى يوق چوربا ايچيور» ديديكى حالده دخى مراقى افندي مراقلنميوب «اوغلم! الافرانغەده چوربانك اسمى صپەدر بونلرى برر برر اوكرنملى» ديه بر نصيحت ويرمشيدى. ايشته اكلايكز كه محمد دخى يواش يواش الافرانغه اولەجقدر.

نصل اولمسون يا؟ اولمامق ممكنمى؟ بيوك افندي نه ايسه نه اما كوچوك بك فرانسزجەدن بشقه سوز سويلەميوركه! سودلى قهوه ايستەيەجكى زمان «قافه اوله»

diyor Mehmet ise bunu "kavala"dan başlayıp evvelce öğrenmiş olduğu "karyola" kelimesine kadar tatbik ede ede ister istemez belliyor.

Felâtun Bey'in kıyafetini sorarsanız tariften izhâr-ı acz ederiz. Şu kadar diyelim ki hani ya Beyoğlu'nda elbiseci ve terzi dükkânlarında modaları göstermek için mukavvalar üzerinde birçok resimler vardır ya? İşte bunlardan birkaç yüz tanesi Felâtun Bey'de mevcut olup elinde resim, endam aynasının karşısına geçer ve kendini resme benzetinceye kadar mutlaka çalışır idi. Binaenaleyh kendisini iki gün bir kıyafette gören olmazdı ki "Felâtun Bey'in kıyafeti şudur" demek mümkün olsun.

Bak şeklini simasını pek kısaca tarif edebiliriz. Ortaca boy, nahifçe endam, sarıca beniz sahibi bir delikanlı olup kaşları gözleri siyah, saçları ağzı burnu filânı hep bir karının "elverişli" diyeceği kadar letâfet tasvir eder idi.

Mademki Felâtun Bey hakkında bu kadar malûmât aldık. Biraz da Mihribân Hanım hakkında malûmât alalım:

Bu kız her şeyce olduğu gibi şekil ve simaca dahi Felâtun Bey'in kardeşi olduğu görülür idi. Lâkin kız çehresinde mutlaka ve behemehâl letâfet daha ziyâde olacağı başkaca mülâhaza edilecek bir şeydir.

Sâir kızlar gibi Mihribân Hanım oya yapmasını bilmez. Zira alafrangalarda oya yoktur. Kese, çorap vesâire örmesini dahi bilmez. Çünkü onları modist kızları örer. Nakışı dahi onlar işler. Yapma çiçekler Beyoğlu'nda çok! Bunları yapmak için neye zahmete girsin? Çamaşır yıkamak, ütülemek hizmetkârların ve yemek pişirmek dahi aşçının işidir. Hatta kendi başını taramak bile alafrangada olmayıp mahsûsan perukâr karı gelir tarar.

دییور محمد ایسه بونی «قاواله»دن باشلایوب اولجه اوکرنمش اولدیغی «قاریوله» کلمه‌سنه قدر تطبیق ایده ایده ایستر ایسته‌مز بللیور.

فلاطون بکك قیافتی صورار ایسه‌کز تعریفدن اظهار عجز ایدرز. شو قدر دیه‌لم که هانیا بك اوغنده البسه‌جی وترزی دکانلرنده موده لری کوسترمك ایچون مقوالر اوزرنده بر چوق رسملر واردر یا؟ ایشته بونلردن برقاچ یوز دانه‌سی فلاطون بکده موجود اولوب النده رسم اندام آیینه‌سنك قارشوسنه کچر و کندیسنی رسمه بکزه‌تجه‌یه قدر مطلقا چالیشور ایدی. بناء علیه کندیسنی ایکی کون بر قیافتده کورن اولمز ایدي که «فلاطون بکك قیافتی شودر» دیمك ممکن اولسون.

باق شکلنی سیماسنی پك قیصه‌جه تعریف ایده بیلورز. اورتاجه بوی نحیفجه اندام صاریجه بکز صاحبی بر دلی قانلی اولوب قاشلری کوزلری سیاه صاچلری اغزی بورنی فلانی هب بر قارینك «الویریشلی» دیه‌جکی قدر لطافت تصویر ایدر ایدی.

مادم که فلاطون بك حقنده بو قدر معلومات الدق. برازده مهربان خانم حقنده معلومات اله‌لم:

بو قز هر شیجه اولدیغی کبی شکل و سیماجه دخی فلاطون بکك قرداشی اولدیغی کوریلور ایدی. لکن قز چهره سنده مطلقا و بهمه حال لطافت دها زیاده اوله‌جغی بشقه‌جه ملاحظه ایدیله‌جك بر شیدر.

سائر قزلر کبی مهربان خانم اویه یاپمسنی بیلمز. زیرا الافرانغه‌لرده اویه یوقدر. کیسه چوراب وسائره اورمسنی دخی بیلمز چونکه انلری مودیست قزلری اورر. نقش دخی انلر ایشلر. یاپمه چیچکلر بك اوغلنده چوق! بونلری یاپمق ایچون نه‌یه زحمته کیرسون؟ چماشیر ییقامق اوتوله‌مك خدمتکارلرك ویمك پشورمق دخی آشجینك ایشیدر. حتی کندی باشنی طارامق بیله الافراغه‌ده اولمیوب مخصوصاً پروکار قاری کلور طارار.

Alafrangada kızlar için okumak yazmak tahsili lâzım idiyse de bî-çâre kızcağız öksüz büyüdüğünden muvaffak olamadı. Babası müzika talimi için alâ bir piyanocu madam getirmiş idi. Lâkin madam kendisi çalıp babası dinlediği cihetle Mihribân Hanım "taş altında bir yılan, kaşları durur divan" şarkısından başka bir şey öğrenemedi.

Bununla beraber kızcağız hoppa mı hoppa mı hoppa mı hoppa mı! Şen mi şen mi şen mi! Zıp zıp sıçrar! Ter ter tepinir! Kendisi yetişmiş çatmış olduğu cihetle birkaç yerden görücüye gelmişler idi. Bâ-husûs pederinin servet-i müştehiresi her servet heveskârını celb eder idi. Ancak görücülere Mihribân Hanım oğullarının neci olduğunu sorar. "Kâtip" cevabını alınca "Oh! Cebi delik!" der, "asker" cevabını alınca "Yarım kunduralı" der, "hoca" cevabını alınca "sarımsak başlı" der. Hâsılı her biri için bir kulp uydurup maazallah eğer görücüler "A hanım kızım! Niçin böyle söylüyorsunuz? Oğlumuz şöyledir böyledir" diyecek olursa bir püsküllü kahkaha koyverip "Oh kalmış kalmışım da, sizin oğlunuza mı kalmışım hanım, oğlunuza başka yerden kız arayınız" diye kalkar yürüyüverir idi.

Nasıl Mihribân Hanım'ın bu kadar serbestliğine taaccüb mü ediyorsunuz? Taaccüb etmeyiniz. Zira kızcağız bir evin hanımı olarak büyümüş olduğundan gelen görücülere gelin makamında dahi kendisi çıkardı, kayınvâlide makamında da kendisi. Görücü hanımlara verdiği cevabı ise bir kayınvâlide sıfatıyla verir idi. İşte taaccüb edecek iseniz bu serbestçe kayınvâlideye taaccüb ediniz.

Eğer şu Felâtun Bey ve Mustafa Merâkî Efendi ve Mihribân Hanım'ın tasvîr-i ahvâlinden size usanç geldi ise affınızı istidâ ile beraber hâtime-i hâlleri olarak şunu dahi arz etmekliğime müsâade buyurmanızı rica ederim:

الافرانغه‌ده قزلر ایچون اوقومق یازمق تحصیلی لازم ایدیسه ده بیچاره قزجغز اوکسوز بیودیکندن موفق اوله‌مدی. باباسی موزیقه تعلیمی ایچون اعلا بر پیانوجی مادام کتورمش ایدی. لکن مادام کندیسی چالوب باباسی دیکله‌دکی جهتله مهربان خام «طاش التنده بر ییلان قاشلری طورر دیوان» شرقیسندن بشقه بر شی اوکرنه‌مدی.

بونکله برابر قزجغز هوپپا می هوپپا می هوپپا می هوپپا می! شنمی شنمی شنمی! ظیب ظیب صیچرار! تر تر تپینور! کندیسی یتشمش چاتمش اولدیغی جهتله بر قاچ یردن کوریجی یه کلمشلر ایدی. با خصوص پدرینك ثروت مشتهره سی هر ثروت هوسکارینی جلب ایدر ایدی. انجق کوریجیلره مهربان خانم اوغللرینك نه‌جی اولدیغنی صورار. «کاتب» جوابنی النجه «اوخ! جبی دلیك» دیر «عسکر» جوابنی النجه «یارم قوندره لی» دیر «خواجه» جوابنی النجه «صارمساق باشلی» دیر. حاصلی هر بری ایچون بر قولب اویدیروب معاذالله اکر کوریجیلر «آ خانم قزم! نیچون بویله سویلیورسکز؟ اوغلمز شویله‌در بویله‌در» دیه‌جك اولورسه بر بوسکوللی قهقهه قویووبرب «اوخ قالمش قالمشم ده سزك اوغلکزه می قالمشم خانم اوغلکزه بشقه یردن قز ارایکز» دیه قالقار یوروبی ویرر ایدی.

نصل مهربان خانمك بو قدر سربستلکنه تعجب می ایدییورسکز؟ تعجب ایتمیکز. زیرا قزجغز بر اوك خانمی اوله‌رق بیومش اولدیغندن کلان کوریجیلره کلین مقامنده دخی کندیسی چیقار ایدی؟ قائن والده مقامنده ده کندیسی کوروجی خانملره ویردیکی جوابی ایسه بر قاین والده صفتیله ویرر ایدی. ایشته تعجب ایده جك ایسه‌کز بو سربستجه قاین والده یه تعجب ایدیکز.

اکر شو فلاطون بك و مصطفی مراقی افندی و مهربان خانمك تصویر احوالندن سزه اوصانج کلدی ایسه عفوکزی استدعا ایله برابر خاتمۀ حللری اوله‌رق شوبن دخی عرض ایتمکلکمه مساعده بیورمکزی رجا ایدرم:

İşbu baba ve oğul ve kız yahut hemşire üçü bir yerde bulundukları zaman baba oğul şayet Mihribân Hanım'ın bir çiçeğini veya eldiven giyişini beğenmeyecek olsalar kızcağızın üç gün üç gece ağlayacağını bildikleri cihetle başına bir çiçek değil saksıyı giymiş olsa bile pek ziyâde yakışık aldığına yemin etmeye mecbur idiler. Felâtun Bey ise bir fikrini babası teslim etmediği zaman herifin cehâlet-i hâlini ortaya koymaktan çekinmediği cihetle bî-çâre adamcağız mahdum-ı Felâtun-mevsûmu yanında hacîl kalmamak için beyefendi her ne rey ve efkâr arz etse Mustafa Merakî Efendi güya kırk yıldan beri o fikirde, o reyde bulunuyormuş gibi tasdîke müsâraat göstermeye mecbur idi. Hatta bir gün baba ile oğul meyânında günlerin uzanıp kısalması ne hikmete müstenid olduğuna dair bir bahis açılmış idi. Mustafa Merakî Efendi bu bâbda kendi reyini söylemekten hazer ile oğlunun efkâr-ı hikemiyyesine dîde-dûz-ı intizâr oldu. Hele çocuk "Kış mevsiminde havalar bulutlu olduğu için bulutlar güneşin ziyasını bize sür'at-i vüsûldan men ile tehîr eder" dediği zaman pederi "Maşallah maşallah! Gerçekten Eflâtunlar aciz kalacak. Vallahi ben dahi öyle mütâlaa ediyorum ama bir kere de sizin fikrinizi anlamak ister idim" demiş idi.

Ama inanınız ki herifçik oğlunun bu fikrini mahz-ı hikmet olarak kabul eyledi. Hatta oğluna rica ile minnet ile bu meseleyi kaleme dahi aldırıp zamanımızda çıkan fünûn mecmûalarından birisine derc edilmek üzere matbaasına götürdü ise de kabul ettiremediğine hiddetle avdet etti.

اشبو بابا و اوغل و قز یاخود همشیره اوچی بر یرده بولندقلری زمان بابا اوغل شاید مهربان خانمك بر چیچکنی ویا الدیوان کیشنی بکنمیه جك اولسه‌لر قزجغزك اوچ کون اوچ کیجه اغلایه‌جغنی بیلدکلری جهتله باشنه بر چیچك دکل صاقسی پی کیمش اولسه بیله پك زیاده یاقیشق الدیغنه یمین ایتمکه مجبور ایدیلر. فلاطون بك ایسه بر فکرینی باباسی تسلیم ایتمدیکی زمان حریفك جهالت حالنی اورته‌یه قویمقدن چکنمدیکي جهتله بیچاره آدمجکز مخدوم فلاطون موسومی یاننده حجیل قالمامق ایچون بك افندی هرنه رأی وافکار عرض ایتسه مصطفی مراقی افندی کویا قرق ییلدن بری او فکرده او رأیده بولنیورمش کبی تصدیقه مسارعت کوسترمکه مجبور ایدی. حتی بر کون بابا ایله اوغل میاننده کونلرك اوزانوب قصالمسی نه حکمته مستند اولدیغنه دائر بر بحث آچولمشیدی. مصطفی مراقی افندی بو بابده کندی رأینی سویله مکدن حذر ایله اوغلنك افکار حکمیه‌سنه دیده دوز انتظار اولدی. هله چوجق «قیش موسمنده هوالر بلوطلی اولدیغی ایچون بلوطلر کونشك ضیاسنی بزه سرعت وصولدن منعله تأخیر ایدر» دیدیکی زمان پدری «ما شا الله ما شا الله! کرچکدن افلاطونلر عاجز قاله‌جق. والله بن دخی اویله مطالعه ایدییورم اما بر کره ده سزك فکرکزی اکلامق ایستر ایدم.» دیمش ایدی.

اما اینانکز که حریفجك اوغلنك بو فکرینی محض حکمت اوله‌رق قبول ایلدی. حتی اوغلنه رجا ایله منت ایله بو مسئله‌یی قلمه دخی الدیروب زمانمزده چیقان فنون مجموعه‌لرندن بریسنه درج ایدملك اوزره مطبعه‌سنه کوتوردی ایسه ده قبول ایتدیره مدیکنه حدتله عودت ایتدی.

İkinci Bâb

Bâb-ı sâbık bize hikâyemizi kendi isimlerine nispet eylediğimiz iki zattan birisinin ahvâl-i husûsiyyesini epeyce öğretti. Burada dahi yine böyle mücmelen olsun Râkım Efendi'nin ahvâl-i husûsiyyesini görmeye muhtacız.

Râkım Efendi dediğimiz çocuk eski Tophane kavaslarından birisinin oğlu olup bundan yirmi dört sene evvel pederi vefat eyledikde vâlidesi elinde bir yaşında yetim olarak kalmış idi. Bir kavas evlâdına ne bırakabilir? Bizim Râkım Efendi'nin babası ise Salıpazarı tarafında üç odalı bir çürük kümes ve bir de Arap cariyeden başka mal ıtlâkına sezâ hemen hiçbir şey bırakmamış idi.

Vâlidesi gayet kadın ve Fedâyi nam Arap cariye ise vâlidesinden belki de daha kadın olduğundan kocasının nâire-i firâkı oldukça müntefî olup da aklını başına aldıktan sonra vâlidesi "Fedâyi! Artık aramızda hanımlık halayıklık kalmadı! İkimiz de çalışıp kendimizi ve bir de şu yavrucağı beslemekten başka çaremiz yoktur" dediğinde sadık Arap "Ah hanımcığım! Sen neye çalışacaksın. Ben çalışırım hem seni, hem küçük beyimi, evlâdımı beslerim" diye bütün idareyi kendi üzerine almaya kadar göze aldırmış idi. Maahazâ vâlidesi bâr-ı himmeti yalnız Fedâyi üzerinde

ایکنجی باب

باب سابق بزه حکایه‌مزی کندی اسملرینه نسبت ایلدیکمز ایکی ذاتدن بریسنك احوال خصوصیه‌سنی ایجه اوکرتدی. بوراده دخی ینه بویله مجملا اولسون راقم افندینك احوال خصوصیه‌سنی کورمکه محتاجز.

راقم افندی دیدیکمز چوجق اسکی طوپخانه قواصلرندن بریسنك اوغلی اولوب بوندن یکرمی درت سنه اول پدری وفات ایلدکده والده سی النده بر یاشنده یتیم اوله‌رق قالمشیدی. بر قواص اولادینه نه براقه بیلور؟بزم راقم افندینك باباسی ایسه صالی پازاری طرفنده اوچ اوطه‌لی بر چوروك کومس وبرده عرب جاریه‌دن بشقه مال اطلاقنه سزا همان هیچ بر شی براقمه‌مشدی.

والده سی غایت قادین و فدایی نام عرب جاریه ایسه والده سندن بلکه ده دها قادین اولدیغندن قوجه‌سنك نائرهٔ فراقی اولدقجه منطفی اولوب ده عقلنی باشنه الدقدن صکره والدسی «فدایی! ارتق آرامزده خانملق خلایقلق قالمدی! ایکیمز ده چالیشوب کندیمزی وبر ده شو یاوریجغی بسیله مکدن بشقه چاره مز یوقدر» دیدیکنده صادق عرب « آه خانمجغم! سن نه‌یه چالیشه‌جقسك بن چالیشورم هم سنی هم کوچك بکمی اولادمی بسیله‌رم» دیه بتون اداره یی کندی اوزرینه المغه قدر کوزه الدیرمشیدی. مع هذا والده سی بار همتی یالکز فدایی اوزرنده

bırakmadı. Kendisi el dikişi diker, oya yapar, çevre, uçkur işler ve bunları Salıpazarı'nda Fedâyi'ye sattırır, sâir günler ise Fedâyi'yi büyücek yerlere çamaşıra, tahtaya gönderir, arada bir, kendisi de gider, hâsılı ellerinin emekleriyle kimseye muhtaç olmadan geçinebilir idi.

Râkım büyüdü. Beş yaşında Salıpazarı'ndaki Taş Mekteb'e verilip on bir yaşında İstanbul tarafında Vâlide Rüşdiye Mektebi'ne alındı. On altısında oradan çıkıp Hariciyye Kalemi'ne kendisini kabul ettirmeye yol buldu.

Aman bu çocuk ne kadar çalışıyor idi. Hani ya "Gece gündüz çalışıyor" derler ya! İşte gece gündüz gerçekten çalışan buydu. Tamam evlâdını bu boya getirdikten sonra vâlidesi vefat etmesin mi?

Ama bu dahi hakkında bir nimet idi. "Ah! Râkımcığımın bir kere insan içine karıştığını görsem hiç gözüm arkada kalmaz idi" der idi ve işte arzu eylediği bu nimete nâil oldu.

Râkım'da henüz aylık yıllık yok. Sadık Fedâyi hâlâ dikiş diker, mendil, çevre işler, kahve torbası diker, çamaşıra, tahta silmeye gider. Aldığı paradan hanesinin idâre-i zarûriyyesini bi't-tefrîk kusurunu "Delikanlıdır parasız kalmasın" diye tamamen Râkım'a verir idi. Fakat Râkım'ın cep harçlığına o kadar ihtiyacı yok idi. Sabahleyin Süleymaniye'ye medreseye gidip saat dörtte oradan çıktıktan sonra kaleme, badehu, kalemde aldığı Fransızca dersini takviye ile beraber bu esnada bir kat daha ileriye gitmek için Galata'da bir hekime giderek akşam saat birde hanesine gelen ve bade't-taâm Kazancılar mahallesinden Beyoğlu'na çıkıp yine Hariciye Kalemi'nde refîki bulunan bir Ermeni'ye Türkçe okutmak ve bu hizmete mukâbil onun birçok Fransız kitaplarını karıştırmak ile vakit geçiren bir çocuğa paranın ne lüzumu kalır?

براقمدی. کندیسی ال دیکیشی دیکر اویه یاپار چوره اوچقور ایشلر و بونلری صالی پازارنده فدایی یه صاتدیرر سائر کونلر ایسه فدایی بی بیوجك یرلره چماشیره تحته‌یه کوندرر اراده بر کندیسی ده کیدر حاصلی اللرینك امکلریله کیمسه‌یه محتاج اولمه‌دن کچینه‌بیلور ایدی.

راقم بیودی. بش یاشنده صالی پازارنده‌کی طاش مکتبه ویرولوب اون بر یاشنده استانبول طرفنده والده رشدیه مکتبنه الندی. اون التیسده اورادن چیقوب خارجیه قلمنه کندیسنی قبول ایتدیرمکه یول بولدی.

امان بو چوجق نه قدر چالیشور ایدی! هانیا «کیجه کوندوز چالیشور » دیرلریا! ایشته کیجه کوندوز کرچکدن چالیشان بو ایدی. تمام اولادینی بو بویه کتوردکدن صکره والده سی وفات ایتمسونمی؟

اما بو دخی حقنده بر نعمت ایدی. «آه ! راقمجغمك بر کره انسان ایچنه قارشدیغنی کورسه‌م هیچ کوزم ارقه‌ده قالمز ایدی. » دیر ایدی و ایشته آرزو ایلدیکی بو نعمته نائل اولدی.

رقمده هنوز آیلق ییللق یوق. صادق فدایی حالا دیکیش دیکر مندیل چوره ایشلر قهوه طوربسی دیکر چاماشره تخته سیلمکه کیدر. الدیغی پاره دن خانه‌سنك ادارهٔ ضروریه‌سنی بالتفریق قصورینی «دلیقانلیدر پاره سز قالمسون» دیه تماماً راقمه ویرر ایدی. فقط راقمك جیب خرجلغنه اول قدر احتیاجی یوق ادی. صباحلین سلیمانیه‌یه مدرسه‌یه کیدوب ساعت دورتده اورادن چیقدقدن صکره قلمه بعده قلمده الدیغی فرانسوجه درسنی تقویه ایله برابر بو اسناده بر قاتدها ایلرویه کیتمك ایچون غلطه‌ده بر حکیمه کیدرك اقشام ساعت برده خانه‌سنه کلان وبعد الطعام قازانجیلر محله‌سندن بك اوغلنه چیقوب ینه خارجیه قلمنده رفیقی بولنان بر ارمنی یه ترکجه اوقوتمق وبو خدمته مقابل انك بر چوق فرانسز کتابلرینی قارشدیرمق ایله وقت کچورن بر چوجغه پاره نك نه لزومی قالور؟

Hatta cumaları bile Râkım sâlifü'z-zikr Ermeni refîkinin kütüphanesinden çıkmaz idi. O kadar ki hane halkınca ve familyaca Râkım'a emniyet-i kâmile hâsıl olmuş bulunduğundan pazar günleri Hariciyye Kalemi tatil olarak Râkım yine refîkinin hanesine gidip de eğer o gün familyaca bir yere gidilecek ise Râkım'ı kütüphane odasına kaparlar öyle giderler idi. Râkım için böyle bir gün ne mesut gün idi?

Bizim Râkım Efendi bu sûretle tamam dört sene müddet daha tahsilde devam eyledi. Koca Fedâyi dadı halk matbahlarında kül kömür olarak hanımın kendisine emanet bırakmış olduğu nûr-ı dîdeyi hor u hakîr bırakmak şöyle dursun, âdeta hâli vakti yolunda bir adam evlâdı gibi iaşeye muvaffak olur idi. Lâkin Râkım Efendi'nin aldığı terbiye ve gördüğü tahsil öyle her hâl ü vakti yolunda adam evlâdına müyesser olamaz. Kendi hâhişi ve dadısının sevk ve teşviki sayesinde Arabîden sarf u nahiv filandan maada Risâle-i Erbaa'yı, şerhleriyle beraber lâyıkıyla gördü. Hele mantık cihetini tasdîkat hitâmına kadar pek kuvvetli tahsil eyledi. İlm-i hadis ve tefsirde oldukça behre kazandı. Fıkhı dahi gözden geçirdi. Farisîden Gülistan ve Baharistan ve Bostan ve Pend-i Attâr ve Hâfız ve Sâib'i tekmîl etmekten kat-ı nazar en müntehâb parçalarını ezber dahi eyledi. Fransızcaya gelince: Bir kere lisânda rüsûh peydâ eyledi. Badehu Galata'daki dostundan hikmet-i tabiiye, kimya, teşrih-i menâfi'ül-azâyı oldukça tahsil edip Beyoğlu'ndaki Ermeni dostunun kütüphanesinde dahi coğrafya, tarih, hukuk ve muâhedât-ı düveliyyeye dair lüzum derecesinin fevkinde dahi malûmât topladı. Hele okuduğu Fransız romanlarının ve tiyatro-nâmelerinin ve eş'âr ve edebiyatının âdeta nihayeti yok gibi idi. İki gece kendisinde kalmak üzere bir kitabı hanesine götürmek için müsâade alabilecek olsa onu yalnız okumakla iktifâ etmeyerek en güzel parçalarını istinsah dahi eder idi. İşte Râkım Efendi'nin evâil-i hâli bundan ibaret idi. Parasızlık ise âdeta yirmi yaşına kadar devam eylemiş idi. O zamana kadar kalemce nâil

حتی جمعه‌لری بیله راقم سالف الذکر ارمنی رفیقنك کتب خانه‌سندن چیقمز ایدی. اول قدر که خانه خالقنجه و فامیلیاجه راقمه امنیت کامله حاصل اولمش بولندیغندن پازار کونلری خارجیه قلمی تعطیل اوله‌رق راقم ینه رفیقنك حانه‌سنه کیدوب ده اکر او کون فامیلیاجه بر یره کیدیلهجك ایسه راقمی کتبخانه اوطه‌سنه قاپارلر اویله کیدرلر ایدی. راقم ایچون بویله بر کون نه مسعود کون ایدی؟

بزم راقم افندی بو صورتله تمام درت سنه مدت دها تحصیلده دوام ایلدی. قوجه فدایی دادی خلق مطبخلرنده کول کومور اوله‌رق خانمك کندیسنه امانت براقمش اولدیغی نور دیده یی خوار وحقیر براقمق شویله طورسون عادتا حالی وقتی یولنده بر آدم اولادی کبی اعاشه‌یه موفق اولور ایدی. لکن راقم افندینك الدیغی تربیه و کوردیکی تحصیل اویله هر حال وقتی یولنده آدم اولادینه میسر اوله‌مز. کندی خواهشی و دادیسنك سوق و تشویقی سایه‌سنده عربیدن صرف ونحو فلاندن ما عدا رسالهٔ اربعه‌یی شرحتلریله برابر لایقیله کوردی. هله منطق جهتنی تصدیقات ختامنه قدر پك قوتلی تحصیل ایلدی. علم حدیث تفسیرده اولدقجه بهره قازاندی. فقهی دخی کوزدن کچوردی. فارسیدن کلستان وبهارستان وبوستان وپند عطار وحافظ وصائبی تکمیل ایتمکدن قطع نظر اك منتخب پارچه‌لرنی ازبر دخی ایلدی. فرانسزجه‌یه کلنجه: بر کره لسانده رسوخ پیدا ایلدي. بعده غلطه‌ده کی دوستندن حکمت طبیعیه کیمیا تشریح منافع الاعضایی اولدقچه تحصیل ایدوب بك اوغلنده کی ارمنی دوستنك کتبخانه‌سنده دخی جغرافیا تاریخ حقوق معاهدات دولیه‌یه دائر لزوم درجه‌سنك فوقنده دخی معلومات طوپلادی. هله اوقودیغی فرانسز رومانلرینك وتیاترو نامه‌لرینك واشعار وادبیاتنك عادتا نهایتي یوق کبي ایدی ایکي کیجه کندیسنده قالمق اوزره بر کتابی خانه‌سنه کتورمك ایچون مساعده اله‌بیله‌جك اولسه انی یالکز اوقومقله اکتفا ایتمیه‌رك اك کوزل پارچه‌لرینی استنساخ دخی ایدر ایدي. ایشته راقم افندینك اوائل حالی بوندن عبارت ایدي. پاره سزلك ایسه عادتا یکرمی یاشنه قدر دوام ایلمش ایدی. او زمانه قدر قلمجه نائل

olduğu maaş yüz elliye kadar varmış idi ise de yirmi yaşında bir hariciyye hulefâsı için bu paranın, para bile demek olmadığı müsellem dir.

Bir gün Râkım Efendi'nin ehibbâsından bir matbaacı kendisine Fransızca bir kitap getirdi. Bunu Türkçeye tercüme eder ise yirmi altın kadar verebileceğini arz eyledi. Kitap yüz elli, iki yüz büyücek sahifeli bir şey olduğundan koca Râkım bunu bir haftada çevirmek cesaretiyle kabul eyledi. Vâkıâ bir hafta değil ama on iki günde kitabı bitirip götürdü. Matbaacı dahi yekten yirmi lirayı verdi.

Haydi bakalım bu parayı aldığı zaman şu Râkım Efendi'nin ne kadar sevinmiş olduğunu kim hesap edebilir?

Nafile kimse hesap edemez. Bî-çâre Râkım o zamana kadar bu miktar parayı Galata'da sarraf kutularından başka bir yerde görmemiş idi. Hele bir gün olup da kendisinin hem de sa'y-ı desti olarak bu miktar paraya sahip olabileceği ihtimalini -vâkıâ arzu eder idi ise de- hiç hükmedemez idi. Şimdi bu serveti, bu hazineyi avucu içinde görünce hâlâ kendisinin olduğuna inanamayıp bir hayli teemmülden sonra bu hazineye mâlik olduğuna inandığı zaman gözlerinden dolu taneleri gibi sirişk-i sürûru cereyândan men edememiştir.

Ne o? Şaşırdınız mı? Hey kardeşim hey! İçinizde Râkım hâlinde büyümüş adam var ise düşünsün baksın sa'y-ı dest olarak ilk kazandığı paraya ne kadar sevinmiştir, der-hâtır etsin. "Bir adamın yirmi lirası olamaz mı?" diye düşünmek nâ-be-câdır. İşte ömründe yirmi lirayı görmemiş ve insan olmak için ne lâzım ise istihsâli emrinde sa'ydan geri durmamış olduğu hâlde ilk defa olarak bu parayı kazanmış olan zât bizim Râkım Efendi'dir.

اولدیغی معاش یوز اللی یه قدر وارمش ایدیسه ده یکرمی یاشنده بر خارجیه خلفاسی ایچون بو پاره نك پاره بیله دیمك اولمدیغی مسلمدر.

بر کون راقم افندینك احباسندن بر مطبعه‌جی کندیسنه فرانسزجه بر کتاب کتوردی. بونی ترکجه‌یه ترجمه ایدر ایسه یکرمی التون قدر ویره بیله‌جکنی عرض ایلدی. کتاب یوز اللی ایکی یوز بیوجك صحیفه‌لی بر شی اولدیغندن قوجه راقم بونی بر هفته‌ده چویرمك جسارتیله قبول ایلدی. واقعا بر هفته دکل اما اون ایکی کونده کتابی بتوروب کوتوردی. مطبعه‌جی دخی یکدن یکرمی لیرا یی ویردی.

هایدی باقالم بو پاره یی الدیغی زمان شو راقم افندینك نه قدر سوینمش اولدیغنی کیم حساب ایده بیلور؟

نافله کیمسه حساب ایده مز بیچاره راقم او زمانه قدر بو مقدار پاره یی غلطه‌ده صراف قوطولرندن بشقه بر یرده کورمامشیدی. هله بر کون اولوب ده کندیسنك هم ده سعی دستی اوله‌رق بو مقدار پاره یه صاحب اوله‌بیله‌جکی احتمالنی — واقعا ارزو ایدر ایدیسه ده – هیچ حکم ایده مز ایدی. شمدی بو ثروتی بو خزینه‌یی آوجی ایچنده کرونجه حالا کندیسنك اولدیغنه اینانه‌میوب بر خیلی تأملدن صکره بو خزینه‌یه مالك اولدیغنه ایناندیغی زمان کوزلرندن طولو دانه‌لری کبی سرشك سروری جریاندن منع ایده مامشدر.

نه او؟ شاشدیکز می؟ هی قرداشم هی! ایچیکزده راقم حالنده بیومش آدم وار ایسه دوشونسون باقسون سعی دست اوله‌رق ایلك قازاندیغی پاره یه نه قدر سونمشدر در خاطر ایتسون. «بر آدمك یکرمی لیراسی اوله‌مز می؟» دیه دوشونمك نا بجادر. ایشته عمرنده یکرمی لیرایی کورمامش وانسان اولمق ایچون نه لازم ایسه استحصالی امرنده سعیدن کیرو طورمامش اولدیغی حالده ایلك دفعه اوله‌رق بو پاره یی قازانمش اولان ذات بزم راقم افندیدر.

Bî-çâre oğlan paraları alınca hemen hanesine koşup sadık dadısının önüne koydu. Ne dersiniz? Karıcık bunları görünce fevka'l-had bozulup "Aman beyim! Bunları nereden buldun? Sakın...." diye âdeta bir büyük sû'-i fikrini tercüme etmeye yaklaşmış idi ise de, Râkım akçenin mevridini dadıya anlatarak onu kendisinden daha ziyâde memnun eylemiş ve "Ah! Vâliden sağ ola idi de, senin böyle dört kese akçeyi birden kazandığını göreydi! Mevlâ rahmet eylesin!" dediği zaman kendi kendisini tutamayıp ağlamaya başladığı misilli, Râkım dahi ikinci defa olarak yine ağlamıştır.

Badehu şu ilk servetin mahall-i sarfını düşünmeye başladılar. Zira biz Râkım'ın bu kadar paraya ilk defa olarak mâlik olduğunu söyledik ise kendisine açgözlülük isnat etmemiş idik. Bilakis Râkım fakr içinde tokgözlü olduğu hâlde büyümüş olduğundan eline para geçtiği zaman onu ketm etmeyi mümkün değil tecvîz etmeyerek akçeyi saadet-medârı bilir ve binâenaleyh husûl-i saadet yolunda sarf etmek için para kazanmayı sever idi. Kendi dadısı "Beyim! Bana kalırsa bu para ile birkaç kat elbise alır idik de halk içinde temiz temiz gezer idik" dedi ise de Râkım "Hayır dadıcığım! Benim üstüm başım bana yeter, birinci iş seni artık halka hizmet etmekten kurtarmaktır. Zira sen artık ihtiyar oldun" diye paranın nısfını ayda ikişer yüz elli kuruş harc etmek üzere dört aylık ihtiyatları olarak ber-taraf ve nısf-ı diğeriyle dahi pek ziyâde haraplaşmaya başlamış olan hanelerini tamir ettirdiler.

Her başlangıçta, her siftahta bir bereket olduğu erbâbı indinde mutekaddır. Bu itikâdı bizim Râkım Efendi de tevlîd edecek hâller dahi gecikmedi. Kendisi Bâb-ı Âli'ye vürûdu eksik olmayan ecnebi gazetelerini baştan aşağıya süzerek aldığı malûmât üzerine diplomatlığa dahi vüs'at vermiş olmakla aralıkta bir bazı evrâk-ı havâdise bendler yazmaya başladı. Bu hizmeti bir aralık meccânen

بیچاره اوغلان پاره لری النجه همان خانه‌سنه قوشوب صادق دادیسنك اوكنه قویدی. نه دیر سكز؟ قاریجق بونلری كورنجه فوق الحد بوزولوب . «امان بكم! بونلری نره دن بولدك صاقن....؟» دیه عادتا بر بیوك سوء فكرینی ترجمه ایتمكه یاقلاشمش ایدیسه‌ده راقم اقچانك موردینی دادی یه اكلاته‌رق انی كندیسسندن دها زیاده ممنون ایلمش و« آه ! والده ك صاغ اوله ایدی ده سنك بویله درت كیسه اقچه‌یی بردن قازاندیغكی كوره ایدی! مولا رحمت ایلسون!» دیدیكی زمان كندي كندیسنی طوته‌میوب اغلامغه باشلادیغی مثللو راقمی دخی ایكنجی دفعه اوله‌رق ینه اغلامشدر.

بعده شو ایلك ثروتك محل صرفنی دوشونمكه باشلادیلار. زیرا بز راقمك بو قدر پاره یه ایلك دفعه اوله‌رق مالك اولدیغنی سویله‌دك ایسه كندیسنه آج كوزلیلك اسناد ایتمامشیدك بالعكس راقم فقر ایچنده طوق كوزلی اولدیغی حالده بیومش اولدیغندن النه پاره كچدیكی زمان آنی كتم ایتمكی ممكن دكل تجویز ایتمیه‌رك اقچه‌یی سعادت مداری بیلور و بناء علیه حصول سعادت یولنده صرف ایتمك ایچون پاره قزانمغی سور ایدی. كندی دادیسی «بكم ! بكا قالسه بو پاره ایله بر قاچ قات البسه الور ایدك ده خلق ایچنده تمیز تمیز كزر ایدك» دیدیسه ده راقم «خیر دادیجغم! بنم اوستم باشم بكا یتر! برنجی ایش سنی ارتق خلقه خدمت ایتمكدن قورتارمقدر زیرا سن ارتق اختیار اولدك» دیه پاره نك نصفنی آیده ایكیشر یوز اللی غروش خرج ایتمك اوزره درت آیلق احتیاطلری اوله‌رق بر طرف ونصف دیكریله دخی پك زیاده خرابلشمغه باشلامش اولان خانه‌لرینی تعمیر ایتدردیلر.

هر باشلانغجده هر سفتاحده بر بركت اولدیغی اربابی عندنده معتقددر. بو اعتقادی بزم راقم افندیده تولید ایده جك حاللر دخی كجكمدی. كندیسی باب عالی یه ورودی اكسیك اولیان اجنبی غزته‌لرینی باشدن اشاغی یه سوزه رك الدیغی معلومات اوزرینه دیپلوماتلغه دخی وسعت ویرمش اولمغله ارالقده بر بعض اوراق حوادثه بندلر یازمغه باشلادی. بو خدمتی بر ارالق مجاناً

görüverir idi ise de matbaacılar kendisini hizmet-i tahrîrde devam etmeye mecbur eylemek için haftada, on beş günde Râkım'ın eline birer ikişer lira kıstırmaya başladılar. Hatta bu vâridâta sonraları daha ziyâde revaç geldi. O kadar ki Râkım haftada iki lira kadar mütemadiyen gelmekte olduğunu görünce kalemi dahi terke mecbur oldu.

Biz bu infisâle teessüf ettik. Zira koca Râkım kalemde kalmış olsa idi feyz alacağına şüphe edilemez idi.

Râkım bir aralık Frenk dostları çoğalttı. Bunların çoğalması kendisine bir alafranga arzuhâlcilik ve tercümanlık yolu açıp ecnebilerden Türkçe bir nota, lâyiha, protesto, arz-ı hâl filân yazdırmak isteyenler işlerini Râkım'a havale ederler idi.

Sözü uzatmaya neden mecbur olalım? Râkım birkaç sene bu yola devam eyledikten sonra ayda yirmi otuz liraya kadar kazanmaya başlayıp fakat bî-çâre çocuk bu parayı kazanabilmek için yirmi dört saat gününden yalnız yedi saat kadarını uyku ve istirahate ve yemeye içmeye sarf ederek on yedi saatini hemen mütemadiyen işlemek ile geçirir idi.

Salıpazarı'ndaki evceğizini mücedded sûretiyle tamir eyledi. Pek güzel ve tabiatça döşetti dayattı. Kendisine bir kütüphane tedarik etmeye başlayıp Türkçe ve Fransızca en mutenâ âsârı toplar idi. Bu kadar masrafla beraber yine Râkım'ın kesesinde para eksik olmaz idi.

Dadısı birkaç defa Râkım'ı evlendirmeye kalkıştı. Râkım kendisinin tehhüle ihtiyacı olmadığını dermeyan eder idi. Sadık Fedâyi hane içine bir gelin gelmesini yalnız Râkım için istemeyip ihtiyarlık zamanında kendisinin dahi bir can yoldaşına ihtiyacını arz eyledikde Râkım işin bu cihetini münasip görerek bir cariye mübâyaasına karar verdi.

کورو ویرر ایدیسه ده مطبعه‌جیلر کندیسنی خدمت تحریرده دوام ایتمکه مجبور ایلمك ایچون هفته‌ده اون بش کونده راقمك النه برر ایکیشر لیرا قصدیرمغه باشلادیلر. وحتی بو وارداته صکره لری دها زیاده رواج کلدی. اول قدر که راقم هفته‌ده ایکی لیرا قدر متمادیا کلمکده اولدیغنی کورنجه قلمی دخی ترکه مجبور اولدی.

بز بو انفصاله تأسف ایتدك. زیرا قوجه راقم قلمده قالمش اولسه ایدی فیض الهجغنه شبهه ایدیله‌مز ایدی.

راقم بر ارالق فرنك دوستلری چوغالتدی. بونلرکر چوغالمسی کندیسنه بر الافرانغه عرضحالجیلك و ترجمانلق یولی آچوب اجنبیلردن ترکجه بر نوطه لایحه پروتستو عرضحال فلان یازدیرمق ایستیانلر ایشلرینی راقمه حواله ایدرلر ایدی.

سوزی اوزاتمغه نه‌دن مجبور اوله‌لم؟ راقم بر قاچ سنه بویله دوام ایلدکدن صکره آیده یکرمی اوتوز لیرایه قدر قازانمغه باشلایوب فقط بیچاره چوجق بو پاراه یی قازانه‌بیلمك ایچون یکرمی درت ساعت کونندن یالکز یدی ساعت قدرینی اویقو و استراحته و یمکه ایچمکه صرف ایدرك اون یدی ساعتنی همان متمادیاً ایشله‌مك ایله کچورر ایدی.

صالی پازارنده کی اوجکزینی مجدد صورتیله تعمیر ایلدی. پك کوزل و طبیعتجه دوشتدی طیاتدی. کندیسنه بر کتبخانه تدارك ایتمکه باشلایوب ترکجه وفرانسزجه اك معتنا آثاری طوپلار ایدی. بو قدر مصرفله برابر ینه راقمك کیسه‌سنده پاره اکسیك اولمز ایدی.

دادیسی بر قاچ دفعه راقمی اولندیرمکه قالقشدی. راقم کندیسینك تأهله احتیاجی اولمدیغنی درمیان ایدر ایدی. صادق فداي خانه ایچنه بر کلین کلمسنی یالکز راقم ایچون ایسته‌میوب اختیارلق زماننده کندیسنك دخی بر جان یولداشنه احتیاجنی عرض ایلدکته راقم ایشك بو جهتنی مناسب کوره رك بر جاریه مبایعه‌سنه قرار وردی.

Dadısı bazı tanıdığı esircilere sipariş etmiş olduğu cihetle öteden beriden birkaç Arap cariye geldi ise de Fedâyi bunları bir, nihayet iki gün tecrübe eder, beğenmez, yine iade eyler idi. Bir gün Râkım Efendi Tophane'den Beyoğlu'na çıkmak için Kumbaracı Yokuşu'na kestirmeden varmak üzere Karabaş'tan geçer idi. Mahûd dere üzerinde ihtiyar, ak sakallı bir Çerkez'in yanında bir kız olduğu hâlde bir kapıyı çaldığını gördü. Kıza dikkatle baktı. Baktığı anda yüreği kıza aktıysa da "Adam neme lâzım? Dadım beyaz istemiyor Arap istiyor, bu bizim işimize elvermez" diye alıp yürüyüvermiş idi. Zira ak sakallı ihtiyarın yanında bulunan kız beyaz, hem de güzelce bir Çerkez idi.

Râkım alıp yürüyüverdi ama bir türlü ayakları ileri gitmez ki! Ne için olduğunu kendisi de bilmez. "Canım bir kere görür sorar isem almaya borçlu olacak değilim a?" diye geriye dönüp ihtiyar ve kız kapıyı açtırıp ve badehu kapatmış olduklarından bu kere kapıyı kendisi çalmaya mecbur oldu.

Açtılar. Râkım ihtiyarı çağırdı, geldi. Kızın cariye ve satılık olup olmadığını sordu. Cariye satılık imiş. Görmek istedi. Gösterdiler. Uzun boylu, kara gözlü, kara kaşlı, ufarak ağızlı, güzel burunlu, hâsılı mütenâsibü'l-âzâ bir şey idi ise de gayet zayıf ve hastalıklı, on dört yaşında olduğundan öyle olur olmaz müşterinin beğeneceği gibi bir şey değil idi. Fakat ne idi kızda o baygın bakışlar? Neydi mahzûnâne tebessümler?

Râkım kızın elini kim bilir ne için fakat pek ihtimale karîb ki âdeta şaşkınlığıyla kendi eline almış bulunduğundan sonra dahi bırakmak hatırına gelmemiş idi. Heriften fiyatını sordu. Yüz altın demesin mi?

Herif kızın değerinden bahseder. Ya Râkım ne yapar? Râkım çocuk gibi ağlar! Ay kıza ne oldu? Zira o da Râkım'a karşı ağlamaya başladı!

دادیسی بعض طانیدیغی اسیرجیلره سپارش ایتمش اولدیغی جهتله اوتەدن برودن بر قاچ عرب جاریه کلدی ایسه ده فدایی بونلری بر نهایت ایکی کون تجربه ایدر بکنمز، ینه اعاده ایلر ایدی. بر کون راقم افندی طوپخانه دن بك اوغلنه چیقمق ایچون قومباره جی یوقوشنه کسدیرمەدن وارمق اوزره قره باشدن کچر ایدی. معهود دره اوزرنده اختیار آق صقاللی بر چرکسك یاننده بر قز اولدیغی حالده بر قپویی چالدیغنی کوردی. قزه دقتله باقدی باقدیغی آنده یورکی قزه آقدی ایسه ده «آدم نمه لازم؟ دادیم بیاض ایسته‌میور عرب ایستیور، بو بزم ایشمزه الویرمز» دیه آلوب یوروپی ویرمیشدی. زیرا آق صقاللی اختیارك یاننده بولنان قز بیاض هم ده کوزلجه بر چرکس ایدی.

راقم الوب یوروپی ویردی اما بر درلو ایاقلری ایلری کیتمز که! نه ایچون اولدیغنی کندیسی ده بیلمز؟«جانم بر کره کورور صورار ایسەم المغه بورجلو اوله‌جق دکلم آ ؟» دیه کیرویه دونوب اختیار وقز قاپویی آچدیروب وبعده قپاتمش اولدقلرندن بو کره قپویی کندیسی چالمغه مجبور اولدی.

آچدیلر. راقم اختیاری چاغردی، کلدی. قزك جاریه وصاتیلق اولوب اولمدیغنی صوردی. جاریه صاتیلق ایمش کورمك ایسته‌دی. کوستردیلر. اوزون بویلی قاره کوزلی قاره قاشلی اوفارق اغزلی کوزل برونلی حاصلی متناسب الاعضا برشی ایدیسه ده غایت ضعیف وخسته‌لقلی اون درت یاشنده اولدیغندن اویله اولور اولمز مشترینك بکنه‌جکی بر شي دکل ایدی. فقط نه ایدی قزده او بایغین باقیشلر؟ نه ایدی محذونانه تبسملر؟

راقم قزك النی کیم بیلور نه ایچون فقط پك احتماله قریب که عادتا شاشقنلغیله کندی النه المش بولندیغندن صکره دخی براقمق خاطرینه کلمامشیدی. حریفدن فیئاتنی صوردی. یوز التون دیمسونمی؟

حریف قزك دکرندن بحث ایدر. یا راقم نه یاپار؟ راقم چوجق کبی اغلار! آی قزه نه اولدی؟ زیرا او ده راقمه قارشو اغلامغه باشلادی!

İhtiyar ne mana vereceğini bilemez. Bir kimsesine mi benzettiğini Râkım'dan sorar, bir cevap alamaz.

Hayır Râkım kızı kimsesine benzetmemiş idi. Size biz haber verelim: Râkım âdeta Cenab-ı Hakk'ın kendisi gibi bir öksüze böyle beyaz cariye mubayaasına kadar inayetini bî-dirîğ buyurduğunu nazar-ı şükrâna almış olduğundan sürûrla ağlardı. Evet! Râkım bu kadar hassas ve mütehassis bir çocuk idi. İhtiyara "Bu kızın değeri var mı, yok mu diye sormuyorum. Satılan şey bunun hürriyetidir. Hürriyetin cihanlar değeceğini teslim ederim. Lâkin benim seksen altından başka param yoktur. Bu paraya mukâbil kızı verir isen alayım" demiş ve ihtiyar Râkım'ın bükâsına mağrûren hatta yüz elli altın dahi istemediğine izhâr-ı nedâmetle bir para aşağıya veremeyeceğini dermeyân edince "Öyle olsun, bana yirmi altın için bir ay müsâade verir isen alırım" demesiyle ve ihtiyar dahi: -zaten kızda ince hastalık hissetmekte bulunduğundan bir ayak evvel elinden çıkarmak için- muvafakat göstermesiyle hemen teslim ve tesellüm kaidesi icrâ edilmiştir.

Ne dersiniz? Râkım kızın elini eline almamış mı idi? Ta kız kendisine mal olduktan sonraya kadar elini elinden bırakmadı!

Badehu Beyoğlu seferinden vazgeçerek ihtiyar ile beraber Salıpazarı'na geldiler. Kızı kapıdan içeriye salıverip kendisi dadısından akçesini istedi. Seksen altını esirciye saydıktan sonra yirmi altın için dahi bir senet yazıp Tophane'de kendisini tanıyanlardan dört beş adamı şahit ikâmesiyle esirciyi yerine gönderdi.

Bu işleri görüp de hanesine avdet eder iken esnâ-yı râhda "Acaba dadım bu işe ne diyecek? Gördün mü bir kere çocukluk ettim! Bir kere de anam makamında dadıcığıma danışmalı değil mi idim?" diye bir vesvese-i masûmâne ve bir nedâmet-i

اختیار نه معنا ویره جکنی بیلهمز. بر کیمسهسنه می بکزتدیکنی راقمدن صورار بر جواب الهمز.

خیر! راقم قزی کیمسهسنه بکزتمامشیدی. سزه بر خبر ویره لم: راقم عادتا جناب حقك کندیسی کبی بر اوکسوزه بویله بیاض جاریه مبایعهسنه قدر عنایتنی بیدرایغ بیوردیغنی نظر شکرانه المش اولدیغندن سرورله اغلار ایدی. اوت! راقم بو قدره قدر حساس و متحسس بر چوجق ایدی. اختیاره «بو قزك دکری وارمی؟ یوقمی دیه صورمیورم صاتیلان شی بونك حریتیدر. حریتك جهانلر دکهجکنی تسلیم ایدرم. لکن سکسان التوندن بشقه پاره م یوقدر بو پاره یه مقابل قزی وریر ایسهك الایم» دیمش واختیار راقمك بکاسنه مغروراً حتی یوز اللی التون دخی ایستهمدیکنه اظهار ندامتله بر پاره اشاغی یه ویرمیهجکنی درمیان ایدنجه « اویله ایسه بکا یکرمی التون ایچون بر ای مساعده ویرر ایسهك الورم» دیمسیله واختیار دخی – ذاتاً قزده اینجه خستهلك حس ایتمکده بولندیغندن بر آیاق اول الندن چیقارمق ایچون– موافقت کوسترمسیله همان تسلیم وتسلم قاعده سی اجرا ایدلمشدر.

نه دیرسکز؟ راقم قزك الی النه المامشمی ایدی؟ تا قز کندیسنه مال اولدقدن صکره یه قدر الی الندن براقمدی!

بعده بك اوغلی سفرندن وازکچهرك اختیار ایله برابر صالی پازارینه کلدیلر. قزی قپودن ایچرویه صالویروب کندیسی دادیسندن اقچه سنی ایسته دی. سکسان التونی اسیرجی یه صایدقدن صکره یکرمی التون ایچون دخی بر سند یازوب طوپخانهده کندیسنی طانیانلردن درت بش آدمی شاهد اقامهسیله اسیرجی یی یرینه کوندردی.

بو ایشلری کوروب ده خانهسنه عودت ایدر ایکن اثنای راهده «عجبا دادیم بو ایشه نه دیهجك؟ کوردکمی بر کره چوجقلق ایتدم! بر کره ده انام مقامنده دادیجغمه طانشملی دکلمی ایدم؟» دیه بر وسوسهٔ معصومانه و بر ندامت

mutî'âne etrafını almış idi. Hanesine geldikde dadısı kendisini istikbâl ederek "Aman beyim! Ne kadar isabet ettin? Ne de can sevecek bir kız! Sen bana bunu can yoldaşı diye almadın mı? Adı Canan olsun" diye izhâr-ı hoşnûdî edince bî-çâre Râkım her şeyden ziyâde dadısını memnun edebilmiş olduğuna sevinerek ismi dahi kabul eyledi.

Şurasını bilmelidir ki Râkım bir beyaz cariye aldığı için işinden geri kalacak adamlardan değil idi. O gün ise Beyoğlunca iki mühim işi olup bu işleri behemehâl görmek üzere kalktı bu defa Kazancılar cihetinden Beyoğlu'na çıktı. İki mühim işinden birisi Ermeni milletinden (G) Bey'i görmek idi. Zira daha bir akşam evvel mîr-i mûmaileyh hizmetkârını gönderip kendisini behemehâl çağırmış idi. Hanesi Ağa Hamamı'nda bulunmakla var idi, kendisini hanesinde buldu. Silistre eyaleti ağnâm rüsûmunu (G) Bey yeni alıp oraya gönderecek adamı ile Silistre valisine bir arîza yazdıracak imiş. Râkım bu arîzayı bir çeyrek içinde tesvîd ve tebyîz ederek Bey'e temhîr ettirmekle beraber üzerini dahi temhîr ve Bey'in yanındaki çekmece üzerine vaz eyledi. Daha bir emri olup olmadığını istifsâr zımnında muntazır oldukda Bey yazıcısını çağırıp Râkım'ın görülecek hesabı var ise görmesini emreyledi. Bu emri verince Râkım mahcup olarak "Ben sâir bir emriniz var mı diye beklemiş idim" dediyse de Bey Osmanlı bir adam olduğundan "Verdiğim emir de emir değil midir? Bu emrin icrâsı dahi matlûbdur" diye bir latîfe edip biraz sonra yazıcı elinde Râkım'ın üç aydan beri yazdığı evrakı şâmil bir pusula olduğu hâlde içeriye girdi.

Bey pusulayı alıp okumaya başladı. Bursa eyaletinin.. senesi ağnâm bakâyâsının tahsîli iltimâsına dair Bursa Valisine arîza kıt'a on, bunun cevabına cevap on, Varna sancağı öşür ve ağnâmının bir senelik tedkîk-i muhâsebâtı zımnında Mâliye Nezâret-i Celîlesi'ne, zîri lâyihalı bir defter ki, altı sahife üzerine yazılmıştır. Bu defter mazmûnunca bir de mufassal lâyiha, perakende mektuplar kıt'a sekiz.

مطیعانه اطرافنی المشیدی. خانه‌سنه کلدکده دادیسی کندیسنی استقبال ایدرك« امان بکم! نه قدر اصابت ایتدك؟ نه ده جان سوه جك بر قز! سن بکا بونی جان یولداشی دیه المدکمی؟ آدی جانان اولسون» دیه اظهار خوشنودی ایدنجه بیچاره راقم هر شیدن زیاده دادیسنی ممنون ایده بیلمش اولدیغنه سوینه رك اسمی دخی قبول ایلدی.

شوراسنی بیلملیدر که راقم بر بیاض جاریه الدیغی ایچون ایشندن کیرو قاله‌جق آدملردن دکل ایدی. او کون ایسه بك اوغلنجه ایکی مهم ایشی اولوب بو ایشلری بهمه حال کورمك اوزره قالقدی بو دفعه قازانجیلر جهتندن بك اوغلنه چیقدی. ایکی مهم ایشندن بریسی ارمنی ملتندن (غ) بکی کورمك ایدی. زیرا دها بر اقشام اولی میرمومی الیه خدمتکارینی کوندروب کندیسنی بهمه حال چاغرتمشدی. خانه‌سی اغا حمامنده بولنمقله واردی کندیسنی خانه‌سنده بولدی. سلستره ایالتی اغنام رسومنی (غ) بك یکی الوب اورایه کوندره جك آدمی ایله سلستره والیسنه بر عریضه یازدیره جق ایمش. راقم بو عریضه‌یی بر چاریك ایچنده تسوید وتبییض ایدرك بکه تمهیر وبکك یاننده کی جکمجه اوزرینه وضع ایلدی. دها بر امری اولوب اولدیغنی استفسار ضمننده منتظر اولدقده بك یازیجیسنی چاغروب راقمك کوربله‌جك حسابی وار ایسه کورمسنی امر ایلدی. بو امری ویرنجه راقم محجوب اوله‌رق «بن سائر بر امرکز وار می دیه بکله‌مش ایدم» دیدیسه ده بك عثمانلی بر آدم اولدیغندن «ویردیکم امر ده امر دکلمیدر؟ بو امرك اجراسی دخی مطلوبدر» دیه بر لطیفه ایدوب براز صکره یازیجی الندہ راقمك اوچ آیدن بری یازدیغی اوراقی شامل بر پوصله اولدیغی حالده ایچرویه کیردی.

بك پوصله‌یی الوب اوقومغه باشلادی: بروسه ایالتنك .. سنه‌سی اغنام بقایاسنك تحصیلی التماسنه دائر بروسه والیسنه عریضه قطعه ۰۱ بونك جوابنه جواب ۰۱ وارنه سنجاغی عشر واغنامنك بر سنه‌لك تدقیق محاسباتی ضمننده مالیه نظارت جلیله‌سنه زیری لایحه‌لی بر دفترکه التی صحیفه اوزرینه یازلمشدر. بو دفتر مضمونجه بر ده مفصل لایحه، پراکنده مکتوبلر قطعه ۸ .

Bey pusulayı bu sûretle okuduktan sonra yine inbisât tarîkiyle "Bunların hiçbirisi için bir para vermeyeceğim. Yalnız Bursa bakâyâsı bence ümitsiz bir para iken mücerret iltimâsı güzel etmiş olduğundan tamamiyle tahsil edildi. İşte onun için beş on para gözden çıkarabileceğim" diye Râkım'a otuz lira verilmesini yazıcısına emreyledi.

Vay Râkım'da sürûr! Vay Râkım'da teşekkür! Hem de mîzânü'l-havâssı demek olan gözler yine yaş ile dolarak bir teşekkür ama kime? Kendisi gibi bir öksüze bir tarîk-i tevfîki açmış olan Cenab-ı Hüdâ-yı Keremkâr'a!

Hakkını aldıktan sonra ikinci işine gitti. Bu ikinci iş İngiltere'den yeni gelerek Asmalımescit Sokağı'nda bir haneye yerleşmiş olan, oldukça kibar bir İngiliz familyası nezdinde görülecek iş idi. Lâkin iş ne olduğunu Râkım bilmez idi. Yalnız bir dostu kendisi için oraca görülecek bir iş olduğunu haber vermiş olduğundan ale'l-amyâ gitmiş idi. Vardı dostunu dahi orada buldu. Meğer iş denilen şey İngiliz'in iki nefer kızına haftada birer gün Türkçe ders vermek imiş.

Hiç Râkım için iş bulunur da kabul edilmemek mümkün olur mu? Herif iş makinesi! Bunu da ma'al-memnûniyye kabul eyledi. Kendisi aylık, haftalık filânlık için şakk-ı şefe etmemiş olduğu hâlde dostu her defası için birer İngiliz lirası ayak teri takdîm olunacağını arzla kabulü için İngiliz tarafından rica eyledi. Râkım hem hicâbından morarıp hem de Cenâb-ı Hakk'ın bu lütfuna dahi teşekkür hasebiyle kızarıp işe karar verince dört yol ağzından Kumbaracı Yokuşu'na doğru ayakları sanki yere basmayarak indi. Tophane'ye, Karabaş'a varıp esirciler kahvesinde Çerkez'e rast gelmekle "Gel baba gel ben borçtan hoşlanmam. İşte paranı tedarik ettim. Bin kere şükür olsun. Cenâb-ı Hakk hiç ummadığım yerden gönderdi" diye yirmi altın borcunu vererek senedini kurtardı. Hatta lüzumu bile

بك پوصلەیی بو صورتله اوقودقدن صکره ینه انبساط طریقیله «بونلرك هیچ بریسی ایچون بر پاره ویرمیەجکم یالکز بروسه بقایاسی بنجه امیدسز بر پاره ایکن مجرد التماس کوزل ایتمش اولدییغکدن تمامیله تحصیل ایدلدی. ایشته انك ایچون بش اون پاره کوزدن چیقاره بیلەجکم» دیه راقمه اوتوز لیرا ویرلمسنی یازیجیسنه امر ایلدی.

وای راقمده سرور! وای راقمده تشکر! همده میزان الحواسی دیمك اولان کوزلر ینه یاش ایله طولەرق بر تشکر اما کمه ؟ کندیسی کبی بر اوکسوزه بو طریق توفیقی آچمش اولان جناب خدای کرمکاره!

حقنی الدقدن صکره ایکنجی ایشنه کیتدی. بو ایکنجی ایش انکلتره دن یکی کلەرك آصمەلی مسجد سوقاغنده بر خانەیه یرلشمش اولان اولدقچه کبار بر انکلیز فامیلیاسی نزدنده کوریلەجك ایش ایدی. لکن ایش نه اولدیغنی راقم بیلمز ایدی. یالکز بر دوستی کندیسی ایچون اوراجه کوریلەجك بر ایش اولدیغنی خبر ویرمش اولدیغندن علی العمیا کیتمشیدی. واردی دوستنی دخی اوراده بولدی. مکر ایش دنیلان شی انکلیزك ایکی نفر قزینه هفتەده برر کون ترکجه درس ویرمك ایمش.

هیچ راقم ایچون ایش بولنورده قبول ایدلمامك ممکن اولور می؟ حریف ایش ماکنەسی! بونی ده مع المنونیه قبول ایلدی. کندیسی آیلق هفتەلك فلانلق ایچون شق شفه ایتمامش اولدیغی حالده دوستی هر دفعەسی ایچون برر انکلیز لیراسی ایاق تری تقدیم اولنەجغنی عرضله قبولی ایچون انکلیز طرفندن رجا ایلدی. راقم هم حجابندن موراروب همده جناب حقك بو لطفنه دخی تشکر حسبیله قزاروب ایشه قرار ویرنجه درت یول اغزندن قومباره جی یوقوشنه ایاقلری صانکه یره باصمیەرق ایندی طوپخانەیه قاره باشه واروب اسیرجیلر هوه سنده چرکسه راست کلمکله «کل بابا کل بن بورجدن خوشلانمم ایشته پاره کی تدارك ایتدم بیك کره شکر اولسون جناب حق هیچ اومدیغم یردن کوندردی» دیه یکرمی التون بورجنی ویره رك سندینی قورتاردی. حتی لزومی بیله

olmadığı hâlde keyfiyyeti şahitlere dahi haber verip bakiyye-i serveti olarak on altını cebinde olduğu hâlde hanesine can attı.

Bu haberi dahi sadık dadısına tebşîr eylediği zaman vay Fedâyi'deki sevinç! Kıza muhabbeti bir kat daha arttı. Vermiş olduğu Canan ismine "meymenetli" mahlasını dahi ilâve eyledi.

İşte hikâyemizi kendi namlarına nispet eylediğimiz iki zâtın ikincisi dahi budur.

اولمدیغی حالده کیفیتی شاهدلره دخی خبر ویروب بقیهٔ ثروتی اوله‌رق اون التونی جبینده اولدیغی حالده خانه‌سنه جان آتدی.

بو خبری دخی صادق دادیسنه تبشیر ایلدیکی زمان وای فدایی ده‌کی سوینج! قزه محبتی بر قاتدها آرتدی. ویرمش اولدیغی جانان اسمنه «میمنتلی» مخلصنی دخی علاوه ایلدی.

ایشته حکایه مزی کندی نامله‌رینه نسبت ایلدیکمز ایکی ذاتك ایکنجیسی دخی بودر.

Üçüncü Bâb

Râkım Efendi ile dadısı Cenâb-ı Hakk'ın tamamî-i lütf u ihsânı olmak üzere telakkî eyledikleri Canan'ı talîm ve terbiyeye başladılar. Bî-çâre kızcağızda bazı hastalıklar var imiş. Geldiğinin ikinci günü Râkım Galata'daki hekim dostuna koşup keyfiyeti anlatarak bî-çâre Canan hakkında hekimi değil belki merhamet ve şefkat-i tammesini davet ve celb eyledi. Birer sürücü hayvanına râkiben geldiler. Tabip kızı etrafıyla muâyeneden ve hâl ü şânını istintâktan sonra "Kızda korkulacak hiçbir şey yok. Bu hastalığın mebdei Kafkasya imiş. O soğuk memleketten İstanbul gibi sıcak memlekete nakl-i mekân eyledikten sonra kendi kendisine şifâ-yâb olur. Şimdi ben bir hap tertîb edeceğim, onu yutmalı. Siz dahi her sabah kalktığı gibi yüz elli dirhem kadar hâlis inek sütünü kaynatıp sıcak sıcak içirmelisiniz. Tozlu topraklı yerlerde gezmemeli, şarkı çağırmak filân için sadrını incitmemeli. Aralıkta bir geniş yerlere götürüp ve deniz üzerine çıkarıp hava aldırmalı. Sık sık nefes almaya mecbur olacak kadar yormamalı. Biiznillâhi Taâlâ bir şey kalmaz. Zaten bir şey yok a! Bunları dahi ihtiyât olarak ediyoruz. Güzel kızcağızdır, Allah'a emanet" dedi.

اوچنجی باب

راقم افندی ایله دادیسی جناب حقك تمامئ لطف واحسانی اولمق اوزره تلقی ایلدکلری جنانی تعلیم و تربیه‌یه باشلادیلر. بیچاره قزجغزده فی لواقع بعض خسته‌لکلر وارایمش. کلدیکنك ایکنجی کونی راقم غلطه‌ده کی حکیم دوستنه قوشوب کیفیتی اکلاته‌رق بیچاره جانان حقنده حکیمی دکل بلکه مرحمت وشفقت تامه‌سنی دعوت وجلب ایلدی. برر سوروجی حیواننه راکباً کلدیلر. طبیب اطرافیله معاینه‌دن وحال وشاننی استنظاقدن صکره «قزده قورقیله‌جق هیچ برشی یوق بو خسته‌لکك مبدئ قفقاسیه ایمش او صوغوق مملکتدن استانبول کبی صیجاق مملکته نقل مکان ایلدکدن صکره کندی کندیسنه شفایاب اولور شمدی بن بر حب ترتیب ایده جکم آنی یوتمالی سز دخی هر صباح قالقدیغی کبی یوز اللی درهم قدر خالص اینك سودینی قیناتوب صیجاق صیجاق ایچورملیسکز توزلی طوپراقلی یرلرده کزماملی شرقی چاغرمق فلان ایچون صدرینی اینجتماملی ارالقده بر کنیش یرلره کوتوروب دکز اوزرینه چیقاروب هوا الدیرملی صیق صیق نفس المغه مجبور اوله‌جق قدر یورمامالی باذن الله تعالی بر شی قالمز. ذاتاً بر شی یوق آ؟ بونلری دخی احتیاط اوله‌رق ایدییورز کوزل قزجغزدر اللهه امانت!» دیدی.

Dadı Kalfa bu tertîbâtın nasıl bir hastalık tertîbâtı olduğunu anlayamamış idi ise de, Râkım işin farkına varmış idi. Tabibi teşekkürlerle iade ve tarîfât-ı mezkûreye bihakkın itina edilmesini tekrar dadısına ifade eyledi. Bî-çâre Fedâyi için böyle gurebâya edilecek hizmeti ihtâra hâcet mi vardır?

Arapçık, kızı kendi rahatı için getirmiş olmadı, güya kendi rahat ve huzurunun bütün bütün insilâbıyla kızın rahatı için oraya getirmiş oldu. Bu Arapların iyileri ne kadar iyi olur?

Canan bir tarafta tımar ve terbiye ediledursun, biz hikâyemizin şu cihetine bakalım:

Asmalımescit'teki İngiliz'in kızlarına verilecek ders için cuma günleri tefrîk edilmiş olduğundan cuma geldikde Râkım öğleden sonra saat yedide kalktı, oraya gitti.

Bu İngilizlere kibardan demiş idik. Hikâyemizin başlıca azâsından birisi dahi bu İngiliz olduğundan ahvâli hakkında biraz malûmât almalıyız:

Evet! İngiliz oldukça kibardandır. Kibardandır ama öyle lord, dük filân gibi zâdegândan değil. Kâğıt ahz u itâsıyla nakd-i mevcûdunu beş yüz bin İngiliz lirasına iblâğ eyledikten sonra terk-i ticaret ederek bakiyye-i ömrünü rahatla geçirmek için İstanbul'a gelmiştir. Zira herifin evlâd-ı zükûru olmayıp familyası halkı bir zevcesiyle iki de kızından ibaret olduğuna ve bu kadar servetle kızlarını herkes alabileceği gibi zevcesi dahi bunlar arasında saadetle yaşayacağını hesap eylediğine mebnî artık İngiliz'i rahat rahat yaşamaktan hiçbir iş, hiçbir fikir, hiçbir mülâhaza men edememiş idi.

Ecdâdından zaten kendisine intikâl eden isim (Ziklas) olup zevcesi bittabî Misters Ziklas tesmiye olunur idi. Kızları dahi bu ismi alabilirler idi ise de hanesi içinde büyük kıza "Can" ve küçüğüne dahi "Margrit"

دادى قالفه بو ترتيباتك نصل بر خسته‌لق ترتيباتى اولديغنى اكلايه‌مامش ايديسه ده راقم اشك فرقنه وارمشيدى. طبيبى تشكرلرله اعاده وتعريفات مذكوره يه بحق اعتنا ايدلمسنى تكرار داديسنه افاده ايلدى. بيچاره فدايى ايچون بويله غربايه ايديله‌جك خدمتى اخطاره حاجتمى واردر؟

عربجق قزى كندى راحتى ايچون كتورمش اولدى كويا كندى راحت وحضورنك بتون بتون انسلابيله قزك راحتى ايچون اورايه كتورمش اولدى. بو عربلرك ايبلرى نه قدر ايو اولور؟

جانان بر طرفده تيمار و تربيه ايديله طورسون بز حكايه‌مزك شو جهتنه باقالم:

آصمه‌لى مسجدده كى انكليزك قزلرينه ويريله‌جك درس ايچون جمعه كونلرى تفريق ايدلمش اولديغندن جمعه كلدكده راقم اوكله‌دن صكره ساعت يدى ده قالقدى اورايه كيتدى.

بو انكليزلره كباردن ديمش ايدك. حكايه‌مزك باشليجه اعضاسندن بريسى دخى بو انكليز اولديغندن احوالى حقنده براز معلومات الملى يز:

اوت! انكليز اولدقچه كباردندر. كباردندر اما اويله لورد دوق فلان كبى زادكاندن دكل. كاغد اخذ واعطاسيله نقد موجوديني بشيوز بيك انكليز ليراسنه ابلاغ ايلدكدن صكره ترك تجارت ايدرك بقيۀ عمرينى راحتله كچورمك ايچون استانبوله كلمشدر. زيرا حريفك اولاد ذكورى اولميوب فاملياسى خلقى بر زوجه‌سيله ايكى ده قزندن عبارت اولديغنه و بو قدر ثروتله قزلرينى هر كس اله‌بيله‌جكى كبى زوجه‌سى دخى بونلر اراسنده سعادتله يشايه‌جغنى حساب ايلديكنه مبنى ارتق انكليزى راحت راحت يشامقدن هيچ بر ايش هيچ بر فكر هيچ بر ملاحظه منع ايده مامسيدى.

اجدادندن ذاتاً كندىسنه انتقال ايدن اسم (زيقلاص) اولوب زوجه‌سى بالطبع مسترس زقلاص تسميه اولنور ايدى. قزلرى دخى بو اسمى اله‌بيلورلر ايديسه ده خنه‌سى ايچنده بيوك قزه « جان » كوجكنه دخى «مارغريت »

namıyla nidâ olunur idi. Bu familya Kanterburi şehri halkından olup civariyetten başka ticaretleri hasebiyle dahi Fransızlar ile ziyâde ihtilât etmiş olduklarından her azâsı pek güzel Fransızca söyler idi. Binaenaleyh Râkım kendileriyle ifâde-i merâma muktedir olacağından ders hakkında dahi muvaffak olacağını anladı.

Can ile Margrit hani ya şu "Elmanın yarısı o, yarısı dahi bu" demezler mi? İşte bu sözün mâvaka-aleyhâsı idiler. İkisinde dahi fidan gibi boy, nahif endam fakat kıpkırmızı çehre, masmavi gözler, beyaza yakın açık lepiska saçlar! İngiliz kızları vesselâm.

Vâkıâ tarifimizden bunların yüzlerine bakılmakla kalbe pek de inşirâh gelmeyeceği zannolunur. Lâkin bu zanda acele edilmemelidir. Her güzelin kendisine mahsûs bir güzelliği olup her güzel dahi o kendisine mahsûs olan güzelliği rağbet edenlere beğendirip sevdirebileceği erbâb-ı tecrübe indinde müsellemdir.

Elhâsıl Râkım bir tabaka alâ İngiliz kâğıdı üzerine kalın kalem ile "elif, be, pe, te, se, cim, çim, ha, hı, dal, zel, rı, zı, je ..... ilâ-âhirihi" hurûf-ı hecâyı çizip isimlerini dahi belletti ve bir hafta müddet içinde bunların şekillerini zihinlerinde teşkil etmeleri tenbihiyle kalktı geldi.

Vay muharrir efendi! Yalnız bu kadar mı oldu? Aralarında söz filân... Hiç olmaz ise babalarıyla analarıyla dereden tepeden.....

Hayır! O gün iş yalnız bundan ibaret kaldı. Hanesinde dadısı ile Canan'ı merak eylediğinden hemen Kumbaracı Yokuşu'ndan Tophane'ye inip -nakdinin müsâadesine mebnî- bir sürücü bârgîrine binerek Salıpazarı'nda hanesine geldi.

Vay! Artık yaya yürümemeye de mi başladı?

نامیله ندا اولنور ایدی. بو فامیلیا قانتر بوری شهری خلقندن اولوب جواریتدن بشقة تجارتلری حسبیله دخی فرانسزلر ایله زیاده اختلاط ایتمش اولدقلرندن هر اعضاسی پك کوزل فرانسزجه سویلر ایدی. بناء علیه راقم کندیلریله افادهٔ مرامه مقتدر اولهجغندن درس حقنده دخی موفق اولهجغنی اکلادی.

جان ایله مارغریت هانیا شو «المانك یاریسی او یاریسی دخی بو » دیمزلر می؟ ایشته بو سوزك ماوقع علیهاسی ایدیلر ایکیسنده دخی فدان کبی بوی نحیف اندام فقط قب قرمزی چهره ماص مائی کوزلر بیاضه یقین آچیق لپسقه صاچلر! انکلیز قزلری والسلام.

واقعا تعریفمزدن بونلرك یوزلرینه باقلمقله قلبه پك ده انشراح کلمیهجکی ظن اولنور. لکن بو ظنده عجله ایدلمامالیدر. هر کوزلك کندیسنه مخصوص بر کوزللکی اولوب هر کوزل دخی او کندیسنه مخصوص اولان کوزللکی رغبت ایدنلره بکندیروب سودیره بیلهجکی ارباب تجربه عندنده مسلمدر.

الحاصل راقم بر طبقه اعلا انکلیز کاغدی اوزرینه قالین قلم ایله«ا ب پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز ژ .....الی آخره» حروف هجایی چیزوب اسملرینی دخی بللتدی و بر هفته مدت ایچنده بونلرك شکللرینی ذهنلرنده تشکیل ایتملری تنبیهیله قالقدی کلدی.

وای محرر افندی! یالکز بو قدر می اولدی؟ ارالرنده سوز فلان... هیچ اولمز ایسه بابابریله انالریله دره دن تپهدن.....

خیر! او کون ایش یالکز بوندن عبارت قالدی. خانهسنده دادیسی ایله جانانی مراق ایلدیکندن همان قومباره جی یوقوشندن طوپخانهیه اینوب –نقدینك مساعده سنه مبنی– بر سوروجی بارکیرینه بنهرك صالی باوارنده خانهسنه کلدی.

وای ! ارتق یایا یورومامکه ده می باشلادی؟

Estağfurullah! Kendisine her ders için bir İngiliz lirası ayak teri hayvan kirası namıyla veriyorlar idi. Mademki Cenâb-ı Hallâk-ı Kerîm bu vâridâtı dahi Râkım Efendi'ye şu nâm ile verdi. Artık Râkım Efendi'nin bu nimete şükrâne olarak ders günleri Beyoğlu'na hayvanla gidip gelmesi lâzım geldi. Hatta sabahleyin dahi niçin bir hayvana binmemiş olduğuna da teessüf eyledi. İşte bizim Râkım'ın Allah ile pazarlığı böyle bambaşka idi!...

Her vakit hanesine geldikçe kendisini dadısı istikbâl eder idi. O akşam kendisini istikbâl eden Canan idiğini ve kızın hâli günden güne değişip Dadı Kalfa'nın kadınlığı sayesinde üstü başı düzelmiş hatta çehresine dahi renk gelmiş olduğunu gördüyse de Dadı Kalfa'nın mutâdı değiştirmiş olduğuna bir mana veremeyerek istizâha mecbur oldu.

Râkım - Dadı! Ben her akşam geldikçe en evvel senin yüzünü görmeye alışmış idim. Bu akşam bu âdeti değişmiş gördüm.

Fedâyi - Evlâdım beyim! Allah bize bir güzel beyaz cariye vermiş olduğu hâlde artık akşam gelir gelmez benim siyah yüzümü görmekte ne mana kalır? Ben tenbih ettim.

Râkım - (koşup dadısının kucağına atılarak ve boynuna sarılıp şapır şapır öperek) Yok dadıcığım yok! Senin yüzün bana vâlide çehresi kadar tatlıdır. Cennetten huri çıksa da gelse bana senden güzel olamaz. Ben her akşam senin mübarek yüzünü görmeliyim. Sonra vallahi Canan'ı buradan def etmeye beni mecbur edersin. Hem ona bu tenbihleri verme. Çocuktur. İhtimal ki bazı ümitlere düşer. Bende ise o gibi ümitlerin eseri bile yoktur.

Fedâyi - A beyim! Canım! Niçin böyle.....

Râkım - Sana dedim ya işte! Sen beni evladın gibi seviyor isen benim arzum vechle hareket edersin.

استغفر الله ! کندیسنه هر درس ایچون بر انکلیز لیراسی ایاق تری حیوان کیراسی نامیله وریپورلر ایدی. مادامکه جناب خلاق کریم بو وارداتی دخی راقم افندینك بو نعمته شکرانه اولهرق درس کونلری بك اوغلنه حیوانله کیدوب کلمسی لازم کلدی؟ حتی صباحلین دخی نیچون بر حیوانه بنمامش اولدیغنه ده تأسف ایلدی. ایشته بزم راقمك الله ایله پازارلغی بویله بام باشقه ایدی!...

هر وقت خانه‌سنه کلدکجه کندیسنی دادیسی استقبال ایدر ایدی. او اقشام کندیسنی استقبال ایدن جانان ایدوکنی و قزك حالی کوندن کونه دکشوب دادی قادینلغی سایه‌سنده اوستی باشی دوزلمش حتی جهره سنه دخی رنك کلمش اولدیغنی کوردی ایسه ده دادی قلفه‌نك معتادی دکشدیرمش اولدیغنه بر معنا ویره میه‌رك استیضاحه مجبور اولدی.

راقم –دادی! بن هر اقشام کلدکجه اك اول سنك یوزکی کورمکه آلشمش ایدم بو اقشام بو عادتی دکشمش کوردم.

فدایی – اولادم بکم! الله بزه بر کوزل بیاض جاریه ویرمش اولدیغی حالده ارتق اقشام کلور کلمز بنم سیاه یوزمی کورمکه نه معنا قالور؟ بن تنبیه ایتدم.

راقم – (قوشوب دادیسنك قوجاغنه آتیله‌رق و بوینه صاریلوب شاپر شاپر اوپه‌رك) یوق! دادیجغم یوق! سنك یوزك بکا والده جهره سی قدر طاتلیدر. جنتدن حوری چیقسه ده کلسه بکا سندن کوزل اوله مز. بن هر اقشام سنك مبارك یوزکی کورملی یم. صکره والله جانانی بورادن دفع ایتمکه بنی مجبور ایدرسك. هم اکا بو تنبیهلری ویرمه. چوجقدر. احتمال که بعض امیدلره دوشر بنده ایسه او کبی امیدلرك اثری بیله یوقدر.

فدایی – آ بکم! جانم! نیچون بویله.....

راقم – سکا دیدم یا ایشته! سن بنی اولادك کبی سوییور ایسه‌ك بنم ارزوم وجهله حرکت ایدرسك.

Koca Râkım dadısına bu hutbeyi okuduktan sonra "Hazır İngiliz kızlarını bugün başlattık ya! Dur bakalım şu Çerkez'i de başlatalım. Bu mu onları geçer yoksa onlar mı bunu" diye Canan'ı yanına çağırıp ona dahi hurûf-ı hecâyı tersîm eyledi. Vay kızcağızdaki sevinç, evet! Çerkez kısmı okumaya pek harîs olduğundan bir Çerkez'e okutmak kadar ibrâz-ı muhabbet olamaz.

Şu kadar var ki Canan'ın İngiliz kızlarını geçeceği daha ilk haftasında anlaşıldı. Zira Râkım her gece Canan'ın yanında bulunup kız ise lâyıkıyla öğrenmiş olduğu dersin tecdîdi istidâsında bulunduğundan zarûrî tecdîde mecbur olur idi.

Öte tarafta İngiliz kızlarına dahi devamı bir aya varmış ve bu bir ayda itâ eylediği dört ders ile kızlara yalnız "elif, be" gibi hurûf-ı hecâyı değil "elif, elif, be, be, be, ilâ âhirihi" envâ-ı hurûf-ı hecâyı belletmekten ve bunların hangisi kelimâtın vasatına ve hangisi sağa ve sola geleceğini anlattıktan sonra fazla "elif, vav, he, ye" harflerinin Türkçe harf-i medd ve zamme ve fetha ve kesre işaretlerinin dahi hareke olduklarını ve bunların memuriyetlerini bi't-tefhîm "baba, kuzu, küpe, tûtî" gibi kelimâtı imlâ dahi ettirmeye başlamış idi. Lâkin Canan bunlara kıyas edilmez.

Bir ay müddet içinde Canan dört beş heceden ibaret kelimeleri yazabildikten mâadâ bunları "benim, senin, onun, bizim, sizin, onların" edat-ı izâfetleriyle dahi birleştirebilir idi.

Demek oluyor ki, Râkım usûl-i tedrîs için kendisince bir yol açmış idi.

Evet! Öyle idi.

قوجه راقم دادیسنه بو خطبه‌یی اوقودقدن صکره « حاضر انکلیز قزلرینی بو کون باشلاتدق یا! طور باقالم شو چرکسی ده باشلاته لم بو می انلری کچر یوقسه انلر می بوینی» دیه جانانی یاننه چاغروب اکا دخی حروف هجایی ترسیم ایلدی. وای قزجغزده کی سونج اوت! چرکس قسمی اوقومغه پك حریص اولدیغندن بر چرکسه اوقتمق قدر ابراز محبت اوله‌مز.

شو قدر وار که جانانك انکلیز قزلرینی کچه‌جکی دها ایلك هفته‌سنده اکلاشلدی. زیرا راقم هر کیجه جانانك یاننده بولنوب قز ایسه لایقیله اوکرنمش اولدیغی درسك تجدیدی استدعا سنده بولندیغندن ضروری تجدیده مجبور اولور ایدی.

اوته طرفده انکلیز قزلرینه دخی دوامی بر آیه وارمش و بو بر آیده اعطا ایلدیکی درت درس ایله قزلره یالکز «ا ب » کبی حروف هجایی دکل «ا ب ب ب ب الی آخره » انواع حروف هجایی بللتمکدن وبونلرك هانکیسی کلمنك وسطنه و هانکیسی صغه و صوله کله‌جکنی اکلاتدقدن صکره فضله «ا و ی » حرفلرینك ترکجه حرف مد و ضمه و فتحه و کسره اشارتلرینك دخی حرکه اولدقلرینی و بونلرك مأموریتلرینی بالتفهیم « بابا قوزو کوپه طوطی» کبی کلماتی املا دخی ایتدیرمکه باشلامش ایدی. لکن جانان بونلره قیاس ایدلمز.

بر آی مدت ایچنده جانان درت بش هجادن عبارت کلمه‌لری یازه بیلدکدن ما عدا بونلرسی«بنم سنك انك بزم سزك انلرك » ادات اضافتلریله دخی برلشدیره ببلور ایدی.

دیمك اولیور که راقم اصول تدریس ایچون کندیسنجه بر یول آچمش ایدی.

اوت! اویله ایدی.

Bir cuma günü Râkım ber-mutâd Misters Ziklas'ın hanesine gidince kime tesadüf etse beğenirsiniz? Felâtun Bey'e rast gelse beğenirsiniz a? İşte ona rast geldi. Felâtun Bey'i kızlar ile vâlidesi ve pederi yanında bulup o gün ders günü olmakla muallim efendinin vürûduna intizâr üzere bulunduğundan Felâtun Bey dahi kızların derslerini imtihan eder idi. Râkım Efendi'yi görünce İngilizlere dahi anlatabilmek için Fransızca olarak ve bir dıhke peyrev ederek:

Felâtun - Ha ha hay! Sen mi idin birâder hanımların hocası?

Râkım - (mahzûnâne) Evet! Efendim, bendeniz idim beyim!

Mister Ziklas - Vay! Demek oluyor ki muârefeniz vardır!

Felâtun - (vakûrâne) Evet! Kendi haklarında muhabbetim berkemâldir. O da beni sever zannederim.

Râkım - Dünyada benim sevmediğim adam mı vardır? Ben ki herkesin hüsn-i teveccühüne eşedd-i ihtiyâçla muhtacım. Herkesi sevmeye bu cihetle dahi mecburum.

Felâtun - (Râkım'a) Mister Ziklas ve Misters Ziklas ile muârefe peydâ edeli iki ay oldu. Sizin de buraya intisâbınız bir ayı geçmiş ama nasılsa tesadüf edilememiş idi.

Râkım - Kısmet bugün için imiş efendim.

Felâtun - Muârefemiz peder efendi vasıtasıyla oldu. Kendilerini benden evvel tanımak şerefine nâil olmuşlar. Sonra beni de getirip Mister, Misters Ziklas ile kerîmelerine takdim ettiler!

Misters - Evet! Bu inâyetlerinden dolayı peder efendi hazretlerine nasıl teşekkür edeceğimizi bilememekteyiz.

بر جمعه کونی راقم بر معتاد مسترس زیقلاصك خانه‌سنه کیدنجه کیمه تصادف ایتسه بکنورسکز؟ فلاطون بکه راست کلسه بکنورسکز آ؟ ایشته اکا راست کلدی .فلاطون بکی قزلر ایله والده سی و پدری یاننده بولوب او کون درس کونی اولمغله معلم افندینك ورودینه انتظار اوزره بولندیغندن فلاطون بك دخی قزلرك درسلرینی امتحان ایدر ایدی. راقم افندی یی کورنجه انکلیزلره دخی انکاته‌بیلمك ایچون فرانسزجه اوله‌رق و بر ضحکه پیرو ایدرك:

فلاطون – ها ها های! سنمی ایدك برادر خانملرك خواجه‌سی؟

راقك – (محذونانه) اوت! افندم بنده کز ایدم بکم!

مستر زیقلص – وای! دیمك اولیور که معارفه‌کز واردر!

فلاطون – (وقورانه) اوت! کندی حقلرنده محبتم بر کمالدر. او ده بنی سور ظن ایدرم.

راقم – دنیاده بنم سومدیکم آدمی واردر؟ بن‌که هر کسك حسن توجهنه اشد احتیاجله محتاجم هر کسی سومکه بو جهتله دخی مجبورم.

فلاطون – (راقمه) مستر زیقلاص و مسترس زیقلاص ایله معارفه پیدا ایده لی ایکی آی اولدی. سزك ده بورایه انتسابکز بر آی کچمش اما نصلسه تصادف ایدیله‌مامشیدی.

راقم – قسمت بو کون ایچون ایمش افندم.

فلاطون – معارفه‌مز پدر افندی واسطه‌سیله اولدی. کندیلرینی بندن اول طانیمق شرفنه نائل اولمشلر. صکره بنی ده کتوروب مستر مسترس زیقلاص ایله کریمه‌لرینه تقدیم ایتدیلر!

مسترس – اوت! بو عنایتلرندن طولایی پدر افندی حضرتلرینه نصل تشکر ایده جکمزی بیله مامکده یز.

Felâtun - (vakâr içine tevâzu katmış bir tavırla) O sizin nezaketiniz iktizâsıdır efendim.

Aradan bazı havâyi sözler geçtikten sonra:

Râkım - Beyimiz! Müsâade buyurur musunuz? Biraz da derse bakalım mı?

Felâtun - (hâlâ o mübarek tebessüm dudakları üzerinde teceddüd ederek) Hay hay! Hatta ben de şimdi hanımları imtihan ediyor idim.

Râkım - Nasıl bari epeyce buldunuz mu?

Felâtun - (hâlâ o mübarek tebessümle) Hanımların zekâvet ve dirayetlerine söz ister mi? Fakat birâder ben bu derslerin içinde bazı şeyler görüyorum da bir mana veremiyorum. Ezcümle şu elifbada, bu pe, çe, je harfleri var mı ya? Biz mektepte iken elif, be, te, se, cim, ha, hı, dal, zal, rı, ze, sin, şın diye okuduk. Bunları görmedik. Bunlara ne isim vermeli?

Can - Evet muallim efendi! Felâtun Efendi öyle söyledi. Bizim zihnimiz şaşırdı.

Râkım - Hayır Efendim! Bunda zihin şaşıracak bir şey yok. Felâtun Beyefendi ra'nâ bilirler ama birdenbire zihinlerine gelmedi. Vâkıâ beyim, mektepte biz buyurduğunuz gibi okuduk. Ama bizim okuduğumuz elifba yalnız Arapça içindir. Türkçe için ise ondan fazla birkaç harfe ihtiyacımız vardır. Meselâ "paşa, çavuş, müjde" yazacağımız zaman nasıl yazarız? Elbette bu harflere muhtaç olmaz mıyız?

Meğer Felâtun Bey evvelce bu harfleri görüp de eski elifbada mevcut olmadığını düşündüğü zaman hazır acemi İngilizlere Felâtunluk satmak için muallim bulunan zâtını asla Türkçe bilmediğini ve böyle adamlara müracaat olunur ise kızların

فلاطون – (وقار ایچنه تواضع قاتمش بر طورله) او سزك نزاکتکز اقتضاسیدر افندم.

ارادن بعض هوایی سوزلر کچدکن صکره:

راقم – بمکز! مساعده بیوررمیسکز؟ برازده درسه باقالمی؟

فلاطون (حالا او مبارك تبسم دوداقلری اوزرنده تجدد ایدرك) های های! حتی بن ده شمدی خاطرلری امتحان ایدییور ایدم.

راقم – نصل باری اپیجه بولدیکزمی؟

فلاطون – (حالا او مبارك تبسمله) خاطرلرك ذکاوت و درایتلرینه سوز ایسترمی؟ فقط برادر بن بو درسلرك ایچنده بعض شیلر کوریبورم ده بر معنا ویره میورم. از جمله شو الفباده بو پ چ ژ ژحررلری وار می یا؟ بز مکتبده ایکن الف به ته ثه جیم حا خی دال ذال ری زه سین شین دیه اوقودق. بونلری کورمدك بونلره نه اسم ویرملی؟

جان – اوت معلم افندی! فلاطون افندی اویله سویلهدی. بزم ذهنمز شاشیردی.

راقم – خیر افندم! بونده ذهن شاشیره جق بر شی یوق. فلاطون بك افندی رعنا بیلورلر اما بردنبره ذهنلرینه کلمدی واقعا بکم تبده بز بیوردیغکز کبی اوقودق. اما بزم اوقودیغمز الفبا یالکز عربچه ایچوندر. ترکجه ایچون ایسه اندن فضله بر قاچ حرفه احتیاجمز واردر. مثلا « پاشا چاوش مژده» یازاجغمز زمان نصل یازارز؟ البته بو حرفلره محتاج اولمزمی یز؟

مکر فلاطون بك اولجه بو حرفلری کوروب ده اسکی الفباده موجود اولمدیغنی دوشوندیکی زمان حاضر عجمی انکلیزلره فلاطونلقن صاتمق ایچون معلم بولنان ذاتك اصلا ترکجه بیلمدیکنی و بویله آدملره مراجعت اولنور ایسه قزلرك

hiçbir şey öğrenemeyeceklerini filânı dermeyânla henüz kim olduğunu bilmediği muallimi bir alâ tezyîf ve istihzâ etmiş imiş. Bu kere işi anlayınca suratına garip bir kırmızılık gelerek:

Felâtun - Evet! Evet! Hakkınız var. Anladım!

Mister - Ben dahi öyle düşünmekteyim. Bizde Türkçe hurûf öğrenmek için bir risâle vardır, onda harfler mevcuttur.

Felâtun - Benim de aklıma geldi efendi. Bir şüphem daha var ama arz etmek için muallim efendi hazretlerinin müsâadelerini isterim.

Râkım - Estağfurullah efendim! Murat hanımların istifadesidir. Şayet taraf-ı âlînizden kâbil-i istifâde bazı vesâyâya nâil olur isek istifâde....

Felâtun - Estağfurullah efendim! Hatırıma gelen şu ki biz şu (be) yi görmüş isek de böyle (be be be) be'ler görmemişizdir. Hani ya demek isterim ki efendim böyle dağdağalı şeyler ile hanımların zihni bozulmasa daha alâ olurdu.

Margrit - Öyle ama bu harfleri öğrenmemiş olsak harfleri birbirine nasıl bitiştirebiliriz? İşte pederimin demincek haber verdiği risâle bizim yanımızdadır. Biz hoca efendinin verdiği dersleri o risâleye muvâfık değil, ondan daha alâ bulmaktayız diye kız risâleyi açıp hurûf-ı mezkûreyi gösterdi ise de, Râkım ona hâcet bırakmayıp bir kalem alarak "Efendim! Faraza -Mustafa- yazacak olsak –mim, sad, tı, fe, ye- diye yazmayız. Bunları mutlaka birbirine rabt ile yazarız" deyince Felâtun bunun dahi farkına varmış ve fakat bu defaki hicâbı, evvelki hicâbını geçmiştir.

Amma yaptınız ha! Artık Felâtun hurûf-ı hecâyı da bilmesin olur mu?

هیچ بر شی اوکرنه‌میه‌جکلرینی فلانی درمیانله هنوز کیم اولدیغنی بیلمدیکی معلمی بر اعلا تزییف و استهزا ایتمش ایمش. بو کره ایشی اکلاینجه صورتنه غریب بر قرمزیلق. کله‌رك:

فلاطون – اوت! اوت! حقکز وار. اکلادم!

مستر – بن دخی اویله دوشونمکده یم بزده ترکجه حروف اوکرنمك ایچون بر رساله واردر انده حرفلر موجوددر.

فلاطون — بنم ده عقلمه کلدی. افندی. بر شبهم دها وار اما عرض ایتمك ایچون معلم افندی حضرتلرینك مساعدلرینی ایسترم.

راقم — استغفر الله افندم ! مراد خاطرلمك استفاده‌سیدر. شاید طرف عالیکزدن قابل استفاده بعض واصایایه نائل اولور ایسه ك استفاده...

فلاطون — استغفر الله افندم ! خاطریمه کلان شو که بز شو (ب) یی کورمش ایسه ك ده بویله (ب ب ب) به لر کورمامشیزدر هانیا دیمك ایسترم که افندم بویله دغدغه‌لی شیلر ایله خاطرلمك ذهنی بوزولمسه دها اعلا اولوردی.

مارغریت – اویله اما بو حرفلری اوکرنمامش اولسه‌ق حرفلری بربرینه نصل یتشدیره بیلورز؟ ایشته پدرمك دمنجك خبر ویردیکی رساله بزم یانمزده‌در بز خواجه افندینك ویردیکی درسلری او رساله‌یه موافق دکل اندن دها اعلا بولمقلسه‌یز. دیه قز رساله‌یی اچوب حروف مذکوره یی کوستردی ایسه ده راقم اکا حاجت براقمیوب بر قلم آله‌رق « افندم » ! فرضاً – مصطفی ــ یازاجق اولسه‌ق – ص ط ف ی — دیه یازمیز. بونلری مطلقا بربرینه ربط ایله یازارز » دینجه فلاطون بونك دخی فرقنه وارمش و فقط بو دفعه‌که حجابی اولکی حجابنی کچمشدر.

اما یاپدیکز ها ! ارتق فلاطون حروف هجایی ده بیلمسون اولورمی؟

Bilmiyor değil idi. Fakat hani ya bazı adamlar vardır ki kendi bildikleri şeyleri nasıl öğrenmiş olduklarını bilmezler. Bâ-husûs ki memleketimizde bilenlerin en çoğu bildiklerini nasıl öğrenmiş olduklarını bilmezler. İşte Felâtun Bey dahi bildiği şeyi nasıl öğrenmiş olduğunu bilmeyenlerden idi. Pek taaccüb etmeyiniz. Biz bir efendi gördük ki gerçekten kâtip ve hüsn-i hat sahibi iken, divânî kırması olarak cümlesi bir yerde ve birbirine mülâsık sûrette yazdığı "bulunduğundan" kelimesinin o hey'et-i müttehide meyânında her tarafını irâe ve tariften aciz kaldı!

Felâtun Bey dûçâr olduğu mahcubiyet üzerine daha ziyâde ârâm edemeyip biraz sonra kalktı gitti. Râkım ise bey gittikten sonra ne fazlı ne de cehli hakkında bir harf söylemeyip yalnız kendi işiyle meşgul olmuş idi. Fakat akşamüzeri gider iken kızlar ve pederi ve vâlidesi hazır olduğu hâlde "Efendim böyle haftada bir ders hanımlar için az ve bana ettiğiniz lütfu ise hizmetime nispetle çok görüyorum. Rica ederim dersleri haftada iki defaya iblâğ etmeye müsâade buyurunuz" demiş ve bu ricası maa'l-memnûniye kabul olunmuş idi.

Bir ay müddet zarfında Râkım Efendi'nin Mister Ziklas hanesine peydâ eylediği hususiyetin derecesini sorar mısınız? O kadar ki, mumaileyh familya meyanında yalnız hoca sıfatıyla kabul edilmez idi. Belki familya dostu ehl-i ırz, edip, mahcup, âlim, kâmil bir zat olmak üzere kabul edilip hakkında ona göre riâyet edilir idi.

O akşam Râkım hanesine biraz erkence geldi ve hanesinde fevkalade bir şey gördü. Gördüğü fevkalade şey ise Canan'ın orada bulunmaması idi.

Râkım - Dadı! Canan nerede?

بیلمیور دكل ایدی. فقط هانیا بعض آدملر واردر كه كندی بیلدكلری شیلری نصل اوكرنمش اولدقلرینی بیلمزلر. باخصوص كه مملكتمزده بیلنلریك اك چوغی بیلدكلرینی نصل اوكرنمش اولدقلرینی بیلمزلر. ایشته فلاطون بك دخی بیلدیكی شیئی نصل اوكرنمش اولدیغنی بیلمیانلردن ایدی. پك تعجب ایتمیكز. بز بر افندی كوردك كه كرچكدن كاتب و حسن خط صاحبی ایكن دیوانی قرمسی اولهرق جملهسی بر یرده و بربرینه ملاصق صورتده یازدیغی « بولندیغندن » كلمهسنك او هیئت متحده میاننده هر طرفنی ارائه و تعریفدن عاجز قالدی !

فلاطون بك دوچار اولدیغی محجوبیت اوزرینه دها زیاده آرام ایدهمیوب براز صكره قالقدی كیتدی. راقم ایسه بك كیتدكدن صكره نه فضلی نه ده جهلی حقنده بر حرف سویلهمیوب یالكز كندی ایشیله مشغول اولمشیدی. فقط اقشام اوزری كیدر ایكن قزلر و پدری و والده سی حاضر اولدیغی حالده « افندم بویله هفتهده بر درس خانملر ایچون آز و بكا ایتدیككز لطفی ایسه خدمتمه نسبتله چوق كورییورم. رجا ایدرم درسلری هفته ده ایكی دفعه یه ابلاغ ایتمكه مساعده بیورمكز » دیمش و بو رجاسی مع المنونیه قبول اولنمشیدی.

بر آی مدت ظرفنده راقم افندینك مستر زیقلاص خانهسنده پیدا ایلدیكی خصوصیتك درجهسنی صورارمیسكز؟ او قدر كه مومی الیه فامیلیا میاننده یالكز خواجه صفتیله قبول ایدلمز ایدی. بلكه فامیلیا دوستی اهل عرض ادیب محجوب عالم كامل بر ذات اولمق اوزره قبول ایدیلوب حقنده اكا كوره رعایت ایدیلور ایدی.

او اقشام راقم خانهسنه براز اركنجه كلدی و خانهسنده فوق العاده بر شی كوردی. كوردیكی فوق العاده شی ایسه جانانك اوراده بولنمامسی ایدی.

راقم — دادی ! جانان نره ده؟

Fedâyi - Buradadır beyim!

Râkım - Buranın neresinde? İşte evimiz üç oda bir sofadan ibaret. Her yere baktım yok.

Fedâyi - (biraz bozularak) Buradadır beyim. Şimdi gelir.

Râkım - Canım neredeyse söyle. Söylenmeyecek bir yerdeyse onu da söyle. Benden saklı bir işiniz var diye mi itikâd edeyim?

Fedâyi - Vallahi beyim biz bu işi senden saklı görmeye karar vermiş idik ama hata etmişiz.

Râkım - (telaşla) Ne oldu canım?

Fedâyi - Bir şey olduğu yok. Komşumuz.... Beyefendi cariyeleri için piyano öğretmek üzere bir madama tayin etmiş. Biz de heves ettik. Sana söylemiş olsak şayet ruhsat vermezsin diye korktuk da.....

Râkım - (biraz tehevvürle) Evet dadıcığım! Ruhsat vermez idim. Hâlâ da ruhsatım yoktur. Canan piyano öğrenmek hevesine düşmüş ise hiçbir arzumuzun husûlüne mümânaat göstermeyen Cenâb-ı Hak bu arzunun husûlünü dahi teshîl eder. Sana fikrimi doğrudan doğruya söyleyeyim mi? Sen yanında olmadıktan sonra Canan'ın sokak kapısından dışarı çıktığına razı değilim. Sen yanında olduktan sonra nereye ister isen al götür. Dünyanın hâli acayiptir. Sonra kıza verdiğimiz terbiyeyi kabul ettiremez isek yazık etmiş oluruz.

Bî-çâre Râkım bu sözleri öyle bir tavr-ı edîbâne ile söyledi ki dadısına anlattırmak istediği fikri Fedâyi maa-ziyâdetin anladı. Aradan yarım saat kadar zaman mürûrundan sonra Canan dahi geldi. Beyi eve gelmiş

فدایی —بوراده در بکم !

راقم — بورانك نره سنده ؟ ایشته اومز اوچ اوطه بر صفه‌دن عبارت. هر یره باقدم یوق.

فدایی — (براز بوزوله‌رق) بوراده در بکم. شمدی کلور.

راقم — جانم نره ده ایسه سویله. سویلنمیه‌جك بر یرده ایسه انی ده سویله. بندن صاقلی بر ایشکز وار دیه می اعتقاد ایده یم ؟

فدایی – و الله بکم بز بو ایشی سندن صاقلی کورمکه قرار ویرمش ایدك اما خطا ایتمشز.

راقم — (تلاشله) نه اولدی جانم ؟

فدایی — بر شی اولدیغی یوق. قومشومز ..... بك افندی جاریه‌لری ایچون پیانو اوکرنمك اوزره بر مادامه تعیین ایتمش. بز ده هوس ایتدك سکا سویله‌مش اولسه‌ك شاید رخصت ویرمزسك دیه قورقدق ده.....

راقم — (براز تهورله) اوت دادیجغم ! رخصت ویرمز ایدم. حالا ده رخصتم یوقدر. جانان پیانو اوکرنمك هوسنه دوشمش ایسه هیچ بر آرزومزك حصولنه ممانعت کوسترمیان جناب حق بو ارزونك حصولنی دخی تسهیل ایدر. سکا فکرمی طوغریدن طوغری یه سویله‌یمی؟ سن یاننده اولمدقدن صکره جانانك سوقاق قپوسندن طیشاری چیقدیغنه راضی دکلم. سن یاننده اولدقدن صکره نره‌یه ایستر ایسه‌ك آل کوتور. دنیانك حالی عجایبدر. صکره قزه ویدیکمز تربیه‌یی قبول ایتدیره‌مز ایسه ك یازیق ایتمش اولورز.

بیچاره راقم بو سوزلری اویله بر طور ادیبانه ایله سویله‌دی که دادیسنه اکلاتدیرمق ایچون ایسته‌دیکی فکری فدایی مع زیاده اکلادی. ارادن یارم ساعت قدر زمان مرورندن صکره جانان دخی کلدی. بکی اوه کلمش

bulunca huzuruna çıktı. Ama haşyetinden titreyerek çıktı. Yani Râkım bir sert söz söyleyecek olsa kıza âdeta bir fenalık geleceğini hâlinden anlamış idi. Binaenaleyh:

Râkım - Gel bakayım Canan. Gel korkma yavrum. İşte ben dadıma tenbih ettim. Bundan sonra nereye gitmek ister iseniz dadımla beraber gitmeye mezûnsunuz. Fakat dadım olmayınca kapıdan dışarıya çıkmaya rızam yoktur. Sen piyanoya mı heves ettin kuzum? Ben sana piyano alırım. Ben de buraya senin için muallime celb edebilirim.

Zavallı kızcağız efendisi kendisini tekdîr etmedikten başka piyano alacağını dahi vaad eylediğini işitince sevincinden efendinin boynuna sarılacağı geldi. Bu inâyete teşekkür edecek oldu. Lâkin Türkçeyi daha lâyıkıyla beceremememekte olduğundan söyleyeceği söz dahi ağzında kaldı.

Bundan sonra artık Râkım'da bir piyano ile bir de piyanocu arzuları baş gösterdi. Her akşam hanesine gelip de Canan'ın yüzünü görünce güya kızın çehresi "Hani ya vaadin?" diye sual ediyormuş zannederek mahzun olur idi. O aralık nakd-i mevcûdu yirmi beş otuz lira verip de bir piyano almaya müsait değil idi ise de bu uğurda bir borca girmeyi göze aldırmak Râkım için işten bile değil idi. Fakat asıl mesele usta kaziyesi idi ki, ayda dört beş lira usta ücreti vermek Râkım için güç idi.

Bir gün Râkım yine Beyoğlu'nda Matio Ancel nam bir Fransız dostunun hanesinde bulundu. Salonda bulunan dört beş kadın piyano çalarlar idi ki bunların birkaçı dahi Matio'nun zevce ve hemşire gibi akrabası idi. Râkım'ı herkes sevdiği misilli bu familya dahi pek sevdiğinden o gün orada huzuru, huzzâr için başkaca bir memnuniyeti mûcib oldu. Hatta Râkım tarafından bi'l-vekâle

بولنجه حضورینه چیقدی اما حشیتندن تتره یه‌رك چیقدی یعنی راقم بر سرد سوز سویلیه‌جك اولسه قزه عادتا بر فنالق کله‌جکنی حالندن اکلامشیدی. بناء علیه :

راقم — کل باقایم جانان. کل قورقمه یاورم. ایشته بن دیمه تنبیه ایتدم. بوندن صکره نره‌یه کیتمك ایستر ایسه‌کز دادمله برابر کتمکه مأذونسکز. فقط دادم اولمینجه قپودن طیشاریه چیقمغه رضام یوقدر. سن پیانویه‌می هوس ایتدك قوزوم ? بن سکا پیانو الورم. بن ده بورایه سنك ایچون معلمه جلب ایده بیلورم.

زوالللی قزجغز افندیسی کندیسنی تکدیر ایتمدکدن بشقه پیانو اله‌جغنی دخی وعد ایلدیکنی ایشیدنجه سونچدن افندینك بوینه صاریله‌جغی کلدی. بو عنایته تشکر ایده جك اولدی. لکن ترکجه‌یی دها لایقیله بجره مامکده اولدیغندن سویلیه‌جکی سوز دخی اغزنده قالدی.

بوندن صکره ارتق راقمده بر پیانو ایله بر ده پیانوجی آرزولری باش کوستردی. هر اقشام خانه‌سنه کلوب ده جانانك یوزینی کورنجه کویا قزك چهره‌سی « هانیا وعدك ? » دیه سؤال ایدییورمش ظن ایدرك محزون اولور ایدی. او ارالق نقد موجودی یکرمی بش اوتوز لیرا ویروب ده بر پیانو المغه مساعد دکل ایدیسه‌ده بو اوغورده بر بورجه کیرمکی کوزه الدیرمق راقم ایچون ایشدن بیله دکل ایدی. فقط اصل مسئله اوسته قضیه‌سی ایدی که آیده درت بش لیرا اوسته اجرتی ویرمك راقم ایچون کوچ ایدی.

بر کون راقم ینه بك اوغلنده ماتؤ آنجل نام بر فرانسز دوستنك خانه‌سنده بولندی. صالونده بولنان درت بش قادین پیانو چالارلر ایدی که بونلرك برقاچی دخی ماتؤنك زوجه و همشیره کبی اقرباسی ایدی. راقمی هر کس سودیکی مثللو بو فامیلیا دخی پك سودیکندن او کون اوراده حضوری حضار ایچون بشقه‌جه بر ممنونیتی موجب اولدی. حتی راقم طرفندن بالوکاله

edilen rica üzerine bir esmer ve güzel madam piyano başına geçip "O dökülen kumral saç" ile "Hüsnünde var iken" gibi birkaç alaturka havalar dahi çalmış idi. Huzzâr bu havaların Râkım'ı memnun edeceğini hesap eyledikleri hâlde bilakis gam-nâk eylediğini görerek taaccüb eylediler. O kadar ki sebebini sormaya dahi mecbur oldular. Râkım "Adam bende olan çocuklukları bilmez misiniz?" diye müdâfaa göstermek istedi ise de kimisi Râkım'ın bir aşk ateşiyle sûz-nâk olduğuna kimisi başka bir şeye haml eylediğinden Râkım "Hayır efendim hayır! gönlüm vâkıâ pek hassastır. Ancak henüz bir kayıtla mukayyed olmayıp hürr-i mutlaktır. İşin içinde başka iş var. Bir cariyem vardır ki piyano çalmayı merak ederek... Bey'in hanesine gelen bir muallimeden sâir cariyelerle beraber ders almaya gider imiş. Henüz acemi, henüz âlemde bir şey değil. Âlemin var olduğunu da bilmeyen bir kızı öyle her yere göndermek merakıma elvermediğinden men eyledim. Kendisine piyano alacağımı da vaad ettim ise de aklıma yine o geldi de ....." diye beyân-ı hâl eyledi. Derken mahûd esmer madam kıyâm ederek "Evet efendim! Siz benim en müstaid şâkirdimi elimden aldınız. Ben öteki aşüftelere bir şey öğretemiyorum. Beş hafta oldu ki o kızı dersinden men ettiniz. Şimdiye kadar daha ileriye gider idi" deyince, Râkım bu tesadüfe taaccüb ederek:

Râkım - Demek oluyor ki muallimesi siz idiniz madam.

Madam - Evet efendim, o şerefle müşerref idim.

Râkım - Estağfurullah! Fakat....

Madam - Yok! Kızı ahlâkı için men eylediniz ise mazûrsunuz. Zîrâ refîkleri pek şeytan şeyler idi.

Matio - Güzel ama şimdi bunun çaresi?

ایدیلان رجا اوزرینه بر اسمر و کوزل مادام پیانو باشنه کچوب « او دوکولن قومرال صاچ » ایله « حسننده وار ایکن » کبی بر قاچ الاتورقه هوالر دخی چالمشیدی. حضار بو هوالرك راقمی ممنون ایده جکنی حساب ایلدکلری حالده بالعکس غمناك ایلدیکنی کوره رك تعجب ایلدیلر. اول قدرکه سببنی صورمغه دخی مجبور اولدیلر. راقم « آدم بنده اولان چوجقلقلری بیلمزمیسکز؟ » دیه مدافعه کوسترمك ایسته‌دی ایسه ده کیمیسی راقمك بر عشق آتشیله سوز ناك اولدیغنه کیمیسی بشقه بر شیئه حمل ایلدیکندن راقم « خیر افندم خیر ! کوکلم واقعا پك حساسدر. انجق هنوز بر قیدله مقید اولمیوب حر مطلقدر. ایشك ایچنده بشقه ایش وار. بر جاریه‌م واردر که پیانو چالغی مراق ایدرك .... بکك خانه‌سنه کلان بر معلمه دن سائر جاریه‌لرله برابر درس المغه کیدر ایمش. هنوز عجمی هنوز عالمده بر شی دکل عالمك وار اولدیغنی ده بیلمیان بر قزی اویله هر یره کوندرمك مراقه الویرمدیکندن منع ایلدم. کندیسنه پیانو الهجغمی ده وعد ایتدم ایسه ده شمدی عقلمه ینه او کلدی ده.....» دیه بیان خال ایلدی. دیرکن معهود اسمر مادام قیام ایدرك «اوت افندم ! سز بنم اك مستعد شاکردیمی المدن الدیکز. بن اوته‌کی آشفته‌لره برشی اوکرته‌میورم بش هفته اولدی که او قزی درسندن منع ایتدیکز شمدی یه قدر دها ایلرویه کیدر ایدی » دینجه راقم بو تصادفه تعجب ایدرك:

راقم — دیمك اولیور که معلمه‌سی سز ایدیکز مادام ؟

مادام — اوت افندم او شرفله مشرف ایدم.

راقم — استغفر الله ! فقط.....

مادام — یوق ! قزی اخلاقی ایچون منع ایلدیکز ایسه معذورسکز. زیرا رفیقلری پك شیطان شیلر ایدی.

ماتؤ — کوزل اما شمدی بونك چاره سی؟

Râkım - Vallahi efendim çaresi madama bizim kız için rica etmektir ama.....

Matio - Evet! İşte o aması fena.... Ben de bilirim ki fena.... Zira bizim baba Râkım öyle bir liraya filana muallime getirtemez ki!

Esmer madam - Bâ-husûs ki ben Râkım Efendi'ye bir liraya da gitmem! Daha çok bir şey için gitmek isterim.

Huzzârın cümlesi - Nedir bakalım o çok şey?

Esmer madam - Büyüktür efendim büyük. Râkım Efendi'nin dostluğu! Eğer beni dostluğu ile tediye eder ise her hafta... Bey'den çıkınca onun cariyesine dahi giderim.

Râkım - (Azîm bir teşekkürle) Demek oluyor ki bizi iki başlı ihyâ edeceksiniz efendim.

Esmer madam - İşte benim pazarlığım budur! İşinize gelir ise….

Esmer madamın adı Yozefino'dur. Madam Yozefino Râkım hakkında bu lütfu vaad etmesi üzerine yalnız Râkım'ı değil, bütün cemiyet halkını memnun eylemiş idi.

Yozefino - Bak yalnız bir şey var ki o olmaz ise olmaz. Bir alâ piyano isterim. Öyle olur olmaz piyanoya ben parmaklarımı dokunduramam. Lâakal sekiz yüz frangı gözden çıkarmalı.

Huzzâr - Öyle ya!

Râkım - Olur olmaz piyanoya parmak dokundurmanızı ben dahi tecvîz etmem. Lâkin piyanoyu intihâb edebilmekte acizim. Hangi piyanoyu beğenmiş iseniz emrediniz şimdi alayım.

Yozefino - Buradan çıkınca beraber gideriz.

راقم — و الله افندم چاره سی مادامه بزم قز ایچون رجا ایتمکدر اما.....

ماتؤ — اوت ! ایشته او اماسی فنا..... بن ده بیلورم که فنا.... زیرا بزم بابا راقم اویله بر لیرایه فلانه معلمه کتورتهمز که !

اسمر مادام – باخصوص که بن راقم افندی یه بر لیرایه ده کیتمم ! دها چوق بر شی ایچون کیتمك ایسترم.

حضارك جملهسی – نه در باقالم او چوق شی ?

اسمر مادام — بیوکدر افندم بیوك. راقم افندینك دوستلغی. اکر بنی دوستلغی ایله تأدیه ایدر ایسه هر هفته... بکدن چیقنجه انك جاریهسنه دخی کیدرم.

راقم — (عظیم بر تشکرله) دیمك اولیورکه بزی ایکی باشلی احیا ایدهجکسکز افندم.

اسمر مادام — ایشته بنم پازارلغم بودر ! ایشیکزه کلورسه.....

اسمر مادامك آدی یوزفینودر. مادام یوزفینو راقم حقنده بو لطفی وعد ایتمسی اوزرینه یالکز راقمی دکل بتون جمعیت خلقنی ممنون ایلمشیدی.

یوزفینو — باق یالکز بر شی وار که او اولمز ایسه اولمز. بر اعلا پیانو ایسترم. اویله اولور اولمز پیانویه بن پارمقلریمی طوقندیرهمم. لا اقل سکیز یوز فرانغی کوزدن چیقارملی.

حضار — اویله یا !

راقم — اولور اولمز پیانویه پارمق طوقندیرمکزی بن دخی تجویز ایتمم. لکن پیانویی انتخاب ایدهبیلمکده عاجزم. هانکی پیانویی بکنمش ایسه کز امر ایدیکز شمدی الهیم.

یوزفینو — بورادن چیقنجه برابر کیدرز.

Râkım Yozefino'nun bu lütfuna dahi teşekkür eylemiş idi. Vâkıâ Yozefino şu mürüvveti Râkım'dan ziyâde Canan'ın hatırı için dirîğ etmediğini dahi dermeyân eylemiş idi ise de biz meselenin asıl iç yüzünü biliyoruz. O ..... Bey'in cariyeleri pek havayî-meşrep şeyler olduğundan hiçbir şey öğrenemezler idi. Canan ise kendisine bir kere gösterilen meşki derhal ahz eylediğinden ileride ... Bey cariyelerinin hiçbir şey tahsîl edemediklerini dava edecek olur ise Yozefino "İşte filân kızcağıza dahi onlara verdiğim dersi verdim, o pek alâ öğrendi, bunlar ise himmet etmedikleri için öğrenemediler" demek için işi bu sûrete dökmüş idi. Nemize lâzım? Râkım'ın ihtiyacı bir muallimeye idi. İstediğinden alâsını hem de bedava olarak buldu.

Matio'nun hanesinden çıktıktan sonra gittiler. Kulekapısı'nda bir müzikacı dükkânına girip Yozefino'nun intihâb eylediği gayet alâ bir piyanoyu yedi yüz franga mübâyaa eylediler. Râkım dört yüz frangını peşin verdi. Küsuru için dahi yine Yozefino'nun tavsiyesi üzerine bir ay mühlet alıp piyanoyu sırık hamalına yüklettiği gibi hanesine aşırdı.

Vay Canan'daki sevinç! Kız çıldıracak be! Öteki odada dadısının boynuna sarılmış yüzünü gözünü öper! Bu hâli Râkım dahi gördü. Canım ne kadar da mütehassis ya? Kızın bu kadar sevinci dahi Râkım'ın hissiyâtını gıcıklayıp gözleri yaşla dolmakla beraber bu eltâf ve inâyâtın mevridi bulunan Cenâb-ı Vâhibü'l-Atâyâ tarafına kalben teveccüh ederek bir bî-çâre kızcağızı bu kadar sevindirmiş olduğu için arz-ı teşekkür eyledi.

Üç odadan ibaret bulunan haneyi üç nefer sekenesi beynlerinde taksîm ederek bir de misafir kabul edecek yer olmak üzere salonlarını döşemişler idi. Madem sözü bu kadar açtık. Geliniz şu hanenin dâhiline bir göz gezdirelim:

راقم یوزفینونك بو لطفنه دخی تشکر ایلمشیدی. واقعا یوزفینو شو مره تی راقمدن زیاده جانانك خاطری ایچون دریغ ایتمدیکنی دخی درمیان ایلمش ایدیسه‌ده بز مسئله‌نك اصل ایچ یوزینی بیلورز. او ..... بکك جاریه‌لری پك هوایی مشرب شیلر اولدیغندن هیچ بر شی اوکرنه‌مزلر ایدی. جانان ایسه کندیسنه بر کره کوستریلان مشقی درحال اخذ ایلدیکندن ایلروده... بك جاریه‌لرینك هیچ برشی تحصیل ایده مدکلرینی دعوا ایده جك اولور ایسه یوزفینو « ایشته فلان قزجغزه دخی انلره ویردیکم درسی ویردم او پك اعلا اوکرندی بونلر ایسه همت ایتمدکلری ایچون اوکرنه‌مدیلر » دیمك ایچون ایشی بو صورته دوکمشیدی. نه‌مزه لازم ؟ راقمك احتیاجی بر معلمه یه ایدی. ایستدیکندن اعلاسنی هم ده باد هوا اوله‌رق بولدی.

ماتؤنك خانه‌سندن چیقدقدن صکره کیتدیلر. قولو قپوسنده بر موزیقه‌جی دکاننه کیروب یوزفینونك انتخاب ایلدیکی غایت اعلا بر پیانویی یدییوز فرانغه مبایعه ایلدیلر. راقم دورتیوز فرانغی پشین ویردی. قصوری ایچون دخی ینه یوزفینونك توصیه‌سی اوزرینه بر آی مهلت آلوب پیانویی صربق حمالنه یوکلندیکی کبی خانه‌سنه آشیردی.

وای جاناندەکی سونج ! قز چیلدیره جق به ! اوتەکی اوطه‌ده دادینك بوینه صاریلمش یوزینی کوزینی اوپر ! بو حالی راقم دخی کوردی. جانم نه قدر ده متحسس یا ؟ قزك بو قدر سونجی دخی راقمك حسیاتنی غجقلایوب کوزلری یاشله طولمقله برابر بو الطاف و عنایاتك موردی بولنان جناب واهب العطایا طرفنه قلباً توجه ایده رك بر بیچاره قزجغزی بو قدر سویندیرمش اولدیغی ایچون عرض تشکر ایلدی.

اوچ اوطه‌دن عبارت بولنان خانه‌یی اوچ نفر سکنه‌سی بینلرنده تقسیم ایدرك بر ده مسافر قبول ایده جك یر اولمق اوزره صالونلرینی دوشه‌مشلر ایدی. مادام سوزی بو قدر آچدق. کلیکز شو خانه‌نك داخلنه بر کوز کزدیره لم:

Evceğiz bir katlı idi. Zeminde matbah, kiler, odunluk ve ev altı olup nerdübânden çıkıldıkta ufak bir gezintiye varılır ve karşı gelen camlı kapı açılınca salona girilir idi. Eski hâlinde iken üç odanın üç kapısıyla bir de helâ kapısı salona açılır idi ise de muahharen gördüğü tamir esnasında Râkım birisi nerdübânın karşısına ve ikisi dahi sağ tarafa isabet eden oda kapılarının önüne bir buçuk arşın mesafeden bir bağdâdî duvar çektirip şu sûretle kapılar bir koridorun içinde kalmışlar idi. Helâ ise karşıya gelen odanın sol cihetinde kalır ve bu hâlde gerek odalara ve gerek helâya yol veren koridorun yalnız bir kapısı sağ cihetten tamam salonun ortasına açılır idi. Salonun sağ ciheti dediğimiz taraf sokak üzeri tarafıdır ki bu vaziyet iktizâsınca odalar ziyasını sokak tarafından alırlar idi. Salonun ise sol cihete üç penceresi olup bunların vasatta bulunanı onun mukâbilinde kalan kapıya mütenâsib olmak için "yarık pencere" denilen camlı kapı gibi bir şey olup yanı başlarında bulunan diğer ikisi dahi âdeta birer pencere idi. Bu pencerelerin açıldığı taraf dört yüz arşın kadar ufacık bir bahçe olup zemini sokak zemininden yüksecek olmakla salonun camlı kapısından üç ayak bir nerdübânla bahçeye inilebilir idi.

Hanenin şekil ve taksîmâtını anladınız ya? Şimdi bunun içini güzelce boyayınız, kâğıtlayınız, yerlere alâ kilimler döşeyiniz, salonun içine yarım takım kanepe ve bir ayna ve bir konsol koyunuz. Aynanın iki tarafına iki güzel resim dahi asınız. İşte Râkım'ın salonunu teşkîl etmiş olursunuz. Hele nerdübân yanındaki camlı kapıya karşı duvara piyano dahi konulduktan sonra o mini mini salon ne kadar güzel olur?

اوجكز برقاتلی ایدی. زمینده مطبخ كیلار اودونلق واوالتی اولوب نردباندن چیقلدقده اوفاق بر كزنتی یه واریلور و قارشو كلان جاملی قاپو آچیلنجه صالونه كیریلور ایدی. اسكی حالنده ایكن اوچ اوطه‌نك اوچ قپوسیله برده خلاقپوسی صالونه آچیلور ایدیسه‌ده مؤخرأ كوردیكی تعمیر اثناسنده راقم بریسی نردبانك قارشوسنه و ایكیسی دخی صاغ طرفه اصابت ایدن اوطه قپولرینك اوكنه بر بچق آرشون مسافه‌دن بر بغدادی دیوار چكدیروب شو صورتله قپولر بر قوریدورك ایچنده قالمشلر ایدی. خلا ایسه قارشویه كلان اوطه‌نك صول جهتنده قالور و بو حالده كرك اوطه‌لره و كرك خلایه یول ویرن قوریدورك یالكز بر قپوسی صاغ جهتدن تمام صالونك اورته‌سنه آچیلور ایدی. صالونك صاغ جهتی دیدیكمز طرف سوقاق اوزری طرفیدر كه بو وضعیت اقتضاسنجه اوطه‌لر ضیاسنی سوقاق طرفندن الورلر ایدی. صالونك ایسه صول جهته اوچ پنجره‌سی اولوب بونلرك وسطده بولنان انك مقابلنده قالان قپویه متناسب اولق ایچون « یریق پنجره » دنیلان جاملی قپو كه برشی اولوب یانی باشلرنده بولنان دیكر ایكیسی دخی عادتا برر پنجره ایدی. بو پنجره لرك آچیلدیغی طرف دورتیوز آرشون قدر اوفاجق بر باغچه اولوب زمینی سوقاق زمینندن یوكسه‌جك اولمغله صالونك جاملی قپوسندن اوچ آیاق بر نردبانله باغچه‌یه اینله‌بیلور ایدی.

خانه‌نك شكل و تقسیماتنی اكلادیكز یا ؟ شمدی بونك اچنی كوزلجه بویایكز كاغدله‌یكز یرلره اعلا كلیملر دوشه‌یكز صالونك ایچنه یارم طاقم قناپه و بر آینه و بر قونصول قویكز. آیینه‌نك ایكی ایكی طرفنه ایكی كوزل رسم دخی آصكز ایشته راقمك صالونی تشكیل ایتمش اولورسكز. هله نردبان یاننده‌كی چاملی قپویه قارشو دیواره پیانو دخی قونولدقدن صكره او مینی مینی صالون نه قدر كوزل اولور ؟

Râkım'ın odası sağ cihetinden en başta bulunan odadır. Kapısından girer iseniz bittabî karşınıza pencereler isabet eder. Odanın sağ tarafı kütüphanedir. Sol tarafında Râkım'ın karyolası görülür. Kapıdan girildiği zaman iki tarafında kalan boşlukta dahi birer dolap vardır ki içinde antikaya ve tuhaf şeylere dair birçok hırdavat doludur.

Bu odanın yanındaki oda Canan'a tahsîs edilmiş. Vâkıâ Canan'ın kendisine kapı bir komşu olmamasını Râkım emel etmiş idi ise de, bu odanın yükü olmadığından dadı burada rahat edemeyeceğini dermeyân ederek orasını mutlaka Canan'a tayin eylemiş idi. Odaya girildiği zaman yine sol tarafında bir karyola, sağ tarafında ufak bir konsol üzerinde bir güzel ayna, yanında iki çiçeklik, kapı semtinde bir tuvalet takımı! Pencereler semtinde dahi bir küçük masa üzerinde dikiş filân edevâtı görülür idi.

Bu aralık şunu da ihtâr edelim ki, Râkım'ın topu bir tuvalet takımı olup o dahi Canan'ın odasında bulunduğundan sabahları tuvaletini orada icrâ eder idi.

Öteki dıl' üzerinde dadının odasına gelince: Bu odanın penceresi olmayıp koridorun oradaki müntehâsında bulunan bir pencerenin bahçeden aldığı ziyâ ile Fedâyi'nin odası dahi yarım yamalak ziyâlanır idi. Bu oda eski zaman odaları gibi yüklü dolaplı bir şey olup Dadı Kalfa karyolada yatmadığından alaturka yatak takımı yükünde durur idi. Hâlbuki hanenin sandık odası dahi bu oda idi. Gerek Râkım'ın, gerek Canan'ın sandıkları dahi yük altında bulunan mahall-i mahsûslarında bulunur idi.

Yozefino derslerini perşembe günlerine tahsîs etmiş olduğundan ilk defaki perşembe günü Râkım Efendi dahi hanesinde bulunup saat on üzerleri madam geldi çattı. Canan gelen hocanın kendi hocası olduğunu görünce

راقمك اوطه‌سی صاغ جهتندن اك باشده بولنان اوطه‌در. قپوسندن كیرر ایسه‌كز بالطبع قارشوكزه پنجره لر اصابت ایدر. اوطه‌نك صاغ طرفی كتبخانه‌در. صول طرفنده راقمك قاریوله‌سی كوریلور. قپودن كیرلدیكی زمان ایكی طرفنده قالان بوشلقده دخی برر طولاب واردر كه ایچنده عنتیقه‌یه و تحف شیلره دائر بر چوق خردوات طولیدر.

بو اوطه‌نك یاننده‌كی اوطه جانانه تخصیص ایدلمش. واقعا جانانك كندیسنه قپو بر قومشو اولمامسنی راقم امل ایتمش ایدیسه‌ده بو اوطه‌نك یوكی اولمدیغندن دادی بوراده راحت ایدمیه‌جكنی درمیان ایده‌رك اوراسنی مطلقا جانانه تعیین ایلمشیدی. اوطه‌یه كیرلدكی زمان ینه صول طرفنده بر قاریوله صاغ طرفنده اوفاق بر قونصول اوزرنده بر كوزل آیینه یاننده ایكی چیچكلك قپو سمتنده بر توالت طاقمی ! پنجره‌لر سمتنده دخی بر كوچك ماصه و اوزرنده دیكیش فلان ادواتی كوریلو ایدی.

بو ارالق شوبی ده اخطار ایده‌لم كه راقمك طوبی بر توالت طاقمی اولوب او دخی جانانك اوطه‌سنده بولندیغندن صباحلری توالتنی اوراده اجرا ایدر ایدی.

اوته‌كی ضلع اوزرنده دادینك اوطه‌سنه كلنجه : بو اوطه‌نك پنجره سی اولیوب قوریدورك اوراده‌كی منتهاسنده بولنان بر پنچره نك باغچه‌دن الدیغی ضیا ایله فداییننك اوطه‌سی دخی یارم یمالاق ضیالنور ایدی. بو اوطه اسكی زمان اوطه‌لری كبی یوكلی طولابلی برشی اولوب دادی قالفه قاریوله‌ده یاتمدیغندن الاتورقه یتاق طاقمی یوكنده طورر ایدی. حالبوكه خانه‌نك صندق اوطه‌سی دخی بو اوطه ایدی. كرك راقمك كرك جانانك صندقلری دخی یوك التنده بولنان محل مخصوصلرنده بولنور ایدی.

یوزفینو درسلرینی پنجشنبه كونلرینه تخصیص ایتمش اولدیغندن ایلك دفعه‌كی پنجشنبه كونی راقم افندی دخی خانه‌سنده بولنوب ساعت اون اوزرلری مادام كلدی چاتدی. جانان كلان خواجه‌نك كندی خواجه‌سی اولدیغنی كورنجه

madamı kucaklayıp yarı Çerkezce yarı Türkçe bir yolda beyân-ı memnûniyyet eylemiş ise de, Yozefino bir kelime Türkçe anlamadığından o dahi kızı kucaklayıp öperek Râkım'a "Mösyö Râkım! Şu çocuğun lisânını anlamam ya! Fakat bunun gözleri ve hâl ü tavrı ne demek istediğini bana pek alâ anlatıyor" dedi. Râkım Yozefino'nun Canan hakkında gösterdiği muhabbete dahi memnun ve müteşekkir olup bu bî-çâre kızcağızı şâkirdliğe değil, kızkarındaşlığa kabul etmesini dahi tavsiye eyledi.

Yozefino, Râkım'ın salonunu pek güzel buldu. Hele salondan bahçeye nazar edip tımar ve terbiyesi pek yolunda olduğunu görünce daha ziyâde memnun olup:

Yozefino - Mösyö Râkım! Evinizi pek beğendim. Ne tabiat sahibi imişsiniz! Vallahi kutu gibi bir saloncuk. Lâkin odalarınızı da görmek isterim.

Râkım - Madam! Bundan başka yerlerimiz yalnız yatak odalarından ibarettir.

Yozefino - Çocuk olmayınız da! Biz dost olacak değil miyiz? Yatak odaları olsun göreceğim. Serbest adamlarda bu mülâhazaya şaşılır.

Bu lakırdı üzerine Râkım odaları dahi Madam Yozefino'ya gösterdi. Canan'ın istidâd-ı tabiiyyesini artık uzun uzadıya tarif lâzım mı ya? Yozefino odaları tertemiz bir hâlde buldu. Her şey yerinde, her şey intizâmında. O kadar memnun oldu ki böyle bir haneye, böyle bir cariyeye mâlik olmak saadet idiğini bin defa tekrar eyledi. Râkım dadısı bulunan Fedâyi'yi dahi takdim ve vâlidesi makamında olduğunu tefhîm edince Yozefino onun dahi iltifatlarına müstağrak oldu.

Bugün Canan'ın Râkım Efendi hanesine vürûdunun üçüncü ayı olup bâ-husûs Yozefino bir aydan beri Canan'ı görmemiş olduğuna ve bu müddet zarfında Canan'ın tımar ve tezyîninde devam edilerek kıza renk ve semen gelmiş ve hüsnü artmış

مادامی قوجاقلایوب یاری چرکسجه یاری ترکجه بر یولده بیان ممنونیت ایلمش ایسه ده یوزفینو بر کلمه ترکجه اکلامدیغندن او دخی قزی قوجاقلایوب اوپه‌رك راقمه « موسیو راقم ! شو چوجغك لسانی اکلامم یا ! فقط بونك کوزلری و حال و طوری نه دیمك ایسته‌دیکنی بکا پك اعلا اکلاتیور » دیدی. راقم یوزفینونك جانان حقنده کوستردیکی محبته دخی ممنون و متشکر اولوب بو بیچاره قزجغزی شاکردلکه دکل قزقرنداشلغه قبول ایتمسنی دخی توصیه ایلدی.

یوزفینو راقمك صالونی پك کوزل بولدی. هله صالوندن باغچه‌یه نظر ایدوب تیمار و تربیه‌سی پك یولنده اولدیغنی کورنجه دها زیاده ممنون اواوب:

یوزفینو — موسیو راقم ! اویکزی پك بکندم. نه طبیعت صاحبی ایمشسکز. و الله قوطی کبی بر صالونحق. فقط اوطه‌لرینزی ده کورمك ایسترم.

راقم — مادام! — بوندن بشقه یرلرمز یالکز یتاق اوطه‌لرندن عبارتدر.

یوزفینو — چوجق اولمیکز ده ! بز دوست اوله‌جق دکلمی یز ? یتاق اوطه‌لری اولسون کوره‌جکم. سربست آدملرده بو ملاحظه‌یه شاشیلور.

بو لقردی اوزرینه راقم اوطه‌لری دخی مادام یوزفینویه کوستردی. جانانك استعدادی طبیعیسنی ارتق اوزون اوزادی یه تعریف لازم می یا ? یوزفینو اوطه‌لری ترتمیز بر حالده بولدی. هر شی یرنده هر شی انتظامنده. او قدر ممنون اولدی که بویله بر خانه‌یه بویله بر جاریه‌یه مالك اولمق سعادت ایدوکنی بیك دفعه تکرار ایلدی. راقم دادیسی بولنان فدایی یی دخی تقدیم و والده‌سی مقامنده اولدیغنی تفهیم ایدنجه یوزفینو آنك دخی التفاتلرینه مستغرق اولدی.

بوکون جانانك راقم افندی خانه‌سنه ورودینك اوچونجی آیی اولوب باخصوص یوزفینو بر آیدنبری جانانی کورمامش اولدیغنه و بو مدت ظرفنده جانانك تیمار و تزیینده دوام ایدیله‌رك قزه رنك و ثمن کلمش و حسنی آرتمش

bulunduğuna mebnî Yozefino yarım saat içinde Canan'ın dersini verip bitirdikten sonra Râkım ile Canan hakkında şu bir iki kelimâtı teâtiye mecbur oldu:

Yozefino - Uzatmayınız Mösyö Râkım! Cariyeniz pek güzel, pek zeki, pek fatîn!

Râkım - Daha yavaş yavaş açılır madam!

Yozefino - Onu demek istemiyorum! Siz de gençsiniz o da! İki genç bir yerde? Fena âlem değildir ha?

Râkım - Yok işte bu fikriniz yanlıştır.

Yozefino - Niçin sanki ayıp bir şey mi?

Râkım - Ne ayıp olacak? Husûsen cariyemdir.

Yozefino - Öyle ise ne....

Râkım - Ama ben kendisini hemşîre gibi sever isem daha ziyâde mütelezziz olacağım.

Yozefino - Durunuz bakalım, o sizi kardeş gibi sevecek mi?

Râkım - Benden kardeşlikten başka bir şey görmez ise ne yapacak? Elbet o da beni kardeş gibi sevecek.

Yozefino - Onlar bugünkü lakırdıdır kuzum. Durunuz bakalım, biraz daha zaman geçsin de..... Siz de melek misiniz sanki? Bir güzelden istifade etmeyi protesto mu ettiniz?

Râkım - Yok! Hatta bu istifade için fedakârlık bile ederim ama Canan'ı o yolda terbiye etmek istemem.

Yozefino - Ne ise sizi tebrik ederim dedim a!

بولندیغنه مبنی یوزفینو یارم ساعت ایچنده جانانك درسنی ویروب بتوردکدن صکره راقم ایله جانان حقنده شو بر ایکی کلماتی تعاطی یه مجبور اولدی:

یوزفینو – اوزاتمیکز موسیو راقم ! جاریه‌کز پك کوزل پك زکی پك فطین !

راقم – دها یواش یواش آچیلور مادام !

یوزفینو – آنی دیمك ایتسه میورم ! سز ده کنجسکز او ده ! ایکی کنج بر یرده ? فنا عالم دکلدر ها ?

راقم – یوق ایشته بو فکریکز یاکلشدر.

یوزفینو – نیچون صانکه عیب برشی می ?

راقم – نه عیب اوله‌جق ? خصوصا جاریه‌مدر.

یوزفینو – اویله ایسه نه....

راقم – اما بن کندیسنی همشیره کبی سور ایسه‌م دها زیاده متلذذ اوله‌جغم.

یوزفینو – طورکز باقالم او سزی قرنداش کبی سوه‌جکمی ?

راقم – بندن قرنداشلقدن بشقه برشی کورمز ایسه نه یاپاجق ? البت اوده بنی قرنداش کبی سوه جك.

یوزفینو – انلر بو کونکی لقردیدر قوزوم. طورکز باقالم براز دها زمان کچسون ده..... سز ده ملکمیسکز صانکه ? بر کوزلدن استفاده ایتمکی پروتستومی ایتدیکز ?

راقم – یوق ! حتی بو استفاده ایچون فداکارلق بیله ایدرم اما جانانی او یولده تربیه ایتمك ایسته‌مم.

یوزفینو – نه ایسه سزی تبریك ایدرم دیدم آ !

Yozefino bu sözleri bitirdikten sonra saat on bir buçuğa gelmiş olduğundan Râkım'ı Canan'ı ve Fedâyi'yi veda ederek çıktı gitti.

Bu Canan'ın ne emel üzerine mübâyaa edilmiş olduğu hatırınızda duruyor ya? Güya ihtiyar Fedâyi'ye rahat ettirmek için alınmış idi. Öyle değil mi? Hâlbuki bî-çâre Fedâyi hâlâ matbahtan çıkamamış idi. Canan'ın kendisine yardımı yalnız yukarı hizmetini deruhte etmiş bulunmasından ibaret olup haftada bir gün dahi çamaşıra soyunur ve sâir vakitlerini ise giyinmiş kuşanmış olduğu hâlde dersiyle, dikişiyle geçirir idi. Hele piyano geldikten sonra artık bir dakikasını boş geçirmemeye başladı. Dersten usansa piyanoya, piyanodan usansa dikişe oturup sadık Fedâyi ise kızcağız ne kadar kendisini eğlendirir ise, o kadar memnun olur idi.

Fedâyi'nin bu kızı Râkım'dan kıskanmadığına taaccüb edecek misiniz? Ne mümkün! Fedâyi'nin elinden gelse kızı hemen kaptığı gibi Râkım'ın koynuna koyacağı der-kâr idi. Hatta "Benim beyim melek midir nedir? Karşısında peri gibi kız gezdiği hâlde asla bir alıcı göz ile baktığı yok" diye canı dahi sıkılır idi. Her ne zaman bir moda kumaş çıksa Dadı Kalfa Râkım'a rica ederek "Gençtir, giyinsin kuşansın, karşında temiz gezsin" diye mutlaka aldırır ve aldırdığı anda nerede güzel biçki biçer bir hanım varsa götürüp rica minnet en yeni moda olarak biçtirir ve kızın kendisine diktirip giydirir idi. Sonra Canan biçmek için dahi kimseye muhtaç olmadı ya? Hangi entari kendisine daha ziyâde yakışık alır ise onu söker ve onun üzerinden yenisini biçip badehu ikisini dikerek matlûba vâsıl olur idi. Bî-çâre kızcağız endam düşkünü hüsn ü cemâl züğürdü değil idi ki giydiği kendisine yakışmasın. Ne giyerse kaşık gibi yakıştırır idi.

یوزفینو بو سوزلری بتوردکدن صکره ساعت اون بر بچغه کلمش اولدیغندن راقمی جانانی و فدایی یی وداع ایدرك چیقدی کیتدی.

بو جانانك نه امل اوزرینه مبایعه ایدلمش اولدیغی خاطرکزده طوریبور یا ؟ کویا اختیار فدایی یه راحت ایتدیرمك ایچون آلنمشیدی. اویله دکلمی ؟ حالبو که بیچاره فدایی حالا مطبخدن چیقامامشیدی. جانانك کندیسنه یاردمی یالکز یوقارو خدمتنی درعهده ایتمش بولنمسندن عبارت اولوب هفته‌ده بر کون دخی چماشیره صوینور و سائر وقتلرینی ایسه کینمش قوشانمش اولدیغی حالده درسیله دکیشیله کچورر ایدی. هله پیانو کلدکدن صکره ارتق بر دقیقه‌سنی بوش کچورمامکه باشلادی. درسدن اوصانسه پیانه‌یه پیانودن اوصانسه دکیشه اوتوروب صادق فدایی ایسه قزجغز نه قدر کندیسنی اکلندیرر ایسه او قدر ممنون الور ایدی.

فداینك بو قزی راقمدن قصقانمدیغنه تعجب ایده‌جکمیسکز ؟ نه ممکن ! فداینك الندن کلسه قزی همان قاپدیغی کبی راقمك قوینه قویه‌جغی درکار ایدی. حتی « بنم بکم ملکمیدر نه‌در ؟ قارشوسنده پری کبی قز کزدیکی حالده اصلا بر آلیجی کوز ایله باقدیغی یوق » دیه جانی دخی صیقلور ایدی. هرنه زمان بر موده قماش چیقسه دادی قالفه راقمه رجا ایده رك « کنجدر کینسون قوشانسون قارشوکده تمیز کزسون » دیه مطلقا الدیرر و الدیردیغی انده نره ده کوزل بچکی بچر بر خانم وار ایسه کوتوروب رجا منت اك یکی موده اوله‌رق بجدیرر و قزك کندیسنه دیکدیروب کیدیرر ایدی. صکره جانان بچمك ایچون دخی کیمسه‌یه محتاج اولمدی یا ؟ هانکی عنتاری کندیسنه دها زیاده یاقیشق اولور ایسه انی سوکر و انك اوزرندن ینیسنی بچوب بعده ایکیسنی دیکه‌رك مطلوبه واصل اولور ایدی. بیچاره قزجغز اندام دوشکونی حسن و جمال زوکورتی دکل ایدی که کیدیکی کندیسنه یاقشمسون ؟ نه کیر ایسه قاشیق کبی یاقشدیرر ایدی.

Erbâb-ı mütâlaa meyânında bu kadar saadeti Râkım için çok görenler var ise zulmetmiş olduklarını kendilerine ihtâr ederiz. Bir adam ki yedi sekiz sene, gece gündüz demeyerek göz nuru döküp tahsîl-i kemâlâta himmet eyledikten sonra bu kadar mükâfâta dahi nâil olmaz ise talim ve tefennünün ne meziyeti kalır?

Tahsilde Canan nasıl bir sür'at-i seyr ile giderse, İngiliz kızları dahi o nispette sür'atle gitmektedir. Bunlar her ders günleri hocalarından kırk elli kadar Türkçe kelimâtı sorarak ve bir deftere kaydederek ezber ederler idi ki şu hâlde çatara patara lisân dahi tekellüm etmeye başlamışlar idi. Hele kıraat ve kitâbet husûsunda başkalarının başka hocalardan bir senede öğrenemeyecekleri miktarı bunlar öğrenmişler idi.

Râkım hakkında familyaca olan hürmet ve riâyete munzam olan ziyâde bir muhabbet iktizâsınca Râkım bazı kere akşam taâmı için dahi bunların hanesinde kalmaya başladı. Hele bir pazar günü familyaca Kâğıthane'ye gidilmiş ve Râkım'ın sûret-i refâkatinden cümlesi için memnuniyet hâsıl olmuş idi. Lâkin münasebet ve muhabbet yalnız bu derecede kalmadı. Mister Ziklas'ın sâir her İngilizler gibi denize merakı olduğundan ve Râkım'dan dahi bu merak Ziklas'tan aşağı kalmadığından Ziklas'ın mübayaa ve tedarik eylediği iki çifte bir alâ kik sandalı Salıpazarı limanına Râkım'ın muhafaza ve nezareti altına verdiler. Bazı pazar günleri Râkım sandalı Tophane iskelesine celb ederek İngilizler ile orada birleşip binerler, Kadıköy'üne, Adalar'a doğru çıkıp yelken kullanarak voltalar ederler idi. Lâkin bu sandal seyahati başkaca tarife sezâ bir şey olmakla onun için dahi birkaç satırı dirîğ etmeyelim.

Can ile Margrit sandal ile seyahate çıkıldığı zaman kendilerine mahsûs bahriye kisvesini giymeleri mutâdları idi. Bu kisve başta ruganları, gemici şapkaları ki etrafını bir mavi kurdela kuşanmış ve yine bir mavi kurdela, çene

ارباب مطالعه میاننده بو قدر سعادتی راقم ایچون چوق کورنلر وار ایسه ظلم ایتمش اولدقلرینی کندیلرینه اخطار ایدرز. بر آدم که یدی سکز سنه کیجه کوندوز دیمه‌یه‌رك کوز نوری دوکوب تحصیل کمالاته همت ایلدکدن صکره بو قدر مکافاته دخی نائل اولمز ایسه تعلم و تفننك نه مزیتی قالور ؟

تحصیلده جانان نصل بر سرعت سیر ایله کیدر ایسه انکلیز قزلری دخی او نسبتده سرعتله کیتمکده‌در. بونلر هر درس کونلری خواجه‌لرندن قرق اللی قدر ترکجه کلماتی صورارق و بر دفتره قید ایدرك ازبر ایدرلر ایدی که شو حالده چاتره پاتره لسان دخی تکلم ایتمکه باشلامشلر ایدی. هله قرائت و کتابت خصوصنده بشقه‌لرینك بشقه خواجه‌لردن بر سنه‌ده اوکرنه‌میه‌جکلری مقداری بونلر بونلر اوکرنمشلر ایدی.

راقم حقنده فامیلیاجه اولان حرمت و رعایته منضم اولان زیاده بر محبت اقتضاسنجه راقم بعض کره اقشام طعامی ایچون دخی بونلرك خانه‌سنده قالمغه باشلادی. هله بر پازار کونی فامیلیاجه کاغدخانه‌یه کیدلمش و راقمك صورت رفاقتندن جمله‌سی ایچون ممنونیت حاصل اولمشیدی. لکن مناسبت و محبت یالکز بو درجه ده قالمدی. مستر زیقلاصك سائر هر انکلیزلر کبی دکزه مراقی اولدیغندن و راقمده دخی بو مراق زیقلاصدن اشاغی قالمدیغندن زیقلاصك مبایعه و تدارك ایلدیکی ایکی چفته بر اعلا کیك صندالی صالی پازاری لیمانده راقمك محافظه و نظارتی التنه ویردیلر. بعض پازار کونلری راقم صندالی طوپخانه اسکله‌سنه جلب ایده رك انکلیزلر ایله اوراده برلشوب بنرلر قاضی کوینه اوطه‌لره طوغری چیقوب یلکن قوللانه‌رق وولطه‌لر ایدرلر ایدی. لکن بو صندال سیاحتی بشقه‌جه تعریفه سزا برشی اولمغله انك ایچون دخی بر قاچ سطری دریغ ایتمیه‌لم.

جان ایله مارغریت صندال ایله سیاحته چیقیله‌جغی زمان کندیلرینه مخصوص بحریه کسوه سنی کیملری معتادلری ایدی. بو کسوه باشده روغنلری کمیجی شابقه‌لری که اطرافنی بر مائی قوردلا قوشاتمش و ینه بر مائی قوردلا چکه

altından sağındırıkvârî geçmiştir. Saçlar toplanıp ve kuru kuruya taranıp omuzlar üzerine salıverilmiş. Arkada bir beyaz Frenk gömleği ki yakaları mavi olup devrik yerinde birer beyaz çapa resmi vardır. Gömleğin kolları dahi mavidir. Bu gömlek üzerinde şinelvârî kısa bir yağmurluk. Lâkin bunu lüzumuna göre üzerlerine dahi alırlar idi. Ayakta dizden yukarıya kısa ve beyaz bir fistan. Bu dahi mavi kurdeladen askılar ile omuzlarına rapt edilmiş. Fistanın üzerinde birer mavi kuşak. Âdeta yün kuşaktır. Ayakta dizden yukarı ta butlara kadar birer beyaz çorap. Bunun üzerine baldırlara kadar yüksek birer çift mavi potin. İşte bir de yarım değirmi mavi canfesten bir boyunbağı bu kisveyi itmâm eder idi.

İş bu iki genç tayfa kürek oturaklarına oturdukları zaman Ziklas dümen yekesini ele alır ve Râkım ile Misters Ziklas dahi karşı karşıya oturur idi. Yelken fora etmek, yelken sarmak iki nefer genç tayfaların hizmeti olup şâyet kürek çekmek icâb eder ise o zaman dümen yekesini Misters Ziklas eline alıp kocası ile Râkım ve iki nefer güzel tayfalar dahi küreğe geçerler idi. Sandalın içinde çerezlenecek ufak tefek her şey bulunduğu gibi alâ İngiliz arpa suları dahi eksik olmadığından bu sandal seyahatinde edilen zevke sefaya Râkım doyamaz idi. Hele hava düşüp de kürek çekilmek lâzım geldiği zaman büyük kız pruva tarafından birinci hamlede, Râkım ikincide, küçük kız üçüncüde babaları dahi dördüncü hamlede bulunduğundan ve İngiliz gemicilerivârî küreklere eğilerek asıldıkları gibi ta arka üzerine yatıncaya kadar dahi yaslandıklarından her ne kadar biraz yan tarafta kalır idi ise de herhâlde Râkım kendisini büyük kızın kucağına yaslanmış ve küçüğü dahi kendi kucağına dayanmış görür idi ki her şeyden ziyâde lezzet aldığı hâl bu idi. Lâkin vâlidelerine veyahut pederlerine bir suizan verir mi idi zannedersiniz?

Vay! Râkım'da böyle hevesler de var idi ha?

التندن صاغندرق واری کچمشدر. ساچلر طوپلانوب و قوری قورویه طرانوب اوموزلر اوزرینه صالویرلمش. ارقه‌ده بر بیاض فرنك کوملکلی که یقه‌لری مائی اولوب دوریك یرنده برر بیاض چپا رسمی واردر. کوملکك رسمی دخی مائیدر. بو کوملك اوزرنده شینل واری قیصه بر یاغمورلق. لکن بونی لزومنه کوره اوزرلرینه الورلر ایدی. ایاقده دیزدن یوقارویه قیصه و بیاض بر فستان. بو دخی مائی قوردلادن اصقیلر ایله اوموزلرینه ربط ایدلمش. فستانك اوزرنده برر مائی قوشاق. عادتا یوك قوشاقدر. ایاقده دیزدن یوقارو تا بوطلره قدر برر بیاض چوراب. بونك اوزرینه بالدیرلره قدر یوکسك برر چفت مائی پوتین. ایشته بر چه یارم دکرمی مائی جانفسدن بر بیون باغی بو کسوه یی اتمام ایدر ایدی.

اشبو ایکی کنج طایفه کورك اوتوراقلرینه اوتوردقلری زمان زیقلاص دومن یکه‌سنی اله الور و راقم ایله مسترس زیقلاص دخی قارشو قارشویه اوتورر ایدی. یلکن فورا ایتمك یلکن صارمق ایکی نفر کنج طایفه‌لرك خدمتی اولوب شاید کورك چکمك ایجاب ایدر ایسه او زمان دومن یکه‌سنی مسترس زیقلاص النه الوب قوجه‌سی ایله راقم و ایکی نفر کوزل طایفه‌لر دخی کورکه کچرلر ایدی. صندالك ایچنده چرزلنه‌جك اوفق تفك هرشی بولندیغی کبی اعلا انکلیز آرپه صولری دخی اکسك اولمدیغندن بو صندال سیاحتنده ایدلان ذوقه صفایه راقم طویه‌مز ایدی. هله هوا دوشوب ده کورك چکلمك لازم کلدکی زمان بیوك قز پرووه طرفندن برنجی حمله‌ده راقم ایکنجی ده کوچك قز اوچنجی ده بابالری دخی دردنجی حمله ده بولندیغندن و انکلیز کمیجیلری واری کورکلره اکیله‌رك اصلدقلری کبی تا ارقه اوزرینه یاتنجه‌یه قدر دخی یاصلندقلرندن هر نه قدر براز یان طرفده قالور ایدیسه‌ده هر حالده راقم کندیسنی بیوك قزك قوجاغنه یاصلانمش و کوچکی دخی کندی قوجاغنه طیانمش کورر ایدی که هر شیدن زیاده لذت الدیغی حال بو ایدی. لکن والده لرینه و یاخود پدرلرینه بر سوء ظن ویرر می ایدی ظن ایدرسکز ؟

وای ! راقمده بویله هوسلر ده وار ایدی ها؟

Niçin olmasın? Size Râkım'ı yemezler içmezler, erkeklik ve dişilik onlarda yoktur diye mi tavsiye ettiler? Maahazâ Râkım'ın aldığı lezzet bütün bütün hissî ve vicdânî bir şey olup bu lezzet-i vicdâniyyenin maddiyâta tatbîkini zinhâr hatırına bile getirmediği için analarına babalarına serrişte-i şüphe vermez idi.

Sandal seyahati dedik de hatırımıza geldi. Bir gün Felâtun Bey dahi Ziklas familyasıyla sandal seyahatine çıkmış idi. O gün hava biraz lodos olup Adalar açıklarında dahi biraz büyücek dalgalar teşkil eylediğinden ve volta vurdukları esnada denizin sandalı karpuz gibi kaldırıp kaldırıp da yere vurması İngilizler için en ziyâde zevki mûcib olduğu hâlde, Felâtun Bey'in canını başına sıçratmış ve hele bir defasında "Anacığım! Anacığım!" diye bağırmış idi. Vâkıâ İngilizler bu lakırdıdan bir şey anlayamadılar ise de beyin hâl ü şânından havf u haşyetini istidlâl eyledikleri cihetle o günden sonra birkaç vakit dahi bu hâl ile eğlenmişler ve bunu Râkım'ın kulağına kadar isâl eylemişler idi.

Söz yine Felâtun Bey'e mi intikâl eyledi?

Öyle ise haber verilecek ufak tefek birkaç şey daha olduğundan şu sırada onları dahi îrâd ediverelim:

نیچون اولمسون؟ سزه راقمی یمزلر ایچمزلر ارککلك و دیشیلك انلرده یوقدر دیه‌می توصیه ایتدیلر ؟ مع هذا راقمك الدیغی لذت بتون بتون حسی و وجدانی برشی اولوب بو لذت وجدانیه‌نك مادیاته تطبیقنی زنهار خاطرینه بیله کتورمدیکی ایچون انالرینه بابالرینه سررشتهٔ شبهه ویرمز ایدی.

صندال سیاحاتی دیدیکده خاطرمزه کلدی. بر کون فلاطون بك دخی زیقلاص فامیلیاسیله صندال سیاحتنه چیقمشیدی. او کون هوا براز لدوس اولوب اطه‌لر اچیقلرنده دخی براز بیوجك طالغه‌لر تشکیل ایلدیکندن و ولطه اوردقلری اثناده دکزك صندالی قارپوز کبی قالدیروب قالدیروب ده یره اورمسی انکلیزلر ایچون اك زیاده ذوقی موجب اولدیغی حالده فلاطون بکك جانی باشنه صچرامش و هله بر دفعه‌سنده « اناجغم ! اناجغم ! دیه باغرمشیدی. واقعا انکلیزلر بو لقردیدن برشی اکلایه‌مدیلر ایسه ده بکك حال و شانندن خوف و حشیتنی استدلال ایلدکلری جهتله او کوندن صکره برقاچ وقت دخی بو حال ایله کلنمشلر و بونی راقمك قولاغنه قدر ایصال ایلمشلر ایدی.

سوز ینه فلاطون بکه‌می انتقال ایلدی ؟

اویله ایسه خبر ویریله‌جك اوفق تفك برقاچ شی دها اولدیغندن شو صره‌ده انلری دخی ایراد ایدی ویره لم.

Dördüncü Bâb

Kış gelmiş ve günleri kısaltmış olduğu cihetle Râkım Efendi İngiliz kızlarının derslerini akşam saat ikiden üç buçuğa kadar zamana tayîn eylemiş idi. Vâkıâ kendisi evkâtına dikkatte âdeta bir İngiliz kadar ihtimâm eylediğinden her zaman tamam saat ikiye birkaç dakika kalarak gelir ve ikide derse başlar idi ise de gerek kızlar ve gerek vâlideleri ve pederleri ders akşamları saat yarımda gelerek taâmını dahi birlikte etmelerini Râkım'dan pek çok rica etmiş bulundukları cihetle bir akşam Râkım yemeği dahi bunların hanesinde yemek için Beyoğlu'na erkence çıkmak lüzûmunu gördü ve yola düştü.

O akşam, Tophane'den Boğazkesen caddesiyle Firuzağa üzerinden Taksim'e çıkmayı kurmuş olduğundan tamam Bozahanebaşı'na geldikde Felâtun Bey'e tesadüf eyledi ki yarı belinden aşağısı ya boza veyahut salep gibi bir şeye bulanmış olduğu hâlde telaşla Bozahane'ye girer idi. Bunu o hâlde görünce:

Râkım - Vay beyimiz! Bu hâl ne? Üzerinize boza dökülmüş desem bozahaneye henüz giriyorsunuz?

Felâtun - Vallahi birâder sorma şurada bir aşçı dükkânından geçiyor idim. Herif camın iç tarafına bir koca tabak içinde olarak mayonezli balık koymuş. Nasılsa ayağım sendeledi. Güya cama dokunmamak istedim, beceremedim. İşte mayonez tabağını üzerime giydim.

دردنجی باب

قیش کلمش و کونلری قیصالتمش اولدیغی جهتله راقم افندی انکلیز قزلرینك درسلرینی اقشام ساعت ایکیدن اوچ بچغه قدر زمانه تعیین ایلمشیدی. واقعا کندیسی اوقاتنه دقتده عادتا بر انکلیز قدر اهتمام ایلدیکندن هر زمان تمام ساعت ایکی یه برقاچ دقیقه قاله‌رق کلور و ایکیده درسه باشلار ایدیسه‌ده کرك قزلر و کرك والده‌لری و پدرلری درس اقشاملری ساعت یارمده کله‌رك طعامنی دخی برلکده ایتملرینی راقمدن پك چوق رجا ایتمش بولندقلری جهتله بر اقشام راقم یمکی دخی بونلرك خانه‌سنده یمك ایچون بك اوغلنه ارکنجه چیقمق لزومنی کوردی و یوله دوشدی.

او اقشام طوپخانه‌دن بوغاز کسن جاده سیله فیروز اغا اوزرندن تقسیمه چیقمغی قورمش اولدیغندن تمام بوزه خانه باشنه کلدکده فلاطون بکه تصادف ایلدی که یاری بلندن اشاغیسی باوزا و یاخود ثعلب کبی برشیئه بولانمش اولدیغی حالده تلاشله بوزه خانه‌یه کیرر ایدی. بونی او حالده کورنجه:

راقم — وای بکمز ! بو حال نه ? اوزرکزه بوزه دوکولمش دیسه‌م بوزه خانه‌یه هنوز کیرییورسکز ?

فلاطون — و الله برادر صورمه شورادہ بر اشجی دکانندن کچور ایدم. حریف جامك ایج طرفنه بر قوجه طبق ایچنده اوله‌رق مایونزلی بالق قویمش. نصلسه ایاغم سنده لدی کویا جامه طوقونماق ایسته‌دم. بجره مدم. ایشته مایونز طباغنی اوزریمه کیدم.

Râkım - Allah Allah! Çok şükür ki cam bir yerinizi sakatlamamış!

Felâtun - İşte ben de ona teşekkür ediyorum a! Hem demek oluyor ki bu akşam Beyoğlu'ndasın.

Râkım - Evet efendim. Bizim Mister Ziklas'tayım.

Felâtun - Allah versin birâder, Allah versin. Artık hususiyeti artırdınız.

Râkım - Ne yapalım efendim! Çalışmalı!

Felâtun - (müstehziyâne Canım çalışmalı ya! Şu matmazeller için söylüyorum. Seni ağızlarından düşürmüyorlar da! Karılara çatmak da sana mahsûs bir muvaffakiyet. Canına yandığım! Ben ne yapsam yaranamayacağım vesselâm.

Râkım - Öyle ise ben size bir akıl öğreteyim.

Felâtun - Vallahi lütuf etmiş olurdunuz.

Râkım - Ben kadınlara asla yaranmak hevesinde bulunmadığım için beni seviyorlar. Eğer siz de bu hâlde olsanız daha ziyâde muvaffakiyete mazhar olmanız lâzım gelecek.

Felâtun - Deyinizdi bakayım beni aldatabilir mi idiniz? Ben sizin ne saman altından su yürüttüğünüzü bilmez miyim?

Râkım - Ne saman altından su yürüttüğümü bendeniz bilemiyorum. Eğer bunu bendenize gösterir iseniz gerçekten siz bana lütfetmiş olursunuz.

Felâtun - Ne ise! Başka vakit görüşür konuşuruz. Müsâadenizle şu üstümü başımı biraz temizleteyim. Zira buraya kadar bu hâlde geldim.

Zaten Râkım dahi saat yarımda İngiliz'in hanesinde bulunmak için acele eylediğinden bunlar sözü burada kesip birbirinden ayrıldılar. Fakat Râkım böyle

راقم – الله الله ! چوق شکر که جام بر یریکزی سقطلهمامش !

فلاطون — ایشته بن ده اکا تشکر ایدییورم. هم دیمك اولویرکه بو اقشام بك اوغلنده سك.

راقم — اوت افندم. بزم مستر زیقلاصده یم.

فلاطون — الله ویرسون برادر الله ویرسون. ارتق خصوصیتی آرتدیردیکز.

راقم — نه یاپالم افندم ! چالیشمالی !

فلاطون – (مستهزیانه) جانم چالشملی یا ! شو مادموازللر ایچون سویلیورم. سنی اغزلرندن دوشورمیورلر ده ! قاریلره چاتمق ده سکا مخصوص بر موفقیت. جاننه یاندیغم ! بن نه یاپسهم یارانهمیهجغم و السلام.

راقم — اویله ایسه بن سزه بر عقل اوکرتهیم.

فلاطون — و الله لطف ایتمش اولوردیکز.

راقم — بن قاریلره اصلا یارامق هوسنده بولنمدیغم ایچون بنی سوییورلر. اکر سز ده بو حالده اولسهکز دها زیاده موفقیته مظهر اولمکز لازم کلهجك.

فلاطون – دیکزدی باقایم بنی الداتهبیلورمی ایدیکز ? بن سزك نه صمان التندن صو یوروتدیککزی بیلمزمی یم ?

راقم – نه صمان التندن صو یوروتدیکمی بندهکز بیلهمیورم. اکر بونی بنده کزه کوسترر ایسهکز کرچکدن سز بکا لطف ایتمش اولورسکز.

فلاطون — نه ایسه ! بشقه وقت کوروشور قونوشرز. مساعدهکزله شو اوستمی باشمی براز تمزلتهیم. زیرا بورایه قدر بو حالده کلدم.

ذاتاً راقم دخی ساعت یارمده انکلیزك خانهسنده بولنمق ایچون عجله ایلدیکندن بونلر سوزی بوراده کسوب بربرندن آیرلدیلر. فقط راقم بویله

aşçı dükkânındaki mayonez tabağını üstüne başına giymiş olmaya hiçbir mana veremeyerek gider idi. Nihayet İngilizlerin hanesine vardı. Hane halkını yemek için kendisine muntazır bulmakla hemen sofraya oturuldu. Çorbalar içilir içilmez, Ziklas "Aman! Bugün bizim uşak bir alâ balık almış ben de mayonezli balığı pek sevdiğim için öyle pişirmesini aşçıya sipariş eyledim. Seversiniz ya Râkım Efendi?" diye orada sofra hizmetinde dahi besleme kıza muâvenet eden aşçı karıya mayonezi getirmesini emreyledi.

Karı durdu. Ziklas emrini tekrar edince karı yalnız durmakla kalmayıp çehresinde bir de durgunluk görüldü. Ziklas bir daha tekit eyledikte durgunluk dahi artıp karı bütün bütün bozularak âdeta kekeleye kekeleye mayonezin dökülmüş olduğunu bildirdi. Ziklas'ta hiddet! Râkım'da istiğrâb!..... Ziklas "Canım birisi döküldüyse bir dahasını yapmak lâzım değil mi idi?" dedikte aşçı karı daha ziyâde ve âdeta fevkalâde bozularak mayonezin pek geç vakitte döküldüğünü ve bir dahasını yapmak için yumurta ve limon tedarikine vakit kalmadığını bildirdi.

Ziklas - Bereket versin ki Felâtun Bey gelmedi! Gelse idi o Râkım Efendi'ye de kıyas kabul etmez. Herhâlde misafir sayılır âdeta utanır idik!

Râkım - (mütecessisâne) Vay! Felâtun Beyefendi dahi gelecekler mi idi?

Ziklas - Evet! Bugün kendisini gördüm. Gelmesini rica eyledim "Alaturka on ikiye kadar gelir isem gelirim" diye söz verdi. Karanlık oldu, gece geldi hâlâ kendisi gelmediği için biz de sofraya oturduk.

Râkım - (müteaccibâne ve mütebessimâne) Mademki şimdiye kadar gelmediler efendim, demek oluyor ki bundan sonra dahi gelmezler.

آشجی دکاننده کی مایونز طباغی اوستنه باشنه کیمش اولمغه هیچ بر معنا ویره میه‌رك کیدر ایدی. نهایت انکلیزلرك خانه‌سنه واردی. خانه خلقنی یمك ایچون کندیسنه منتظر بولمغله همان سفره یه اوتورلدی. چوربالر ایچیلور ایچلمز زیقلاص « امان ! بوکون بزم اوشاق بر اعلا بالق المش بن ده مایونزلی بالغی پك سودیکم ایچون اویله پشورمه‌سنی اشجی یه سپارش ایلدم سورسکز یا راقم افندی ؟ » دیه اوراده سفره خدمتنده دخی بسلمه قزه معاونت ایدن آشجی قاری یه مایونز کتورمسنی امر ایلدی.

قاری طوردی. زیقلاص امرینی تکرار ایدینجه قاری یالکز طورمقله قالمیوب چهره سنده بر ده طورغونلق کورلدی. زیقلاص بر دها تأکید ایلدکده طورغونلق دخی آرتوب قاری بتون بتون بوزوله‌رق عادتا کککه‌لیه کککه‌لیه مایونزك دوکولمش اولدیغنی بیلدیردی. زیقلاصده حدت ! راقمده استغراب ! ..... زیقلاص « جانم بریسی دوکولدی ایسه بر دهاسنی یاپمق لازم دکلمی ایدی ؟ » دیدکده آشجی قاری دها زیاده و عادتا فوق العاده بوزوله‌رق مایونزك پك کج وقتده دوکولدیکنی و بر دهاسنی یاپمق ایچون یمورطه و لیمون تدارکنه وقت قالمدیغنی بیلدیردی.

زیقلاص – برکت ویرسون که فلاطون بك کلمدی ! کلسه ایدی او راقم افندی یه ده قیاس قبول ایتمز. هر حالده مسافر صاییلور عادتا اوتانور ایدك !

راقم – (متجسسانه) وای ! فلاطون بك افندی دخی کله‌جکلرمی ایدی ?

زیقلاص – اوت ! بوکون کندیسنی کوردم. کلمسنی رجا ایلدم « الاتورقه اون ایکی یه قدر کلور ایسه‌م کلورم » دیه سوز ویردی. قراکلق اولدی کیجه کلدی حالا کندیسی کلمدیکی ایچون بز ده سفره یه اوتوردق.

راقم – (متعجبانه و متبسمانه) مادام که شمدی یه قدر کلمدیلر افندم دیمك اولیور که بوندن صکره دخی کلمزلر.

Uşak - (an-asıl Rum olup yarım yamalak bir Fransızca ile) Ya ben Felâtun Bey'i dört yol ağzında gördüm ki buraya teveccüh ediyor idi.

Ziklas - Ne vakit?

Uşak - Güneş hemen hemen batmak üzere idi.

Ziklas - Ben de şimdi zannettim. Artık gelmez ya Râkım Efendi!

Râkım - Efendim saat alaturka on ikide söz verdiği ve kendisini hizmetkârınız gurûb-ı şems üzeri buraya teveccüh etmiş gördüğü hâlde henüz gelmeyişine bakılır ise mutlaka fevkalâde bir şey zuhûr ile kendisini men etmiştir!....

Râkım Mister Ziklas'a bu cevabı verir iken göz kuyruğuyla aşçı karıya bakıp da karıyı havuç gibi kızarmış görünce, zihninden geçmekte bulunan şübühâtın cümlesini tasdîk ederek kalbi nev-umma tatmîn oldu.

Acaba bu şübühât neydi?

Şimdilik malûm olan derecesini haber verir idik. Lâkin aradan üç gün geçmeyip iş kemâliyle sıhhat bulduğunda üç gün sonra doğrusu görülecek bir iş için bugün zan derecesinde kalan ahvâlle teksîr-i sevâda vaktimiz yoktur. Her ne hâl ise, güle oynaya yemek yenildi. Yemekten sonra derse başlanıp bir saat içinde derse dahi hitâm verildi. Türkçeye başlanalı altı ayı tecâvüz etmiş bu müddet zarfında kızlar okuyup yazmakla kalmayarak âdeta ufak ufak cümleleri ve kelâmları dahi yanlışsızca terkîb edebilirler ve gayet açık ibareli bir şey olur ise mealini dahi istihrâc ederler idi.

اوشاق – (عن اصل روم اولوب یارم یمالق بر فرانسزجه ایله) یا بن فلاطون بکی درت یول آغزنده کوردم که بورایه توجه ایدییور ایدی.

زیقلاص – نه وقت ؟

اوشاق – کونش همان همان باتمق اوزره ایدی.

زیقلاص – بن ده شمدی ظن ایتدم. ارتق کلمز یا راقم افندی !

راقم – افندم ساعت الاتورقه اون ایکیده سوز ویردیکی و کندیسنی خدمتکارکز غروب شمس اوزری بورایه توجه ایتمش کوردیکی حالده هنوز کلمیشنه باقیلور ایسه مطلقا فوق العاده برشی ظهوریله کندیسنی منع ایتمشدر !....

راقم مسترس زیقلاصه بو جوابی ویرر ایکن کوز قویروغیله آشجی قاری یه باقوبده قاری یی حاوج کبی قزارمش کورنجه ذهنندن کچمکده بولنان شبهاتك جمله‌سنی تصدیق ایدرك قلبی نو عمأ طتمین اولدی.

عجبا بو شبهات نه ایدی ؟

شمدیلك معلوم اولان درجه‌سنی خبر ویرر ایدك. لکن ارادن اوچ کون کچمیوب ایش کمالیله صحت بولدیغندن اوچ کون صکره طوغریسی کوریله‌جك بر ایش ایچون بوکون ظن درجه‌سنده قالان احوالله تکثیر سواده وقتمز یوقدر. هر نه حالده ایسه کوله اوینایه یمك ینلدی. یمکدن صکره درسه باشلانوب بر ساعت اچنده درسه دخی ختام ویرلدی. ترکجه‌یه باشلانه‌لی آلتی آیی تجاوز ایتمش بو مدت ظرفنده قزلر اوقویوب یازمقله قالمیه‌رق عادتا اوفاق اوفاق جمله‌لری و کلاملری دخی یاکلشسزجه ترکیب ایده بیلورلر و غایت اچیق عباره لی برشی اولور ایسه مآلنی دخی استخراج ایدرلر ایدی.

Dersten sonra Râkım artık avdetine müsâade edilip edilemeyeceğini sual tarzında muntazır olduğu zaman Mister Ziklas "Mösyö Râkım! İşiniz yoksa biraz kalsanız, eğlenebilir idiniz. Matmazeller bize biraz müzika çalarlar, birkaç şarkı okurlar" demiş olduğundan Râkım maa't-teşekkür kalıp kızlar dahi ikisi birlikte piyano başına oturarak dört el ile ahenk tutmaya başladılar.

Râkım bir köşeye dayanmış can kulağıyla dinler idi. Birkaç hava alafranga çalıp birkaç da şarkı söyledikten sonra o zamanların pek moda olan "Ey sabâ esme nigârım uykuda" şarkısını piyano ile çalmaya başlayınca Râkım'ın havassı gıcıklanmaya başladı. Derken Misters Ziklas bu şarkıyı ağzı ile çağırmasını dahi Râkım'dan rica etmesin mi? Alafrangada bir delikanlıdan veya kızdan böyle bir şarkı rica eyledikleri zaman dirîğ etmek ayıp olduğundan ve Râkım'da ise bu dereceye kadar tabiat-ı mûsikiye dahi bulunduğundan pes perdeden başlayıp yavaş yavaş tizleşe tizleşe piyano âhengine kadar çıkarak şarkıyı tekmîl eyledi.

Filvâki güzel çağırmış olduğu için İngilizler dahi beğendiler. Lâkin kızlar badehu şarkının güftesini yazdırmak ve Türkçesini mısra mısra Fransızcaya dahi tercüme ettirmek için Râkım'ı işgale başladılar. O güzel şarkının her biri bir sihir ıtlâkına elhak şayan olan mısraları Fransızcaya tercüme eyledikçe letâfetine yalnız kızlar değil, vâlide ve pederleri dahi hayran olurlar idi. Kızlar tercümeyi dahi bitirdikten sonra yine Râkım'ın dahi inzimâm-ı muavenetiyle elfâz-ı Türkiyesini hece-be-hece nota üzerindeki makâmâtın altına yazdılar. Badehu oturup şarkıyı Türkçe olarak meşk etmeye dahi başladılar. Vâkıâ ilk defasında uyduramadılar ise de yavaş yavaş yoluna koyacakları der-kârdır.

Râkım saat dörtten sonra İngilizlerin yanından kalkıp bir hayvana binerek hanesine doğruldu ise de esnâ-yı râhta zihnini işgal eden şey Felâtun Bey'in mayonez meselesinden başka hiçbir şey değil idi. Kendisinin dahi o akşam Ziklas'ın

درسدن صکره راقم ارتق عودتنه مساعده ایدیلوب ایدلمیه جکنی سؤال طرزنده منتظر اولدیغی زمان مستر زیقلاص « موسیو راقم ! ایشکز یوقسه براز قالسه کز اکلنه‌بیلور ایدیکز. مادموازللر بزه براز موزیقه چالارلر برقاچ شرقی اوقورلر » دیمش اولدیغندن راقم مع التشکر قالوب قزلر دخی ایکیسی برلکده پیانو باشنه اوتورارق درت ال ایله آهنك طوتمغه باشلادیلر.

راقم بر کوشه‌یه طیانمش جان قولاغیله دیکلر ایدی. برقاچ هوا الافرانغه چالوب برقاچ ده شرقی سویله‌دکدن صکره او زمانلر پك موده اولان « ای صبا اسمه نکارم اویقوده »شرقیسنی پیانو ایله چالمغه باشلاینجه راقمك حواسی غجقلانمغه باشلادی. دیرکن مستر زیقلاص بو شرقی یی آغیز ایله چاغرمسنی دخی راقمدن رجا ایتمسونمی ? الافرانغه‌ده بر دلی قانلیدن ویا قزدن بویله بر شرقی رجا ایلدکلری زمان دریغ ایتمك عیب اولدیغندن و راقمده ایسه بو درجه‌یه قدر طبیعت موسیقیه دخی بولندیغندن پس پرده دن باشلایوب یواش یواش تیزلشه تیزلشه پیانو آهنکنه قدر چیقارق شرقی یی تکمیل ایلدی.

فی الواقع کوزل چاغیرمش اولدیغی ایچون انکلیزلر دخی بکندیلر. لکن قزلر بعده شرقینك کفته‌سنی یازدیرمق و ترکجه‌سنی مصرع مصرع فرانسزجه‌یه دخی ترجمه ایتدیرمك ایچون راقمی اشغاله باشلادیلر. او کوزل شرقینك هر بری بر سحر اطلاقنه الحق شایان اولان مصرعلی فرانسزجه‌یه ترجمه ایدلدکجه لطافتنه یالکز قزلر دکل والده و پدرلری دخی حیران اولورلر ایدی. قزلر ترجمه‌یی دخی بتوردکدن صکره ینه راقمك دخی انضمام معاونتیله الفاظ ترکیه‌سنی هجاهجا نوطه اوزرنده کی مقاماتك التنه یازدیلر. بعده اوتوروب شرقي یی ترکجه اوله‌رق مشق ایتمکه دخی باشلادیلر. واقعاً ایلك دفعه‌سنده اویدوره مدیلر ایسه ده یواش یواش یولنه قویه‌جقلری درکاردر.

راقم ساعت درتدن صکره انکلیزلرك یانندن قالقوب بر حیوانه بنه‌رك خانه‌سنه طوغرولدی ایسه ده اثنای راهده ذهنی اشغال ایدن شی فلاطون بکك مایونز مسئله‌سندن بشقه هیچ برشی دکل ایدی. کندیسنك دخی او اقشام زیقلاصك

hanesine med'uv bulunması ve tamam Asmalımescit Sokağı'na girmiş olduğunu uşak gördüğü hâlde cemiyette isbât-ı vücûd edememesi üstü başı mayoneze gark olduğunu Râkım bizzat gördüğü gibi sofrada dahi mayonezin geç vakitte dökülmüş olduğunun rivâyet kılınması hep umûmiyet üzere mütâlaa olundukça Felâtun Bey'e şeref verecek bir hüküm çıkarılamaz idi. Hanesine vâsıl oldukta dadısını ihtiyarlık hasebiyle uyumuş ve yalnız Canan'ın kendisini beklemekte olduğunu görmüş idi. Aman yarabbi! Bu Canan kız dahi günden güne ne kadar güzelleşiyor idi! Ne kadar nazik, tatlı dilli şen bir kız çıktı! Yüzünü gördükçe tab'a neşât gelmemek muhâl idi. Vâkıâ Türkçeyi gereği gibi de değil, lâyıkıyla dahi öğrenmiş idi. Ancak Çerkezlere mahsûs olan şîve-i ifade ile söz söyledikçe insanın içini tatlı tatlı gıcıklar idi!

İşte bu fikirler Râkım'a geldi. Geldi ama Canan hakkındaki efkârı bütün bütün başka olduğundan yalnız bir içini çekerek hissiyâtını yendi. Vakit geç olduğundan yalnız Canan kendisini soyunduruncaya kadar derslerine filâna dair birkaç şey sorarak badehu kendisi yatağına girdi. Canan dahi kendi odasına çekildi. Yattılar.

Ertesi ve daha ertesi günler Râkım'ı işgal eden şey hep mayonez fıkrası idi. Bir de ikinci konu akşamüzeri hanesine geldikte Canan kendisine bir mektup verip "Hani ya o her zaman Frenk'ten pusula getiren uşak yok mu? İşte o getirdi" dedi. Râkım mektubu açtı baktı ki Can ile Margrit tarafından yazılmış. Sûret-i mütercemesi şudur:

Aziz hocamız!

Bugün pederimiz Felâtun Bey'i görmüş. Geçen akşam bize teşrîf etmediği için pek çok sitemler edip yarın akşam behemehâl gelmesini rica eylemiş.

خانه‌سنه مدعو بولنمسی و تمام اصمه‌لی مسجد سوقاغنه کیرمش اولدیغنی اوشاق کوردیکی حالده جمعیتده اثبات وجود ایده مامسی اوستی باشی مایونزه غرق اولدیغنی راقم بالذات کوردیکی کبی سفره ده دخی مایونزك کج وقتده دوکولمش اولدیغنك روایت قلنمسی هب عمومیت اوزره مطالعه اولندقجه فلاطون بکه شرف ویره جك بر حکم چیقاریله‌مز ایدی. خانه‌سنه واصل اولدقده دادیسنی اختیارلق حسیله اویومش و یالکز جانانك کندیسنی بکلمکده اولدیغنی کورمش ایدی. امان یا رب ! بو جانان قز دخی کوندن کونه نه قدر کوزللنیور ایدی. نه قدر نازك طاتلی دیللی شن بر قز چیقدی ! یوزینی کوردکجه طبعه نشاط کلمامك محال ایدی. واقأ ترکجه‌یی کرکی کبی ده دکل لایقیله دخی اوکرنمش ایدی. انجق چرکسلره مخصوص اولان شیوهٔ افاده ایله سوز سویلدکجه انسانك اچنی طاتلی طاتلی غجقلر ایدی.

ایشته بو فکرلر راقمه کلدی. کلدی اما جانان حقنده کی افکاری بتون بتون بشقه اولدیغندن یالکز بر ایچنی چکه‌رك حسیاتنی یکدی. وقت کج اولدیغندن یالکز جانان کندیسنی صویندیرنجه‌یه قدر درسلرینه فلانه دائر برقاچ شی صورارق بعده کندیسی یتاغنه کیردی. جانان دخی کندی اوطه‌سنه چکلدی. یاتدیلر.

ایرتسی و دها ایرتسی کونلر راقمی اشغال ایدن شی هب مایونز فقره سی ایدی. بر ده ایکنجی کون اقشام اوزری خانه‌سنه کلدکده جانان کندیسنه بر مکتوب ویروب « هانیا او هر زمان فرنکدن بوصله کتورن اوشاق یوقمی ? ایشته او کتوردی » دیدی. راقم مکتوبی آچدی باقدی که جان ایله مارغریت طرفندن یازلمش. صورت مترجمه‌سی شودر:

عزیز خواجه‌مز !

بوکون پدرمز فلاطون بکی کورمش. کچن اقشام بزه تشریف ایتمدیکی ایچون پك چوق ستملر ایدوب یارین اقشام بهمه حال کلمسنی رجا ایلمش.

O dahi söz vermiş. Biz ise onun muhâzarasından sizin muhâzaranız kadar mütelezziz olamadığımızdan yemek vaktinden evvelce teşrîfinizi mutlaka rica ederiz. Zannederiz ki, sevdiğiniz iki şâkirdinizi iç sıkıntısından kurtarmak için bu ricamızı kabul edersiniz.

Margrit Can

Râkım mektubun reviş-i iş'ârına ziyâdece taaccüb eyledi.

Acaip! Kızlar Felâtun Bey'in muhâzarasından mütelezziz olmuyorlar imiş de benim muhâzaramdan mütelezziz oluyorlar imiş. Sebebi ben onlara kendimi sevdirecek hiçbir muâmelede bulunmadım. Vazifemi ifâdan başka da hiçbir şey düşünmedim. Acaba Felâtun Bey kendisinden nefret ettirecek ne muâmelede bulunmuş olmalı? Sakın mayonez fıkrasından bir şüpheye düşmüş olmasınlar? Peh! O hem daha yeni hem de kimsenin anlayamamış olması lâzım gelen bir vak'a. Sevdiğimiz iki şâkirdimizi iç sıkıntısından kurtaracağımızı ümit ediyorlar imiş! Benim onları sevdiğimi ne anlamışlar? İşin içinde bazı garâbetler vardır ama bakalım sonra anlarız" diye birçok mülâhazâta dahi varmış idi.

O gün perşembe olduğundan saat on buçuk sularında piyano muallimesi Yozefino geldi. Râkım'ı orada bulunca memnun olmakla beraber hasbe'l-muhabbe tatlı bir tekdîre başladı:

Yozefino - Vay Mösyö Râkım! Sizi buralarda rast getirebilir mi? Siz de buralara gelir misiniz?

Râkım - Bir adam hanesine gelmez mi madam?

او دخی سوز ویرمش. بز ایسه انك محاضره سندك سزك محاضره کزه قدر متلذذ اولهمدیغمزدن یمك وقتندن اولجه تشریفکزی مطلقا رجا ایدرز. ظن ایدرز که سودیککز ایکی شاکردیکزی اج صقندیسندن قورتارمق ایچون بو رجامزی قبول ایدرسکز.

مارغریت جان

راقم مکتوبك روش اشعار ینه زیاده جه تعجب ایلدی.

عجایب ! قزلر فلاطون بکك محاضره سندن متلذذ اولمیورلر ایمش ده بنم محاضره مدن متلذذ اولیورلر ایمش. سبی بن انلره کندیمی سودیره جك هیچ بر معامله ده بولنمدم. وظیفهمی ایفادن بشقه ده برشی دوشونمدم. عجبا فلاطون بك کندیسندن نفرت ایتدیره جك نه معاملهده بولنمش اوللی ? صاقن مایونز فقره سندن بر شبههیه دوشمش اولمسونلر. یاه ! او هم دها بکی هم ده کیمسهنك اکلایهمامش اولمسی لازم کلان بر وقعه سودیکمز ایکی شاکردمزی ایج صقندیسندن قورتاره جغمزی امید ایدییورلر ایمش ! بنم انلری سودیکمی نه اکلامشلر ? ایشك ایچنده بعض غرابتلر واردر اما باقالم صکره اکلارز » دیه برچوق ملاحظاته دخی وارمش ایدی.

او کون پنجشنبه اولدیغندن ساعت اون بچق صولهرنده پیانو معلمهسی یوزفینو کلدی. راقمی اوراده بولنجه ممنون اولمقله برابر حسب المحبه طاتلی بر تکدیره باشلادی:

یوزفینو — وای موسیو راقم ! سزی بورالرده راست کتوره بیلورمی ? سز ده بورالره کلورمیسکز ?

راقم — بر آدم خانهسنه کلمزمی مادام ?

Yozefino - Her adam hanesine gelir ama sizi öyle göremedim. İşte aylar geçti ki, henüz sizi hiç göremedim.

Râkım - Vâkıâ meşguliyetin kesreti bize bu kusuru ettirdi.

Yozefino - Ben orasını bilmem. Bizim pazarlığımız ne idi? Bir hocanın hakkını vermezler ise o hoca dahi hizmetini terk etmekte haklıdır.

Râkım - Evet! Orası öyle madam. Fakat sizin mürüvvetiniz benim bu kabahatimin affına dahi sizi icbâr eder.

Yozefino - Edemeyecek. Zira meşguliyetiniz hani ya şu sizi benim musâhabetimden mülâkatımdan men eden meşguliyetinizin ne olduğunu biliyorum. Galiba o domates gibi kırmızı İngiliz kızları gözlerinize pek parlak görünüyor da bizim gibi sizi gerçekten seven dostları hiç göremiyorsunuz.

Râkım - Estağfurullah madam! Vallahi dediğiniz şey hatırıma bile gelmiyor. Siz beni biliyorsunuz ya?

Yozefino - İşte bildiğim için söylüyorum ya! Tekdîrlerimde pek haklıyım. Zira haftada iki defa Beyoğlu'na geldiğiniz ve gelmekte mecbur dahi olduğunuz hâlde Yozefino dostunuzun hanesine dahi bir selâm bırakmak mürüvvet şânından iken....

Râkım - İşte şimdi bir büyük kabahatimi daha hisseyledim O da henüz evinizin semtini tahkîk etmediğimdir. Vallahi madam tekdîre hakkınız var. Ediniz. Hatta pek de ister iseniz bir baston vereyim de beni dövünüz. Lâkin ne ceza edecek iseniz şimdi ediniz de yine şimdi kendimi affedilmiş göreyim.

Yozefino - Ne ceza edecek isem edeyim mi?

یوزفینو — هر آدم خانه‌سنه کلور اما سزی اویله کوره مدم ایشته آیلر کچدی که هنوز سزی هیچ کوره مدم.

راقم – واقعا مشغولیتك کثرتی بزه بو قصوری ایتدیردی.

یوزفینو — بن اوراسنی بیلمم. بزم پازارلغمز نه ایدی؟ بر خواجه‌نك حقنی ویرمزلر ایسه او خواجه دخی خدمتنی ترك ایتمکده حقلیدر.

راقم – اوت ! اوراسی اویله مادام فقط سزك مروتیکز بنم بو قباحتمك عفوینه دخی سزی اجبار ایدر.

یوزفینو — ایده میه‌جك. زیرا مشغولیتکز هانیا شو سزی بنم مصاحبتمدن ملاقاتمدن منع ایدن مشغولیتکزك نه اولدیغنی بیلورم. غالبا او دوماتس کبی قرمزی انکلیز قزلری کوزلرکزه پك پارلاق کورینور ده بزم کبی سزی کرچکدن سون دوستلری هیچ کوره میورسکز.

راقم – استغفر الله مادام ! و الله دیدیککز شی خاطرمه بیله کلمیور. سز بنی بیلورسکز یا ?

یوزفینو – ایشته بیلدیکم ایچون سویلیورم یا ! تکدیرلریمده پك حقلی یم. زیرا هفته‌ده ایکی دفعه بك اوغلنه کلدیککز و کلمکده مجبور دخی اولدیغکز حالده یوزفینو دوستکزك خانه‌سنه دخی بر سلام براقمق مروت شانندن ایکن....

راقم — ایشته شمدی بر بیوك قباحتمی دها حس ایلدم. او ده هنوز اویکزك سمتنی تحقیق ایتمدیکمدر. و الله مادام تکدیرده حقکز وار. ایدیکز. حتی پك ده ایستر ایسه‌کز بر باستون ویره یم ده بنی دوککز. لکن نه جزا ایسه‌جك ایسه‌کز شمدی ایدیکز ده ینه شمدی کندیمی عفو ایدلمش کوره یم.

یوزفینو — نه جزا ایده جك ایسه‌م ایده یمی ?

Râkım - Evet efendim!

Yozefino - Edeceğim cezayı kararlaştırdım. Zamanını bulur da ederim.

Râkım - Ben dahi yarın akşamdan bed' ile her Beyoğlu'na çıkışımda hâk-i pâyinize arz-ı hulûs etmek vazifesine halel vermem.

Şu müşâfehe edilip bittikten sonra Yozefino orada hazır olup kendi emrine muntazır bulunan Canan'a hitaben:

- Vojons. Ma petite! As-tu appris ta leçon?

(Bakalım mini miniciğim! Dersini öğrendin mi?)

- Oui madame.

(Evet hanımım)

Râkım - O ne? Bizim Canan Fransızca da mı öğreniyor.

Yozefino - Fransızca öğrenmez ise biz kendisiyle nasıl konuşabiliriz ya? O Fransızca öğrenmesin de ben mi Türkçe öğrenmeye mecbur olayım?

Canan - (hicâbla Evet efendim! Madam beni zorluyor da.....

Râkım - Ne kızarıp yanıyorsun ya? Sanki bir kabahat mi ediyorsun? İşte pek alâ! Fakat öyle ağızdan Fransızca öğrenilmez. Onu.....

Canan - Ben de ağızdan öğrenmiyorum efendim. Yazıyorum.

Râkım - Nasıl yazıyorsun bakayım?

Canan gidip bir defter getirdi. O defterde Türkçe yazı ile birçok Fransızca kelimât yazılmış olduğunu gördü ise de böylelikle Fransızca öğrenmek mümkün

راقم — اوت افندم !

یوزفینو – ایده جکم جزایی قرارلشدیردم. زمانی بولورده ایدرم.

راقم – بن دخی یارین اقشامدن بدأ ایله هر بك اوغلنه چقیشمده خاکپایکزه عرض خلوص ایتمك وظیفه‌سنه خلل ویرمم.

شو مشافهه ایدیلوب بتدکدن صکره یوزفینو اوراده حاضر اولوب کندی امرینه منتظر بولنان جانانه خطاباً :

vojons. ma petite! as – tu appris ta leçon?

(باقالم مینی مینیجکم ! درسکی اوکرندکمی ؟)

- oui madame.

(اوت خانمم)

راقم – او نه ؟ بزم جانان فرانسزجه ده می اوکرنیور.

یوزفینو – فرانسزجه اوکرنمز ایسه کندیسیله نصل قونوشه‌بیلورز یا ؟ او فرانسزجه اوکرنمسون ده بن می ترکجه اوکرنمکه مجبور اولهیم ؟

جانان — (حجابله) اوت افندم ! مادام بنی زورلیورده.....

راقم — نه قزاروب یانیورسك یا ؟ صانکه بر قباحتمی ایدییورسك ؟ ایشته پك اعلا ! فقط اویله آغزدن فرانسزجه اوکرنلمز.. انی .....

جانان — بن ده آغزدن اوکرنمیورم افندم. یازییورم.

راقم — نصل یاپیورسك باقایم ؟

جانان کیدوب بر دفتر کتوردی. او دفترده ترکجه یازی ایله برچوق فرانسزجه کلمات یازلمش اولدیغنی کوردی ایسه ده بویله‌لکله فرانسزجه اوکرنمك ممکن

olamayacağından ona bir de Fransızca ders vereceğini vaad eyledi. Garibi şunda ki Canan Fransız lisânını öğreneceğine sevinmedi. Bu karara Canan'dan ziyâde Yozefino memnun oldu.

Evet! Canan Fransızca öğrenmekten memnun değil idi. Ancak zaten hilkatinde ifrât-ı zekâsı olmakla beraber o zamana kadar hâl-i tevakkufta kalan bu zekâ-yı müfrite için sevmediği bir şeyi dahi sevip bayılanlardan daha çabuk öğrenmek Canan için iş midir? Kızın zekâsı o kadar idi ki Yozefino bir kere tarif eylediği dersi bir daha tarife lüzum kalmayarak kızın kemâliyle ahz eylediğini gördükçe âdeta mütehayyir kalır ve binaenaleyh zavallı kızcağıza muhabbetini arttırdıkça arttırır idi. Yani demek isteriz ki, Râkım'ın o akşamdan bed' ile vermeye başladığı Fransızca dersi dahi Türkçe ve çalgı dersleri gibi sürat ve maharetle ahz u telakkî eder idi.

Ha! Canan'ın Türkçesinden bir hayli zamandan beri malûmât vermedik. Canan âdeta olur olmaz şeyleri kendisi kaleme almaya ve hemen her yeni kitabı okuyup anlamaya başladı. Hatta Râkım kendisine bir kestirme yoldan Arabî ve Farisî dahi göstermeye başlamış idi.

Ertesi gün Râkım hem Yozefino'ya, hem de Ziklas hanesine gideceği için erkence, yani saat, on birde Beyoğlu'nda bulundu ve Yozefino'nun Posta Sokağı'nda haber almış olduğu hanesine vardı.

Yozefino hanesinde Râkım'a muntazır idi. Bonjur madam ve bonjur mösyöden ve hâl ü hatırdan sonra dereden tepeden dahi konuşmaya başladılar. Bâ-husûs Canan hakkında pek çok sözler söylediler. Yozefino kızın fart-ı zekâsına hayran olup hüsnünü dahi zararsız bulur ve yanı başında bir kız yattığı hem de kendi malı olduğu hâlde Râkım'ın bundan mütehassis olmamakta bulunmasına şaşar idi.

اولەمیەجغندن اکا بر ده فرانسزجه درس ویره جکنی وعد ایلدی. غریبی شونده که جانان فرانسز لسانی اوکرنەجکنه سوینمدی. بو قراره جاناندن زیاده یوزفینو ممنون اولدی.

اوت! جانان فرانسزجه اوکرنمکدن ممنون دکل ایدی. انجاق ذاتاً خلقتنده افرات ذقاسی اولمقله برابر او زمانه قدر حال توقفده قالان ذقای مفریته ایچون سومدیکی بر شیی دخی سووب بایلانلردن دها چابق اوکرنمك جانان ایچون ایش مدر؟ قزن ذقاسی او قدر ایدی که یوزفینو بر کره تعریف ایلەدکی درسی بر دها تعریفه لزوم قالمایەرق قزك کمالیله اخذ ایلدیکنی کوردکجه عادتا متحیر قالور و بناء علیه زواللی قزجغزه محبتنی آرتدیردقجه آرتدیرر ایدی. یعنی دیمك ایسترز که راقمك او اقشامدن بدأ ایله ویرمکه باشلادیغی فرانسزجه درسی دخی ترکجه و چالغی درسلری کبی سرعت و مهارتله اخذ و تلقی ایدر ایدی.

ها ! جانانك ترکجەسندن بر خیلی زماندنبری معلومات ویرمدك. جانان عادتا اولور اولمز شیلری کندیسی کندیسی قلمه المغه و همان هر یکی کتابی اوقویوب اکلامغه باشلادی. حتی راقم کندیسنه بر کسدیرمه یولدن عربی و فارسی کوسترمکه باشلامشیدی.

ایرتسی کون راقم هم یوزفینویه و هم ده زیقلاص خانەسنه کیده جکی ایچون ارکنجه یعنی ساعت اونبرده بك اوغلنده بولندی و یوفینونك پوسته سوقاغنده خبر المش اولدیغی خانەسنه واردی.

یوزفینو خانەسنده راقمه منتظر ایدی. بونژور مادام و بونژور موسیودن و حال خاطردن صکره درەدن تپەدن دخی قونوشمغه باشلادیلر. باخصوص جانان حقنده پك چوق سوزلر سویلدیلر. یوزفینو قزك فرط ذکاسنه حیران اولوب حسننی دخی ضررسز بولور و یانی باشنده بر قز یاتدیغی هم ده کندی مالی اولدیغی حالده راقمك بوندن متحسس اولمامقده بولنمسنه شاشار ایدی.

Lâkin ne idi o Yozefino'daki iç sıkıntısı? Evet! Güzel güzel konuşur idi ise de güya zihninde başka bir şey varmış da onu bir türlü söyleyemiyormuş gibi davranır idi. Derken yeni bir bahis daha açıldı:

Yozefino - Mastika içer misiniz Mösyö Râkım?

Râkım - Vallahi madam ne içerim diyebilirim, ne de içmem. Bazı bazı içtiğim vardır. Fakat mübtelâsı da değilim.

Yozefino - Vallahi efendim sizin memleketinizin en güzel şeylerinden birisi de mastikadır. Ben pek seviyorum. Hem size bu sırrımı dahi açayım ki âdeta her akşam Türkler gibi ben de mastika içiyorum ama az! Üç dört kadeh kadar.

Râkım - Fena etmiyorsunuz efendim. Az içilirse güzel şeydir.

Yozefino - Ismarlayım mı?

Râkım - Siz bilirsiniz efendim.

Yozefino hizmetçisi Mari'yi çağırdı, rakıyı ısmarladı. Zaten hazır bulunduğu için Mari derhâl getirip odanın orta yerindeki masa üzerine koydu. Madam iki kadehe birer parça şey koyup "sıhhatinize" diye Râkım ile toka ederek içtiler. Odanın bir tarafında piyano bulunduğundan Râkım gözlerini piyanodan ayıramamakta olduğuna Yozefino dikkat eder:

Yozefino - Size biraz kitara çalsam birkaç da romans denilen şarkılardan çağırsam memnun olmaz mısınız?

Râkım - Sevincimden çıldırırım bile.

Bu aralık birer daha çakılıp Yozefino dahi kitarasını ele aldı. Evvel emirde bir mukaddime başladı ise de, ondan sonra birer daha teklif eylemiş ve Râkım

لکن نه ایدی او یوزفینوده کی ایچ صقندیسی ؟ اوت ! کوزل کوزل قونوشور ایسه ده کویا ذهننده بشقه برشی وار ایمش ده آنی بر درلو سویلیه‌میور ایمش کبی طورانور ایدی. دیرکن یکی بر بحث دها آچیلدی.

یوزفینو – ماستیقه ایچرمیسکز موسیو راقم ؟

راقم – و الله مادام نه ایچه‌رم دیه‌بیلورم نه ده ایچمم. بعض بعض ایچدیکم واردر. فقط مبتلاسی ده دکلم.

یوزفینو – و الله افندم سزك مملکتکزك اك کوزل شیلرندن بریسی ده ماستیقه‌در. بن پك سوییورم. هم سزه بو سریمی دخی آچمه‌م که عادتا هر اقشام ترکلر کبی بن ده ماستیقه ایچیورم اما آز ! اوچ درت قدح قدر.

راقم – فنا ایتمیورسکز افندم. آز ایچیلورسه کوزل شیدر.

یوزفینو – اصمارلهیم می ؟

راقم – سز بیلورسکز افندم.

یوزفینو خدمتجیسی ماری یی چاغردی راقی یی اصمارلادی. ذاتاً حاضر بولندیغی ایچون ماری درحال کتوروب اوطه‌نك اورته یرنده کی ماصه اوزرینه قویدی. مادام ایکی قدحه برر پارچه شی قویوب « صحتکزه » دیه راقم ایله طوقه ایدرك ایچدیلر. اوطه‌نك بر طرفنده پیانو بولندیغندن راقم کوزلرینی پیانودن آیرمامقده اولدیغنه یوزفینو دقت ایدر:

یوزفینو – سزه براز کتاره چالسه‌م برقاچ ده رومانس دنیلان شرقیلردن چاغرسه‌م ممنون اولمزمیسکز ؟

راقم – سوینجمدن چیلدیریرم بیله.

بو ارالق بر دها چاقیلوب یوزفینو دخی کتاره سنی اله الدی. اول امرده بر مقدمه باشلادی ایسه ده اندن صکره برر دها تکلیف ایلمش و راقم

kendisi bu kadar çabuk gidemeyeceğini arz ile Yozefino bilakis mastikanın buharını birdenbire tebhîr etmek arzusuna düştüğünden ve böyle bir yerde herkes serbest olacağından bahisle bir daha hem de doluca yürümüş olduğu cihetle çalgının ve şarkının sonlarını pek lâtif ve hazin icrâ eylemiştir.

Tamam faslı bitirdiği zaman Râkım işret mutâdı olmadığı cihetle kadehini yarıdan aşağı doldurup Yozefino'nun arz-ı hâhiş etmesi üzerine dahi ötekini tamam doldurarak bir daha uyuşturdular. Artık Yozefino'da gözler başkalaşmış ve fakat iç sıkıntısı daha ziyâde artıp içi içine sığmamaya başlamış idi. Bir de bu aralık Râkım "Sohbetimize devam etmemiş olduğum ne kadar büyük bir kabahat ve belki de hamâkat olduğunu şimdi anlıyorum. Lâkin bundan sonrası için devamda kusur etmek şöyle dursun tasdîe bile cesaret edeceğim" deyince, Yozefino ayağa kalkarak "Gerçek bak siz aklıma getirdiniz hani ya ben size ceza edecek idim" diye Râkım'a takarrüb eyledi.

Râkım - Artık cezaya mahal kaldı mı efendim? Bu kadar iltifatınıza beni mazhar eyledikten sonra nasıl ceza edeceksiniz?

Yozefino - Elbette edeceğim. Eski kabahatinizin cezasından mümkün değil vazgeçmem! diyerek Râkım'dan müştakâne bir bûse almaya cesaret eyledi….

Bu vak'a-i nâgehânî Râkım'a taaccüb vermedi. Zira o zamana kadar Râkım madamın tedkîk eylediği ahvâlinden işin nerelere müncer olacağını anlamış idi. Bir saat kadar daha sohbet eyledikten sonra, saat yarıma yaklaştığı cihetle Yozefino'ya veda ederek Ziklas'ın hanesine teveccüh eyledi ise de talih ve nasibinin bukalemun gibi böyle her mevkide başka bir renk göstermekte olduğuna şaşar idi.

İhtimal ki erbâb-ı mütâlaadan bazıları vak'a-i mezkûre üzerinden mürûr eden bir saat müddette nasıl sohbet edilmiş olduğunu sorarlar. Lâkin hikâye usûlünde

کندیسی بو قدر چابق کیده میه‌جکنی عرض ایله یوزفینو بالعکس بوخارینی بردن بره تبخیز ایتمك آرزوسنه دوشدیکندن و بویله بر یرده هرکس سربست اوله‌جغندن بحثله بر دها هم ده طولیجه یوروموش الدیغی جهتله چالغینك و شرقینك صوکلرینی پك لطیف و حزین اجرا ایلمشدر.

تمام فصلی بتوردیکی زمان راقم عشرت معتادی اولدیغی جهتله قدحنی یاریدن اشاغی طولدیروب یوزفینونك عرض هواخش ایتمسی اوزرینه دخی انککی بی تمام طولدیرارق بر دها اویوشدیردیلر. ارتق یوزفینوده کوزلر بشقه‌لشمش و فقط ایچ صقندیسی دها زیاده آرتوب ایچی ایچینه صغمامغه باشلامشیدی. بر ده بو ارالق راقم « صحبتکزه دوام ایتمامش اولدیغم نه قدر بیوك بر قباحت و بلکه ده حماقت اولدیغنی شمدی اکلایورم. لکن بوندن صکره سی ایچون دوامده قصور ایتمك شویله طورسون تصدیعه بیله جسارت ایده‌جکم » دینجه یوزفینو ایاغه قالقه‌رق « کرچك باق سز عقلمه کتوردیکز هانیا بن سزه جزا ایده جك ایدم » دیه راقمه تقرب ایلدی.

راقم – ارتق جزایه محل قالدیمی افندم ؟ بو قدر التفاتکزه بنی مظهر ایلدکدن صکره نصل جزا ایده جکسکز ؟

یوزفینو — البته ایده جکم اسکی قباحتکزك جزاسندن ممکن دکل وازکچمم !

دیه‌رك راقمدن مشتقانه بر بوسه المغه جسارت ایلدی....

بو وقعهٔ ناکهانی راقمه تعجب ویرمدی. زیرا او زمانه قدر راقم مادامك تدقیق ایلدیکی احوالندن ایشك نره لره منجر اوله‌جغنی اکلامشیدی. بر ساعت قدر دها صحبت ایلدکدن صکره ساعت یارمه یاقلاشدیغی جهتله یوزفینویی وداع ایدرك زیقلاصك خانه‌سنه توجه ایلدی ایسه‌ده طالع و نصیبنك بوقلمون کبی بویله هر موقعده بشقه بر رنك کوسترمکده اولدیغنه شاشر ایدی.

احتمال که ارباب مطالعه‌دن بعضلری وقعهٔ مذکوره اوزرندن مرور ایدن بر ساعت مدتده نصل صحبت ایدلمش اولدیغنی صورارلر. لکن حکایه اصولنده

mesâilin şu cihetleri söylenmez yazılmaz da. O cihetler ferâsetle teyakkun edilir. Biz yalnız şu kadarını haber verelim ki, Râkım Yozefino'dan ayrılırken, Yozefino kendisine "Sana bu sûretle keşf-i râz ve arz-ı muhabbet edişim filvâki sevilecek bir adam olduğun gibi her tarafça hüsn-i ahlâk ve arz u edeple şöhret buluşundan neşet etmiştir. Benim dahi familyalar meyânında bu yoldaki şöhretimin muhafazası lüzumunu da bilirsin, artık bu sırrı ne kadar ketm etmek lâzım geleceğini anlamalı" demiş ve Râkım böyle bir ricayı kendisi edeceği hâlde onun tarafından edilmiş olmasına başkaca teşekkür ederek çıkmış gitmiş idi.

Vay! Öyle ise bizim Râkım Efendi Felâtun Bey'in dediği gibi saman altından su yürüten idi!

Evet efendim! Biz burada bir meleğin ahvâlini tasvir etmiyoruz dedik. Namusunun muhafazasını bilir insan gibi yaşar gerçekten alafranga ve ale'l-husûs zamanımızda yaşayan bir genç adamın hakîkat-ı ahvâlini tasvir ediyoruz. O akşam Râkım'ın bulunduğu mevkide bulunup da perhizkârlık edebilecek bize bir delikanlı daha gösterebilir iseniz bu hikâyeye onu derc ederiz. Saman altından su yürütmek ve karda gezip de izini belli etmemek Râkım kadar aklı başında delikanlıların kârı olup bu hâllerin aksi bir hâl arar iseniz onun misâlini dahi Felâtun Bey'de bulacaksınız.

Canım hani ya şu ahlâk nokta-i nazarından bakıldıkça..... İyi ya! Zamanımız gençlerinin ahvâl-i umûmiyyelerinden işte size iki numûne-yi ahlâk! Fikriniz hangi sûreti tercih etmekte ise onu tasdîkte hürdür. Hiçbirisini beğenmemekte yine hürdür ya!

Bizim Râkım Efendi geç kalmak havfıyla sıkıca yürüyerek Asmalımescit'e vardı ve gerek telaşlıca gelmiş olmasından ve gerek kendi ahvâl-i husûsiyesine

مسائلك شو جهتلری سویلنمز یازلمزده. او جهتلر فراسته تیقن ایدیلور. بز یالکز شو قدرینی خبر ویره لم که راقم یوزفینودن آیریلور ایکن یوزفینو کندیسنه «سکا بو صورتله کشف راز و عرض محبت ایدیشم فی الواقع سویله‌جك بر آدم اولدیغك کبی هر طرفجه حسن اخلاق و عرض و ادبله شهرت بولیشکدن نشأت ایتمشدر بنم دخی فامیلیالر میانده بو یولده‌کی شهرتمك محافظه‌سی لزومنی ده بیلورسك ارتق بو سری نه قدر کتم ایتمك لازم کله‌جکنی اکلاملی » دیمش و راقم بویله بر رجایی کندیسی ایده جکی حالده انك طرفندن ایدلمش اولمسنه بشقه‌جه تشکر ایده رك چیقمش کیتمش ایدی.

وای ! اویله ایسه بزم راقم افندی فلاطون بکك دیدیکی کبی صمان التندن صو یوروتن ایدی !

اوت افندم ! بز بوراده بر ملکك احوالنی تصویر ایتمیورز دیدك. ناموسنك محافظه‌سنی بیلور انسان کبی یشار کرچکدن الافرانغه و علی الخصوص زمانمزده یشایان بر کنج آدمك حقیقت احوالنی تصویر ایدییورز. او اقشام راقمك بولندیغی موقعده بولنوبده پرهیزکارلق ایده بیله‌جك بزه بر دلی قانلی دها کوسترە بیلو ایسه‌کز بو حکایه‌یه انی درج ایدرز. صمان التندن صو یوروتمك و قارده کزوب ده ایزینی بللی ایتمامك راقم قدر عقلی باشنده دلیقانلیلرك کاری اولوب بو حاللرك عکسی بر حال ارار ایسه‌کز انك مثالنی دخی فلاطون بکده بوله‌جقسکز.

جانم هانیا شو اخلاق نقطهٔ نظرندن باقلدقجه ..... ایی یا ! زمانمز کنجلرینك احوال عمومیه‌لرندن ایشته سزه ایکی نمونهٔ اخلاق ! فکریکز هانکی صورتی ترجیح ایتمکده ایسه انی تصدیقده حردر. هیچ بریسنی بکنمامکده ینه حردر یا !

بزم راقم افندی کج قالمق خوفیله صیقیجه یورویه‌رك اصمه‌لی مسجده واردی و کرك تلاشلیجه کلمش اولمسندن و کرك کندی احوال خصوصیه‌سنه

yine kendisi ziyâdece şaşmakta bulunmasından nâşî, Mister Ziklas'ın kapısını ziyâdece kuvvetle vurdu. Saat bayağı yarıma gelmiş ve ortalık -o akşam havanın dahi kapanık bulunmasından nâşî- gereği gibi karanlık olmuş idi. Kapı açılıp da içeriye girdiği zaman Râkım'ın nasıl bir hâle tesadüf etmiş olmasını tasavvur eyler misiniz? Bakınız nasıl bir hâl:

İçeriye girer girmez iri bir karı Râkım'ın boynuna sarılıp, kolları arasında sıkıştırarak Fransız lisânıyla "Zâlim ne geç kaldın? Gözlerim yollarda kaldı, bu akşam da mayonezi üstüne başına dökecek misin?" demiş idi.

Bu karının aşçı bir karı olduğunu ve mayonez meselesinin sûret-i vukûunu anladınız mı?

Râkım hiç ses çıkarmadı. Çıkarmadı ama karı işi anladı. Derhâl Râkım'a özürler dilemeye başladı ise de Râkım mayonez meselesini karıya dahi itiraf ettirmek için biraz nazlıca davranıp nihayet söyletti.

Bu karı iri yapılı dev anası gibi bir Fransız olup meğer Felâtun Bey aşçı hanımdan hoşlanmış ve o da onun gerek kendisinden ve gerek parasından hoşlanıp hemen hemen mercimeği fırına vermek derecesine gelmiş imişler. İki akşam evvel Felâtun Bey matbahı ziyaret ve aşçı hanım ile dik muâşakayı kaynatmaya mubâderet eyledikte raf üzerinde bulunan mayonez çanağını devirip şu hâl ile yukarıya çıkmak ihtimali kalmadığını görünce sıvışıp gitmiş imiş.

Aşçı bu malûmâtı vermekle beraber Râkım'a bu sırrı fâş etmemeyi pek ziyâde rica etmiş bulunmakla o dahi kendisinden emin olabileceğini bi't-temîn yukarıya çıktı.

Felâtun Bey henüz gelmemiş ve Ziklas familyasından başka ahbâbdan birkaç kadın ile bir iki erkek dahi Râkım ile Felâtun'a muntazır bulunmuş idi.

ینه کندیسی زیاده جه شاشمقده بولنمسندن ناشی مستر زیقلاصك قپوسکی زیادجه قوتله اوردی. ساعت بیاغی یارمه کلمش و اورتهلق – او اقشام هوانك دخی قپانق بولنمسندن ناشی – کرکی کبی قراکلق اولمشیدی. قپو آچیلوب ده ایچرویه کیردیکی زمان راقمك نصل بر حاله تصادف ایتمش اولمسنی تصور ایلرمیسکز ؟ باقکز نصل بر حال :

ایچرویه کیرر کیرمز ایری بر قاری راقمك بویننه صاریلوب قوللری اراسنده صقیشدیرارق فرانسز لسانیله « ظالم نه کج قالدك ؟ کوزلرم یوللرده قالدی بو اقشامده مایونزی اوستکه باشکه دوکهجکمیسك ؟ » دیمش ایدی.

بو قارینك آشجی بر قاری اولدیغنی و مایونز مسئلهسنك صورت وقوعنی اکلادیکزمی ؟

راقم هیچ سس چیقارمدی. چیقارمدی اما قاری ایشی اکلادی. درحال راقمه عذرلر دیلمکه باشلادی ایسه ده راقم مایونز مسئلهسنی قاری یه دخی اعتراف ایتدیرمك ایچون براز نازلیجه طاورانوب نهایت سویلندی.

بو قاری ایری یاپولی دیو آنهسی کبی بر فرانسز اولوب مکر فلاطون بك آشجی خانمن خوشلانمش و او ده انك کرك کندیسندن و کرك پاره سندن خوشلانوب همان همان مرجمکی فرونه ویرمك درجهسنه کلمش ایمشلر. ایکی اقشام اول فلاطون بك مطبخی زیارت و آشجی خانم ایله دیك معاشقهیی قاینانمغه مبادرت ایلدك ده راف اوزرنده بولنان مایونز چناغی دویروب شو حال ایله یوقاریویه چیقماق احتمالی قالمدیغنی کورنجه سویشوب کیتمش ایمش.

آشجی بو معلوماتی ویرمکله برابر راقمه بو سری فاش ایتمامکه پك زیاده رجا ایتمش بولنمغله او دخی کندیسندن امین اولهبیلهجکنی بالتأمین یوقاریویه چیقدی.

فلاطون بك هنوز کلمامش و زیقلاص فامیلیاسندن بشقه احبابدن برقاچ قادین ایله بر ایکی ارکك دخی راقم ایله فلاطونه منتظر بولنمشیدی.

Aradan on dakika kadar ancak vakit geçip Felâtun Bey dahi zuhûr eyledi. Bu akşam da ahbâbı bekletmiş olduğuna dair Ziklas birkaç söz söyleyecek oldu ise de Felâtun Bey pederinin pek ziyâdece hasta olması bu mümânaatı eylediğini dermeyânla özrünü kabul ettirebildi.

Cümlece sofraya oturuldu. Çorba içildi.

Ziklas - (aşçıya) İnşallah bu akşam mayonez dökülmemiştir.

Bu sözü işittiği anda Felâtun Bey telaşla gâh Ziklas'ın gâh Râkım'ın ve gâh aşçının yüzüne baktı ise de aşçıdan mâadâ hiçbirisinin çehresinde kendi şüphelerini tasdîk eder emâre bulamayınca kalbi müsterîh oldu.

Râkım - Artık bir daha dikkat ederler de efendim mayonezi dökmezler.

Felâtun - (def'-i hicâba medâr olmak üzere) Ne olmuş efendim? Bir akşam mayonez mi dökülmüş?

Ziklas - Evet! Geçen akşam geç vakit mayonezi dökmüş de balığımızı yalnız haşlama olarak yedik.

İşte mayonez hakkında söylenen sözler bu kadar oldu ve araya başka sözler girerek halkça o bahse hitâm verildi ise de Felâtun Bey aşçıyı gördükçe mayonez aklına gelerek tecdîd-i hicâb eder idi.

Sofrada edilen lakırdılar içinde buradan izâhata lüzum görülecek gibi bir şey yoktur. Yalnız Lisân-ı Osmânî'nin ne kadar dakik ve leziz bir lisân olduğuna ve fakat sühûlet-i tahsîli için bir yol bulunamadığına dair bahis açıldığı sırada Can ile Margrit "Ey sabâ esme nigârım" şarkısının Râkım tarafından edilen tercümesini huzzâra naklederek herkesin tahsînini kazandılar. Bu arada

ارادن اون دقیقه قدر انجق وقت کچوب فلاطون بك دخی ظهور ایلدی. بو اقشام ده احبابی بکلتمش اولدیغنه دائر زیقلاص برقاچ سوز سویلیه‌جك اولدی ایسه ده فلاطون بك پدرینك پك زیاده جه خسته اولمسی بو ممانعتی ایلدیکنی درمیانله عذرینی قبول ایتدیره بیلدی.

جمله‌جه سفره یه اوتورلدی. چوربه ایچلدی.

زیقلاص — (آشجی یه)ان شاالله بو اقشام مایونز دوکولمامشدر.

بو سوزی ایشتدیکی آنده فلاطون بك کاه زیقلاصك کاه راقمك و کاه آشجینك یوزینه باقدی ایسه ده آشجیدن ما عدا هیچ بریسنك چهره سنده کندی شبهه‌لرینی تصدیق ایدر اماره بوله‌مینجه قلبی مستریح اولدی.

راقم – ارتق بر دها دقت ایدرلر ده افندم مایونزی دوکمزلر.

فلاطون — (دفع حجابه مدار اولمق اوزره) نه اولمش افندم ؟ بر اقشام مایونزمی دوکولمش؟

زیقلاص – اوت ! کچن اقشام کج وقت مایونزی دوکمش ده بالغمزی یالکز حاشلامه اوله‌رق یدیك ؟

ایشته مایونز حقنده سویلنان سوزلر بو قدر اولدی و ارایه بشقه سوزلر کیره رك خلکجه او بحثه ختام ویریلدی ایسه‌ده فلاطون بك آشجی یی کوردکجه مایونز عقلنه کله‌رك تجدید حجاب ایدر ایدی.

سفره ده ایدیلان لقردیلر ایچنده بورادن ایضاحنه لزوم کوریله‌جك کبی برشی یوقدر. یالکز لسان عثمانینك نه قدر دقیق و لذیذ بر لسان اولدیغنه و فقط سهولت تحصیل ایچون بر یول بولنه‌مدیغنه دائر بحث آچیلدیغی صره ده جان ایله مارغریت « ای صبا اسمه نکارم »شرقیسنك راقم طره فندن ایدیلان تلرجمه‌سنی حضاره نقل ایده‌رك هرکسك تحسینی قازاندیلر. بو اراده

Felâtun Bey cemiyet içinde Râkım'ın cehlini bir daha ispat ederek mayonez meselesinden dolayı kendisine ârız olan hicâbdan büyük bir hicâba dahi Râkım'ı düşürmek için bu şarkının ilk mısraı "Ey sabâ esme nigârım" diye başlamadığını ve "Ey sabâ esmer nigârım" diye başladığını arz ve hatta esmer demek Fransızca "blonde" demek olduğunu dahi beyan eyledi.

Râkım bu itiraza hiç ses çıkarmayıp yalnız garipçe bir tebessümle iktifâ eylemiş idi. Ancak o cemiyette bir Baron "T" var idi ki Osmanlı lisânına vukûfu kâfî olduğundan Felâtun Bey'e mukâbeleye o ibtidâr ve şarkının evvelki mısraı "Ey sabâ esme nigârım uykuda" diye başlanmak lâzım geleceğini ispat eyledi.

Margrit - Bir de efendim Fransıza "blonde" demek, esmer demek midir ya? Bu kelimeyi bize hocamız "kumral" diye tercüme eylemiş idi. Sakın bunda da bir sehiv olmasın?

Baron T. - Hayır kızım! Pek güzel tercüme eylemiş. "Blonde" demek, Türkçe kumral ve sarışın demektir. "Esmer" dahi "brune" lafzının tercümesi olabilir.

İşte bu söz dahi ortaya çıkınca Felâtun Bey'in hicâbı katmerleşti ise de Râkım araya başka lakırdılar sokuşturarak kendisini yine muhafazaya himmet eyledi.

Sofradan kalkıldıkta huzzârın ricası üzerine Margrit ile Can piyano başına oturup dört elle piyano çalarak ikisi birden: "Ey sabâ" çağırmaya başladılar. Şarkıyı üç günden beri beş on kere meşk etmiş oldukları cihetle o kadar güzel çağırdılar ki Felâtun Bey dahi çâr-nâ-çâr beğendi. Bir aralık polka havaları dahi çalmaya başladıklarından huzzârın bazıları kadın erkek çift çift kalkıp polka ederler idi. Zira böyle husûsî cemiyetlerin zevki böyle çıkacağı alafranga âleminde yaşayanlara malûmdur. Misters Ziklas niçin dans etmediğini Râkım'dan sual eyledikte kadril, lansiye filân gibi oyunları

فلاطون بك جمعیت ایچنده راقمك جهلنی بر دها اثبات ایده رك مایونز مسئله‌سندن دولایی کندیسنه عارض اولان حجابدن بیوك بر حجابه دخی راقمی دوشورمك ایچون بو شرقینك ایلك مصرعی « ای صبا اسمه نکارم » دیه باشلادیغنی عرض و حتی اسمر دیمك فرانسزجه blonde دیمك اولدیغنی دخی بیان ایلدی.

راقم بو اعتراضه هیچ سس چیقارمیوب یالکز غریبجه بر تبسم ایله اکتفا ایلمش ایدی. انجق او جمعیتتده بر بارون « ت » وار ایدی که عثمانلی لساننه وقوفی کافی اولدیغندن فلاطون بکه مقابله‌یه او ابتدار و شرقینك اولکی مصرعی « ای صبا اسمه نکارم اویقوده » دیه باشلامق لازم کله‌جکنی اثبات ایلدی.

مارغریت — بر ده افندم فرانسزجه blonde دیمك اسمر دیمکمیدر یا ? بو کلمه‌یی بزه خواجه‌مز « قومرال » دیه ترجمه ایلمشیدی. صاقن بونده ده بر سهو اولمسون ?

بارون ت – خیر قزم ! پك کوزل ترجمه ایلمش blonde دیمك ترکجه قومرال و صاریشن دیمکدر. « اسمر دخی » brune لفظنك ترجمه‌سی اوله‌بیلور.

ایشته بو سوز دخی اورته‌یه چیقینجه فلاطون بکك حجابی قاتمرلشدی ایسه ده راقم ارایه بشقه لقردیلر صقشدیرارق کندیسنی ینه محافظه‌یه همت ایلدی.

سفره دن قالقدقده حضارك رجاسی اوزرینه مارغریت ایله جان پیانو باشنه اوتوروب درت ال ایله پیانو چاله‌رق ایکیسی بردن « ای صبا » چاغرمغه باشلادیلر. شرقی یی اوچ کوندنبری بش اون کره مشق ایتمش اولدقلری جهتله او قدر کوزل چاقردیلرکه فلاطون بك دخی چار ناچار بکندی. بر ارالق بولقه هوالری دخی چالمغه باشلادقلرندن حضارك بعضیلری قادین ارکك چفت چفت قالقوب بولقه ایدرلر ایدی. زیرا بویله خصوصی جمعیتلرك ذوقی بویله چیقه‌جغی الافرانغه عالمنده یشایانلره معلومدر. مستر زیقلاص نیچون دانس ایتمدیکنی راقمدن سؤال ایلدکده قادریل لانسیه فلان کبی اویونلری

yapabilmekteyse de polka ve vals oyunlarında başı döndüğünü arzla özür diledi. Felâtun ise beş dakikadan beri Margrit'e bir defacık oynamak için yalvarıyor idi. Nasılsa Margrit beyin hatırından çıkamayarak kalktı. Piyano başında yalnız Can kaldığı hâlde yine tempoları idare edebilir idi. Vâkıâ Felâtun'un dans edişine söz yoktur. Zaten ayağında bumbar gibi bir pantolon olup pantolonun dahi adem-i müsâadesine mebnî asla eğilmeyerek mum gibi dans eder idi. Ancak oyun arasında nasılsa kazaen Margrit'in ayağına basmakla beraber derhâl kendisini toplamak için bir hareket etmesini müteâkib arka tarafından bir cayırtıdır hissolundu.

Suizanna düşmeyiniz! Başka bir şey değil idi. Gayet dar ve siyah olmasından dolayı çürük bulunan pantolonun kıçı boylu boyuna ayrılmış olmaktan başka bir şey değil idi. Arkasındaki gayet kısa ceket tesettür için kâfi olmadığı cihetle pantolonun sakatı meydanda idi. Bereket versin ki o akşam ayağında iç donu var idi. Zira Felatun Bey pantolonunun düzlüğü bozulmamak için böyle bir büyücek yere geldiği zaman pantolonu donsuz giymek -Zira alafrangalığın gayeti budur itikâdında idi- mutâdı olduğundan eğer yine bu âdete riâyet etmiş olsa idi, işin içindeki en büyük sakatlık o zaman meydana vurur idi.

Vâkıâ yolsuz ettiler ama huzzâr bu hâli görünce kahkahalarını bir türlü men edemediler. Felâtun ise "adiyö" demeye dahi vakit bulamayarak hemen payandayı çözdü, savuştu.

Bu akşamın vukûâtına dair haber verecek başka bir şey yoktur. Şu kadar var ki bir aralık Râkım şâkirdleri bulunan Can ve Margrit ile bir kenarda yalnız kalınca kendileri tarafından almış olduğu pusulada Felâtun Bey hakkında göstermiş oldukları hoşnutsuzluğu bu akşam Margrit'in onunla oynamaya naz etmesi daha ziyâde kuvvetlendirmiş olduğundan bahisle bu hoşnutsuzluğun menşeini sormuş idi.

یاپه‌بیلمکده ایسه ده بولقه و والس اویونلرنده باشی دوندیکنی عرضله عذر دیله‌دی. فلاطون ایسه بش دقیقه‌دن بری مارغریته بر دفعه‌جق اوینامق ایچون یالوارر ایدی. نصلسه مارغریت بکك خاطرندن چیقه‌میه‌رق قالقدی. پیانو باشنده یالکز جان قالدیغی حالده ینه تمپولری اداره ایده بیلور ایدی. واقعا فلاطونك دانس ایدیشنه سوز یوقدر ذاتاً ایاغنده بومبار کبی پانتولون اولوب پانتولونك دخی عدم مساعده سنه مبنی اصلا اکیلمیه‌رك موم کبی دانس ایدر ایدی. انجق اویون اراسنده نصلسه قضاء مارغریتك ایاغنه باصمقله برابر درحال کندیسنی طوپلامق ایچون بر حرکت ایتمسنی متعاقب ارقه طرفندن بر چایرتیدر حس اولندی.

سوء ظنه دوشمیکز ! بشقه برشی دکل ایدی. غایت دار و سیاه اولمسندن طولایی چوروك بولنان پانتالونك قیجی بویلی بوینه آیرلمش اولمقدن بشقه برشی دکل ایدی. ارقه‌سنده کی غایت قیصه چاکت تستر ایچون کافی اولمدیغی جهتله پانتالونك سقطی میداندە ایدی. برکت ویرسون که او اقشام ایاغنده ایج طونی وار ایدی. زیرا فلاطون بك پانتولونك دوزلکی بوزلمامق ایچون بویله بر بیوجك یره کلدیکی زمان پانتولونی طونسز کیمك – زیرا الافرانغه‌لغك غایتی بودر اعتقادنده ایدی – معتادی اولدیغندن اکر ینه بو عادته رعایت ایتمش اولسه ایدی ایشك ایچنده کی اك بیوك سقطلق او زمان میدانه اورر ایدی.

واقعا یولسز ایتدیلر اما حضار بو حالی کورنجه قهقهه‌لرینی بر درلو منع ایده مدیلر. فلاطون ایسه « آدییو » دیمکه دخی وقت بوله‌میه‌رق همان پاینده یی چوزدی صاوشدی.

بو اقشامك وقوعاتنه دائر خبر ویره جك بشقه برشی یوقدر. شو قدر وار که بر ارالق راقم شاکردلری بولنان جان و مارغریت ایله بر کنارده یالکز قالنجه کندیلری طرفندن اولمش اولدیغی پوصله‌ده فلاطون بك حقنده کوسترمش اولدقلری خوشنودسزلغی بو اقشام مارغریتك انکله اوینامغه ناز ایتمسی دها زیاده قوتلندیرمش اولدیغندن بحثله بو خوشنودسزلغك منشئنی صورمش ایدی.

Can - Felâtun Bey salon adamı değildir.

Margrit - Kahvehanede bulunacak olsa tab'a en muvâfık olan adam kendisi olur idi.

Râkım - Niçin böyle hükmediyorsunuz efendim? Gençtir, zekidir, fatîndir, âlimdir.

Margrit - Amma yaptınız ha! Lisânının hurûf-ı hecâsı üzerinde isti'mâl-i efkâr etmemiş, bir şarkının iftitâhında yanlışı meydana çıkmış olan adam genç olmuş, güzel olmuş ne fayda?

Can - Asıl mesele o değil efendim. Ben salon adamı değildir dedim. Onu ispat etmek için şunu da ilâve edeyim ki kendisi Margrit'in dediği gibi kahve adamı olduğundan bir salon içinde gördüğü kızı dahi kahvehanede gördüğü kızlar gibi zannediyor…

Râkım - Çocuktur.

Margrit - Sizden daha yaşlı bir çocuktur.

جان– فلاطون بك صالون آدمی دكلدر.

مارغریت– فهوه خانه ده بولنه جق اولسه طبعه اك موافق اولان آدم كندیسی اولور ایدی.

راقم– نیچون بویله حكم ایدییورسكز افندم؟ كنجدر زكیدر فطیندر عالمدر.

مارغریت– اما یاپدیكز ها! لساننك حروف هجاسی اوزرنده استعمال افكار ایتمامش بر شرقینك افتتاحنده یاكلشی میدانه چیقمش اولان آدم كنج اولمش كوزل اولمش نه فائده؟

جان– اصل مسئله او دكل افندم. بن صالون آدمی دكلدر دیدم انی اثبات ایتمك ایچون شونی ده علاوه ایده یم كه كندیسی مارغریتك دیدیكی كبی فهوه آدمی اولدیغندن بر صالون ایچنده كوردیكی قزی دخی قهوه خانه ده كوردیكی قزلر كبی ظن ایدییور...

راقم– چوجقدر.

مارغریت– سزدن دها یاشلی بر چوجقدر.

Beşinci Bâb

Koca Râkım! Felâtun Bey kendisini mutlaka bir cihetten mahcup etmeye çalıştığını gördüğü hâlde çevirmek istediği fırıldak üzerine yine kendisinin mahçup kaldığına memnun olmak lâzım geldiği hâlde, bilakis teessüf ede ede hanesine kadar -hayvanla- geldi. Felâtun'un hâl-i hicâbını mülâhazadan ibaret bulunan dalgınlıktan kendisini uyandıran şey tamam hanesinin penceresi altına geldiği zaman Canan'ın piyanosu tıngırtısını işitmesi idi. "O bî-çâre kızcağız! Hâlâ bekliyor! Şimdi yüzünü gördüm mü? Yine his damarlarım açılacak! Canım bu kızın bana olan tesîrâtı nedir? Kendisini nasıl seviyorum bilmem ki! Yozefino'nun dediği gibi değil. Benim dediğim gibi de değil, yani ne kardeşim gibi, ne de cananım gibi! Bu da bir âlemdir. Bir sûret-i muhabbet de bu olsun" diye bârgîrciyi savarak kapıyı çaldı. Derhâl piyanonun tıngırtısı kesilip koşa koşa yürümekte olan Canan'ın ayakları patırtısı işitildi. Kapı açıldı.

Râkım - Daha yatmadın ha! Canan.

Canan - Sizi bekledim efendim. Dadı Kalfa yattı.

بشنجی باب

قوجه راقم ! فلاطون بك كندسنی مطلقا بر جهتدن محجوب ایتمكه چالشدیغنی كوردیكی خالده چویرمكایسته‌دیكی فرلداق اوزرینه ینه كندیسنك محجوب قالدیغینه ممنون اولماق لازم كلدیكی حالده بالعكس تأسف ایده ایده خانه‌سنه قدر ـحیوانله‌ـ كلدی. فلاطونك حال حجابینی ملاحظه‌دن عبارت بولنان طلغنلقدن كندیسنی اویاندیران شی تمام خانه‌سنك پنجره سی التنه كلدیكی زمان جانانك پیانوسی طنغردیسنی ایشتمسی ایدی. «او بیچاره قزجغز! حالا بكلیور! شمدی یوزینی كوردم می؟ بینه حس طمارلرم آچیله‌جق! جانم بو قزك بكا اولان تأثیراتی نه‌در؟ كندیسنی نصل سوییورم بلمم كه! یوزفینونك دیدیكی كبی دكل. بنم دیدیكم كبی ده دكل یعنی نه قرداشم كبی نه جانانم كبی! بو ده بر عالمدر بر صورت محبت ده بو اولسون»دیه باركیرجی یی صاواراق قپویی چالدی. درحال پیانونك طنغردیسی كسیلوب قوشه قوشه یورومكده اولان جانانك ایاقلری پاتردیسی ایشیدلدی. قپو آچلدی.

راقم – دها یاتمدك ها؟ جانان!

جانان – سزی بكله‌دم افندم. دادی قالفه یاتدی.

Râkım - Ya kendisini niçin piyano ile rahatsız ettin?

Canan - Kendisi izin verdi efendim, kendisi istedi.

Râkım - Sana hocandan selâm var. Bu akşam kendisini gördüm.

Canan - Oh! Ne kadar memnun oldum. Size güceniyor idi.

Râkım - Artık gücenmez!

Bu sözü söylerken Râkım'ı bir hicâb, bir nedâmet, bir şevk, bir muhabbet, bir havf, bir dehşet, hâsılı birbirine uymaz nice bin şeyler bürümüş idi. Mamâfîh hepsini yüreği içinde sıkıştırıp odasına çıktı. Canan kendisini soyundurdu.

Râkım - Ey! Hocanı seviyor musun Canan?

Canan - Vallahi efendim pek seviyorum. Ne kadar akıllı, marifetli karıdır.

Râkım - O da seni pek seviyor. Hatta bu dersi benden ziyâde senin hatırın için veriyor.

Canan - Allah'a emanet olsunlar.

O gün vaktini nasıl geçirmiş olduğuna vesâireye dair Canan'a birkaç söz daha söyledikten sonra lakırdı şu sûrete müncer oldu:

Râkım - İçin sıkılıyor mu Canan?

Canan - Hayır efendim! Niçin sıkılsın?

Râkım - Yok! Hani gezmek istiyor musun diyorum.

Canan - Ben ne bilirim efendim? Siz bilirsiniz, Dadı Kalfa bilir.

راقم – یا کندیسنی نیچون پیانو ایله راحتسز ایتدك؟

جانان – کندیسی اذن ویردی افندم کندیسی ایستدی.

راقم – سکا خواجه‌کدن سلام وار. بو اقشام کندیسنی کوردم.

جانان – اوح! نه قدر ممنون اولدم. سزه کوجنیور ایدی.

راقم – ارتق کوجنمز!

بو سوزی سویلر ایکن راقمی بر حجاب بر ندامت بر شوق بر محبت بر خوف بر دهشت حاصلی بربرینه اویماز نیجه بیك شیلر برومشیدی. مع مافیه هپسنی یورکی ایچنده صقشدیروب اوطه‌سنه چیقدی. جانان کندیسنی صویندیردی.

راقم – ای خواجه‌کی سوییور میسك جانان؟

جانان – والله افندم پك سوییورم. نه قدر عقللی معرفتلی قاریدر.

راقم – او ده سنی پك سوییور. حتی بو درسی بندن زیاده سنك ایچون ویرییور.

جانان – اللهه امانت اولسونلر.

او کون وقتنی نصل کچورمش اولدیغنه وسائره یه دائرجانانه بر قاچ سوز دها سویله‌دکدن صکره لقردی شو صورتده منجر اولدی:

راقم – ایچك صقیلیور می جانان؟

جانان – خیر افندم! نیچون صقلسون؟

راقم – یوق! هنی کزمك ایستیور مسك دییورم.

جانان – بن نه بیلورم افندم؟ سز بیلورسکز دادی قالفه بیلور.

Râkım - Eğer senin canın istemiş olsa da Dadı Kalfa'ya söylesen götürmez mi?

Canan - Götürür efendim. Niçin götürmesin. Ama benim canım da istemiyor. Hatta Dadı Kalfa götürmek teklif ettiği zaman bile ben istemiyorum. Neme lâzım? Eğlenecek bin şeyim var. Kitaplarım var, yazım var, piyanom var. Ben pek rahatım beyim. Bahçem de var. Bana Dadı Kalfa Salıpazarı'ndan küçücek kazma aldı. Küçük bir teneke bahçe kovası aldı. Bahçeyi de kazıyorum. Eğleniyorum.

Râkım - Aferin Canan.

diye eliyle kızın arkasını sıvamış idi. Ne dersiniz? Kız elektiriklenmiş gibi bir şeyler hissetmesin mi? Eseri yalnız yüzünde bir kırmızılık olarak görüldü. Görünür idi ki Râkım kızı odasına göndermek istemez idi. İhtimal ki kız dahi gitmek istemez idi. Ancak artık vakit dahi gecikmiş olduğundan zarûrî herkes yerli yerine çekilip yattılar. İhtimal ki ikisi dahi pek geç vakte kadar ancak uyuyabildiler.

Vak'ayı sûret-i hikâyemizden dahi anlaşılmış olacağı vechle ta bu zamanlara kadar Râkım'ın zihnini hiçbir hiss-i manevî gıcıklamamış olduğu hâlde, bu kere bir taraftan Yozefino' nun en şiddetli ve bir taraftan Canan'ın ikinci mertebede bir tesirle ve diğer taraftan dahi İngiliz kızlarının hemen hissolunamayacak bir mertebe havassını uyandırmaya başlamış olmaları, kendisini çalışmaktan men etmeye başlamış zannedilmemelidir. Râkım evvelki sa'y ü himmetine asla fütûr getirmemiş idi. Yine yazılarını yazdığı büyücek yerlere devam eder. Cenâb-ı Hakk'ın takdir ettiği kadar kazancını kazanır idi. Şu kadar var ki buhl ü imsâk dedikleri şey Râkım'ın zihninden bile geçmemiş olduğu cihetle her ne kazanır ise evine ve dadısına ve Canan'a sarf eder

راقم – اکر سنك جانك ایسته‌مش اولسه‌ده دادی قالفه‌یه سویله‌سك کوتورمز می؟

جانان – کوتورر افندم. نیچون کوتورمسون.اما بنم جانم ده ایسته‌میور. حتی دادی قالفه کوترمك تکلیف ایتدیکی زمان بیله بن ایسته‌میورم.نه‌مه لازم؟اکلنه‌جك بیك شیئم وار. کتابلرم وار یازم وار پیانوم وار. بن پك راحتم بکم. بغچه‌م ده وار.بکا دادی قلفه صالی پازارندن کوچوجك قازمه الدی. کوچك بر تنه‌که بغچه قوغه‌سی الدی. بغچه‌یی ده قازییورم اکلنیورم.

راقم – افرین جانان.

دییه الیله قزك ارقه‌سنی صیغامش ایدی. نه دیرسکز؟ قز القتریقلنمش کبی بر شیلر حس ایتمسونمی؟ اثری یالکز یوزنده بر قرمزیلق اوله‌رق کورلدی.

کورینور ایدی که راقم قزی اوطه‌سنه کوندرمك ایسته‌مز ایدی. احتمال که قز دخی کتمك ایسته‌مز ایدی. انجق ارتق وقت دخی کجکمش اولدغندن ضروری هرکس یرلی یرینه چکیلوب یاتدیلر. احتمال که ایکیسی دخی پك کچ وقته قدر انجاق اویویه‌بیلدیلر.

وقعه‌یی صورت حکایه‌مزدن دخی اکلاشلمش اوله‌جغی وجهله تا بو زمانلره قدر راقمك ذهننی هیچ بر حس معنوی غجقلامامش اولدغی حالده بو کره بر طرفدن :وزقینونك اك شدتلی و بر طرفدن جانانك ایکنجی مرتبه‌ده بر تأثرله و دکر طرفدن دخی اینکلیز قزلرنك همان حس اولنه‌میه‌جق بر مرتبه حواسنی اویاندرمغه باشلامش اولمله‌ری کندیسنی چالشمقدن منع ایتمکه باشلامش ظن ایدلمامله‌یدر. راقم اولکی سعی و همتنه اصلا فتور کتورمامشیدی. بینه یازیلرنی یازدغی بیوجك یرلره دوام ایدر. جناب حقك تقدیر ایتدکی قدر قازانجنی قازانور ایدی. شو قدر وار که بخل و امساك دیدکلری شی راقمك ذهننده بیله کچممامش اولدیغی جهتله هر نه قزانور ایسه اوینه و دادیسنه و جانانه صرف ایدر

ve fakat vâridâtı pek fazla olduğu zaman, israfı dahi tecvîz etmediğinden, bittabî artan miktarını Dadı Kalfa kendi sandığında hıfz eyler idi.

Râkım'ın taayyüşü ne sûrette olduğunu anlamak ister iseniz Canan'ın sûret-i taayyüşüne bakınız.

Bundan evvel dahi demiş olduğumuz vechle İstanbul'da moda olarak ne çıkar ise en evvel yapınanların birisi Canan olur idi. Bundan başka Canan'ın dolabında en alâ yapma çiçekler mevcut olup çekmecesinde bir iki elmas iğnesi, küpesi, yüzüğü dahi eksik değil idi. Hafta geçmez idi ki Râkım Canan'ın kendisine mahsûs olmak üzere en güzel çil paralardan altın gümüş seksen yüz kuruş vermesin. Ancak Canan parayı ne yapacak? Sokağa çıkmaz hiçbir şeye ihtiyaç görmez ki sarf etsin. Tamamen Dadı Kalfası'na verip Kalfa dahi bunları ayrıca biriktirir ve biraz kümelendikten sonra yine Râkım Efendi vasıtasıyla kıza bir yüzük veya bir saat, bir kordon hâsılı muhaşşelâttan bir şey aldırır idi. Sözü uzatmak ne lâzım? Bir kibar karısı diyemeyiz ama -çünkü Canan'ın kocası yok idi- bir kibar kızından daha alâ yaşamak zavallı Canan'a müyesser olmuş idi.

Buna mukâbil Râkım'ın sûret-i maişetini sormak lâzım gelmez. Zira artık Râkım'ın sûret-i maişetini layıkıyla tanıdık. Haftada iki defa Beyoğlu'na ders vermeye gittiği zaman Yozefino'yu dahi ziyaret! ederek badehu kemâl-i ırz ve edebiyle gider derslerini verir ve haftada bir defa Yozefino kendi hanesine gelip de şayet Râkım'ı dahi orada bulur ise dereden tepeden sözler latîfeler, şakalar ile vakit geçirilir idi. İşte ta ilkbahara kadar ahvâl hep böyle mürûr eyledi. Ancak sâir cihetlerce hikâyesi lâzım gelen bazı şeyler vardır ki, burada onları hikâyeye mecburuz:

و فقط وارداتی پك فضله اولدیغی زمان اسرافی دخی تجویز ایتمدیکندن بالطبع ارتان مقدارینی دادی قالفه کندی صندیغنده حفض ایلر ایدی.

راقمك تعیشی نه صورتده اولدیغنی اکلامق ایستر ایسه‌کز جانانك صورت تعیشنه باقکز.

بوندن اول دخی دیمش اولدیغمز وجهله استانبولده موده اولارق نه چیقار ایسه اك اول یاپنانلرك بریسی جانان اولور ایدی. بوندن بشقه جانانك طولابنده اك اعلا یاپمه چیچکلر موجود اولوب چکمجه‌سنده بر ایکی الملس ایکنه‌سی کوپه‌سی یوزکی دخی اکسك دکل ایدی. هفته کچمز ایدی که راقم جانانك کندیسنه مخصوص اولمق اوزره اك کوزل چیل پاره لردن التون کموش سکسان یوز غروش ویرمسون. انجاق جانان پارایی نه یاپاجاق؟ صوقاغه چیقمز هیچ بر شیئه احتیاج کورمز که صرف ایتسون.تماماً دادی قالفه‌سنه ویروب قالفه دخی بونلری آیریجه بریکدیرر و بیراز کومه‌لندکدن صکره بینه راقم افندی واسطه‌سیله قزه بر یوزك ویا بر ساعت بر قوردن حاسلی محشلاتدن بر شی الدیرر ایدی. سوزی اوزاتمق نه لازم؟ بر کبار قاریسی دیه‌میز اما –چونکه جانانك قوجه‌سی یوق ایدی– بر کبار قزندن دها اعلا یشامق ذوللی جانانه میسر اولمشیدی.

بوکا مقابل راقمك صورت معیشتی صورمق لازم کلمز. زیرا آرتق راقمك صورت معیشتنی لایقیله طانیدق. هفته‌ده ایکی دفعه بك اوغلنه درس ویرمکه کیتدیکی زمان یوزفینویی دخی زیارت! ایدرك بعده کمال عرض و ادبیله کیدر درسلرینی ویرر و هفته‌ده بر دفعه یوزفنو کندی خانه‌سنه کلوب ده شاید راقمی دخی اوراده بولور ایسه دره دن تپه‌دن سوزلر لطیفه‌لر شقالر ایله وقت کچوریلور ایدی.ایشته تا ایك بهاره قدر احوال هب بویله مرور ایلدی. انجاق سائر جهتلرجه حکایه‌سی لازم کلان بعض شیلر واردر که بوراده انلری حکایه‌یه مجبورز:

Ezcümle:

Felâtun Bey'in pederi Mustafa Merakî Efendi oğlunun haber vermiş olduğu hastalığı on beş gün kadar çektikten sonra hulûl-ı eceliyle irtihâl eyledi. Mevlâ rahmet eylesin. Oğlu Felâtun Bey ne kadar olsa erkek olduğundan başının çaresini görebilir ise de kerîmesi Mihribân Hanım kısa ayaklı olduğu için işte o bî-çâreye acınır.

Adam sen de! Şehrî yirmi bin kuruş irâdı olan bir familyanın öksüzleri, öksüz mü sayılır?

Böyle demeyiniz efendim. Ne kadar olsa acınıyor.

Yine ahvâl-i mezkûre cümlesindendir ki: Felâtun Bey Mister Ziklas'ın hanesinde görünmez oldu. Hatta aşçı Fransız karısı dahi tebdîl edilmiş. Sebebi? Sebebini Râkım Efendi kızlardan öğrendi. Şöyle ki:

Bir gece dersten sonra kızların vâlideleri ve pederleri dahi hazır olduğu hâlde konuşulur idi. Nasılsa Râkım sözü Felâtun Bey üzerine getirip bir hayli vakittir kendisini görememekte olduğunu dermeyân eyledi.

Misters Ziklas - Râkım Efendi! Burada o zatın artık ism-i şerifini yâd etmekten sizi ve çocuklarımı men etmek isterim. Çocuklar zaten men olundular ya!

Râkım - (fena hâlde bozularak) Sebebini sorabilir miyim efendim.

Kocası Ziklas - Hayır efendim! Soramazsınız! Hatta bu yakında kendisini görmemekte olduğunuzu beyan edişinize dahi teşekkür ederim. Demek oluyor ki, siz kendisini yalnız burada görür imişsiniz.

Râkım - Evet efendim!

ازجمله:

فلاطون بكك پدری مصطفی مراقی افندی اوغلنك خبر ویرمش اولدغی خسته‌لكی اون بش كون قدر چكدكدن صكره حلول اجلیله ارتحال ایلدی. مولا رحمت ایلسون. اوغلی فلاطون بك نه قدر اولسه اركك اولدغندن باشنك چاره سنی كوره بیلور ایسه ده كریمه‌سی مهربان خانم قیصه ایاقلی اولدغی ایچون ایشته او بیچاره یه اجینور.

آدم سن ده! شهری یكرمی بیك غروش ایرادی اولان بر فامیلیانك اوكسوزلری اوكسوز می صاییلور؟

بویله دیمیكز افندم. نه قدر اولسه اجنیور.

بینه احوال مذكوره جمله‌سندندر كه: فلاطون بك مستر زیقلاصك خانه‌سنده كورونمز اولدی. حتی آشجی فرانسز قاریسی دخی تبدیل ایدلمش.سببی؟ سببنی راقم افندی قزلردن اوكرندی. شویله كه:

بر كیجه درسدن صكره قزلرك والده لری و پدرلری دجی حاضر اولدیغی حالده قونوشیلور ایدی. نصلسه راقمك سوزی فلاطون بك اوزرینه كتوروب بر خیلی وقتدر كندیسنی كوره مامكده اولدیغنی درمیان ایلدی.

مسترس زیقلاص – راقم افندی! بوراده او ذاتك ارتق اسم شریفنی یاد ایتمكدن سزی و چوجقلرمی منع ایتمك ایسترم. چوجقلر ذاتاً منع اولندیلر یا!

راقم – (قنا حالده بوزوله‌رق) سببنی صوره بیلورمی یم افندم

قوجه‌سی زیقلاص – خیر افندم! صورامزسكز! حتی بو یقنده كندیسنی كوره مامكده اولدیغكزی بیان ایدیشكزه دخی تشكر ایدرم. دیمك اولیور كه سز كندیسنی یالكز بوراده كورر ایمشسكز

راقم – اوت افندم!

Mister Ziklas - Tamam! Allah için sizin ırzınızdan, edebinizden, ahlâkınızdan pek memnunuz. İlminizden memnun olduğumuz kadar memnunuz.

Râkım - Hüsn-i teveccühünüze teşekkürler ederim efendim.

Peder ve vâlide ve hoca arasında bu söz tekevvün ederken kızlar önlerine bakıp gözlerinin kuyruğunu bile kaldırmazlar idi. Söz bitti. Vakit geldi. Râkım dahi hanesine avdet eyledi. Meselenin mutlaka mahûd mayonez meselesine bir taallûku olduğunu Râkım aşçının dahi indifâından anlamış idi ise de hakîkat-i emre muttali olmak için ilerdeki ders gününü bir an evvel getirmeye gayretten başka çare kalmamış idi.

Nihayet o gün geldi. Râkım vaktinden daha evvelce Ziklas'ın hanesine gelip derse başlamazdan evvel kızlara merakını hallettirmeye müsâraat gösterdi. Hem de bu müşâfehe Türkçe edilirdi. Zira kızların Türkçesi artık böyle bir müşâfeheye müsâade edecek mertebeye gelmiş idi.

Râkım - Allah aşkına hanımlar meraktan çatlayacağım. Felâtun Bey'e ne oldu?

Can - Ben size salon adamı değildir demedim miydi?

Margrit - Ben de size kahvehane adamıdır demedim mi idi?

Râkım - Canım neyse! Şu bu defaki hâli öğrenmek isterim.

Margrit - O kadar ayıp bir şey ki, söylemeye benim dilim varmayacak.

Can - Benim de.

Râkım - Hayır efendim! Mümkün değil beni bu hâle âgâh edeceksiniz. Sizin bu kadara kadar sırdaşınız olmadım ise teessüf ederim.

مستر زیقلاص – تمام! الله ایچون سزلرك عرضکزدن ادبکزدن اخلاقکزدن پك ممنونز. علمکزدن ممنون اولدیغمز قدر ممنونز.

راقم – حسن توجهکزه تشکرلر ادرم افندم.

پدر و والده و خواجه اراسنده بو سوز تکون ایدر ایکن قزلر اوکلرینه باقوب کوزلرینك قویروغنی بیله قالدرمزلر ایدی.سوز بتدی. وقت کلدی. راقم دخی خانه‌سنه عودت ایلدی. مسئله‌نك مطلقا معهود مایونز مسئله‌سنه بر تعلقی اولدیغنی راقم آشجینك دخی اندفاعندن اکلامش ایدی ایسه ده حقیقت امره مطلع اولمق ایچون ایلرودکی درس کونینی بر آن اول کتورمکه غیرتدن بشقه چاره قالمامشیدی.

نهایت او کون کلدی. راقم وقتندن دها اولجه زیقلاصك خانه‌سنه کلوب درسه باشلامزدن اول قزلره مراقنی حل ایتدرمکه مسارعت کوسترردی. همده بو مشافهه ترکچه ایدیلور ایدی. زیرا قزلرك ترکچه‌سی ارتق بویله بر مشافهه‌یه مساعده ایده جك مرتبه‌یه کلمشیدی.

راقم – الله عشقنه خانملر مراقدن چاتلایه‌جغم فلاطون بکه نه اولدی؟

جان – بن سزه صالون آدمی دکلدر دیمدمیدی؟

مارغریت – بن ده سزه قهوه خانه آدمیدر دیمه‌دمی ایدی؟

راقم – جانم نه‌یسه! شو بو دفعه‌کی حالی اوکرنمك ایسترم.

مارغریت – او قدر عیب بر شی‌که سویله‌مکه بنم دیلم وارمیه‌جق.

جان – بنم ده.

راقم – خیر افندم! ممکن دکل بنی بو حاله اکاه ایده جکسکز. سزك بو قدره قدر سرداشکز اولمدم ایسه تأسف ایدرم.

Margrit - Terbiyeli bir lisândan çıkacak söz değil ama ricanızı red-dedmediğimden maa'l-hicâb söyleyeceğim. Geçenlerde bir gece yine burada yemeğe kalmış idi. Burada misafir olmayıp biz dahi kendisiyle eğlenemediğimizden dersimiz ile iştigâl eder idik. Nasıl olmuş bilmem. Bir aralık dışarıdan içeriye girer iken koridor üzerinde vâlideme tesadüf etmiş. Kendisini tanımayarak ve sözün daha doğrusu vâlidemi bizim aşçı karı zannederek kucaklayıp "A tatlım! Mayonezi bir daha üstüme dökecek misin? Az kalmış idi ki beni Râkım vesâire huzurunda rezil edecek idin" demiş. Vâlidem bu hâli görünce "Hay!" diye haykırmış ve o dahi işi anlayınca hatta salona gelip fesini ve paltosunu almaya vakit bulamayarak hicâbından kalkmış kaçmış. Vâlidem derhâl salona girdi. Hiddetle onun fesini ve paltosunu alıp pencereden sokağa attı. Hikâyeyi babama da anlattı. Meğer mayonezin dökülmüş olduğu akşam..

Râkım - Anladım efendim anladım! Âdeta ayıp etmiş. Artık lakırdıyı keselim, zira şayet vâlideniz veyahut pederiniz hakkımızda bir şüpheye düşer.

Can - Hayır efendim! Sizin hakkınızda hiçbir şüpheye düşmezler. Size emniyetleri ber-kemâldir.

İşte mayonez meselesinin asıl hatimesi bu sûretle müşgîn-i hitâma resîde olmuştur.

Vâkıâ Can'ın dediği gibi gerek Mister ve gerek Misters Ziklas'ın Râkım hakkındaki emniyetleri ber-kemâl idi. İkisi de Râkım'ı oğulları veyahut kardeşleri gibi severler idi. Çünkü Râkım o hanede her nev kadın her nev erkek görmüş ve hatta gördüğü kadınlar meyânında pek serbest Fransız kadınlarına dahi tesadüf eylemiş olduğu hâlde hiçbirisi huzurunda edebin zerre kadar haricinde bir hâl ve hareketi görülmemiştir.

مارغریت – تربیه‌لی بر لساندن چیقه‌جق سوز دکل اما رجاکزی رد ایده‌مدیکمدن مع الحجاب سویله‌یه‌جکم. کچنلرده بر کیجه بینه بوراده یمکه قالمشیدی. بوراده مسافر اولمیوب بز دخی کندیسیله اکلنه‌مدیکمزدن درسمز ایله اشتغال ایدر ایدك. نصل اولمش بلمم. بر ارالق طیشاریدن ایچرویه کیرر ایکن قوریدور اوزرنده والده مه تصادف ایتمش. کندیسنی طانیه‌میه‌رق دها طوغریسی والده می بزم آشچی قاری ظن ایدرك قوجاقلایوب «آ طتلم! مایونزی بر دها اوستمه دوکه‌جکمیسك؟ آز قلمشیدی که بنی راقم وسائره حضورنده رذیل ایده جك ایدك» دیمش. والده م بو حالی کورنجه «های!» دییه حایقرمش و او دخی ایشی اکلاینجه حتی صالونه کلوب فسنی و پالطوسنی آلمغه وقت بوله‌میه‌رق حجابندن قالقمش قاچمش. والده م درحال صالونه کیردی. حدتله انك فسنی و پالطوسنی الوب پنجره دن سوقاغه آتدی. حکایه‌یی بابامه ده اکلاتدی. مکر مایونزك دوکلمش اولدیغی اقشام..

راقم – اکلادم افندم اکلادم! عادتا عیب ایتمش ارتق لقردی یی کسه لم زیرا شاید والده کز ویاخود پدرکز حقمزده بر شبهه‌یه دوشر.

جان – خیر افندم! سزك حقکزده هیچ بر شبهه‌یه دوشمزلر. سزه امنیتلری برکمالدر.

ایشته مایونز مسئله‌سنك اصل خاتمه‌سی بو صورتله مشکین ختامه رسیده اولمشدر.

واقعا جانك دیدیکی کبی کرك مستر و کرك مسترس زیقلاصك راقم حقنده کی امنیتلری بر کمال ایدی. ایکیسی ده راقمی اوغللری ویاخود قرداشلری کبی سورلر ایدی. چونکه راقم او خانه‌ده هر نوع قادن هر نوع ارکك کورمش و حتی کوردیکی قادنلر میانده پك سربست فرانسز قادینلرینه دخی تصادف ایتمش اولدغی حالده هیچ بریسی حضورنده ادبك ذره قدر خارجنده بر حال و حرکتی کورلمامشدر.

Delikanlıların hâli ekseriyâ tiyatroda malum olur. Felâtun Bey'i tiyatroda görenler, familyadan addolunan kadınlar locasına girip de bir kimseye merhaba dediğine tesadüf etmemişler ve daima sahipsiz veyahut herkesi kendisine sahip tanıyan karıların localarında kahkahalarla, kihkihlerle meşgul bulmuşlar idi. Baba Râkım ise, yalnız bir duhûliye bileti alarak tiyatrodan içeri girer ve ondan sonra localarda mevcut huzzârı lede't-tahkîk, meselâ (G) Bey ve emsâli kibârın localarına uğrayarak hangisine selâm verecek olsa "Maşallah Râkım Efendi oğlumuz buyurunuz bakalım! Sizin için de yerimiz vardır" diye kendisine yer gösterirler idi. Koca Râkım ilk girdiği locayı kendisine makarr ittihâz eyledikten sonra perde aralarında sâir localarda bulunan familyalara dahi merhaba demek için bi'l-istîzân gittiği zaman kendi bulunduğu loca halkı gıyabında "Lâkin şu çocuk ne kadar kendi hâlinde bir şeydir! İşreti yok, kumarı yok, bir vukûâtı yok! Allah için kız gibi bir delikanlıdır" derler idi. Hatta tiyatrodan çıkıldıktan sonra ertesi ve daha ertesi günler familyalar arasında söz geçip de Râkım'ın o gece kendi localarında bulunduğu bahsolundukça, oralarda dahi yine hakkında bu gibi sözler söylenir idi. Hani ya demek isteriz ki, gerek Mister Ziklas ve gerek karısı Misters Ziklas Râkım hakkında böyle pek çok sözleri işitmiş ve söylemiş olan takımdandır.

Mevsim-i bahara kadar vuku bulan ahvâl cümlesinden birisi dahi şu vak'adır ki:

Tamam artık kışın dahi sonu addolunacak bir zaman Râkım yine bir ders akşamı Yozefino'yu ziyarete gitmiş idi! Artık beynlerinde hiçbir teklif ve tekellüf kalmamış olduğu cihetle Yozefino Râkım'ı görünce sevinçinden sıçramaya başladı. Keyiflerin nasıl gelip nasıl gittiği sual edildikten vesâireden sonra Yozefino mahzûnâne bir çehre ile şöyle bir söz açtı:

دلیقانلیلرك حالی اکثریا تیاتروده معلوم اولور. فلاطون بکی تیاتروده کورنلر فامیلیادن عد اولنان قادینلر لوجه‌سنه کیروبده بر کمسه‌یه مرحبا دیدیکنه تصادف ایتمامشلر و دائما صاحبسز ویاخود هرکسی کندیسنه صاحب طانیان قاریلرك لوجه‌لرنده قهقهه‌لرله کیهکیهلرله مشغول بولمشلر ایدی. بابا راقم ایسه یالکز بر دخولیه بلتی الهرق تیاترودن ایچری کیرر و اندن صکره لوجه‌لرده موجود حضاری لدی اتحقیق مثلا (غ) بك و امسالی کبارك لوجه‌لرنه اوغرایه‌رق هانکیسنه سلام ویره جك اولسه «ماشاالله راقم افندی بیور کیر بقهلم! سزك ایچون ده یرمز واردر» دیه کندیسنه یر کوستررلر ایدی. قوجه راقم ایك کیردیکی لوجه‌یی کندیسنه مقر اتخاذ ایلدکدن صکره پرده ارالرنده سائر لوجه‌لرده بولنان فامیلیالره دخی مرحبا دیمك ایچون بالاستیزان کیتدیکی زمان کندی بولندیغی لوجه خلقی غیابنده «لکن شو چوجق نه قدر کندی حالنده بر شیدر! عشرتی یوق قوماری یوق بر وقوعاتی یوق! الله ایچون قز کبی بر دلیقانلیدر» دیرلر ایدی. حتی تیاترودن چیقلدقدن صکره ایرتسی و دها ایرتسی کونلر فاملیالر اراسنده سوز کچوب ده راقمك او کیجه کندی لوجه‌لرنده بولندیغی بحث اولندقچه اورالرده دخی ینه حقنده بو کبی سوزلر سویلنور ایدی. هانیا دیمك ایسترز که کرك مستر زیقلاص و کرك قاریسی مسترس زیقلاص راقم حقنده بویله پك چوق سوزلری ایشتمش اولان طاقمدندر.

موسم بهاره قدر وقوع بولان احوال جمله‌سندن بریسی دخی شو وقعه‌در که:

تمام ارتق قیشك دخی صوکی عد اولنه‌جق بر زمان راقم ینه بر درس اقشامی یوزفینویی زیارته کتمشیدی! ارتق بینلرنده هیچ بر تکلیف و تکلف قالمامش اولدیغی جهتله یوزفینو راقمی کورنجه سونجندن صچرامغه باشلادی. کیفلرك نصل کلوب نصل کیتدیکی سؤال ایدلدکدن صکره یوزفینو محذونانه بر چهره ایله شویله بر سوز آچدی:

Yozefino - Mösyö Râkım! Ben senin dostun olduğuma şüphen var mıdır?

Râkım - Nasıl olur ki şüphem olur?

Yozefino - Yok amma latîfe etmiyorum. Beni kendine âdeta bir metres gibi mi tanıyacaksın?

Râkım - Canım bu sözler neden neşet ediyor?

Yozefino - Neden neşet eylediğini anlarsın. Evvelâ temîn etmeli ki biz öyle yalnız bir muhabbet-i âşıkâne ile birbirimizi sevmiyoruz, gerçekten dost olarak sevişiyoruz. Yani senin menfaatin benim ve benim menfaatim senin olarak.

Râkım - Anladık ya a canım. Şu meseleyi anlayalım bakalım. Ben kendimi sana öyle bir dost addediyorum. Sen de bana öyle bir dost olur isen ne devlet.

Yozefino - Pek alâ söyleyeyim, söyleyeyim ama dur bakayım şu yüzden söyleyeyim de senin nasıl davranacağını göreyim. Meselâ şimdi Canan'a bir müşteri çıksa.

Râkım - Çıkabilir ya!

Yozefino - Hem de nasıl müşteri bilsen?

Râkım - Yağlı demek istersin, öyle değil mi?

Yozefino - Yek tahtadan bin beş yüz Osmanlı lirası vermeği göze aldırmış. Bilirsin ki bu para otuz dört bin beş yüz frank eder. Haylice paradır.

Râkım - Evet! Bin beş yüz ile yirmi üçü darb edecek kadar ilm-i hesapta malûmâtım vardır. Fakat, şu müşteri kim imiş bakalım?

Yozefino - İşte bizim..... Bey nasıl bu paraya heves edecek misin?

یوزفینو – موسیو راقم! بن سنك دوستك اولدیغمه شبهه‌ك وار میدر؟

راقم – نصل اولور که شبهه‌م اولور؟

یوزفینو – یوق اما لطیفه ایتمیورم. بنی کندکه عادتا بر مترس کبی می طانیه‌جقسك؟

راقم – جانم بو سوزلر نه‌دن نشأت ایدییور؟

یوزفینو – نه‌دن نشأت ایلدیکنی اکلارسك. اولا تأمین ایتملی که بز اویله یالکز بر محبت عاشقانه ایله بربریمزی سومیورز کرچکدن دوست اوله‌رق سویشیورز. یعنی سنك منفعتك بنم و بنم منفعتم سنك اوله‌رق.

راقم – اکلادق یاآ جانم. شو مسئله‌یی اکلایه‌لم باقالم. بن کندیمی سکا اویله بر دوست عد ایدییورم. سن ده بکا اویله بر دوست اولور ایسه‌ك نه دولت.

یوزفینو – پك اعلا سویله‌یه‌یم. سویله‌یه‌یم اما طور باقایم شو یوزدن سویله‌یه‌یم ده سنك نصل طورانه‌جغکی کورهیم. مثلا شمدی جانانه بر مشتری چیقسه.

راقم – چیقه‌بیلور یا!

یوزفینو – همده نصل مشتری بیلسه‌ك؟

راقم – یاغلی دیمك ایسترسك اویله دکامی؟

یوزفینو – یك تحته‌دن بیك بشیوز عثمانلی لیراسی ویرمکی کوزه آلدیرمش. بیلورسك که بو پاره اوتوز درت بیك بشیوز فرانق ایدر. حیلیجه پاره در.

راقم – اوت! بیك بشیوز ایله یکرمی اوجی ضرب ایده جك قدر علم حسابده معلوماتم واردر. فقت شو مشتری کم ایمش باقالم؟

یوزفینو – ایشته بزم .....بك نصل بو پاره یه هوس ایده جکمسك؟

Râkım - .... Bey bizim cariyeyi nereden haber almış?

Yozefino - Benden. Kendi cariyelerini dahi Canan'la beraber yedi sekiz aydır talim eylediğim hâlde hiçbir şey öğrenemediler. Geçen gün bey beni âdeta tekdîre başladı. Ben de Canan'ı haber verdim. "Sekiz ay içinde öğrendiği Türkçeyi, Fransızcayı, çalgıyı, okumayı, yazmayı, sizinkiler sekiz senede öğrenirlerse memnun olunuz" dedim. O da ertesi sabah kendi hazinedârını göndermiş. Canan'ı el altından imtihan ettirmiş. Dediğimden fazla bile bulmuş. Dün akşam gittiğimde beni tasdîkle beraber mahzâ Fransızcası ile çalgısı için pek ziyâde heves eyledi. Hâsılı bin beş yüz liraya kadar almak için senin ağzını yoklamayı bana sipariş eyledi.

Râkım - Fena alışveriş değil ha? Yüz altına aldığın bir cariyeyi senesi geçmeden bin beş yüze sat.

Yozefino - En ziyâde hüsnünü beğenmiş. Hatta hazinedar kalfası demiş ki "Efendim o cariye değil, o âdeta kerli ferli bir hanım". Ne ise, Canan'ı satmayı göze aldırıyor musun?

Râkım - Onu ben bilmem.

Yozefino - Ya kim bilir?

Râkım - Canan kendisi bilir.

Yozefino - O nasıl lakırdı?

Râkım - O şöyle bir lakırdıdır ki, Canan hâlâ bana odalık veyahut karı olmak için bir ümit almadı. Karı değil mi? Elbet kendisine bir koca dahi ister. Eğer ileride kendisini benden başka bir efendiye odalık olarak kabul ettirebilmek emelinde ise satarım. Zati kendisinin takımı filânı olarak bir hayli

راقم – .....بك بزم جاریه‌یی نره دن خبر المش؟

یوزفینو – بندن. کندی جاریه‌لرینی دخی جانانله برابر یدی سکز آیدر تعلیم ایلدیکم حالده هیچ بر شی اوکرنه‌مدیلر. کچن کون بك بنی عادتا تکدیره باشلادی. بن ده جانانی خبر ویردم.»سکز آی ایچنده اوکرندیکی ترکچه‌یی فرانسزجه‌یی چالغی یی اوقومغی یازمغی سزککیلر سکز سنه‌ده اوکرنورلریسه ممنون اولکز» دیدم. اوده ا:رتسی سباح کندی خزینه‌دارینی کوندرمش. جانانی ال التندن امتحان ایتدرمش. دیدیکمدن فضله بیله بولمش. دون آقشام کتدیکمده بنی تصدیقله برابر محضا فرانسزجه‌سی ایله چاکغیسی ایچون پك زیاده هوس ایلدی. حاصلی بیك بشیوز لیرایه قدر المق ایچون سنك اغزکی یوقلامغی بکا سپارش ایلدی.

راقم – فنا الیش وییش دکل ها؟ یوز التونه الدیغك جاریه‌یی سنه‌سی کچمه‌دن بیك بشیوزه صات.

یوزفینو – اك زیاده حسننی بکنمش. حتی خزینه‌دار قالفه‌سی دیمش که»افندم او جاریه دکل. او عادتا کرلی فرلی بر خانم» نه‌ایسه جانانی صاتمغی کوزه الدیرییورمیسك؟

راقم – آنی بن بیلمم.

یوزفینو – یا کم بیلور؟

راقم – جانان کندیسی بیلور.

یوزفینو – او نصل لقردی؟

راقم – او شویله بر لقردیدر که جانان حالا بکا اطه‌لق ویاخود قاری اولمق ایچون بر امید المدی. قاری دکلمی؟ البت کندیسنه بر قزجه دخی ایستر. اکر ایلروده کندیسنی بندن بشقه بر افندی یه اوطه‌لق اوله‌رق قبول ایتدیره بلمك املنده ایسه صاتارم. ذاتی کندیسنك طاقمی فلانی اوله‌رق بر خیلی

serveti olmalıdır. Bir de üzerine bin beş yüz lirayı ilâve eder de, Canan'ı iki bin liralık bir hanım edebilir isek fena mı olur?

Yozefino - Ay! Bin beş yüz lirayı yine Canan'a mı vereceksin?

Râkım - Ya kendi cebime mi koyacağım? Sen beni o kadar açgözlü, o kadar gaddar mı zannedersin? Ben bir adamın hürriyeti bedeli olan parayı nasıl yiyebilirim?

Yozefino -Demek oluyor ki sen kendin satmak fikrinde değilsin?

Râkım - İşte fikrimi söyledim a!

Yozefino - Yani bin beş yüz lira seni Canan'dan ayıracak kadar hevesli bir şey değil mi demek istersin?

Râkım - Beni Canan'dan ayıracak kadar hevesli bir şey değildir. Eğer Canan'ı benden ayıracak kadar hevesli ise ona diyeceğim yoktur.

Yozefino - Aferin Râkım! Aferin delikanlı! Vallahi ben bu kadara kadar ümit etmez idim (diye kalkıp Râkım'ın boynuna sarılarak gözlerinden, alnından, yanaklarından öptü). Ben de seni temîn ederim ki, bu para Canan'ı dahi senden ayıracak kadar hevesli bir şey olamaz. Çünkü kızda senin için büyük bir muhabbet görmekteyim. O kadar büyük muhabbet ki ben bu nev muhabbeti hiç kimsede görmedim. Aralıkta bir ağzını ararım bakarım kızcağızın göğüsçüğü senin muhabbetinle doludur.

Râkım - Sen beni böyle me'mûl etmez mi idin?

Yozefino - Doğrusu ya! Etmez idim.

Râkım - Öyle ise doğrusu ya! Ben de seni me'mûl etmezdim.

Yozefino - Niçin?

ثروتی اوللیدر. برده اوزرینه بیك بشیوز لیرالق علاوه ایدرده جانانایکی بیك لیرالق بر خانم ایده بیلور ایسه‌ك فنامی اولور؟

یوزفینو – آی! بیك بشیوز لیرایی ینه جانانه می ویره جکسك؟

راقم – یا کندی جیبمه‌می قویه‌جغم؟ سن بنی او قدر آچ کوزلی او قدر غدارمی ظن ایدرسك؟ بن بر آدمك حریتی بدلی اولان پاره یی نصل ییه‌بیلورم؟

یوزفینو – دیمك اولیور که سن کندك صاتمق فکرنده دکلسك؟

راقم – ایشته فکرمی سویله‌دم آ؟

یوزفینو – یعنی بیك بشیوز لیرا سنی جاناندن آیره جق قدر هوسلی بر شی دکلمی دیمك استرسك؟

راقم – بنی جاناندن آیره جق قدر هوسلی بر شی دکلدر. اکر جانانی بندن آیره جق قدر هوسلی ایسه اکا دیه‌جکم یوقدر.

یوزفینو – آفرین راقم! آفرین دلی قانلی! والله بن بو قدره قدر امید ایتمز ایدم (دیه قالقوب راقمك بوینه صاریله‌رق کوزلرندن النندن یاناقلرندن اوپدی) بن ده سنی تأمن ایدرم که بو پاره جانانی دخی سندن آیره جق قدر هوسلی بر شی اوله‌مز. چونکه قزده سنك ایچون بیوك بر محبت کورمکده یم. اول قدر بیوك محبت که بن بو نوع محبتی هیچ کمسه‌ده کورمدم.ارلقده بر اغزینی ارارم باقارم قزجغزك کوکسجکی سنك محبتکله طولودر.

راقم – سن بنی بویله مأمول ایتمزمی ایدك؟

یوزفینو – طوغریسی یا! ایتمز ایدم.

راقم – اویله ایسه طوغریسی یا! بن ده سنی مأمول ایتمز ایدم.

یوزفینو – نیچون؟

Râkım - Çünkü seni Canan aleyhine rekabet eder kıyas eyler idim.

Yozefino - (latîfe yollu) Ahmak sen de!

Râkım - Niçin sen beni sevmiyorsun diye mi inanayım?

Yozefino - Bari yine tekrar edeyim: Ahmak!

Râkım - Niçin? Allah'ı seversen vallahi mahzun oluyorum. Ben seni, beni sever itikâdıyla.....

Yozefino - Seni kim sevmez a deli? Ben sana kendimi sevdirmek ile kendimi bahtiyar addetmeliyim. Fakat ben senin ömrüne ortak olmaya lâyık karı mıyım? Ben kırkıma gidiyorum, sen henüz yirmi beş yaşında bir delikanlı çocuksun. Sizin memleketinizde olup da on beş yaşında kocaya varmış olsa idim, şimdi senin kadar oğlum olur idi.

Râkım - Hayır ben seni kendi liyakatimden fazla bile.....

Yozefino - Sus! Ben öyle olmayacak lakırdıları dinlemem. Olacak isen benim dostum ol, ahbabım ol. Sana lâyık karı bu âlemde Canan'dan başkası olamaz. Zavallı kızcağız! Ne kadar da sevimli! O mahzun çehre! O hazin tavır! Râkım Râkım! Sen beni gerçekten tiyatro kaltakları mı zannettin? Bende yürek vardır, yürek. İçerisi de his doludur. Ben Canan'ı senin sevdiğin kadardan ziyâde severim. Sevmesem bile Allah için hak sözü söylemekten çekinmem. Bu kızı eğer mahzun bırakır isen, seni vallahi adam yerine koymam.

Râkım - (istiğrâbla) Vallahi tuhaf be! Hiç de senin gibi kadın görmedim.

Yozefino - İşte şimdi gör. Önümüzdeki defa…. Bey'e gidince redle cevap götüreceğim. Öyle değil mi?

راقم – چونکه سنی جانان علیهنه رقابت ایدر قیاس ایلر ایدم.

یوزفینو – (لطیفه یوللو) احمق سن ده!

راقم – نیچون سن بنی سومیورسك دیه می اینانهیم؟

یوزفینو – باری ینه تکرار ایدیم: احمق!

راقم – نیچون اللهی سورسك والله محزون اولویورم. بن سنی بنی سور اعتقادیله.....

یوزفینو – سنی کیم سومز.آ دلی! بن سکا کندیمی سودرمك ایله کندیمی بختیار عد ایتملی یم. فقت بن سنك عمریکه اورتاق اولمغه لایق قاریمی یم؟ بن قرقمه کیدیورم سن هنوز یکرمی بش یاشنده بر دلی قانلی چوجقسك. سزك مملکتکزده اولوب ده اون بش یاشمده قوجهیه وارمش اولسه ایدم شمدی سنك قدر اوغلم اولور ایدی.

راقم – خیر بن سنی کندی لیاقتمدن فضله بیله.....

یوزفینو – صوص! بن اویله اولمیهجق لقردیلری دیکلهمم. اولهجق ایسهك بنم دوستم اول. احبابم اول. سکا لایق قاری بو عالمده جاناندن بشقهسی اولهمز. زواللی قزجغز! نه قدرده سویملی! او محزون چهره! او حزین طور! راقم راقم! سن بنی کرچکدن تیاترو قالتاقلری می ظن ایتدك؟ بنده یورك واردر یورك. ایچریسی ده حس طولودر. بن جانانی سنك سودیکك قدردن زیاده سورم. سومسهم بیله الله ایچون حق سوزی سویلهمکدن چکنمم. بو قزی اکر محزون براقور ایسهك سنی والله آدم یرینه قویمم.

راقم – (استغرابله) والله تخف به! هیچ ده سنك کبی قادن کورمدم.

یوزفینو – ایشته شمدی کور. اوکمزده کی دفعه .... بکه کیدنجه ردله جواب کوتوره جکم اویله دکلمی؟

Râkım - Bencesi öyle.

Yozefino - Canancası dahi öyledir. Ben sevgili Canancığımı mesut görür isem kendi mesudiyetim kadar memnun olurum.

Râkım Yozefino'da gördüğü hâl ü tavra hiçbir mana veremeyerek şaşkın şaşkın Posta Sokağı'ndan çıktı. Asmalımescit'e kadar geldi. Her ne kadar hiçbir mana veremedi ise de mamâfîh Yozefino'nun muamelâtı içinde bir büyük insaniyet, hakkaniyet ve gerek kendisine ve gerek Canan'a samimî muhabbet görmüş idi. Hâsılı Asmalımescit'e ve Ziklas'ın hanesine vardı. Kapıyı çalıp içeriye girdikte, kendisini iki kız kardeş istikbâl edip meydanda vâlidelerini ve pederlerini göremeyince, Râkım istifsâra mecbur oldu:

Râkım - Vâlideniz Misters ile pederiniz Mister'i göremiyorum.

Margrit - Onlar bu akşam yokturlar.

Râkım - Acaip! Siz yalnızsınız ha. Gittikleri yere sizi niçin götürmediler?

Margrit ve Can - Siz geleceksiniz diye götürmediler.

Râkım - İşte ben buna teessüf ettim. Ben yarın akşam gelir, dersinizi verebilir idim. Niçin kendinizi mahrum ettiniz.

Can - Biz sizinle de pek alâ eğlenebiliriz.

Râkım - Eğlenebiliriz ama vâlidenizin yanında bulunsanız daha başka olur idi.

Margrit - Onlar burada Mösyö.. nün suaresindedirler. İster iseniz yemekten sonra gidebiliriz de. Lâkin burada kalsak daha alâ olur.

Râkım - Siz bilirsiniz.

راقم – بنجه‌سی اویله.

یوزفینو – جانانجه‌سی دخی اویله‌در. بن سوکیلی جانانجغمی مسعود کورور ایسه‌م کندی مسعودیتم قدر ممنون اولورم.

راقم یوزفینوده کوردیکی حال و طوره هیچ بر معنا ویره میه‌رك شاشقین شاشقین پوسته سوقاغندن چیقدی. اصمه‌لی مسجده قدر کلدی. هر نه قدر هیچ بر معنا ویره مه‌دی ایسه ده مع مافیه یوزفینونك معاملاتی ایچنده بر بیوك انسانیت حقانیت و کرك کندیسنه کرك جانانه صمیمی محبت کورمشیدی. حاصلی اصمه‌لی مسجده و زیقلاصك خانه‌سنه واردی. قاپویی چالوب ایچرویه کیردکده کندیسنی ایکی قز قارنداش استقبال ایدوب میدانده والده لرینی و پدرلرینی کوره مینجه راقم استفساره مجبور اولدی.

راقم – والده کز مسترس ایله پدرکز مستری کوره میورم.

مارغریت – انلر بو اقشام یوقدرلر.

راقم – عجایب! سز یالکزسکز ها. کتدکلری یره سزی نیچون کوتورمدیلر؟

مارغریت و جان – سز کله‌جکسکز دییه کوتورمدیلر.

راقم – ایشته بن بوکا تأسف ایتدم. بن یارن اقشام کلور درسکزی ویره بلور ایدم. نیچون کندیکزی محروم ایتدیکز؟

جان – بز سز کلسه‌کز ده پك اعلا اکلنه‌بلورز.

راقم – اکلنه‌بلورز اما والده کزك یاننده بولنسه‌کز دها بشقه اولور ایدی.

مارغریت – انلر بوراده موسیونك سواره سنده درلر ایستر ایسه‌کز یمکدن صکره کیده بیلورزده. لکن بوراده قالسه‌ق دها اعلا اولور.

راقم – سز بلورسکز.

Can - (manalı bir tavırla) Yok siz bizden hoşlanmaz iseniz o hâlde..

Râkım - Ben mi? Maşallah! Ben sizi hemşirelerim gibi severim.

Margrit - Vallahi biz de sizi kardeşimiz gibi severiz.

Râkım - Teşekkürler ederim hanımlarım. Ben sizinle bir gece, bir yıl değil, bir ömür müddet birlikte yaşasam doyamam. Siz beni daha tanıyamadınız mı?

Can - Bizim ikimiz de sizin hakkınızda öyle düşünmekteyiz!

Bunlar oturdular, yemeklerini yediler. Yemekten kalktıktan sonra bir müddetten ziyâde hep dersle meşgul oldular ise de o geceki ders yalnız şarkılar tercümesiyle bazı âşıkâne eş'âra münhasır kaldı.

Bu kızların Osmanlı eş'ârından aldıkları lezzete Râkım şaşar idi. Bâhusûs bir şiiri güzelce ezberledikten sonra o kadar şairâne ve hatta âşıkâne bir tavırla okurlar idi ki dinleyenlere dahi tesiri bedâheten görülür idi. Şiir hakkında o gece dahi söz açıldı.

Can - İngilizce eş'âr insana hiçbir ateş vermez. Ben Fransız eş'ârını daha ziyâde sever idim ama artık Türkçe öğrendikten sonra artık Fransız eş'ârından dahi vazgeçtim.

Margrit - Ben de öyle. Eş'âr insanı yakmadıktan sonra ne işe yarar?

Râkım - O ne ya? Ben bu akşam sizden hiç işitmediğim lakırdıları işitiyorum.

Margrit - Hangi işitmediğiniz lakırdılar?

Râkım - Şu eş'ârın insanı yakması filânı! Size bu hisleri kim verdi?

Can - Tuhaf söylüyorsunuz Râkım Efendi! Ya biz odundan mı yaratıldık?

جان – (معنالی بر طورله) یوق سز بزدن خوشلانمز ایسه‌کز او حالده...

راقم – بنمی؟ ماشاالله! بن سزی همشیره لرم کبی سورم.

مارغریت – والله بزده سزی قرنداشمز کبی سورز.

راقم – تشکرلر ایدرم خانملرم. بن سزکله بر کیجه بر ییل دکل بر عمر مدت برلکده یشاسه‌م طویه‌مم. سز بنی دها طانیه‌مدیکزمی؟

جان – بزم ایکمز ده سزك حقکزده اویله دوشونمکده یز!

بونلر اوتوردیلر. یمکلرینی یدیلر. یمکدن قالقدقدن صکره بر ساعت مدتدن زیاده هب درسله مشغول اولدیلر ایسه ده او کیجه‌کی درس یالکز شرقیلر ترجمه‌سیله بعض عاشقانه اشعاره منحصر قالدی.

بو قزلرك عثمانلی اشعارندن الدقلری لذته راقم شاشار ایدی. باخصوص بر شعری کوزلجه ازبرله‌دکدن صکره او قدر شاعرانه و حتی عاشقانه بر طورله اوقورلر ایدی که دیکله‌یانلره دخی تأثیری بداهةً کوریلور ایدی. شعر حقنده او کیجه دخی سوز آچیلدی.

جان – انکلیزجه اشعار انسانه هیچ بر آتش ویرمز. بن فرانسز اشعارینی دها زیاده سور ایدم. اما ارتق ترکجه اوکرندکدن صکره ارتق فرانسز اشعارندن دخی وازکچدم.

مارغریت – بن ده اویله. اشعار انسانی یاقمدقدن صکره نه ایشه یارار؟

راقم – او نه یا؟ بن بو آقشام سزدن هیچ ایشتمه‌دیکم لقردیلری ایشیدییورم.

مارغریت – هانکی ایشتمدیککز لقردیلر؟

راقم – شو اشعارك انسانی یاقمسی فلانی! سزه بو حسلری کم ویردی؟

جان – تحف سویلیورسکز راقم افندی! یا بز اوطوندنمی یارادلدق؟

Râkım - İyi ama her şeyin bir vakti vardır kuzum. Ben sizin muallimi-niz olduğum için zannederim ki sizin için daha bu gibi mütâlaâtın vakti değildir diye ihtâra hakkım vardır.

Can - Evet! Bu hakkınızı teslim ederiz.

Margrit - Hem bunu rica ederiz, hem de bu müsâadeyi asla sûiistimâl etmeyeceğimizi size temîn edebiliriz.

Râkım - (biraz mülâhazadan sonra cüz'ice bi't-tebessüm) Sûiistimâl etmeyeceğinizi mi?

Can - Niçin güldünüz Allah'ı severseniz?

Râkım - Hiç!

Can - Hiç değil! Mutlaka bir fikir ile güldünüz. Ama bizden fikrinizi saklamayınız. Kardeş gibi görüşmüyor muyuz ya?

Râkım - Ben de öyle kıyas ediyorum. Fakat.

Margrit - Ey! Fakat?

Râkım - Mademki eş'âra hevesiniz ziyâdedir. Size bazı Farisî şiirleri dahi verir idim ve eş'âr-ı Osmaniyye'nin daha parlaklarını da tercüme eder idim ama bu kadar serbestîyi sûiistimâl etmenizden pek havf ederim.

Kızlar Râkım'dan şu müsâadeyi görünce hocalarını kucaklayacak ka-dar sevinç tavırları gösterip, badehu:

Can - Bizim hüsn-i ahlâkımıza itimâdınız yok mudur?

Râkım - Yerden göğe kadar!

راقم – ایی اما هر شیئك بر وقتی واردر قوزم. بن سزك معلمكز اولدیغم ایچون ظن ایدرم كه سزك ایچون دها بو كبی مطالعاتك وقتی دكلدر دیه اخطاره حقم واردر.

جان – اوت! بو حقكزی تسلیم ایدرز.

مارغریت – هم بونی رجا ایدرز هم ده بو مساعده یی اصلا سؤ استعمال ایتمیه‌جكمری سزه تأمین ایده بیلورز.

راقم – (براز ملاحظه‌دن صكره جزؤیجه بالتبسم) سوء استعمال ایتمیه‌جككزی می؟

جان – نیچون كولدیكز اللهی سورسه كز؟

راقم – هیچ!

جانان – هیچ دكل! مطلقا بر فكر ایله كولدیكز. اما بزدن فكریكزی صاقلامیكز قارداش كبی كورشمیورمی یز یا؟

راقم – بن ده اویله قیاس ایدورم. فقت.

مارغریت – ای! فقت؟

راقم – مادام كه اشعاره هوسكز زیاده در. سزه بعض فارسی شعرلری دخی ویرر ایدم و اشعار عثمانیه‌نك دها پارلاقلرینی ده ترجمه ایدر ایدم اما بو قدر سربستی یی سوء استمال ایتمكزدن پك خوف ایدرم.

قزلر راقمدن شو مساعده یی كورینجه خواجه‌لریكی قوجاقلایه‌جق قدر سوینج طورلری كوستروب بهده:

جان – بزم حسن اخلاقمزه اعتمادیكز یوقمیدر؟

راقم – یردن كوكه قدر!

Margrit - Size yeniden temînat vermeye mecbur mu olacağız?

Râkım - Hayır! Ben sizin hüsn-i ahlâkınızdan eminim. Lâkin şiire ziyâdece heveskâr olan kızlar hiss-i şâiranenin galeyanına pek de tahammül edemezler.

Can - Biz hâlimizden ferd-i vâhide renk vermemeyi size temîn edebiliriz.

Râkım - Öyle ise dinleyiniz.

diye Hâfız'ın şu:

Ey ez furûg-ı rûyet rûşen çerâg-ı dîde
Manend-i çeşm-i mestet çeşm-i cihân ne dîde

Hemçün tu nâzenînî ser tâ be-pâ letâfet
Gîtî nişân ne-dâde Îzed neyâferîde

Ber-kasd-ı hûn-ı uşşâk ebrû vü çeşm-i mestet
Gâh în kemîn-küşâde gâh ân kemân-keşîde

Ez sûz-ı sîne her dem dûdem be-ser ber-âyed
Çun ûd çend bâşem der-âteş âramîde

Ger ber-lebem nihî leb yâbem hayât-ı bâkî
Ân dem ki cân-ı şîrîn yâ hedîleb resîde

Hoca Hâfız'ın bu gazeli ezberinde olanlar anlarlar ki Râkım gazel-i mezkûrun birkaç beytini eksik okumuştur. Bunda murâdı ne olduğunu bilemeyiz. İhtimal ki o

مارغریت – سزه یکیدن تأمینات ویرمکه مجبور می اولاجغز؟

راقم – خیر!بن سزك حسن اخلاقکزدن امینم. لکن شعر زیاده جه هوسکار اولان قزلر حس شاعرانه‌نك غلیانننه پك ده تحمل ایده مزلر.

جان – بز حالمزدن فرد واحده رنك ویرمامکی سزه تأمین ایدهبیلورز.

راقم – اویله ایسه دیکله‌یکز

دیه حافظك شو:

ای از فروغ رویت روشن چراغ دیده

مانند چشم مستت چشم جهان نه دیده

همچون تو نازنینی سر تا بپا لطافت

کیتی نشان نه داده ایزدنیافریده

برقصد خون عشاق ابرو و چشم مستت

کاه این کمین کشاده کاه آن کمان کشیده

از سوز سینه هر دم دودم بسر برآید

چون عود چند باشم درآتش ارمیده

کر برلبم نهی لب یابم حیات باقی

آن دم که جان شیرین یاهدیلب رسیده

...

خواجه حافزك بو غزلی ازبرنده اولنلر اکلرلر که راقم غزل مذکورك بر قاچ بیتنی اکسیك اوقومشدر. بونده مرادی نه اولدیغنی بیله‌میز. احتمال که او

beyitler ezberinde kalmamış veyahut ihtimal ki onları hâl ü mevkie göre o kadar letâfetli bulmamış. Ancak gazelden bu miktarını tamam şîve-i ehl-i Şîrâz üzre Farisî'yi âdeta şeker çiğner gibi çiğneyerek bir okuyuş okudu ki kızlar henüz manasını anlamadıkları hâlde, yalnız telâffuzda olan ve şekerlere de benzemeyen halâvete hayran oldular. Badehu Râkım bunu tercümeye başlayıp da manasını dahi anladıktan sonra zaten havâss-ı âşıkâneleri yeni uyanmaya başlamış olan kızlar, gerçekten mest oldular.

Bizim Râkım mezkûr gazele ne yolda mana vermiş olduğuna muahharen vukuf peydâ eylediğimizden o bâbda erbâb-ı mütâlaaca dahi bir fikr-i mahsûs olmak için verdiği manayı ber-vech-i âtî aynen derc ederiz:

(Görmüyor musun ki gözlerim, ferih ve sürûr ve inbisât-ı mevfûr ile parıl parıl parlamaktadır. Ama bunun sebebini başka bir şeye haml etme. Çerâğ-ı dîdenin bu kadar rûşen olmaklığı ancak senin rûy-ı rahşânın fürûğundan mün'akis bir rûşendir. Hiç aynayı eline alıp da kendi hüsnünü kendin temâşâ ettin ve bâ-husûs gözlerinin letâfetine dikkat eylediğin var mıdır? (Senin mestâne gözlerin gibi gözleri cihanın gözleri görmemiştir) Kendi gözlerinin kendinde olan letâfeti görmekten aciz ise sana ben haber vereyim. (Senin gibi baştan ayağa kadar lâtif bir nazenini dünyanın hiçbir tarafında haber veremediler. Zira Allah dahi öyle bir vücut daha yaratmadı) Bizim seni temâşâdan ettiğimiz tesîrâtımızı sormuyor musun? Biz senin kaşların ve gözlerin karşısında tir tir titremekteyiz. Zira (Uşşâkın kanına ve canına kastla gâh senin çeşm-i mestin kemin kurmuş ve kâh ebrû-yı gaddârın dahi keman çekmiştir) Vâkıâ sen bizim böyle mahzun mahzun ah edişlerimizden ve ağlayarak niyâzlarda bulunmamızdan mütelezziz oluyorsun. Ancak (Cayır cayır yanan sîne-i sûzânımızın dumanı her dem başımızı bürümekte olup bu dûd-ı müşkînin

بیتلر ازبرنده قالمامش.ویاخود احتمال که انلری حال و موقعه کوره اول قدر لطافتلی بولمامش. انجق غزلدن بو مقدارینی تمام شیوهٔ اهل شیراز اوزره فارسی یی عادتا شکر چکنر کبی چکنه‌یه‌رك بر اوقویوش اوقودی که قزلر هنوز معناسنی اکلامدقلری حالده یالکز تلفظده اولان و شکرلره ده بکزه میان حلاوته حیران اولدیلر. بعده راقم بونی ترجمه‌یه باشلایوب ده معناسنی دخی اکلادقدن صکره ذتاً حوس عاشقانه‌لری یکی اویانمغه باشلامش اولان قزلر کرچکدن مست اولدیلر.

بزم راقم مذکور غزله نه یولده معنا ویرمش اولدیغنه مؤخراً وقوف پیدا ایلدیکمزدن البابده ارباب مطالعه‌جه دخی بر فکر مخصوص اولق ایچون ویردکی معنایی بروجه آتی عیناً درج ادرز:

(کورمیورمیسك که کوزلرم فرح و سرور و انبساط موفور ایله پارل پارل پارلامقده در. اما بونك سببنی بشقه بر شیئه حمل ایتمه چراغ دیده نك بو قدر روشن اولمقلغی انجق سنك روی رخشاننك فروغندن منعکس بر روشندر. هیچ آینه‌یی الکه الوب ده کندی حسنکی کندك تماشا ایتدك و با خصوص کوزلرینك لطافتنه دقت ایلدیکك وار میدر؟ (سنك مستانه کوزلرك کبی کوزلری جهانك کوزلری کورمامشدر.) کندی کوزلرك کندکده اولان لطافتی کورمکدن عاجز ایسه سکا بن خیر ویره مم (سنك کبی باشدن ایاغه قدر لطیف بر نازنینی دنیانك هیچ بر طرفنده خبر ویره مدیلر زیرا الله دخی اویله بر وجود دها یاراتمدی) بزم سنی تماشادن ایتدیکمز تأثیراتمزی صورمیور میسك؟ بز سنك قاشلرك و کوزلرك قارشوسنده ترتر تترمکده یز. زیرا (عشاقك قانله و جانله قصدله کاه سنك چشم مستك کمین قورمش و کاه ابرو غدارك دخی کمان چکمشدر) واقعا سن بزم بویله محزون محزون آه ایدیشلرمزدن و اغلایه‌رق نیازلرده بولنمامزدن متلذز اولیورسك. انجق (جایر جایر یانن سینهٔ سوزانمزك درمانی هر دم باشمزی بورومکده اولوب بو دود مشکینك

râyiha-i tayyîbesi için bir öd ağacı gibi nice bir ateşler üzerinde yanıp kalalım) Senin derd-i aşkınla marîz oldum. Döşeklere döşendim. İşte bekâ-yı hayatımdan da ümit kalmadı. (Eğer tatlı canımın dudaklarıma kadar gelmiş olduğu şu anda, sen dudaklarını dudaklarım üzerine koyar isen hayât-ı bâkî bulurum) Yoksa böyle kıvrana kıvrana can verir giderim.....

Tamam Râkım bu manayı bitirmiş ve kızlar dahi Fransızca irâd olunan ma'nâ-yı mezkûru kâğıt üzerine almış idiler ki vâlide ve pederleri dahi zuhûr eyledi. Mister Ziklas bunları yazı masası başında görünce ziyâde memnun olarak:

Ziklas - İşte oğlum, kadri bilen terbiyeli adamların muâmelesi böyledir. Demek oluyor ki akşamdan beri üç dört saat vaktinizi hep bu yolda geçirdiniz.

Can ve Margrit - Evet babacığımız.

Misters Ziklas - Doğrusu Râkım Efendi aramakla bulunur zatlardan değildir.

Râkım - Hüsn-i teveccühünüzle beni ihyâ ediyorsunuz efendim!

Ziklas - Ey! Birer punç içelim mi?

Râkım - Artık bana müsâade buyursanız fena olmaz efendim. Zira gideceğim yer biraz uzaktır. Salıpazarı, malûm ya efendim!

Ziklas - Evet Salıpazarı'ndasınız. Vâkıâ biraz uzakçadır canım Râkım Efendi! Siz bizi hanenize hiç davet etmediniz. Biz henüz bir alaturka hane görmedik.

Kızlar - Vallahi babacığımız! Râkım Efendi'nin hanesini biz de görmeği pek arzu eder idik. Kim bilir ne kadar kitapları vardır.

Misters Ziklas - Bu kızların da merakları kitap!

رایحهٔ طیبه‌سی ایچون بر اود اغاجی کبی نیجه بر آتشلر اوزرنده یانوب قاله‌لم) سنك درد عشقکله مریض اولدم. دوشکلره دوشندم. اشته بقای حیاتمدن ده امید قالمدی.(اکر طاتللی جانمك دوداقلرمه قدر کلمش اولدیغی شو آنده سن دوداقلریکی دوداقلرم اوزرینه قویار ایسه‌ك حیات باقی بولورم) یوقسه بویله قیورانه قیورانه جان ویرر کیدرم...

تمام راقم بو معنایی بتورمش و قزلر دخی فرانسزجه ایراد اولنان معنای مذکوری کاغد اوزرینه آلمش ایدیلر که والده و پدرلری دخی ظهور ایلدی. مستر زیقلاص بونلری یازی ماصه‌سی باشنده کورنجه زیاده ممنون اوله‌رق:

زیقلاص – ایشته اوغلم قدری بیلن تربیه‌لی آدملرك معامله‌سی بویله‌در دیمك اولیور که اقشامدن بری اوچ دورت ساعت وقتکزی بو یولده کچوردیکز.

جان ایله مارغریت – اوت باباجغمز.

مسترس زیقلاص – طوغریسی راقم افندی ارامقله بولنور ذاتلردن دکلدر.

راقم – حسن توجهکزله بنی احیا ایدیورسکز افندم!

زیقلاص – ای! برر پونچ ایچه‌لمی؟

راقم – ارتق بکا مساعده بیورسه‌کز فنا اولمز افندم. زیرا کیده جکم یر براز اوزاقدر صالی پازاری معلوم یا افندم!

زیقلاص – اوت صالی پازارنده سکز. واقعا براز اوزاقجه‌در جانم راقم افندی! سز بزی خانه‌کزه هیچ دعوت ایتمدیکز. بز هنوز بر الاتورقه خانه کورمدك.

قزلر – والله باباجغمز! راقم افندینك خله‌سنی بزده کورمکی پك آرزو ایدر ایدك. کم بیلور نه قدر کتابلری واردر.

مسترس زیقلاص – بو قزلرك ده مراقلری کتاب!

Ziklas - Öyle ya karıcığım, öyle ya! Onlara bu fikir de Râkım Efendiden geldi. Sahîh Râkım Efendi! Bir gün bizi evinize götürünüz.

Râkım - Baş üstüne efendim! Beni ihyâ etmiş olursunuz. Ne zaman ister iseniz. Lâkin birkaç vakit daha sabretseniz de bari bahar gelse. Bir küçük bahçem var, onun da güzel mevsimini görmüş olursunuz.

Kızlar - Bak bak! Bahçesi de varmış!

Misters Ziklas - Siz ne zaman tensîb eder iseniz o zaman olsun.

Ziklas - Râkım Efendi'nin tensîbi becâdır. Orada da bir sandal seyahati yaparız.

Cümlesi - Münasip!

Bu söze dahi hitam verildikten sonra, Râkım kalktı cümleye veda ederek o akşam mehtâb olduğu cihetle bu letâfetten istifade için hanesine kadar yaya yürümeye karar verdi ve Kumbaracı Yokuşu'nu inmeye başladı.

زیقلاص – اویله یا قاریجغم اویله یا! انلره بو فکر ده راقم افندیدن کلدی. صحیح راقم افندی! بر کون بزی اویکزه کوتورکز.

راقم – باش اوستنه افندم! بنی احیا ایتمش اولورسکز. نه زمان ایستر ایسه‌کز. لکن برقچ وقت دها صبر ایتسکز ده باری بهار کلسه. بر کوچك بغچه‌م وار انك ده کوزل موسمنی کورمش اولورسکز.

قزلر – باق باق! بغچه‌سی ده وار ایمش!

مسترس زیقلاص – سز نه زمان تنسیب ایدرسکز او زمان اولسون.

زیقلاص – راقم افندینك تنسیبی بجادر. اوراده ده بر صندال سیاحتی پیارز.

جمله‌سی – مناسب!

بو سوزه دخی ختام ویرلدکدن صکره راقم قالقدی جمله‌یه وداع ایدرك او اقشام مهتاب اولدیغی جهتله بو لطافتدن استفاده ایچون خانه‌سنه قدر یایا یورمکه قرار ویردی و قومباره جی یوقشنی اینمکه باشلادی.

Altıncı Bâb

Yukarıki beşinci babın nihayetinde mevsim-i bahara kadar güzerânı haber verilen bazı ahvâl bitti mi?

Ne gezer? Hatta Râkım için bu garip gecenin bile ahvâl-i vâkıâsı henüz bitmedi. Yozefino'dan gördüğü muâmele-i garîbe, kızlarda gördüğü âşıkâne birtakım etvâr ile birleşip yolda Râkım'ı o kadar işgal eder idi ki Tophane'den doğru gele gele kendi hanesini değil, hatta Fındıklı'yı dahi geçip âdeta Kabataş'a yaklaşmış olduğu hâlde aklını güç hâl ile başına almış idi.

Acayip! Bu kadar dalgınlığa sebep!

Söyledik ya işte! Yozefino'nun hâliyle İngiliz kızlarının etvârı arasına Canan meselesinin dahi inzimâmı idi. Râkım vâkıâ Yozefino'yu pek insaniyetli, terbiyeli, nazik bir kadın olmak üzere tanımış idi. Ancak aralarında cereyân eden muâmele-i âşıkâne iktizâsınca Yozefino'nun Canan hakkında gösterdiği fikirde bulunmaması lâzım geleceğini hesap eder idi. Vâkıâ bir aralık "Adam karının hakkı var ya? Bizim muâmelemiz bir nev tesviye-i ihtiyaçtan ibaret idi" demiş ise de, "Yok ama bu karı beni sever idi, ben de onu sever idim! İdi, idim değil, beni hâlâ sever, ben de onu severim. Yozefino kırklık bir karı olmakla beraber atılacak güzellerden

التنجی باب

یوقاروکی بشنجی بابك نهایتنده موسم بهاره قدر کذرانی خبر ویریلان بعض احوال بتدیمی؟

نه کزر؟ حتی راقم ایچون بو غریب کیجه‌نك بیله احوال واقعه‌سی هنوز بتمدی. یوزفینودن کوردیکی معاملهٔ غریبه قزلرده کوردیکی عاشقانه بر تقم اطوار ایله برلشوب یولده راقمی او قدر اشغال ایدر ایدی که طوبخانه‌دن طوغری کله کله کندی خانه‌سنی دکل حتی فندقلی یی دخی کچوب عادتا قباطاشه یاقلاشمش اولدیغی خالده عقلنی کوچ حال ایله باشنه المش ایدی.

عجایب! بو قدر طالغنلغه سبب؟

سویله‌دك یا ایشته! یوزفینونك حالیله انکلیز قزلرینك اطواری اراسنه جانان مسئله‌سنك دخی انضمامی ایدی. راقم واقعا یوزفینویی پك انسانیتلی تربیه‌لی نازك بر قادین اولمق اوزره طانیمشیدی. انجاق ارالرنده جریان ایدن معاملهٔ عاشقانه اقتضاسنجه یوزفینونك جانان حقنده کوستردیکی فکرده بولنمامسی لازم کله‌جکنی حساب ایدر ایدی. واقعا بر ارالق «آدم قارینك حقی وار یا؟ بزم معامله‌مز بر نوع تسویهٔ احتیاجدن عبارت ایدی.» دیمش ایسه ده «یوق اما بو قاری بنی سور ایدی بنده انی سور ایدم! ایدی ایدم دکل حالا سور بنده انی سورم. یوزفینو قرقلق بر قاری اولمغله برابر آتیله‌جق کوزللردن

değildir. O halâvet-i endâmıyla, o terbiyesi, o kibar tavrıyla herkes kendisini sevebilir. İyi ama.. Yok... Mutlaka...” diye mutlaka bu karının muâmelesine bir hükm-i kat’î veremez idi.

İngiliz kızlarına gelince, o baygın mavi gözleri gittikçe başka bir hâl bulmakta olduğu gibi, hele bu akşam Hâfız’ın sâlifü’z-zikr gazelini okur iken kızlarda gözlerin bütün bütün süzülüp gittiğini, göğüsleri şişip nefeslerinin sadrlarına sığmayarak birbirini takip etmekte olduklarını görmüş idi. “Şüphe yok ki bu kızlarda havass-ı âşıkâne uyanmış, bunlar sevmek sevilmek ihtiyacını duymaya başlamış ama acaba o göğüs geçirişler kimin için idi? Ah bunların sırdaşı olmayı pek isterim! Bilsem kimin için göğüs geçirirler! Ah! O sevdikleri adamlar ile bunları bir yerde görsem! Bir âşık ve âşıkayı, muâşaka ederler iken görmek ne büyük lezzet, ne saadettir?” diye mesele içindeki bu cihet-i mestûreyi dahi keşfetmeye zihnini icbâr eder idi. Hele aklına Canan geldikçe var ya!...

Kabataş yanında aklını başına alarak avdet eyledikten sonra kapısı yanına varıp dık eyledi. Canan’ın biraz gecikmiş olmasına bakılır ise bî-çâre kızcağızın uyumuş olduğu anlaşılır. Vâkıâ kız gecikti. Maahazâ kapıyı bir daha çaldırmaya meydan bırakmayıp koştu, geldi, açtı. Elindeki şamdânın ziyası gözlerini hâlâ kamaştırmakta olduğu gibi uyku mahmurluğu dahi gözlerinde olduğundan, o kadar latîf ve müessir bir hâlde idi ki tarif edilemez. Râkım âdeta kendisini kaybederek yatak hâliyle açık saçık bulunan göğsüne başını sokup, bir şeyler koklamak hevesine kadar varmış idi. Yine derhal aklını başına toplayıp temkinini ele aldı.

Yukarıya çıktılar. Râkım soyunup kanepesi üzerine uzandı. Kız dahi rubalarını devşirmekle meşgul idi. Derken Râkım ihtizâzlı bir sesle söze başladı.

دکلدر. او حلاوت اندامیله او تربیه‌سی او کبار طوریله هرکس کندیسنی سوه بیلور. ایی اما.. یوق.. مطلقا..» دیه مطلقا بو قارینك معامله‌سنه بر حکم قطعی ویره مز ایدی.

اینکلیز قزلرینه کلینجه او بایغین مائی کوزلری کیتدکجه بشقه بر حال بولمقده اولدیغی کبی هله بو اقشام حافظك سالفالذکر غزلینی اوقور ایکن قزلرده کوزلرك بتون بتون سوزیلوب کتدیکنی کوکسلری شیشوب نفسلرینك صدرلرینه صیغمیه‌رق بربرینی تعقیب ایتمکده اولدقلرینی کورمشیدی.»شبهه یوق که بو قزلرده خوص عاشقانه اویانمش بونلر سومك سویلمك احتیاجنی طویمغه باشلامش اما عجبا او کوکس کچرشلر کیمك ایچون ایدی؟ آه بونلرك صرداشی اولمغی پك ایسترم! بیلسه‌م کیمك ایچون کوکس کچوریبورلر! آه! او سودکلری آدملر ایله بونلری بر یرده کورسه‌م! بر عاشق و عاشقه‌یی معاشقه ایدرلر ایکن کورمك نه بیوك لذت نه سعادتدر؟» دیه مسئله ایچنده کی بو جهت مستوره یی دخی کشف ایتمکه ذهنی اجبار ایدر ایدی. هله عقلنه جانان کلدکجه وار یا!...

قباطاش یاننده عقلنی باشنه آله‌رق عودت ایلکدن صکره قپوسی یاننه واروب دق ایلدی. جانانك براز کجکمش اولمسنه باقیلور ایسه بیچاره قزجغزك اویومش اولدیغی اکلاشیلور. واقعا قز کجکدی. مع هذا قپویی بر دها چالدیرمغه میدان براقمیوب قوشدی کلدی آچدی. النده کی شمعدانك ضیاسی کوزلرینی حالا قماشدیرمقده اولدیغی کبی اویقو محمورلغی دخی کوزلرنده اولدیغندن او قدر لطیف و مؤثر بر حالده ایدی که تعریف ایدیله‌مز.راقم عادتا کندیسنی غیب ایدرك یتاق حالیله آچیق صاچیق بولنان کوکسنه باشنی صوقوب بر شیلر قوقلامق هوسنه قدر وارمشیدی. یینه درحال عقلنی باشنه طوپلایوب تمکینی اله الدی.

یوقارویه چیقدیلر.راقم صویونوب قنپه‌سی اوزینه اوزاندی. قز دخی روبه‌لرینی دوشرمکله مشغول ایدی. دیرکن راقم اهتزازلی بر سس ایله سوزه باشلادی.

Râkım - Ey koca Canan! Senin galiba hiç haberin yok.

Canan - (heyecanından yüreği oynayarak) Neden efendim?

Râkım - Neden mi? Sana müşteri çıktı, a kuzum.

Vah zavallı kızcağız? İnsan böyle güzelleri ne kadar hem de nasıl sever bilir misiniz? Yüreği acıya acıya sever.

İşte bir adamı tatlı tatlı ağlatan, bu kâbil kızların şefkatle karışık olan muhabbetleridir. Bî-çâre Canan, efendisinden bu sözü işitince elindeki elbise kalıp şaşırarak kesik kesik:

Canan - Müş...teri... mi çıktı efendim?

Râkım - Evet hem de müşterinin yağlısı. Senin için bin beş yüz altın veriyorlar.

Bu sözü söylerken Râkım'ın gözleri sulandı ama şiddetle kırparak yaşlarını kuruttu.

Canan - (heyecanından tıkana tıkana) Çok para değil mi efendim?

Râkım - Çok para zâhir!

Canan - (kemâl-i fütûrla) Satacak mısınız efendim?

Râkım - Sen ne dersin?

Canan - (mosmor kesilerek) Ben sizin malınızım efendim. Siz bilirsiniz!

Râkım - (içinden doğru kabarıp gelen bir hiss-i fecîi yutmaya çalışarak) Yok sen ne diyeceksin ben onu bilmek isterim.

راقم – ای! قوجه جانان! سنك غالبا هیچ خبرك یوق!

جانان – (هیجانندن یورکی اوینایه‌رق) نه‌دن افندم؟

راقم – نه‌دن می؟ سکا مشتری چیقدی آ قوزوم!

واه زواللی قزجغز! انسان بویله کوزللری نه قدر هم ده نصل سور بیلورمیسکز؟ یورکی آجی یه آجی یه سور.

اشته بر آدمی طاتلی طاتلی اغلاتان بو قبیل قزلرك شفقتله قاریشق اولان محبتلریدر. بیچاره جانان افندیسندن بو سوزی ایشیدنجه النده کی البسه النده قالوب شاشیره رق کسیك کسیك:

جانان – مش... تری... می چیقدی افندم؟

راقم – اوت! هم ده مشترینك یاغلیسی! سنك ایچون بیك بشیوز التون ویریورلر.

بو سوزی سویلر ایکن راقمك کوزلری صولاندی اما شدتله قیریه‌رق یاشلرینی قوروتدی.

جانان – (هیجانندن طیقانه طیقانه) چوق پاره دکل می افندم؟

راقم – چوق پاره ظاهر!

جانان – (کمال فتورله) صاته‌جقمشسکز افندم؟

راقم – سن نه دیرسك؟

جانان – (موس مور کسیله‌رك) بن سزك مالکزم افندم. سز بیلورسکز!

راقم – (ایچندن طوغری قباروب کلان بر حس فجیعی یوتمغه چالشه‌رق) یوق سن نه دیه جکسك بن انی بلمك ایسترم.

Canan - (gözleri dolup burnu kızararak ve dudakları tir tir titreyerek) Ben ne diyebilirim efendim! Size para lâzım! Bin beş yüz altınınız olur ise benim gibi tamam on beş tane Canan satın alabilirsiniz.

Kızın bu lakırdısı üzerine Râkım içinden kabarıp gelen hissiyâtı yutayım derken muvaffak olamayıp gözlerinden boşalttı. Kız bu hâli görünce o dahi artık şiddetli bir seyl-i sirişki göz pınarlarında zapt edemeyip taşırdı. Bu hâlin bî-çâre Canan için pek acıklı bir hâl olduğu zâhir-i hâlinde görülür idi. Vâkıâ Râkım için dahi acıklı idi ama bu acının içinde bir de büyük lezzet var idi. Bu lezzeti herkes takdir edemez. Ehl-i hâl olanlar takdir eder. Ömrünü odun gibi geçirmeyip de beş on defalar tatlı tatlı ağlamış ve hem de ağlayışının lezzetine doyamaya doyamaya ağlamış olanlar o hâlde Râkım'ın tattığı tadı takdir edebilirler. Maahazâ Râkım yine sözde devam eyledi:

Râkım - Hayır! Sen beni yanlış tanımışsın Canan!

Canan - (çehresinde birdenbire birçok alâim-i sürûr görünerek) Beni satmayacak mısınız efendim?

Râkım - Satacağım! Satmak istiyorum.

Canan - (evvelkinden besbeter bir hâl-i ıztıraba düşerek) Siz bilirsiniz efendim!

Râkım - Ama nasıl satacağım? Senin için verecekleri bin beş yüz altını ve burada ne kadar elbisen, elmasın, filânın var ise hepsini sana vereceğim. Sen bunlarla zengin bir hanım olacaksın. Nasıl razı mısın?

Canan bu sözü işitir işitmez daha sözün bidayetinde iken elinde bulunup şaşkınlığından dolayı hâlâ elinde bulunan elbiseyi fırlatıp atarak kendisini dahi

جانان – (کوزلری طولوب بورنی قزارارق و دوداقلری تر تر تتره یه‌رك) بن نه دیه بیلورم افندم! سزه پاره لازم! بیك بشیوز التونکز اولور ایسه بنم کبی تامام اون بش دانه جانان صاتون اله‌بلورسکز.

قزك بو لقردیسی اوزرینه راقم بینه ایچندن قباروب کلان حسیاتی یوتهیم دیرکن موفق اوله‌میوب کوزلرندن بوشالتدی. قز بو ححالی کورینجه او دخی ارتق شدتلی بر سیل سرشکی کوز پکارلرنده ضبط ابده میوب طاشیردی. بو حالك بیچاره جانان ایچون پك آجیقلی بر حال اولدیغی ظاهر حالنده کوریلور ایدی. واقعا راقم ایچون دخی آجیقلی ایدی اما بو آجینك ایچنده بر ده بیوك لذت وار ایدی. بو لذتی هرکس تقدیر ایده مز. اهل حال اولانلر تقدیر ایدر. عمرینی اودون کبی کچورمیوب ده بش اون دفعه‌لر طاتلی طاتلی اغلامش و هم ده اغلایشنك لذتنه طویه‌میه طویه‌میه اغلامش اولانلر او حالده راقمك طاتطیغی طادی تقدیر ایده بلورلر. مع هذا راقم بینه سوزده دوام ایلدی:

راقم – خیر! سن بنی یکلش طانیمشسك جانان!

جانان – (چهره سنده بردن بره بر چوق علایم سرور کورینه‌رك) بنی صاتمیه‌جقمیسکز افندم؟

راقم – صاته‌جغم! صاتمق ایستیورم.

جانان – (اولکندن بس بدتر بر حال اضطرابه دوشرك) سز بلورسکز افندم!

راقم – اما نصل صاتاجغم؟ سنك ایچون ویره جکلری بیك بشیوز التونی و بوراده نه قدر البسه‌ك الماسك فلانك وار ایسه هپسنی سکا ویره جکم. سن بونلرله زنکین بر خانم اوله‌جقسك. نصل راضیمسك؟

جانان بو سوزی ایشسدر ایشتمز دها سوزك بدایتنده ایکن النده بولونوب شاشقنلغندن طولایی حالا النده بولنان البیسه‌یی فرلاتوب آته‌رق کندیسنی دخی

efendisinin kolları arasına atar. “Ben ne bin beş yüz altın isterim ne esvâb isterim ne elmas isterim! Ben sizi isterim efendim sizi isterim. Sizin esiriniz, kulunuz olayım. Bana o saadet yetişir” diye Râkım’ın ayaklarını öpmeye başladı.

Râkım - (kendisini muhafaza ederek) Öyle ama Canancığım sen hep böyle kalacak değilsin ya. Gençsin, güzelsin, zekisin, marifetlisin! Gidecek yerde mutlaka seni odalık ederler. Hazır zengin olacaksın, sana benden ne fayda....

Canan - (hüngür hüngür ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayıp) İstemem efendim istemem! Bana ne odalık olmak lâzım ne de zengin olmak. Ben sizin kapınızda kul olayım, ocağınızda kül olayım. Esiriniz olayım.

Râkım - Hayır! Sen benim hemşirem ol. Lâkin....

Canan - Ben şimdiye kadar sizin kapınızda sürdüğüm saadetin şükrünü ifâdan acizim. Başka hiçbir şey istemem.

Râkım - Ama sen benim sözüme dikkat etmedin. Yine tekrar edeyim, hemşirem ol diyorum….

Canan - Dikkat ettim efendim. Meramınızı da anladım. Ne yalan söyleyeyim hemşireniz olmam!

Râkım - Hemşirem olmaz mısın?

Canan - Olmam efendim.

Râkım - Kız niçin?

Canan - (rengi ne al ne mor ne siyah hâsılı hiçbir şeye benzemeyerek) Olmam efendim! Hemşireniz olmam. Hemşireniz olmak, bana esiriniz olmak kadar lezzet vermez. Ben şimdiye kadar devam eden hâlimden memnunum diyorum. Mürüvvet edecek ve

افندیسنك قوللری اراسنه آتار.»بن نه بیك بشیوز التون ایسترم نه اثواب ایسترم نه الماس ایسترم! بن سزی ایسترم افندم سزی ایسترم. سزك اسیركز قولكز اولهیم. بكا او سعادت یتشور» دیه راقمك ایاقلرینی اوپمكه باشلادی.

راقم – (كندیسنی محافظه ایدرك) اویله اما جانانجغم سن هپ بویله قاله‌جق دكلسك یا! كنجسك كوزلسك زكیسك معرفتلیسك! كیده جك یرده مطلقا سنی اوطه‌لق ایدرلر. حاضر زنكین اوله‌جقسك سكا بندن نه فائده...

جانان – (هونكور هونكور و حچقیره حچقیره اغلامغه باشلایوب) ایسته‌مم افندم استه‌مم! بكا نه اوطه‌لق اولق لازم نه ده زنكین اولق. بن سزك قپوكزده قول اولهیم اوجاغكزده كول اولهیم. اسیركز اولهیم.

راقم – خیر! سن بنم همشیره م اول لكن...

جانان – بن شمدی یه قدر سزك قپوكزده سوردیكم سعادتك شكرینی ایفادن عاجزم. بشقه هیچ بر شي ایسته‌مم.

راقم – اما سن بنم سوزمه دقت ایتمدك. ینه تكرار ایده یم همشیره م اول دییورم...

جانان – دقت ایتدم افندم. مرامكزی ده اكلادم. نه یلان سویلهیم همشیره كز اولم!

راقم – همشیره م اولمزمسك؟

جانان – اولم افندم.

راقم – قز نیچون؟

جانان – (رنكی نه آل نه مور نه سیاه حاصلی هیچ بر شیئه بكزه میه‌رك) اولم افمدم! همشیره كز اولم. همشیره كز اولق بكا اسیركز اولق قدر لذت ویرمز. بن شمدیه قدر دوام ایدن حالمدن ممنونم دیوروم. مروت ایده جك و

istifade-i nakdiyeniz için beni satmayacaksanız ayaklarınızı öpeyim, kurbanınız olayım efendim. Beni yine eski hâlimde bırakınız. Siz yine "Canan" dedikçe dünyalar benim oluyor. "Hemşirem" diyecek olsanız ben yüreğimde hisseylediğim lezzeti bulamam. Artık beni daha ziyâde söyletmeyiniz efendim! İşte dedim ya? Eğer satacak iseniz sizi bir sene içinde bin dört yüz altın temettudan men etmeye yüreğim razı olmaz.

Artık söz bu dereceye geldikten sonra Râkım her taraftan beynine hücum eden hayâlât ve muhakemâtın hiçbirisine galebe edemeyerek kemâl-i mağlûbiyyetiyle kıza sarılıp:

Râkım - Satmam seni Canan'ım, satmam! Sen bana dünya varından daha kıymetlisin. Onların milyonlarca altınları yine onların olsun. Sen bana kâfisin. Lâkin arz ettiğim kardeşliği kabul etmediğine canım sıkıldı!

Canan - (efendisinin kolları arasında olduğu hâlde dahi edep ve vakarına asla halel vermeyip badehu yavaşça kendisini sıyırıp çıkarak) Kardeşliğinizi kabul etmem dedim. Şimdiye kadar geçirdiğim ömürden memnunum dedim. Bu temînatı vermeniz üzerine daha ziyâde memnun oldum. Ben bir saat evvel sizin için nasıl bir Canan idi isem şimdi yine o Canan'ım. Her zaman için vuku bulacak her türlü emriniz bana en büyük şereftir. Var olunuz efendiciğim, sağ olunuz da ben sizin uyurken olsun yüzünüzü görmekle kanaat ederim. Hem artık bana müsâade buyurunuz, odama çekilip kapanayım!

Kız bu sözleri söyledi ve efendisinde cevap olarak bir derin sükût gördüğü cihetle yavaşça odasına çekilip kendisini yatağa attı.

Ey! Râkım o geceyi nasıl geçirdi?

استفادهٔ نقدیه‌کز ایچون بنی صاتمیه‌جق ایسه‌کز ایاقلریکزی اوپه‌یم قوربانکز اولەیم افندم بنی ینه اسکی حالده براقکز. سز بکا «جانان» دیدکجه دنیالر بنم اولیور.»همشیره م» دیه جك اولسه‌کز بن یورکمده حس ایلدیکم لذتی بولەمم. ارتق بنی دها زیاده سویلتمیکز افندم! ایشته دیدم یا؟ اکر صاته‌جق ایسه‌کز سزی سزی بر سنه ایچنده بیك دورتیوز التون تمتعدن منع ایتمکه یورکم راضی اولمز.

ارتق سوز بو درجه‌یه کلدکدن صکره راقم هر طرفدن بینه هجوم ایدن خیالات و محاکماتك هیچ بریسنه غلبه ایده میه‌رك کمال مغلوبیتیله قزه صاریلوب:

راقم – صاتمم سنی جانانم صاتمم! سن بکا دنیا وارندن دها قیمتلیسك. انلرك میلیونلرجه التونلری ینه انلرك اولسون. سن بکا کافیسك. لکن عرض ایتدیکم قرداشلغی قبول ایتمدیکنه جانم صقلدی!

جانان – (افندیسنك قوللری اراسنده اولدیغی حالده دخی ادب و وقارندن اصلا خلل ویرمیوب بعده یواشجه کندیسنی صیروب چیقاراق) قرنداشلغنزی قبول ایتمم دیدم. شمدیه قدر کچوردیکم عمردن ممنونم دیدم. بو تأمناتی ویرمکز اوزرینه دها زیاده ممنون اولدم. بن بر ساعت اول سزك ایچون نصل بر جانان ایدیسەم شمدی ینه او جانانم. هر زمان ایچون وقوع بوله‌جق هر درلو امریکز بکا اك بیوك شرفدر. وار اولکز افندیجکم صاغ اولکز ده بن سزك اویورکن اولسون یوزکزی کورمکله قناعت ایده رم. هم ارتق بکا مساعده بیورکز اوطەمه چکیلوب قپانەیم!

قز بو سوزلری سویله‌دی و افندیسنده جواب اولەرق بر درین سکوت کوردیکی جهتله یواشجه اوطەسنه چکیلوب کندیسنی یتاغه آتدی.

ای! راقم او کیجه‌یی نصل کچوردی؟

İşte burası câ-yı mülâhazadır. Gâh yarım saat kadar çılgıncasına istiğrâktan sonra fırlayıp "Acayip! Bana kim mâni olabilir? Malım olması lâzım değil. İşte kız benim hemşirem olmasını kabul etmeyip....." diye bir azm-i müştâkâneye düşer idi ise de bu hâl ü tavır üzerinde iken dahi kendisini diğer bir istiğrâka kaptırarak "Hayır! Teennî lâzım teennî, acelem ne? İşte yanımda yatıyor! Ne vakit olsa benim değil mi? Acele işin nedâmeti sonra tamir kabul etmeyecek kadar büyüktür" diye bir ye's-i garîb ile yatağına girer idi. İşte bu hâl-i ıztırâb içinde âdeta sabahı buldu.

Siz bu hâle cinnet mi dersiniz, hamâkat mi?

Hele biz ikisinden de hiçbirisine ihtimal veremeyiz. Aşkın bir de böyle visâl içinde hicrân köşesi vardır ki bunun erbâbı biraz nâdirce bulunur ise de o erbâb-ı nâdiresi bunun zevkini dahi emsâli pek nâdir zevklerden bulur.

Size kendisini râm ve hatta mal eden bir kızı yanı başınıza almış olduğunuz hâlde nefsinizi men ederek o mahrumiyetin, o hicrânın lezzetini tattığınız var mıdır? Var ise Râkım'a ne divâne dersiniz ne de ahmak. Yok ise divâne demekte de mazursunuz, ahmak demekte de.

O şehvet denilen şey yok mu? Pek murdardır. Ama gerçekten murdardır. Rûh-ı aşk denilen zât-ı muhayyelin dâmen-i pâki, şehvet-i murdar ile mülevves olunca zevki kaçar. Lâkin o zaman hırs u âz insanın gözlerine perde çektiği için adam o lekeyi göremez.

Efendim! Hicrân ve hirmandaki hem de visal içinde bulunan mehcûriyet ve mahrûmiyetteki hayalâtın lezzetinde görülen o devam ne devamdır? Bir gaşy ve bî-hûşîden ibaret olup devamı dahi birkaç saniyeden ibaret olan bir nev hastalıktan, marazdan başka bir tâbir-i muvâfıkı olmayan şehvetperestlikteki sür'at-i zevâl hesaba

ایشته بوراسی جای ملاحظه‌در. کاه یارم ساعت قدر چیلغنجه‌سنه استغراقدن صکره فرلایوب «عجایب! بکا کیم مانع اوله‌بلور؟ مالم اولمسی لازم دکل. ایشته قز بنم همشیره م اولمسنی قبول ایتمیوب...» دیه بر عزم مشتاقانه‌یه دوشر ایدیسه‌ده بو حال و طور اوزرنده ایکن دخی کندیسنی دیکر بر استغراقه قاپدیراراق «خیر! تأنی لازم تأنی! عجلهم نه؟ ایشته یانمده یاتیور! نه وقت اولسه بنم دکلمی؟ عجله ایشك ندامتی صکره تعمیر قبول ایتمیه‌جك قدر بیوکدر.» دیه بر یأس غریب ایله یتاغنه کیرر ایدی. ایشته بو حال اضطراب ایچنده عدتا صباحی بولدی.

سز بو حاله جنتمی دیرسکز حماقتمی؟

هله بز ایکیسندن ده هیچ بریسنه احتمال ویره میز. عشقك بر ده بویله وصال ایچنده هجران کوشه‌سی واردرکه بونك اربابی براز نادرجه بولنور ایسه ده او ارباب نادره سی بونك ذوقنی دخی امثالی پك نادر ذوقلردن بولور.

سزه کندیسنی رام حتی مال ایدن بر قزی یانی باشکزه المش اولدیغکز حالده نفسکزی منع ایدرك او محرومیتك او هجرانك لذتنی طاتدیغکز وارمیدر؟ وار ایسه راقمه نه دیوانه دیرسکز نه ده احمق. یوق ایسه دیوانه دیمکده ده معذورسکز احمق دیمکده ده.

او شهوت دنیلن شی یوقمی؟ پك مردار‌در. اما کرچکدن مردار‌در. روح عشق دنیلان ذات مخیلك دامن پاکی شهوت مردار ایله ملوس اولینجه ذوقی قاچار. لکن او زمان خرص و آز انسانك کوزلرینه پرده چکدیکی ایچون آدم او لکه‌یی کوره مز.

افندم! هجران و حرمانده‌کی هم ده وصال ایچنده بولنان مهجوریت و محرومیتده کی خیالاتك لذتنده کوریلان او دوام نه دوامدر؟ بر غیش و بیهوشیدن عبارت اولوب دوامی دخی بر قاچ ثانیه‌دن عبارت اولان و بر نوع خسته‌لکدن مرضدن بشقه بر تعبیر موافقی اولیان شهوت پرستلکده‌کی سرعت زوال حسابه

katılacak bir şeydir. İnsan kırk yıl müştak kalsa aşktan muntazır olan lezzet kırk yıl devam eder. Adam kırk yıl genç, şuh, şeydâ bir hâlde devam eder. Eğer müştâkıyla kırk yıl visâl üzre devam edecek olsa hâsıl olacak gınâ-yı kâmil insanı soğutur, söndürür, ihtibâ eder.

Güzel ama dört saat evvel Yozefino ile sine sineye naf-be-naf olan molla Râkım hakkında da bu ince muhâkemâtın hükmü vâki olacak mı?

Onun hakkında vâki olmayacak olsa ya kimin hakkında vâki olacak? Dört saat evvelini güzel düşünmelisiniz. O zaman Râkım'da sultân-ı aşkın dört saat sonraki tecelliyâtı var mı idi? Bir de ertesi gününe bakalım.

Vay ertesi günü ne olmuş?

Ne olacak? Sabahleyin erkenden koca Râkım kalktı. Soluğu Beyoğlu'nda alıp Yozefino'yu yatağından henüz kalkmış buldu. Daha selâm vermeden:

Râkım - Madam! Siz bu akşam bana ne diyor idiniz?

Yozefino - Ne diyor idim, ne bileyim ben? Sana bin lakırdı söyledim.

Râkım - "Beni bir metres gibi tanıma, dost gibi tanı" demediniz mi idi?

Yozefino - Evet öyle demiştim.

Râkım - Öyle ise işte emin olunuz ki bundan sonra sizi dost gibi, hemşire gibi, ana gibi, ne gibi ister iseniz o gibi tanıyacağım.

Yozefino - (sevinci kedere katarak) Korkarım dediğim oldu.

Râkım - Bu akşam Canan beni çayır çayır yaktı!

قاتیله‌جق بر شیدر. انسان قرق ییل مشتاق قالسه عشقدن منتظر اولان لذت قرق ییل دوام ایدر.آدم قرق ییل کنج شوخ شیدا بر حالده دوام ایدر. اکر مشتاقیله قرق ییل وصال اوزره دوام ایده جك اولسه حاصل اوله‌جق غنای کامل انسانی صوغوتور سوندورر اختبا ایدر.

کوزل اما درت ساعت اول یوزفینو ایله سینه سینه یه ناف بناف اولان ملا راقم حقنده ده بو اینجه محاکماتك حکمی واقع اوله جقمی؟

انك حقنده واقع اولمیه‌جق اولسه یا کمیك حقنده واقع اوله‌جق؟ درت ساعت اولنی کوزل دوشونملیسکز. او زمان راقمده سلطان عشقك درت ساعت صکره کی تجلیاتی وارمی ایدی؟ بر ده ایرتسی کونده باقه‌لم.

وای ایرتسی کونی نه اولمش؟

نه اوله‌جق؟ صباحلین ارکندن قوجه راقم قالقدی. صولیغی بك اوغلنده الوب یوزفینویی یتاغندن هنوز قالقمش بولدی. دها سلام ویرمدن:

راقم – مادام! سز بو اقشام بکا نه دیور ایدیکز؟

یوزفینو – نه دیور ایدم نه بیله‌یم. بن؟ سکا بیك لقردی سویله‌دم.

راقم – «بنی بر مترس کبی طانمه دوست کبی طانی» دیمه‌دکزمی ایدی؟

یوزفینو – اوت اویله دیمش ایدم.

راقم – اویله ایسه ایشته امین اولکز که بوندن صکره سزی دوست کبی همشیره کبی انا کبی نه ایستر ایسه‌کز اویله طانیه‌جغم.

یوزفینو – (سونجی کدره قاتەرق) قورقارم دیدیکم اولدی.

راقم – بو اقشام جانان بنی جایر جایر یاقدی.

diye hikâye-i hâle başlayıp ancak meseleyi o kadar yanık bir yolda hikâye eyledi ki hatta Yozefino'nun dahi yüreği kabardı.

Yozefino - Pek memnun oldum ama demek oluyor ki kendi istifâdemi kendim baltaladım.

Râkım - (karının dizlerine kapanarak) Seninle sürdüğüm ömrün lezzetini mezara kadar değil, mezarda dahi unutmayacağıma yemin ederim. Hele dostluğum ilâ-kıyâmü's-saat devam edecektir. Rica ederim, beni şu, bu gece almaya başladığım lezzetten de mahrum etme.

Yozefino - Delisin! Divanesin, zalimsin! Hainsin!

Râkım - Bu kadar tekdîre sebep?

Yozefino -İki başlı istifâdeye muktedir olmadığın için.

Râkım - Ama Yozefino! Bana merhamet et! Bu kadarına kadar havsalam tahammül edemeyecek.

Yozefino - Şimdi üzerine varmam. Ateşini pek keskin, pek şiddetli görüyorum. Sonra sen yine Yozefino'nun kolları arasında ezilirsin. Maahazâ sana tebşîr ederim ki bî-çâre Canan'ı bu gece ihyâ ettin. Onun dahi gözlerinden akan yaşların her biri bir lezzet-i mahsûsa ile çıkmış olduğuna inan. Zavallı kızcağız! Sen benim elimden Râkım'ı değil, canımı alsan acımam. Bâ-husûs ki, Râkım senin hakkındır. Sana benden ziyâde lâyıktır.

Şu aşağıki vak'ayı da zikreder isek mevsim-i bahâra kadar güzerân eden ahvâli bitirmiş oluruz. Şöyle ki:

Canan'ın satılmak istenilişi meselesi üzerinden ancak bir hafta kadar zaman geçmişti ki bir gün Râkım Taksim önlerinde Felâtun Bey'e tesadüf eyledi. Eski muârefe zâyi olur mu hiç?

دیه حکایهٔ حاله باشلایوب انجق مسئلهیی او قدر یانق بر یولده حکایه ایلدی که حتی یوزفینونك دخی یورکی قباردی.

یوزفینه – پك ممنون اولدم اما دیمك اولیور که کندی استفاده می کندم بالطهلهدم.

راقم – (قارینك دیزلرینه قاپانهرق) سنکله سردیکم عمرك لزتینی مزاره قدر دکل مزارده دخی اونوتمیهجغمه یمین ایدرم. هله دوستلغم الی قیام الساعه دوام ایده جکدر. رجا ایدرم بنی شو بو کیجه المغه باشلادیغم لذتدن محروم ایتمه.

یوزفینو – دلیسك! دیوانهسك! ظالمسك! خائنسك!

راقم – بو قدر تکدیره سبب؟

یوزفینو – ایکی باشلی استفاده یه مقتدیر اولهمدیغك ایچون.

راقم – اما یوزفینو! بکا مرحمت ایت! بو قدرینه قدر حوصلهم تحمل ایده میهجك.

یوزفینو – شمدی اوزریکه وارمم.آتشکی پك کسکین پك شدتلی کوریورم. صکره سن ینه یوزفینونك قوللری اراسنده ازیلورسك. مع هذا سکا تبشیر ایدرم که بیچاره جانانی بو کیجه احیا ایتدك. انك دخی کوزلرندن آقان یاشلرك هر بری بر لذت مخصوصه ایله چیقمش اولدیغنه اینان. زواللی قزجغز! سن بنم المدن راقمی دکل جانمی السهك آجیمم. باخصوص که راقم سنك حقکدر سکا بندن زیاده لایقدر.

شو اشاغیکی وقعهیی ده ذکر ایدر ایسهك موسم بهاره قدر کذران ایدن احوالی بتورمش اولورز. شویله که:

جانانك صاتلمق استنلیشی مسئلهسی اوزرندن انجق بر هفته قدر زمان کچمشیدی که بر کون راقم تقسیم اوکلرنده فلاطون بکه تصادف ایلدی. اسکی معارفه ضایع اولورمی هیچ؟

Râkım - (safdilâne) Vay beyim keyifler?

Felâtun - Hiç sorma birâder. Hele şu "devil," yani yastan kurtulduğuma bir teşekkür ediyorum ki! Malûm a? Pederin vefatı üzerine yas tutmak alafrangada vardır. Her tarafım gece karanlığı gibi simsiyah kesilmişti.

Râkım - Evet! Alafrangada vardır, ama biz yani Türkler bu kaideye riâyete mecbur değiliz. Cuma geceleri bir Yâsin-i Şerif ile mevtâlarımızı anmak.....

Felâtun - Öyle ama beni kendi hâlime bırakıyorlar mı ya?

Râkım - Size kim karışır?

Felâtun - Kim mi karışır? Hey birâder hey! Hiç sorma! Başım bir belâya çattı ki!

Râkım - Aman!

Felâtun - Belâ ama tatlı belâ! Gönlüm mini mini bir aktrisin (tiyatro oyuncusu) muhabbetiyle meşguldür.

Râkım - Yası dahi bu mini mini aktris mi cebr eyledi?

Felâtun - Evet! Zavallı kızcağız! Pederin vefatına benden ziyâde yandı, tutuştu.

Râkım - Acayip!

Felâtun - Evet! Pek acayip kızdır. Ama ne yas. Yemek tabaklarına varıncaya kadar siyahlanmış tabak aldırdı. Kendisi tiyatroda bile siyahtan başka bir şey giymez. Elinden gelse güneşin ve gökteki yıldızların dahi üzerine bir siyah tül çekecek idi.

Râkım - Doğrusu ya taaccüb olunur.

راقم – (صاف دلانه) وای بکم کیفلر؟

فلاطون – هیچ صورمه برادر. هله شو «دویل» یعنی یاسدن قورتلدیغمه بر تشکر ایدیورم که! معلوم آ؟ پدرك وفاتی اوزینه یاس طوتمق الافرانغه ده واردر. هر طرفم کیجه قراکلغی کبی سیم سیاه کسیلمشیدی.

راقم – اوت! الافرانغه‌ده واردر اما بز یعنی ترکلر بو قاعده یه رعایته مجبور دکلز. جمعع کیجه‌لری بر یاسین شریف ایله موتالرمزی اکمق...

فلاطون – اویله اما بنی کندی حالمه براقیورلر می یا؟

راقم – سزه کیم قاریشور؟

فلاطون – کیم می قاریشور؟ هی برادر هی! هیچ صورمه! باشم بر بلایه چاتدی که!

راقم – آمان!

فلاطون – بلا اما طاتلی بلا! کوکلم مینی مینی بر اقتریسك (تیاترو اویونجیسی) محبتیله مشغولدر.

راقم – یاسی دخی بو مینی مینی آقتریس می جبر ایلدی؟

فلاطون – اوت! زواللی قزجغز! پدرك وفاتینه بندن زیاده یاندی طوتشدی.

راقم – عجایب!

فلاطون – اوت! پك عجایب قزدر. اما نه یاس. یمك طباقلرینه وارنجه‌یه قدر سیاهلنمش طباق الدیردی. کندیسی تیاتروده بیله سیاهدن بشقه بر شی کیمز. الندن کلسه کونشك و کوکده کی ییلدیزلرك دخی اوزینه بر سیاه تول چکه‌جك ایدی.

راقم – طوغریسی یا تعجب اولنور.

Felâtun - Kendisini görmek istemez misiniz?

Râkım - Müsâade eder iseniz niçin istemem. Fakat bu kadar muhabbetiniz olan bir kızı ağyâra...

Felâtun - Bah! Adam sen de hâlâ kaba Türklük ediyorsun be! Alafrangada öyle şeyler var mıdır?

Râkım - Ben nasılsa bir türlü alafrangaya kendimi sınaştıramadım da.

Bunlar şu lakırdı üzerine aktrisi görmek için aşağıya dört yol ağzına doğru bükülürler. Fakat Râkım böyle sevdiğinin babasının vefatına bu kadar teessüf eden ve ta yemek tabaklarına varıncaya kadar mahsûs ye's tabakları tedarik ettiren karının pek usta ve maharetli bir aktris olacağını düşünürdü.

Felâtun - Yine ne daldın be? Sen hep böyle dalgın gezersin.

Râkım - Hayır birâder bir şey yok. Birisinin bir işi var idi de...

Felâtun - (muhakkirâne bir tavırla) İş, iş, iş! Bu kadar iş ne? Ne vakit bitireceksin be adam? Elverir artık kazandığın para! Biraz da kazandıklarını yemeye bak!

Râkım - Ne yapalım birâder! Bizim bağımız yok, tarlamız yok, gelirimiz yok, giderimiz yok. Çalışmaz isek ne yeriz?

Felâtun - Bu gençlik ele girmez yahu! Yarın sakalına kır düştükten sonra paran olsa bile karılar yüzüne bakmaz. Biraz da gençlikte yaşamaya bakmalı! Sen de bizim peder gibi olacaksın galiba. Bî-çâre adamcağız kazandı, biriktirdi, rahat rahat yemeğe ömrü kifâyet etmedi. Bunlardan ibret almalı değil mi?

Râkım - Allah rahmet eylesin!

فلاطون – کندیسنی کورمك ایسته‌مز میسکز؟

راقم – مساعده ایدر ایسه‌کز نیچون ایسته‌مم. فقت بو قدر محبتکز اولان بر قزی اغیاره...

فلاطون – باه! آدم سن ده حالا قبا ترکلك ایدیورسك به! الافرانغه‌ده اویله شیلر وارمیدر؟

راقم – بن نصلسه بر دورلو الافرانغه‌یه کندیمی صناشدیره مدم ده.

بونلر شو لقردی اوزرینه آقتریسی کورمك ایچون اشاغی یه درت یول اغزینه طوغری بوکولورلر. فقط راقم بویله سودیکنك باباسنك وفاتنه بو قدر تأسف ایدن و تا یمك طباقلرینه وارنجه‌یه قدر مخصوص یأس طباقلری تدارك ایتدیرن قارینك پك اوسته و مهارتلی بر آقتریس اوله‌جغنی دوشونور ایدی.

فلاطون – ینه نه طالدك به؟ سن هپ بویله طلغین کزرسك.

راقم – خیر برادر بر شی یوق. بریسنك بر ایشی وار ایدی ده...

فلاطون – (محقرانه بر طورله) ایش ایش ایش! بو قدر ایش نه؟ نه وقت بتوره جکسك به ادم؟ الویرر ارتق قازاندیغك پاره! براز ده قازاندقلریکی یمکه باق!

راقم – نه یاپالم برادر! بزم باغمز یوق. ترلامز یوق. کلورمز یوق کیدریمز یوق. چالشمز ایسه‌ك نه یرز؟

فلاطون – بو کنجلك اله کیرمز یاهو! یارین صقالکه قر دوشدکدن صکره پاره‌ك اولسه بیله قاریلر یوزینه باقمز. براز ده کنجلکده یشامغه باقملی! سنده بزم پدر کبی اوله‌جقسك غالبا. بیچاره آدمجغز قازاندی برکدیردی راحت راحت یمکه عمری کفایت ایتمدی. بونلردن عبرت الملی دکلمی؟

راقم – الله رحمت ایلسون!

Lâkin Felâtun Bey'in hikemiyyât-ı efkârı, Râkım nazarında şâyân-ı tasdîk görülmedi. Biraz daha sükûtla gittiler.

Râkım - Haberiniz var mı birâder? Bizim Reyhan Efendi Anadolu'da bir yere kaymakam olmuş. Bir memnun oldum ki. Geçen gün birisi bana söylemiş idi.

Felâtun - Vallahi haberim yok! Pederin vefatından beri kaleme ayak atmadım ki. Efendim, bu acayip karı bizi fena sardı. Gündüz akşama kadar yanından bir yere ayırmaz. Gece dahi mutlaka tiyatroya kadar "akkumpanya" refakat etmeli. Belâsı nerede? Sonra da bekleyip yine evine kadar getirmeli. Artık evine kadar gelince bırakıp gitmek de olamaz ya?.....

Geceyi de orada geçirmeli. Bir dert ki!

Râkım - Dert ama, tatlı dert değil mi?

Felâtun - Sorar mısın ya? Ses bülbül, piyano emsalsiz! Hele o "elökans" edâ-yı kelâm! Ağzından ballar akar. Rasin, Boalu, Molyer gibi şuarâ-yı benâmın âsârından birisini eline alır mı; insanı gaşy eder. Ben böyle okuyuş da görmedim ki! Hiç Fransızca bilmemiş olsan, yine anlarsın. Karı lisânıyla okuduğunu, vücuduyla da "deklame" eda ve tefhîm ediyor. Tiyatrocu bu! Malûm a? Bana en ziyâde tesir eden şey karının kendi okuyuşundan kendisi dahi müteessir olarak hüngür hüngür ağlaması ve o hâlde boynuma sarılıp ve beni kucaklayıp gözyaşları içinde gark etmesidir. Bu kadar da "santimantal" hassas karı görmedim ki!

Şu sözleri hem söyleyerek hem giderek varacakları yere dahi vardılar. Lâkin Râkım bir tiyatrocu karıda ağlamak istediği zaman ağlayabilmek mahareti dahi olduğunu bilir idi. Vardıkları yer (C) hoteli idi ki bu hotelde herkes

لکن فلاطون بکك حکمیات افکاری راقم نظرنده شایان تصدیق کورلدی. براز دها سکوتله کیتدیلر.

راقم – خیرکز وارمی برادر؟ بزم ریحان افندی اناطولیده بر یره قائمقام اولمش. بر ممنون اولدم که کچن کون بریسی بکا سویلهمشیدی.

فلاطون – والله خیرم یوق! پدرك وفاتندن بری قلمه ایاق آتمدم که. افندم بو عجایب قاری بزی فنا صاردی. کوندوز اقشامه قدر یانندن بر یره آیرمز. کیجه دخی مطلقا تیاتروبه قدر «آققومپانیه»

رفاقات ایتملی. بلاسی نره ده؟ صکره ده بکلهیوب ینه اوینه قدر کتورملی. ارتق اوینه قدر براقوب کتمك ده اولهمز یا؟...

کیجهیی ده اوراده کچورملی. بر درد که!

راقم – درد اما طاتلی درد دکلمی؟

فلاطون – صورار میسك یا؟ سس بلبل! پیانو امثالسز! هله او «الوقانس» ادای کلام! آغزندن باللر آقار. راسین بوالو مولیهر کبی شعرای بنامك آثارندن بریسنی النه آلورمی؟ انسانی غشی ایدر. بن بویله اوقویش ده کورمدوم که! هیچ فرانسزجه بیلمامش اولسهك ینه اکلرسك. قاری لسانیله اوقودیغنی وجودیله «دقلامه» ادا و تفهیم ایدیور. تیاتروجو بو! معلوم آ؟ بکا اك زیاده تأثیر ایدن شی قارینك کندی اوقویشندن کندیسی دخی متأثر اولارق هونکور هونکور اغلامسی و او حالده بوینمه صاریلوب و بنی قوجاقلایوب کوز یاشلری ایچنده غرق ایتمسیدر. بو قدر ده «سانتیمانتال» حساس قاری کورمدم که!

شو سوزلری هم سویلهیهرك هم کیدرك واره جقلری یره دخی واردیلر. لکن راقم بر تیاتروجی قاریده اغلامق ایستهدکی زمان اغلایهبیلمك مهارتی دخی اولدیغنی بیلور ایدی. واردقلری یر (ج) هوتلی ایدی که بو هوتلده هرکس

yaşamayarak oraya kesesine güvenenler gidebilir. Zira orada bir sütlü kahve beş frank, yani yirmi beş kuruştur. Hele orada kuruşun ismi malûm değildir a? Gide gide bir daire-i mahsûsaya girdiler ki yan yana iki oda, bir de küçük salondan ibarettir. Felâtun'u divane eden matmazel Fransız işvebâzlarına mahsûs olan tavır ile sıçrayarak geldi boynuna sarıldı, öptü.

- je te presente mon....

[Sana takdim ederim, benim....]

diye Felâtun Râkım'ı takdim etmek istemişti.

- Pas besoin je ne suis pas une inbecile, on conçoit tout de suite que monsieur est un de tes amis.

[Lüzumu yok! Ben eşek değilim a? Derhal anlaşılabilir ki, bu efendi senin dostlarından birisidir.]

diye mukâbele eyledi. Bunun üzerine Râkım:

- j'ai l' honneur ma.....

[İftihar ederim ki benim....]

diye alafrangadan olduğu üzere "Sizinle müşerref olduğuma iftihar ederim" yollu bir söz söylemek istemiş idiyse de karı ona dahi meydan bırakmayarak:

- Assez monsieur, assez, ici entre jeunes gens on ne fait pas ces betises la ony tu toit tout bonnement.

[Elverir efendim elverir. Burada gençler meyânında bu hayvanlıkları etmezler. Burada doğrudan doğruya senli benli konuşurlar.]

diye Râkım'ın dahi lâyık olduğu mukabeleyi etmiş idi.

یشایه‌میه‌رق اورایه کیسه‌سنه کوونانلر کیده بلور. زیرا اوراده سودلی قهوه بش فرانق یعنی یکرمی بش غروشدر. هله اوراده غروشك اسمی معلوم دکلدر آ؟ کیده کیده بر دائرهٔ مخصوصه‌یه کیردیلر که یان یانه ایکی اوطه برده کوچك صالوندن عبارتدر. فلاطونی دیوانه ایدن مادمازل فرانسز عشوه بازلرینه مخصوص اولان طور ایله صچرایه‌رق کلدی بوینه صارلدی اوپدی!

- Je te presente mon…

[سکا تقدیم ایدرم بنم...]

دیه فلاطون راقمی تقدیم ایتمك ایسته‌مشدی.

- pas besoin je ne spis pas une inbecile, on concoit tout de suite que monsieur est un de ies amis.

[لزومی یوق! بن اشك دکلم آ؟ درحال اکلایشله بیلور که بو افندی سنك دوستلرکدن بریسیدر]

دیه مقابله ایلدی. بونك اوزینه راقم:

- J’ ai I’ honneur ma…

[افتخار ایدرم که بنم...]

دیه الافرانغه‌دن اولدیغی اوزره «سزکله مشرف اولدیغمه افتخار ایدرم» یوللی بر سوز سویله‌مك ایسته‌مش ایدیسه‌ده قاری اکا دخی میدان براقمیه‌رق:

-assez monsieur, assez. İcientre jeunes gens on ne fait pas ces betises la ony tutoit tout bonnement.

[الویر افندم الویر. بوراده کنچلر میاننده بو حیوانلقلری ایتمزلر. بوراده طوغریدن طوغری یه سنلی بنلی قونوشورلر] دیه راقمك دخی لایق اولدیغی مقابله‌یی ایتمشیدی.

Felâtun - (Râkım'a) Görüyorsun ya birâder? Ne serbesttir. Hiç böyle bir karı insanı sıkar mı? Efendim! Nedir o seromoniler, fasonlar! (Yani usûl-i tekellüfât).

Râkım - Öyle efendim öyle! Allah için pek latîf.

Bu muhaverenin bundan sonrası hep Fransızca olarak cereyân eylemiştir.

Karı - Hey! Bana bak Felâtun! Bir dostu buraya getirirler de hiçbir şey ikram etmezler mi?

Felâtun - Gerçek ya! İyi söyledin. Polini (Karının adı Polini imiş)

Polini - Bir şampanya filân!

Râkım - Hayır dostum ben o kadar işret erbâbı değilim. Bir kahve içerim.

Polini - Oh! Ne hayvanlık!

Bu müşâfehenin sûret-i cereyânı erbâb-ı mütâlaaya belki garip gelir ise de alafranga âlemini gezmiş, tozmuş olanlar teslim ederler ki müşâfehenin sûret-i tasvirinde asla mübalâğa etmiyoruz. Fransız âşüftegânının en işvebazâne muhabbeti böyle olur. Hele tiyatro mallarının.....

Râkım - (Polini'ye cevaben) Hakkınız var dostum. Lâkin ben "bonvivor" îrâdıyla yaşayan değilim. İşim ile, gücüm ile yaşarım. Şimdi buradan çıkınca yine işime gideceğim.

Polini - Demek oluyor ki "ouvriye" amelesin.

Felâtun - Evet! Kalemle işler ameledir.

Polini - Bravo! Gazeteci misin efendi?

فلاطون – (راقمه) کوریورسك یا برادر؟ نه سربستدر. هیچ بویله بر قاری انسانی صقارمی؟ افندم! نه در او سرامونیلر فاصونلر! (یعنی اصول تکلفات)

راقم – اویله افندم اویله! الله ایچون پك لطیف!

بو محاوره نك بوندن صوکره سی هب فرانسزجه اولهرق جریان ایلمشدر.

قاری – هی! بکا باق فلاطون! بر دوستی بورایه کتوررلرده هیچ بر شی اکرام ایتمزلرمی؟

فلاطون – کرچك یا! ایی سویلهدك. پولینی (قارینك ادی پولینی ایمش)

پولینی – بر شانپانیا فلان!

راقم – خیر دوستم! بن اول قدر عشرت اربابی دکلم. بر قهوه ایچرم.

پولینی – اوخ! نه حیوانلق!

بو مشافههنك صورت جریانی ارباب مطالعهیه بلکه غریب کلور ایسهده الافرانغه عالمی کزمش توزمش اولانلر تسلیم ایدرلر که مشافههنك صورت تصویرنده اصلا مبالغه ایتمیورز. فرانسز آشفتکاننك اك عشوه بازانه محبتی بویله اولور. هله تیاترو مالرینك...

راقم – (پولینی یه جواباً) حقکز وار دوستم. لکن بن «بونویوور» ایرادیله یشایان دکلم. ایشم ایله کوجم ایله یشارم. شمدی بورادن چیقنجه ینه ایشمه کیده جکم.

پولینی – دیمك اولیور که «اووریه» عملهسك.

فلاطون – اوت! قلمله ایشلر عملهدر.

پولینی – براوو! غزتهجی میسك افندی؟

Râkım - Her şey! Ufak tefek roman yapar, tiyatro yapar, gazete yazar bir ameleyim.

Polini - Ne alâ! Demek oluyor ki âdeta bizden, yani sanâyi-i nefîse erbâbı.

Felâtun - Şairdir de!

Râkım - Estağfurullah!

Polini - Elbette öyle olacak. Öyle ama efendi, birkaç şampanyacık senin gibi fikir adamlarının fikrini kızdırır. (Felâtun'a) Bizim aşk erbâbının dahi aşkını kızdırır. Öyle değil mi maymun! Şebek! Tavşan!

Felâtun - (yılışarak) Vallahi bence öyle.

Râkım - Herkes fikrini serbestçe söyleyecek mi?

Polini - Şüphesiz!

Râkım - Öyle ise bence öyle değil. Şarapla kızışan efkâr-ı şairiyeti nereme sokayım. Şarapla kızışan aşk-ı muhabbet ne işe yarar?

Polini - "O lâ lâ" O! O! Bu efendi salt feylesof imiş ya? Felâtun adını buna vermeli idi. (Felâtun'a) Ey suda haşlanmış sümsük hindi! Bak bu efendi sen gibi değil. Sana dünyada kaç şey lâzım idi? Hani diyor idin? Şarap! Karı! Bir de müzika! Öyle mi?

Felâtun - Bana bu fikri senin aşkın verdi.

Polini - Hele bak şu sarı tahta kehlesine. Hâlâ yerinden kımıldanmaya canı istemiyor. İşte misafirin geldi. Şimdi gidip.....

Felâtun - Ha! Pardon. Bu çıngırağın ipini de henüz yapmadılar ki şimdi ta "apartman" daire kapısına kadar gidip büyük çıngırağı çekmeli (diye çıkar).

راقم – هر شی! اوفاق تفك رومان یاپار تیاترو یاپار غزته یاپار بر عملەیم.

پولینی – نه اعلا؟ دیمك اولیور كه عادتا بزدن. یعنی صنایع نفیسه اربابی.

فلاطون – شاعردر ده!

راقم – استغفرالله!

پولینی – البته اویله اولەجق. اویله اما افندی بر قاچ شامپانیاجق سنك كبی فكر آدملرینك فكرینی قزدیرر.(فلاطونه) بزم عشق اربابنك دخی عشقنی قزدیرر. اویله دكلمی میمون! شبك! طوشان!

فلاطون – (یلیشەرق) والله بنجه اویله.

راقم – هركس فكرینی سربستجه سویلەیەجكمی؟

پولینی – شبهەسز!

راقم – اویله ایسه بنجه اویله دكل. شرابله قزیشان افكار شاعریتی نره مه صوقایم. شرابله قزیشان عشق محبت نه ایشه یارار؟

پولینی – «اوله له!» او! او! بو افندی صالت فیلسوف ایمش یا؟ فلاطون آدینی بوكا ویرملی ایدی.(فلاطونه) ای صوده حاشلانمش سومسوك هندی! باق بو افندی سن كبی دكل. سكا دنیاده قاچ شی لازم ایدی؟ هانی دیور ایدك؟ شراب! قاری! بر ده موزیقه! اویله می؟

فلاطون – بكا بو فكری سنك عشقك ویردی.

پولینی – هله باق شو صاری تخته كهلسنه. حالا یرندن قملدانمغه جانی ابستەمیور. ایشته مسافرك كلدی. شمدی كیدوب...

فلاطون – ها! پاردون. بو چنغراغك ایپنی ده هنوز یاپمدیلر كه شمدی تا «آپارتمان» دائره قپوسنه قدر كیدوب بیوك چنغراغی چكملی (دیه چیقار).

Polini - Efendi! Sana memnuniyetlerimi arz ederim. Yalnız bir eksiğin var. Muharrir kısmı biraz serbest olur. Sen ise benden ziyâde mahcup bulunuyorsun.

Râkım - Her şeyde mutavassıt bulunmak iyi değil midir?

Polini - Bizim bu istakoz Felâtun pek yılışık şey. Ne dümeni var ne pusulası. Okyanus-ı muhabbette yolunu şaşırmış çalkanıp gidiyor. Anlıyorsun a? Yine tınmamalı. Severim de külhaniyi be!

Felâtun - (emirlerini vermiş, işini bitirmiş gelir) Bir alâ çay ısmarladım. Rom da beraber, canı isteyen.

Polini - Gördün mü bir kere? İşte ömründe bir dirayet sarf ettin ise o da budur. Canı isteyen punç eder. Canı isteyen çay içer.

Cümlece oturup punçlarını içtiler. Dereden tepeden bin lakırdı söylenip Felâtun Bey ezcümle şöyle bir yaşayış, bir alaturka âleminde mümkün olamayacağını dermeyânla, alafranga âleminin nice akıllara gelmedik hasenâtından dem vurur idi. Meselâ der idi ki:

- Neye yarar o Türk karısı ki, tavrından, azametinden geçilmez. Güya nîm handesiyle, insanı ihyâ edecek imiş gibi bunu dahi ketm ü imsâk ederek çehresinden düşen bin parça olur. Hanıma kendini yarandırmak mümkün olamaz. Nazı çekilmez. Şakası lezzetsiz. Bilirsin ya a kardeş! Bilirsin ya!..... Ama bir cariye al. Artık bizim gibi serbest, hür adamlar bir esirden ne lezzet alabilir? Kim bilir gönlü kimdedir? Esirin olduğu için sana râm olmaya mecburdur.

Râkım bu sözleri işittikçe Felâtun'un almış olduğu fikre nasıl şaşacağını dahi bilemedi. O dahi zihninde bir Osmanlı hanımın vakar ve azameti yerinde olduğu hâlde insana izâka eylediği lezâiz mukâbilinde şu Fransız'ın kahrını

پولین – افندی سکا ممنونیتلریمی عرض ایدرم. یالکز اکسکك وار. محرر قسمی براز سربست اولور. سن ایسه بندن زیاده محجوب بولنیورسك.

راقم – هر شیده متوسط بولنمق ایی دکلمیدر؟

پولین – بزم بو استاقوز فلاطون پك یلیشق شی. نه دومنی وار نه پوصله‌سی! اوقیانوس محبتده یولینی شاشرمش چالقانوب کیدییور. اکلایورسك آ؟ ینه طنماملی. سورم ده کلخانی یی به!

فلاطون – (امرلرینی ویرمش ایشنی بتورمش کلور) بر اعلا چای اصمارلادم. روم ده برابر جانی ایستیان.

پولین – کوردکمی برکره! ایشته عمرکده بر درایت صرف ایتدك ایسه او ده بودر. جانی ایستیان پونچ ایدر جانی ایستیان چای ایچر.

جمله‌جه اوتوروب پونچلرینی ایچدیلر. دره دن تپه‌دن بیك لقردی سویله‌نوب فلاطون بك ازجمله شویله بر یشایش بر علاترقه عالمنده ممکن اولەمیه‌جغنی درمیانله الافرانغه عالمنك نیجه عاقللره کلمدك حسناتندن دم اورر ایدی. مثلا دیر ایدی که:

–نه یه یارار او ترك قاریسی که طورندن عظمتندن کچلمز. کویا نیم خنده سیله انسانی احیا ایده جك ایمش کبی بونی دخی کتم و امساك ایدرك چهره سندن دوشن بیك پارچه اولور. خانمه کندیسنی یاراندرمق ممکن اولەمز. نازی چکلمز شقاسی لذتسز. بیلورسك یا آ قرداش! بیلورسك یا!... اما بر جاریه آل.ارتق بزم کبی سربست حر آدملر بر اسیردن نه لذت الەبلور؟ کم بلور کوکلی کمده در؟ اسیرك اولدیغی ایچون سکا رام اولمغه مجبوردر.

راقم بو سوزلری ایشتدکجه فلاطونك المش اولدیغی فکره نصل شاشاجغنی دخی بیلەمدی. او دخی ذهننده بر عثملنلی خانمك وقار و عظمتی یرنده اولدیغی حالده انسانه اذاقه ایلدیکی لذائذ مقابلنده شو فرانسزك قهرنی

çekmekte ne hikmet olduğunu düşünür ve bir adam bu karıdan işittiği hakaret-âmiz sözleri başka birisinden işitse kafasını kıracağı der-kâr iken buna niçin katlanmaya mecbur olduğunu bulamaz idi. Hele Felâtun, bahsi esirden açınca az kalmış idi ki Râkım bir kahkaha koparsın! Ama hazırlanmış olan kahkahayı yine men ederek "Hey şaşkın, esirde yürek yok mudur? Beş on kuruşa bir kızın hürriyetini satın almak işten bile değildir. Onun yüreğini satın al da bak sana ne kadar yâr olur. Ah benim Canancığım! Zavallı kızcağız!....." diye kendi içinden pazarlığını kurarak zâhiren Felâtun'a şakk-ı şefe etmemiş idi.

Elhâsıl bir saatten ziyâde müddet bu alafranga âşık, âşıkanın yanında kalıp badehu kalktı. İkisine de veda ederek kapıdan çıktı ise de Felâtun resm-i teşyîi dahi icrâdan geri durmadı.

Hotelin büyük salonuna vardıklarında Felâtun Râkım'ın fikrini anlamak için:

Felâtun - Ey nasıl buldun bizimkini bakayım?

Râkım - Alâ (tebessümle) Hiç olmazsa insanın üstüne başına mayonez dökmüyor ya?

Felâtun - Bırak Allah'ı seversen şu eşek İngilizleri! Ayda dört lira için senin de onların kahrını çektiğine şaşarım.

Râkım - Ne yapalım a birâder! Para da lâzım.

Felâtun - Aman, bu oğlanın paraya olan aşkından aman! Gel be! Gel sana ayda dört lirayı ben vereyim!

Râkım - Teşekkür ederim birâder. Benim yaşayışım pek alâdır.

Felâtun - Kibrine dokunmasın. Vallahi gerçek söylüyorum. Sanki sana ayda dört İngiliz lirası vermeye kudretim yok mudur?

چکمکده نه حکمت اولدیغنی دوشونور و بر آدم بو قاریدن ایشتدیکی حقارت آمیز سوزلربی بشقه بریندن ایشتسه قفاسنی قراجغی درکار ایکن بوکا نیچون قاتلانمغه مجبور اولدیغنی بولەمز ایدی. هله فلاطون بحثی اسیردن آچنجه آز قالمش ایدی که راقم بر قهقهه قوپارسون! اما حاضرلانمش اولان قهقههیی ینه منع ایدرك «هی شاشقین! اسیرده یورك یوقمیدر؟ بش اون غروشه بر قزك حریتنی صاتن المق ایشدن بیله دکلدر. انك یورکنی صاتن آل ده باق سکا نه قدر یار اولور.آه بنم جانانجغم! ذواللی قزجغز!...» دیه کندی ایچندن پازارلغینی قورارق ظاهراً فلاطونه شق شفه ایتمامش ایدی.

الحاصل بر ساعتدن زیاده مدت بو الافرانغه عاشق عاشقەنك یاننده قالوب بعده قالقدی ایکیسنه ده وداع ایدرك قپودن چیقدی ایسه ده فلاطون رسم تشییعی دخی اجرادن کیرو طورمدی.

هوتلك بیوك صالوننه واردقلرنده فلاطون راقمك فکرینی اکلامق ایچون:

فلاطون – ای ناصل بولدك بزمکی بی باقەیم؟

راقم – اعلا! (تبسمله) هیچ اولمزسه انسانك اوستنه باشنه مایونز دوکمیور یا؟

فلاطون – براق اللهی سورسەك شو اشك اینکلیزلری! آیده درت لیره ایچون سنك ده انلرك قهرینی چکدیککه شاشارم.

راقم – نه یاپالم آ برادر! پاره ده لازم.

فلاطون – امان بو اوغلانك پاره یه اولان عشقندن آمان! کل به! کل سکا آیده درت لیره یی بن ویره یم!

راقم – تشکر ایدرم برادر. بنم یشایشم پك اعلادر.

فلاطون – کبریکه طوقنمسون. والله کرچك سویلیورم. صانکه سکا آیده درت اینکلیز لیره سی ویرمکه قدرتم یوقمیدر؟

Râkım - Estağfurullah birâder. Sana öyle lakırdı söyleyen var mı? Lâkin ben Ziklas familyasından memnun olduğum için söylüyorum.

Felâtun - Şu havuç gibi İngiliz kızlarından ne lezzet alıyorsun? Oğlan vallahi yaşamanın yolunu bilmezsin be! Kudretin de yok değildir. Bir ayağın da daima Beyoğlu'nda. Şöyle hâline göre bir apartmanın olsa da mini mini bir metresçik edinmiş olsan fena mı olur?

Râkım - (aklına derhal Yozefino gelmiş idi ise de, o bâbda ağzına harf-i vâhid almak, ketm-i râz kaidesine mugâyir düşeceğinden) İyi olur ama birâder ben kendim için değil, hâlâ sizin için bile israfın bu derecesini hayırlı görmüyorum.

Felâtun - (müstehziyâne) Ne? İsraf mı? Pir ol be! Sen Felâtun'u o kadar eşek mi zannediyorsun? Hesap edecek olsam, şu üç ay zarfında kazandığım, sarf ettiğimden ziyâde olmazsa bile başa baş gelir.

Râkım - (memnuniyetle) Bak öyle ise söyleyecek söz bulamam. Bu yaşayış kazançla ise âlâdır kardeşim! Bir adam kazandığı kadar yaşayabilir. Elbette hemşireniz de rahattadır. Zira birinci derecede düşünülecek şey, malûm a?

Felâtun - Bizim feylesof Râkım yine hikmetten dem vurmaya başladı. Müsterih ol birâder, müsterih ol. Kazancım yolunda ve talihim pek müsaittir.

Râkım - Ne yola sülûk ettiniz bakalım. Ticaret filan mı?

Felâtun - Bizim gibi adamların ticareti nasıl olur, bilmez misin?

Râkım - Ne bileyim ben!

Felâtun - Akşam oldu mu cebine kırk elli lira koyarsın. Oyun salonuna gidersin.....

راقم – استغفرالله آ برادر. سکا اویله لقردی سویلیان وار می؟لکن بن زیقلاص فامليا سندن ممنون اولدیغم ایچون سویلیورم.

فلاطون – شو حاووچ کبی اینکلیز قزلرندن نه لذت الیورسك؟ اوغلان والله یشامه‌نك یولنی بیلمزسك به! قدرتك ده یوق دکلدر. بر ایاغك ده دائما بك اوغلنده. شویله حالکه کوره بر اپارتمانك اولسه ده مینی مینی بر مترسجك ایدنمش اولسه‌ك فنا می اولور.

راقم – (عقلنه درحال یوزفینو کلمش ایدیسه‌ده اولبابده اغزینه حرف واحد المق کتم راز قاعده سنه مغایر دوشه‌جکندن) ایی اولور اما برادر بن کندم ایچون دکل حالا سزك ایچون بیله اسرافك بو درجه‌سنی خیرلی کورمیورم.

فلاطون – (مستهزیانه) نه؟ اسرافمی. پیر اول به! سن فلاطونی او قدر اشکمی ظن ایدییورسك؟ حساب ایده جك اولسه‌م شو اوچ ای ظرفنده قازاندیغم صرف ایتدیکمدن زیاده اولمزسه بیله باشه باش کلور.

راقم – (ممنونیتله) باق اویله ایسه سویلیه‌جك سوز بوله‌مم. بو یشایش قزانجله ایسه اعلادر قرداشم! بر آدم قازاندیغی قدر یشایه‌بیلور. البته همشیره کزده راحتده در. زیرا برنجی درجه‌ده دوشونیله‌جك شي معلوم آ؟

فلاطون – بزم فیلسوف راقم ینه حکمتدن دم اورمغه باشلادی. مستریح اول برادر مستریح اول. قازانجم یولنده و طالعم پك مساعددر.

راقم – نه یوله سلوك ایتدیکز باقالم. تجارت فلانمی؟

فلاطون – بزم کبی ادملرك تجارتی نصل اولور بلمزمیسك؟

راقم – نه بله‌یم بن؟

فلاطون – اقشام اولدیمی جیبکه قرق اللی لیرا قویارسك. اویون صالونته کیدرسك...

Râkım - (abûs bir çehre ile) Vay!..

Felâtun - Dur ama acele etme. Başlarsın oynamaya, eğer zar işler ise kırk elli liracık büker kalkarsın.

Râkım - Oynamaya başlayalı mutlaka ancak bir ay kadar olmuştur.

Felâtun - Neden bildin?

Râkım - Çünkü böyle zarar etmeye başlayınca kalkmak ve kırk elli liracık büktükten sonra yine kalkmak, henüz bir aylık kumarbazların ihtiyatıdır. Birkaç ay sonra eskidikçe bu ihtiyat kalkar.

Felâtun - Sen benim için korkma.

Râkım - Ben sizin için korkmam. Çünkü kumarda sizi esir almazlar. Ayda on beş yirmi bin kuruşluk îrâd için korkarım. Siz pek alâ bilirsiniz ki, yirmi otuz bin lira birkaç ay içinde kumara verilebilir servetlerdendir.

Felâtun - Ey! Artık bana ders-i hikmet mi vereceksin?

Râkım - Hayır! Şimdilik adiyö!

Felâtun - Adiyö monşer!

Size taaccüb edecek bir şey söyleyelim mi? Bu iki refîk, ikisi birbirinden ayrıldıktan sonra, ikisi dahi birbirinin aleyhine bir sû'-i fikir ile ayrılırlar. Felâtun, Râkım için "Kendisinde bu servet yok, böyle bir metresle (C) hoteli gibi hotelde ömür sürdüğü yok da kıskandığından böyle söylüyor. Eğer onun da elinde on beş bin lira bulunsa o zaman benim yaşayışım tam insanca, kibarca bir yaşayış olduğunu teslim eder idi" demiş ve Râkım dahi Felâtun için "Kendisi Ziklas hanesinden kovuldu ya! Şimdi ayda dört lirayı

راقم – (عبوس بر چهره ایله) وای!..

فلاطون – طور اما عجله ایتمه. باشلارسك اوینامغه. اکر زار ایشلر ایسه قرق اللی لیراجق بوکر قالقارسك.

راقم – اوینامغه باشلهیهلی مطلقا انحق بر ای قدر اولمشدر.

فلاطون – نهدن بیلدك؟

راقم – چونکه بویله ضرر ایتمکه باشلاینجه قالقمق و قرق اللی لیراجق بوکدکدن صکره قالقمق هنوز بر ایلق قوماربازلرك احتیاطیدر. برقاچ ای صکره اسکیدکجه بو احتیاط قالقار.

فلاطون – سن بنم ایچون قورقمه.

راقم – بن سزك ایچون قورقمم. چونکه قومارده سزی اسیر المزلر. ایده اون بش یکرمی بین غروشلق ایراد ایچون قورقارم. سز پك اعلا بلورسکز که یکرمی اوتوز بیك لیرا بر قاچ ای ایچنده قوماره ویروله‌بلور ثروتلردندر.

فلاطمن – ای! ارتق بکا درس حکمتمی ویره جکسك؟

راقم – خیر! شمدیلك ادییو!

فلاطون – ادییو مونشر!

سزه تعجب ایده جك بر شی سویلیهلمی؟ بو ایکی رفیق ایکیسی بربرینك ایرلدقدن صکره ایکیسی دخی بربرینك علیهنده بر سوء فکر ایله ایرلرلر. فلاطون راقم ایچون «کندیسنده بو ثروت یوق بویله بر مترس ایله (ج) هوتلی کبی هتلده عمر سوردیکی یوق ده قصقاندیغندن بویله سویلیور اکر انك ده النده اون بش بیك لیرا بولنسه او زمان بنم یشایشم تام انسانجه کبارجه بر یشایش اولدیغنی تسلیم ایدر ایدی» دیمش و راقم دخی فلاطون ایچون «کندیسی زیقلاص خانه‌سندن قوولدی یا! شمدی آیده درت لیرایی

kendisi vermek üzere beni de oradan mahrum etmek istiyor. Kaça alırım ben böyle dört liraları! Kendim kazanamıyor muyum? Bir mirasyedinin gayr-ı müstekar servetine ancak dalkavuklar itibar ederler. Varsın beyim yaşasın! Biz bunların çoğunu gördük, çoğunu da işittik ki işittiklerimizden dahi, gördüklerimiz kadar ibret aldık" demiş idi.

Siz bu iki fikrin hangisini tasvîb edersiniz? Hele biz Râkım'ı tasvîb ederiz. Zira mirasyedinin ve hususiyle Felâtun Bey tavrında bulunan mirasyedinin serveti, servet-i gayr-i müstakarre olduğu bin kadar tecârible sûret-i subûta varmış bir hakikattir. İşte mevsim-i bahara kadar güzerân etmiş olan ahvâl-i müteferrika şunlardan ibaret idi ki zikrettik bitirdik.

کندیسی ویرمك اوزره بنی ده اورادن محروم ایتمك ایستیور. قاچه الورم بن بویله درت لیرالری! کندم قازانه‌میورمی یم؟ بر مراث یدینك غیر مستقر ثروتنه انحق طالقاوقلر اعتبار ایدرلر. وارسون بکم یشاسون! بز بونلرك چوغنی کوردك چوغنی ده ایشتدك که ایشتدکلرمزدن دخی کوردکلرمز قدر عبرت الدق.» دیمش ایدی.

سز بو ایکی فکرك هانکیسنی تصویب ایدرسکز؟ هله بز راقمی تصویب ایدرز. زیرا میراث یدینك و حصوصیله فلاطون بك طورنده بولنان میراث یدینك ثروتی ثروت غیر مستقره اولدیغی بیك قدر تجارتله صورت ثبوته وارمش بر حقیقتدر. ایشته موسم بهاره قدر کذران ایتمش اولان احوال متفرقه شونلردن عبارت ایدی که ذکر ایتدك بتوردك.

Yedinci Bâb

Hâsılı mevsim-i bahar, ferâh-bahşâ-yı kulûb-ı sıgâr u kibâr oldu. Bu mevsimin bizce hikâyeye şayan olan ilk vakası Râkım'ın icrâ eylediği bir Kâğıthane âlemidir. Şöyle ki:

Yine haftanın ders günlerinden birisinde Râkım -hâlâ ve fakat hâlisâne ve dostâne bir sûretle devam etmekte olduğu- Yozefino'yu ziyarete gitmiş idi. O günkü sohbet Kâğıthane mesiresi hakkında idi. Yozefino geçen günler... Bey'in haremi takımıyla Kâğıthane'ye gitmişler ise de Pazar gününe müsadif olduğundan arabalar içinde mahpus kalınıp kıra çıkıldığına göre kır görülmediğini ve araba etrafında hırsız gibi dolaşmakta bulunan zenperestânla herkes eğlenmiş ise de kendisi bunların hiçbir zevkini çıkaramadığını söyledi.

Râkım - Kâğıthane vâkıâ dünyanın en güzel yerlerinden birisidir. Lâkin oranın zevki Cuma ve Pazar günleri çıkmaz. Oraya başka türlü gidilir.

Yozefino - Nasıl gidilir?

Râkım - Gider misin?

یدنجی باب

حاصلی موسم بهار فرح بخشای قلوب صغار و کبار اولدی. بو موسمك بزجه حکایه‌یه شایان اولان ایلك وقعه‌سی راقمك اجرا ایلدیکی بر قاغد خانه عالمیدر شویله که:

ینه هفته‌نك درس کونلرندن بریسنده راقم –حالا و فقت خالصانه و دوستانه بر صورتله دوام ایتمکده اولدیغی– یوزفینویی زیارته کتمشدی. او کونکی صحبت کاغد خانه مسیره سی حقنده ایدی. یوزفینو کچن کونلر ... بکك حرمی طاقمیله کاغد خانه‌یه کتمشلر ایسه ده پازار کوننه مصادف اولدیغندن عربه‌لر ایچنده محبوس قالنوب قره چیقلدیغنه کوره قر کورلدیکنی و عربه اطرافنده خرسز کبی طولاشمقده بولنان زنپرستانله هرکس اکلنمش ایسه‌ده کندیسی بونلرك هیچ بر ذوقنی چیقاره مدیغنی سویلدی.

راقم – کاغد خانه واقعا دنیانك اك کوزل یرلرندن بریسیدر لکن اورانك ذوقی جمعه ویا پازار کونلری چیقمز. اورایه بشقه دورلو کیدیلور.

یوزفینو – نصل کیدیلور؟

راقم – کیدرمسك؟

Yozefino - Yalnız mı gideceğim?

Râkım - Yok! Benimle beraber.

Yozefino - (sevinerek) Senin ile mi? Elbet giderim. Hem pek ziyâde eğleneceğimizi de teslim ederim.

Râkım - Canan'ı da alırız. İster isen Dadı Kalfa'yı da.

Yozefino - Vallahi pek alâ olur.

Râkım - Bir salı yahut çarşamba günü gideriz. O güzel sahralar, çayırlar tenhadır. Bize her güzelliklerini arz ederler. Başka günler ise oraları at ve araba panayırına döner.

Yozefino - Aman ne kadar safa ederiz!

Râkım - Hem Kâğıthane'ye böyle bizim gibi gidenler, yiyeceklerini, içeceklerini de beraber götürüp öyle eğlenirler.

Yozefino - (gayet mahzûziyetle) Gördün mü bir kere eğlencenin asıl alaturkasını? İşte insanın kıra, sahraya çıktığına dahi değer.

Râkım - Karar verdin ise söyle de ben tedârikâta bakayım.

Yozefino - Ne gün gidilecek ise yalnız akşamdan bana bir haber uçurt ki ertesi sabah için ben de başka bir işe başlamayayım.

Râkım - Baş üstüne.

Yozefino yanında şu karar verildikten ve Râkım gidip derslerini dahi verdikten sonra gece saat üç mahalli hanesine avdet eyledi.

يوزفينو – يالكزمى كيده جكم؟

راقم – يوق! بنم ايله برابر.

يوزفينو – (سوينەرك) سنك ايله مى؟ البت كيدرم. هم پك زياده اكلنەجكمزى ده تسليم ايدرم.

راقم – جانانى ده الورز. ايتر ايسك دادى قالفەيى ده.

يوزفينو – والله پك اعلا اولور.

راقم – بر صالى ياخود جهارشنبه كونى كيدرز. او كوزل صحرالر چايرلر تنهادر. بزه هر كوزللكلرينى عرض ايدرلر. بشقه كونلر ايسه اورالرى آت و عربه پنايرينه دونر.

يوزفينو – امان نه قدر صفا ايدرز!

راقم – هم كاغد خانەيه بويله بزم كبى كيدنلر يەجكلرينى ايچەجكلرينى ده برابر كوتوروب اويله اكلنورلر.

يوزفينو – (غايت محظوظيتله) كوردكمى بر كره اكلنجەنك اصل الاترقەسنى! ايشته انسانك قره صحرايه چيقديغنه دخى دكر.

راقم – قرار ويردك ايسه سويله ده بن تداركاته باقەيم.

يوزفينو – نه كون كيديلەجك ايسه يالكز اقشامدن بكا بر خبر اوچورت كه ايرتسى صباح ايچون بن ده بشقه بر ايشه باشلاميەيم.

راقم – باش اوستنه.

يوزفينو يانندە شو قرار ويرلدكدن و راقم كدوب درسلرينى دخى ويردكدن صكره كيجه ساعت اوچ محلى خانەسنه عودت ايلدى.

Kendisini artık kim istikbâl eder? Elbet Canan. Hem artık Râkım kendini Canan'ın istikbâl eylediğine darılmıyor da. Dadı Kalfa ise Râkım'ın bu darılmayışına ziyâdesiyle memnun oluyor. Lâkin şurasını lâyıkıyla biliniz ki bundan mukaddem Canan'a müşteri zuhûru meselesinden dolayı kızcağızın arz u izhâr-ı hâl edişi olsa olsa Râkım huzurundaki şenliğini, şetâretini biraz daha arttırmaya medâr olabilmiş idi. Yoksa aralarındaki hâlisâne muhabbet sırma gümüşü gibi sâfî olarak devam edip hariçten bunları birisi görecek olsa kendilerini âdeta kardeş, kız kardeş zanneder idi.

Dadı Kalfa dahi henüz yatmamış olduğu cihetle üçü birden salonda oturdular. Canan efendisine hem de canı gibi sevdiği efendisine bir kahve pişirip getirdi. Râkım kahveyi içer iken:

Râkım - Dadı! Niçin aralıkta bir gezmeye gitmezsiniz?

Fedâyi - Gidiyoruz ya işte efendim!

Râkım - Nereye gittiğiniz var ya?

Fedâyi - Canan nereye ister ise gidiyoruz.

Canan - (Fedâyi hakkında muhabbet-i mahsûsa ima eder bir tavırla) Dadı Kalfa beni her yere götürüyor efendim!

Râkım - Nereye götürüyor bakayım?

Canan - Salıpazarı'na…..

Râkım - Salıpazarı işte kapımızın önüdür.

Fedâyi - Tophane'ye kadar bile gidiyoruz efendim.

كندیسنی آرتق کیم استقبال ایدر؟ البت جانان. هم ارتق راقم کندیسنی جانانك استقبال ایلدیکنه طارلیور ده. دادی قالفه ایسه راقمك بو طارلیشنه زیاده سیله ممنون اولیور. لکن شوراسنی لایقیله بلکز که بوندن موقدم جانانه مشتری ظهوری مسئله‌سندن طولایی قزجغزك عرض اظهار حال ایدشی اولسه اوسه راقم حضورنده کی شنلکنی شطارتنی براز دها آرتدیرمغه مدار اوله‌بلمشیدی. یوقسه ارالرنده کی خالصانه محبت سرمه کوموشی کبی صافی اولرق دوام ایدوب خارجدن بونلری بریسی کوره جك اولسه کندیلرینی عادتا قرداش قزقرداش ایدر ایدی.

دادی قالفه هنوز یاتمامش اولدیغی جهتله اوچی بردن صالونده اوتوردیلر. جانان افندیسنه هم ده جانی کبی سودیکی افندیسنه بر قهوه پشوروب کتوردی. راقم قهوه یی ایچر ایکن:

راقم – دادی! نیچون ارالقده بر کزمکه کتمزسکز؟

فدایی – کیدییورز یا ایشته افندم!

راقم – نره یه کیتدیککز وار یا؟

فدایی – جانان نره یه ایستر ایسه کیدییورز.

جانان – (فدایی حقنده محبت مخصوصه ایما ایدر بر طورله) دادی قالفه بنی هر یره کوتوروییور افندم!

راقم – نره یه کوتوروییور باقهیم؟

جانان – صالی پازارینه...

راقم – صالی پازاری ایشته قپومزك اوکیدر.

فدایی – طوبخانه‌یه قدر بیله کیدییورز افندم.

Râkım - Yok a dadıcığım. Şöyle seyir yerine, meselâ Ihlamur'a filâna.

Fedâyi - Oraya geçen yaz götürmüş idim. Ama Canan öyle yerleri sevmedi.

Râkım - Belki şimdi sever?

Canan - Oraları fena efendim. Kadınlar, erkekler! Çok fena! İnsan rahatsız oluyor. Evimiz daha iyi.

Fedâyi - Bir kere de Küçükçiftlik'e götürmüş idim. O gün, günün gayrı olduğu için tenha idi de, güzel eğlenmiş idik.

Canan - Sahîh Dadı Kalfacığım! O gün ne kadar eğlenmiş idik! Kırlar ne güzel idi. Ağaçlar! O havuz. Aman ne kadar güzel idi!

Râkım - (kız sevindikçe memnun olarak) İyi ya, yine gitmeli değil mi?

Fedâyi - Yaz gelsin de yine gideriz. Ben kızımı, Canan'ımı sıkmak istemem.

Râkım - Bilmez miyim a dadıcığım!

Canan - Dadı Kalfacığım! Beni kızı gibi sever. Ben de onu vâlidem gibi severim (diye koşup, Fedâyi'nin o sadık, o merhametli, o kadın Fedâyi'nin boynuna sarılıp öpmeye başlar)

Râkım - (bu temâşadan tarifi kâbil olamayacak kadar mütelezziz olup) Yok ama benim dadıcığımı böyle karşımda öpmeyeceksin. Ben âdeta kıskanırım.

Diye o dahi kalkar kendisini dadısının kucağına atıp öpmeye başlar. Bî-çâre Fedâyi, bir kucağında Canan, birisinde Râkım kendisini kucaklamakta olduklarını görünce gözlerinden yaş boşanarak:

راقم – يوق آ داديجغم. شويله سير يرينه مثلا اخلاموره فلانه.

فدايى – اورايه كچن ياز كوتورمشيدم. اما جانان اويله يرلرى سومدى.

راقم – بلكه شمدى سور؟

جانان – اورالرى فنا افندم. قادينلر ارككلر! چوق فنا! انسان راحتسز اوليور. اويمز دها ايى.

فدايى – بر كره ده كوچك چفتلكه كوتورمشيدم. اوكون كونك غيرى اولديغى ايچون تنها ايدى ده كوزل اكلنمش ايدك.

جانان – صحيح دادى قالفه‌جغم! او كون نه قدر اكلنمش ايدك! قرلر نه كوزل ايدى. اغاچلر! او حوض. امان نه قدر كوزل ايدى!

راقم – (قز سوندكجه ممنون اوله‌رق) ايى يا ينه كتملى دكلمى؟

فدايى – ياز كلسون ده ينه كيدرز. بن قزمى جانانمى صيقمق ايسته‌مم.

راقم – بلمزمى يم آ داديجغم!

جانان – دادى قالفه‌جغم! بنى قزى كبى سور. بن ده آنى والده م كبى سورم (ديه قوشوب فدايى نك او صادق او مرحمتلى او قادين فدايى نك بوينه صاريلوب اوپمكه باشلار)

راقم – (بو تماشادن تعريفى قابل اوله‌ميه‌جق قدر متلذذ اولوب) يوق اما! بنم داديجغمى بويله قارشومده اوپميه‌جكسك بن عادتا قصقانورم.

ديه او دخى قالقار كنديسنى دادينك قوجاغنه آتوب اوپمكه باشلار. بيچاره فدايى بر قوجاغنده جانان بريسنده راقم كنديسنى قوجاقلامقده اولدقلرينى كورنجه كوزلرندن ياش بوشنه‌رق:

Fedâyi - Ah hanımcığım iki gözümün nuru hanımcığım! Mezarından bizim şu hâlimizi görüyor musun?

Râkım - (gözleri dolarak) İşte dadıcığım seni anamız yerine koyduk. Anacığımın yanakları çürümüş ise senin yanakların hamd olsun sağ sağlam.

Bu lakırdı Canan'ın dahi dikkatini mûcib olarak, fakat temâşâ-yı mezkûr çok sürmeyip yine herkes yerli yerine geldiler.

Badehu:

Râkım - Ey dadıcığım! Bizi önümüzdeki çarşamba günü Kâğıthane'ye götürür müsün?

Fedâyi - Seni de mi?

Râkım - İsterim ya!

Canan - (sevincinden çıldırasıya) Siz de mi bizimle beraber gideceksiniz efendim?

Râkım - Hay hay!

Canan - Öyle ama kalabalıkta siz bizimle oturamazsınız ki!

Râkım - Çarşamba günü orada kimse yoktur. Koca çayırlarda biz yalnız kalacağız.

Canan - (daha ziyâde sevinerek) Ya! Öyle mi? Aman canım dadıcığım! Bizi götür.

Fedâyi - Götürürüm kızım, niçin götürmeyeyim?

فدايى – آه خانمجغم!ايكى كوزمك نورى خانمجغم! مزاركدن بزم شو حالمزى كورييورميسك؟

راقم –(كوزلرى طولەرق) ايشته داديجغم سنى انامز ييرنه قويدق. اناجغمك يناقلرى چوريمش ايسه سنك يناقلرك حمد اولسون صاغ صاغلام.

بو لقردى جانانك دخى دقتنى موجب اولەرق فقط تماشاى مزكور چوق سورميوب ينه هركس يرلى يرينه كلديلر.

بعده:

راقم – اى داديجغم! بزى اوكمزده كى جهارشنبه كونى كاغد خانەيه كوتوررميسك؟

فدايى – سنى ده مى؟

راقم – ايسترم يا!

جانان – (سوينجندن چيلديراسى يه) سز ده مى بزمله برابر كيده جكسكز افندم؟

راقم – هاى هاى!

جانان – اويله اما غلبەلكده سز بزمله برابر اوتوره مزسكز كه!

راقم – جهارشنبه كونى اوراده كيمسه يوقدر. قوجه چايرلرده بز يالكز قالەجغز.

جانان – (دها زياده سوينەرك) يا! اويله مى؟ امان جانم داديجغم! بزى كوتور.

فدايى – كوتوررورم قزم نيچون كوتورميەيم؟

Râkım - Hatta ustan Yozefino dahi gelecek!

Canan - (nihayetsiz sevinerek) O da mı? Aman yarabbi! Dadı Kalfacığım, Yozefino dahi gelecek imiş!.

Fedâyi - Daha alâ ya işte. Hep biz bizeyiz demek.

Râkım - Çarşamba günü sabahleyin erkenden gideceğiz. Ama pek erken ha!

Fedâyi - Yozefino o kadar erken gelebilir mi?

Râkım - Yozefino daha akşamdan buraya gelip gece burada kalacak.

Fedâyi - Siz öyle mi karar verdiniz?

Râkım - Hayır! Biz değil ben kendim öyle karar verdim. Yozefino ile söylediğimiz söz, yalnız bir gün birlikte Kâğıthane'ye gitmekten ibarettir.

Fedâyi - İyi ama beyim burada biz Yozefino'yu nerede yatırırız?

Râkım - Ben onun yolunu buldum da, onun için karar verdim. Sen beni bir gece odana misafir alırsın. Yozefino benim odamda yatar. Canan dahi odasında yatar.

Fedâyi - Sen bilirsin oğlum!

Râkım - Yok dadıcığım sen bilirsin. İşte yatak için ise....

Fedâyi - Niçin münasip olmasın? İşte yatak için çare bulduk ya?

Artık bu gece Canan'ın sevincini mümkün değil tarif edemeyiz. Bîçâre kızcağız Dadı Kalfa ile efendisinin kendisine evlât gibi kardeş gibi, her ne gibi olur ise olsun, gösterdikleri muhabbete mi sevinsin? Çarşamba günü Kâğıthane'ye

راقم – حتى اوستەك يوزفينو دخى كلجك!

جانان – (نهايتسز سوينەرك) او ده مى؟ امان يا رب! دادى قالفەجغم يوزفينو دخى كلەجك ايمش!

فدايى – دها اعلا يا ايشته. هب بزبزه يز ديمك.

راقم – چهارشنبه كونى صباحلين اركندن كيده جكز. اما پك اركن ها!

فدايى – يوزفينو او قدر اركن كلەبيلورمى؟

راقم – يوزفينو دها اقشامدن بورايه كلوب كيجه بوراده قالەجق.

فدايى – سز اويله مى قرار ويرديكز؟

راقم – خير! بز دكل بن كندم اويله قرار ويردم. يوزينو ايله سويلەديكمز سوز يالكز بر كون برلكده كاغد خانەيه كنمكدن عبارتدر.

فدايى – ايى اما بكم بوراده بز يوزفينويى نره ده ياتيريرز؟

راقم – بن انك يولينى بولدم ده انك ايچون قرار ويردم. سن بنى بر كيجه اوطەكه مسافر الورسك. يوزفينو بنم اوطەمده ياتار. جانان دخى كندى اوطەسنده ياتار.

فدايى – سن بلورسك اوغلم!

راقم – يوق داديجغم سن بلورسك. ايشته ياتاق ايچون ايسه...

فدايى – نيچون مناسب اولمسون؟ ايشته ياتاق ايچون چاره بولدق يا؟

ارتق بو كيجه جانانك سوينجنى ممكن دكل تعريف ايده ميز. بيچاره قزجغز دادى قالفه ايله افنديسنك كنديسنه اولاد كبى قارداش كبى هر نه كبى اولور ايسه اولسون كوستردكلرى محبته مى سوينسون؟ چهارشنبه كونى كاغد خانەيه

gidilecek, ona mı sevinsin? Yozefino beraber gidecek, ona mı memnun olsun? Bâ-husûs Yozefino bir gece kendi hanelerinde yatacak, ona mı çıldırsın? Zira Yozefino Canan'ı ne kadar sever idi ise, Canan dahi Yozefino'yu o kadar sever idi.

Kahveyi içtikten ve verilecek kararı verdikten sonra Râkım yazacak bir miktar yazısı olduğundan bahisle odasına çekildi. Dadı Kalfa dahi uykusu geldiğinden bahisle yatağına girdi. Canan ne yapsın? Uykusu yok ki yatsın! Zihni yerinde değil ki sevincinden vakit yok ki gitsin o da bir kitap filân okusun. O da kalktı, efendisinin yanına gidip karşısında oturdu. Râkım yazı yazar, o dahi önüne tütün tenekesini almış efendisi için hazır sigara yapar idi.

Râkım - Niçin yatmıyorsun Canan?

Canan - Uykum yok efendim! Sizi rahatsız ediyor isem odama gideyim de orada sigaraları yapayım?

Râkım - (bir tatlı sıtma kırgınlıkları hissederek) Yok kuzum yok! Hiç sen bana sıkıntı verir misin? Hiç sen beni rahatsız eder misin?

Canan - Ben sizi rahatsız etmez miyim efendim?

Râkım - Etmezsin ya! Ben seni ne kadar görsem göre göre doyamam. Şayet sen rahatsız olursan diye söyledim.

Canan - (müteşekkirâne gözlerini semaya dikerek) Ne saadet!

Kızın şu hâl ü tavrı Râkım'ın hissiyâtına bir kat daha vüs'at vererek:

Râkım - Canan!

Canan - Efendim!

كيديله‌جك اكا مى سوينسون؟ يوزفينو برابر كيده جك اكا مى ممنون اولسون؟ باخصوص يوزفينو بر كيجه كندى خانه‌لرنده يتاجق اكا مى چيلديرسون؟ زيرا يوزفينو جانانى نه قدر سور ايديسه جانان دخى يوزفينويى او قدر سور ايدى.

قهوه يى ايچدكدن و ويريله‌جك قرارى ويردكدن صكره راقم يازاجق بر مقدار يازيسى اولديغندن بحثله اوطه‌سنه چكلدى. دادى قالفه دخى اويقوسى كلديكندن بحثله يتاغنه كيردى. جانان نه ياپسن؟ اويقوسى يوق كه ياتسون! زهنى يرنده دكل كه سوينجندن وقت يوق كه كتسون او ده بر كتاب فلان اوقوسون. او ده قالقدى افنديسنك يانينه كيدوب قارشوسنده اوتوردى. راقم يازى يازار او دخى اوكنه توتون تنكه‌سنى المش افنديسى ايچون حاضر سيغاره ياپار ايدى.

راقم – نيچون ياتميورسك جانان؟

جانان – اويقوم يوق افندم! سزى راحتسز ايديور ايسه‌م اوطه‌مه كيده يم ده اوراده سيغاره لرى ياپايم؟

راقم – (بر طاتلى صتمه قرغنلقلرى حس ايدرك) يوق قوزم يوق! هيچ سن بكا صقندى ويررميسك؟ هيچ سن بنى راحتسز ايدرميسك؟

جانان – بن سزى راحتسز ايتمزمى يم افندم؟

راقم – ايتمزسك يا! بن سنى نه قدر كورسه‌م كوره كوره طويامم. شايد سن راحتسز اولورسك ديه سويله‌دم.

جانان – (متشكرانه كوزلرينى سمايه ديكه‌رك) نه سعادت!

قزك شو حال و طورى راقمك حسياتنه بر قات دها وسعت ويره رك:

راقم – جانان!

جانان – افندم!

Râkım - .... Bir şey yok!

Canan - Bir şey söyleyecektiniz ama efendim.... Siz bilirsiniz.

Râkım - (kalemi elinden bırakıp) Diyecek idim ki... Canan!

Canan - Efendim!

Râkım - Benim seni sevdiğimi bilir misin kuzum Canan?

Canan - Nasıl bilmem efendim! Bilirim ya! Hem siz kendiniz söylemediniz mi? "Seni hemşirem gibi severim" demediniz mi?

Râkım - (ayağa kalkarak) Of! Canan of! Ben seni hemşirem gibi sevmiyorum. Canan gibi seviyorum.

Canan - (gayet latîf bir pembelik çehresini ta memeleri üzerine kadar istilâ ederek) Malınız değil miyim efendim?

Râkım - (hiddetle) Öyle deme be! Sen kimsenin malı değilsin! Kendi kendine sahipsin.... Of! Kuzum Canan! Allah aşkına! Sen de beni seviyor musun? Doğru söyle!

Canan - (o dahi ayağa kalkmış bulunduğundan, efendisi ona, o efendisine yaklaşıp birbiriyle kucaklaşarak) Nasıl söyleyim a efendiciğim. Hâlimi bilmiyor gibi söylüyorsunuz.

Râkım - Of Canan! Sen benim hâlimi bilmiyor gibi söylüyorsun. Beni seviyor isen "Seni seviyorum" de. Ağzından bu lakırdının çıktığını kulağım işitsin. Bu lakırdı beni ihyâ eder. Âlemde bana en lezzetli söz, bu sözdür.

Canan - Seviyorum efendiciğim. Vallahi seviyorum. Ah! Ben sizi sevmez de ne yaparım. Nasıl sevmemezlik edebilirim. Sevmemek elimde mi?

راقم – بر شى يوق!

جانان – بر شى سويليه‌جكديكز اما افندم... سز بيلورسكز.

راقم – (قلمى الندن براقوب) ديه‌جك ايدم كه... جانان!

جانان – افندم!

راقم – بنم سنى سوديكمى بيلورميسك قوزم جانان؟

جانان – نصل بلمم افندم! بلورم يا! هم سز كنديكز سويله‌مديكزمى؟ «سنى همشيره م كبى سورم» ديمديكزمى؟

راقم – (ايغه قالقه‌رق) اوف! جانان اوف! بن سنى همشيره م كبى سوميورم. جانان كبى سويورم.

جانان – (غايت لطيف بر پنبه‌لك چهره سنى تا مه‌لرى اوزرينه قدر استلا ايدرك) مالكز دكلمى يم افندم؟

راقن – (حدتله) اويله ديمه به! سن كيمسه‌نك مالى دكلسك! كندى كندينه صاحبسك... اوف قوزم جانان! الله عشقنه! سن ده بنى سويورمسك؟ طوغرى سويله!

جانان – (او دخى اياغه قالقمش بولنديغندن افنديسى اكا او افنديسنه ياقلاشوب بربريله قوجاقلاشه‌رق) نصل سويله‌يم آ افنديجكم. حالمى بلميور كبى سويليورسكز

راقم – اوف جانان! سن بنم حالمى بلميور كبى سويليورسك. بنى سويور ايسه‌ك «سنى سويورم» دى. اغزندن بو لقردينك چيقديغنى قولاغم ايشتسون. بو لقردى بنى احيا ايدر. عالمده بكا اك لذتلى سوز بو سوزدر.

جانان – سويورم افنديجكم. والله سويورم. آه! بن سزى سومز ده نه ياپارم. نصل سومامزلك ايده بلورم سومامك الده مى؟

Kızın bu sözleri söylemesi değil, söyler iken gösterdiği tavr-ı âşıkâne Râkım'ın hissiyâtını tevsî ettikçe ederek âdeta aşkın müntehâsında olan cinnet daha aşkının mukaddimesinde baş göstermişçesine bir hâl ile:

Râkım - Ah! Canan'ım Canan'ım! Beni sevdiğine vallahi gönlüm inanıyor. Lâkin sabaha kadar bana bu sözü söylesen dinleyeceğim...

Râkım'ın sözleri Canan'ı dahi eritmek derecesinde müteessir ederek kız zaten kolları arasında bulunan efendisinin gözleri üzerine ateş gibi hararetli dudakları ile bir bûse bıraktı. Râkım dahi mukâbeleten bir bûse almaya davrandı ise de yine o anda bir ürkeklik göstererek:

Râkım - Canan! Ah Canan! Seni vallahi kendimden kıskanıyorum! Aman yarabbi! Çıldıracak mıyım ne olacağım?

Vâkıâ Râkım çıldıracak mı idi, ne olacak idi anlaşılamayacak bir hâle geldi. O kadar ki Canan dahi korkarak nasılsa efendisini kanepe üzerine oturtup kendisi dahi yanı başında oturdu. Aradan bir müddet sükût ile geçip yalnız ikisi birbirinin yüzüne bakarlar idi. İkisinin dahi yürekleri taş gibi kaskatı kesilmiş olduğundan tıkanıp boğulacaklar zannolunur idi.

Bu aralık Râkım'ın aklına Felâtun'un üserâ hakkındaki reyi gelip ancak uzun uzadıya muhakemâta zihninde kuvvet kalmamış olduğundan "Haydi oradan hey çılgın! Sen âlemin lezzeti nerede olduğunu nasıl istifa edilebileceğini ne bilirsin? Var bir çapkın tiyatrocu kız yanında kendin esir imişsin gibi ömür sür" diye o hatırayı derhal def etmiştir.

Koca Râkım! Kanepe üzerinde Canan'ın yüzüne baka baka bir iki saatten sonra daldı gitti! Canan bir aralık kendisini yatağa kaldırmak istemiş idi.

قزك بو سوزلرى سويله‌مسى دكل سويلر ايكن كوستريديكى طور عاشقانه راقمك حسياتنى توسى ايتدكجه ايدرك عادتا عشقك منتهاسنده اولان جنت دها عشقنك مقديمه‌سنده باش كوسترمشجه‌سنه بر حال ايله:

راقم – آه! جانانم جانانم! بنى سوديكنه والله كوكلم اينه‌نيور. لكن صباحه قدر بكا بو سورى سويله‌سك ديكله‌يه‌جكم...

راقمك سوزلرى جانانى دخى اريتمك درجه‌سنده متأثر ايدرك قز ذاتاً قوللرى اراسنده بولنان افنديسنك كوزلرى اوزرينه آتش كبى حرارتلى دوداقلرى ايله بر بوسه براقدى. راقم دخى مقابلةً بر بوسه المغه طوراندى ايسه ده ينه او آنده بر اوركككلك كوستره رك:

راقم – جانان! آه جانان! سنى والله كنديمدن قصقانيورم! امان يارب! چيلديراجاقمى يم نه اوله‌جغم؟

واقعا راقم چيلديراجقمى ايدى نه اوله‌جق ايدى اكلاشلميه‌جق بر حاله كلدى. اول قدر كه جانان دخى قورقه‌رق نصلسه افنديسنى قنابه اوزرينه اوتورتوب كنديسى دخى يانى باشنده اوتوردى. ارادن بر مدت سكوت ايله كچوب يالكز ايكيسى بربرينك يوزنه باقرلر ايدى. ايكيسنك دخى يوركلرى طاش كبى قاص قاتى كسلمش اولديغندن طيقانوب بوغوله‌جقلر ظن اولنور ايدى.

بو ارالق راقمك عقلنه فلاطونك اسرا حقنده كى رأيى كلوب انجق اوزون اوزادى يه محاكماته ذهننده قوت قالمامش اولديغندن «هايدى اورادن هى چيلغين! سن عالمك لذتى نره ده اولديغنى نصل استيفا ايديله‌بيله‌جكنى نه بلورسك؟ وار بر چاپقين تياتروجى قز يانينده كندك اسير ايتمشسك كبى عمر سور» ديه او خاطره يى درحال دفع ايتمشدر.

قوجه راقم! قنابه اوزرنده جانانك يوزينه باقه باقه بر ايكى ساعتدن صكره طالدى كيتدى! جانان بر ارالق كنديسنى يتاغه قالديرمق ايسته‌مش ايدى.

Ancak tamam henüz dalabildiği hâlde uyandırmayı bir türlü kıyamadığından ve kanepe üzeri dahi oldukça rahat edilebilecek yer olduğundan bu kere dahi kendisi bir müddet efendisi, kardeşi, âşıkı, muhibbi artık hatıra ne gelir ise osu olan zâtın yüzünü doya doya veyahut doyamaya doyamaya temâşâ ederek badehu o da kalktı, yüreğinde bin hissiyât dolu olduğu hâlde yatağına gitti.

Ertesi sabah Râkım gözlerini açtıkta kendisini kanepe üzerinde ve Canan'ı karşısında buldu. Kızın vakâr ve temkininde asla bir tebeddül yok! Koca Canan hâlâ o Canan. Hâlâ o temkin, hâlâ o vakâr.

Ne zannettiniz ya? Rica ederiz, Canan'ı öyle bir yılışık, aşüfte zannetmeyiniz. Canan sapına kadar kadın, afîf, edîb, terbiyeli, nazik, fatîn bir kızdır. Şu kadar var ki Dadı Kalfa Râkım'ın yanına geldiği zaman pek güleç bir yüzle gelmiş olduğundan Râkım geceki maceradan dadının haberi olmuş idiğini anlamış idi. Evet dadının haberi olmuştur. Lâkin zannetmeyiniz Dadı Kalfa bunları gözlemiş yahut dinlemiş. Hayır efendim hayır! Dadı Kalfa böyle bir alçaklığı kabul eder karı değildir. Canan kendisi haber verdi. Zira dünyada Canan'ın vâlidesi, sırdaşı, her şeyi Dadı Kalfa idi. Efendisiyle olan maceraların hepsini Dadı Kalfa'ya haber verip efendisi mukâbilinde ne hâl ü harekette bulunacağına dair mezbûreden aldığı talimata harf-be-harf riâyet eder idi. Zaten Râkım'ı bu kadar deli divane edecek terbiye ve tavrın menşei ne idi ya? Dadı Kalfa elinde büyütmüş olduğu çocuğun her hâlini, her ahlâkını lâyıkıyla bildiği cihetle Canan için öyle bir sûret-i hareket tayîn eder idi ki Râkım kızı hiç sevmeyecek olsa bile çâr-nâ-çâr sevmeye mecbur olacak idi.

Vâkıâ Râkım geceki vakadan Dadı Kalfa'nın haberi olmuş idiğini anladı ama Dadı Kalfa ona dair harf-i vâhid söylemedi ki, Râkım dahi bir şey söyleyebilsin. Yalnız o gün pazartesi olup eğer Kâğıthane'ye

انجق تمام هنوز طاله‌بیلدیکی حالده اویاندیرمغی بر درلو قیه‌مدیغندن و قناپه اوزری دخی اولدقچه راحت ایدیله‌بیله‌جك یر اولدیغندن بو کره دخی کندیسی بر مدت افندیسی قرداشی عاشقی محبی ارتق خاطره نه کلور ایسه اوسی اولان ذاتك یوزینی طویه طویه ویاخود طیه‌میه طویه‌میه تماشا ایدرك بعده او ده قالقدی یورکنده بیك حسیات طولی اولدیغی حالده یتاغنه کیتدی.

ایرتسی صباح راقم کوزلرینی آچدقده کندیسنی قناپه اوزرنده و جانانی قارشوسنده بولدی. قزك وقار و تمکیننده اصلا بر تبدل یوق! قوجه جانان حالا او جانان حالا او تمکین حالا او وقار!

نه ظن ایتدیکز یا؟ رجا ایدرز جانانی اویله بر یلیشق آشفته ظن ایتمیکز جانان صاپنه قدر قادین. عفیف ادیب تربیه‌لی نازك فطین بر قزدر. شو قدر وار که دادی قالفه راقمك یاننه کلدیکی زمان پك کولج بر یوزله کلمش اولدیغندن راقم کیجه‌کی ماجرادن دادینك خبری اولمش ایدوکنی اکلامشیدی. اوت دادینك خبری اولمشدر. لکن ظن ایتمیکز دادی قالفه بونلری کوزله‌مش یاخود دیکله‌مش. خیر افندم خیر! دادی قالفه بویله بر الچقلغی قبول ایدر قاری دکلدر. جانان کندیسی خبر ویردی. زیرا دنیاده جانانك والده سی سرداشی هر شیئ دادی قالفه ایدی. افندیسیله اولان ماجرالرك هپسینی دادی قالفه‌یه خبر ویروب افندیسی مقابلنده نه حال و حرکتده بولنه‌جغنه دائر مزبوره دن الدیغی تعلماته حرف بحرف رعایت ایدر ایدی.ذاتاً راقمی بو قدر دلی دیوانه ایده جك تربییه و طورك منشی نه ایدی یا؟ دادی قالفه النده بیوتمش اولدیغی چوجغك هر حالنی هر اخلاقنی لایقیله بیلدیکی جهتله جانان ایچون اویله بر صورت حرکت تعیین ایدر ایدی که راقم قزی هیچ سومیه‌جك اولسه بیله چار ناچار سومکه مجبور اوله‌جق ایدی.

واقعا راقم کیجه‌کی وقعه‌دن دادی قالفه‌نك خبری اولمش ایدوکنی اکلادی اما دادی قالفه اکا دائر حرف واحد سویله‌مدی که راقم دخی بر شی سویلیه‌بیلسون. یالکز او کون پازار ایرتسی اولوب اکر کاغد خانه‌یه

gidilecek ise daha o günden tedârikâta bakılmak lâzım geldiğini ihtâr etmiş olduğundan, Râkım dahi tasdîk eylemekle Dadı Kalfa işine gitti.

O gün Râkım yine işleriyle meşgul olarak akşam hanesine avdet eylediği zaman dahi, bazı tercüme işleriyle ziyâdece iştigâl ederek bir gece evvelki iltihâb gibi bir ateşe kendisini bütün bütün kaptırmadan geceyi geçirebildi.

Ertesi salı günü Yozefino'nun geleceği akşamın günü olduğundan Râkım kendisince dahi bazı tedârikâtı gördükten ve işlerine taalluku olan mahallere başvurduktan sonra saat dokuz mahalleri Beyoğlu'na gidip Yozefino'yu hanesinde buldu.

- Çünkü Yozefino yalnız ders günleri şâkirdlerine gidip ders günü olmayan günler ise hanesinden dışarı çıkmaz idi-

Râkım - Bonjur dostum!

Yozefino - Bonjur Râkım!

Râkım - Haydi bakalım.

Yozefino - Nereye?

Râkım - Bize! Kâğıthane'ye gitmeyecek mi idik ya?

Yozefino - Ey Kâğıthane'ye sizden mi gidilir?

Râkım - Bu akşamı bizde geçireceğiz. Bizde kalacağız. Yarın sabah erkenden hatta güneş doğmadan evvel deniz üzerinde bulunacağız. Bir şey olduktan sonra bari tamam olsun. Tulûu ve gurûbu görmeyince na-tamam kalmaz mı? Mevsim tamam her ikisini görmeye müsait!

کیدیله‌جك ایسه دها او کوندن تدارکاته باقلمق لازم کلدیکنی اخطار ایتمش اولدیغندن راقم دخی تصدیق ایلمکله دادی قالفه ایشنه کیتدی.

او کون راقم ینه ایشلریله مشغول اولەرق اقشام خانه‌سنه عودت ایلدیکی زمان دخی بعض ترجمه ایشلریله زیاده جه اشتغال ایدرك بر کیجه اولکی التهاب کبی بر آتشه کندیسنی بتون بتون قاپدیرمه‌دن کیجه‌یی کچوره بیلدی.

ایرتسی صالی کونی یوزفینونك کله‌جکی اقشامك کونی اولدیغندن راقم کندیسنجه دخی بعض تدارکاتی کوردکدن و ایشلرینه تعلقی اولان محلره باش اوردقدن صکره ساعت طوقوز محللری بك اوغلنه کیدوب یوزفینویی خانه‌سنده بولدی.

–چونکه یوزفینو یالکز درس کونلری شاکردلرینه کیدوب درس کونی اولیان کونلر ایسه خانه‌سندن طشره چیقمز ایدی–

راقم – بونژور دوستم!

یوزفینو – بونژور راقم!

راقم – هایدی باقه‌لم.

یوزفینو – نره یه؟

راقم – بزه! کاغد خانه‌یه کیتمیه‌جکمی ایدك یا؟

یوزفینو – ای کاغد خانه‌یه سزدنمی کیدیلور؟

راقم – بو اقشامی بزده کچورجکز. بزده قاله‌جغز. یارین صباح ارکندن حتی کونش طوغمه‌دن اول دکز اوزرنده بولنه‌جغز. بر شی اولدقدن صکره باری تمام اولسون. طلوعی و غروبی کورمینجه ناتمام قالمزمی؟ موسم تمام هر ایکیسنی کورمکه مساعد!

Yozefino - Vallahi fena değil ama senin beni yatıracak yerin yoktur a deli çocuk.

Râkım - Canım senin nene lâzım. Ben her şeyi hazırladım.

Yozefino - Pek alâ! Pek alâ! Sen biraz otur. Ben kalkıp giyineyim.

Yozefino kalktı, bir diğer odaya gidip giyinmeye başladı. Râkım ise piyanoyu bilir bilmez tıkırdatıp Yozefino tamam giyindikten sonra kalktılar. Posta Sokağı'ndan aşağı Postahanebaşı'ya inip badehu Tophane Caddesi tarîkiyle yavaş yavaş Salıpazarı'na vardılar. Kapıdan içeriye girdikleri zaman Canan Yozefino'yu görünce kollarını açarak üzerine koştu. Öpüştüler. Yozefino Dadı Kalfa ile dahi merhabalaşıp Râkım, Yozefino ve Canan salonda oturdular. Dadı Kalfa ise levâzımı tehyie ile meşgul olur idi.

Saat on bire vardıkta Canan -o zamana kadar Râkım'ın hanesinde ilk defa olmak üzere- rakı takımını salondaki konsolun üzerine koydu. Râkım ilk kadehi Yozefino'ya takdim eylediği zaman, karı yine İstanbul'un rakısı âlemde en sevilecek işretlerden olduğuna ve kendisinin buna şaraptan ziyâde meyli ve rağbeti bulunduğuna dair bir hayli söz söyleyip ahz u nûş eyledi. Râkım dahi Yozefino'ya peyrev olur idi. Bunlar müdâveleye başladıkları esnada Canan piyano başına geçip en alâ bildiği havaları kemâl-i mahâretle çalmaya başladı. Râkım o zamana kadar Canan'ın enikonu piyano çaldığına tesadüf etmemiş olduğu cihetle bu sanattaki mahâretini pek ziyâde buldu. Hatta Râkım Canan'ın enikonu Fransızca söylediğini dahi ders verdiği sırada anlayamamış iken bu akşam kızın Yozefino ile mükâlemesinde gösterdiği mümâreseye dahi şaşar idi ya!

Kızın piyanosu bir müddet dinlendikten sonra Yozefino'nun dahi neşesi artmış bulunmakla bu kere çalgı başına kendisi geçti. Aman yarabbi! Bu akşam karının piyanoda gösterdiği mahareti muhayyirü'l-ukûl idi. İnsan hesap edecek olsa

يوزفينو – والله فنا دكل اما سنك بنى ياتره جق يرك يوقدر آ دلى چوجق.

راقم – جانم سنك نه‌كه لازم. بن هر شئ حاضرلادم.

يوزفينو – پك اعلا! پك اعلا! سن براز اوتور بن قالقوب كينه‌يم.

يوزفينو قالقدى. بر ديكر اوطه‌يه كيدوب كينمكه باشلادى. راقم ايسه پيانويى بلور بلمز طيقردانوب يوزفينو تمام كيندكدن صكره قالقديلر.پوسته سوقاغندن اشاغى پوسته باشى يه اينوب بعده طوپخانه جاده سى طريقيله يواش يواش صالى پازارينه واردىلر. قپودن ايچرويه كيردكلرى زمان جانان يوزفينويى كورنجه قوللرينى آچه‌رق اوزرينه قوشدى. اوپوشديلر. يوزفينو دادى قالفه ايله دخى مرحبالشوب راقم يوزفينو و جانان صالونده اوتوردىلر. دادى قالفه ايسه لوازمى تهيه ايله مشغول اولور ايدى.

ساعت اون بره واردقده جانان –او زمانه قدر راقمك خانه‌سنده ايك دفعه اولمق اوزره– راقى تاقمنى ضالونده كى قونصولك اوزينه قويدى. راقم ايلك قدحى يوزفينويه تقديم ايلديكى زمان قارى ينه استانبولك راقيسى عالمده اك سويله‌جك عشرتلردن اولديغنه و كنديسنك بوكا شرابدن زياده ميلى و رغبتى بولنديغنه دائر بر خيلى سوز سويله‌يوب اخذ و نوش ايلدى. راقم دخى يوزفينويه پيرو اولور ايدى. بونلر مداوله‌يه باشلادقلرى اثناده جانان پيانو باشنه كچوب اك اعلا بيلديكى هوالرى كمال مهارتله چالمغه باشلادى. راقم او زمانه قدر جانانك اكى قونى پيانو چالديغنه تصادف ايتمامش اولديغى جهتله بو صنعتده كى مهارتنى پك زياده بولدى. حتى راقم جانانك اكى قونى فرانسزجه سويله‌ديكنى دخى درس ويرديكى صره ده اكلايه‌مامش ايكن بو اقشام قزك يوزفينو ايله مكالمه‌سنده كوستردىكى ممارثه‌يه دخى شاشار ايدى يا!

قزك پيانوسى بر مدت ديكلندكدن صكره يوزفينونك دخى نشئه‌سى آرتمش بولنمغله بو كره چالغى باشنه كنديسى كچدى.آمان يارب! او اقشام قارينك پيانوده كوستردىكى مهارتى محيرالعقول ايدى. انسان حساب ايده جك اولسه

iki ellerinde on parmağı olan bir adamın bir anda seksen, yüz kadar sedâya dokunabilmesine ihtimal veremediği hâlde, karı bu ihtimali icrâ eylediğinden güya dört eli olup da beherinde dahi onar parmağı bulunduğu zannolunmak istenilir idi.

Koca Canan! Sanki kırk yıldan beri sarhoş meclisinde sâkilik eder imiş gibi meclis-i işretin usûlünde isbât-ı vukûf ederek sâkilik hizmetinde kusur etmez idi. Yozefino'nun birkaç damladan ibaret gıdasını daima piyanosu yanına götürür ve bu hizmeti efendisine dahi edâ eder ve efendisi ise Canan elinden aldığı bâdeyi âdeta ateş içer gibi içer idi.

Bir bezm-i işretin sûret-i güzerânına dikkat ettiğiniz var mıdır? Var ise görmüşsünüzdür ki bu meclislerde kafalar lâyıkıyla germ olduktan sonra, erbâbı daima birbirine ibrâz ve te'min-i muhabbete başlarlar. Şu hâl bu gece Râkım'ın meclisinde dahi olmuş idi ise de Râkım ile Yozefino'nun yek-diğerine olan muhabbetleri zaten tasdîk külfetinden âzâde ve Canan ise buhâr-ı mestîden vâreste olduğundan yalnız Yozefino Canan hakkında olan muhabbetini bir türlü anlatıp tüketemez idi.

Elhâsıl yemek vakti geldi. Yine bu salonda sofra kuruldu. Mâ-hazarı kâmilen masa üzerinde cem ederek sofraya cümlece oturdular. Dadı Kalfa hanelerinde böyle bir cemiyetin in'ikâdından pek ziyâde memnun olur idi ise de yalnız arada işret bulunması biraz canını sıkar idi. Lâkin hiç gözü gibi sevdiği oğlu, efendisi, beyi, paşası yani Râkım'ı kendisinin bu adem-i hoşnudîsinden haberdâr eder mi? Dadı Kalfa zaten büyücek yerlerde ziyafetler savmış bir kadın olduğundan pişirmiş olduğu yemekler Yozefino'nun nazar-ı rağbetine mazhar olmuş idiler. Kemâl-i iştihâ ile yenildi, içildi. Ba'de't-taâm Canan kahveyi dahi sofraya getirmekle, kahveler dahi orada içildi. Nihayet bir saat kadar zaman dahi sofra başında tek tük yemiş yemek ve dereden tepeden söyleşmek meşguliyetleriyle geçiştirilip badehu Yozefino kendisi için hazırlanmış olan Râkım'ın yatağına ve Râkım dahi dadısının odasında serilmiş olan yatağa gitti.

ایکی اللرنده اون پارمغی اولان بر آدمك بر آنده سکسان یوز قدر صدایه طوقنه‌بیلمسنه احتمال ویرمه‌دیکی حالده قاری بو احتمالی اجرا ایلدیکندن کویا درت الی اولوب ده بهرنده دخی اونار پارمغی بولندیغی ظن اولنمق ایستنیلور ایدی.

قوجه جانان! صانکه قرق ییلدن بری سرخوش مجلسنده ساقیلك ایدر ایمش کبی مجلس عشرتك اصولنده اثبات وقوف ایدرك ساقیلك خدمتنده قصور ایتمز ایدی. یوزفینونك بر قاچ طاملەدن عبارت غداسنی دائما پیانوسی یاننده کوتورر و بو خدمتی افندیسنه دخی ادا ایدر و افندیسی ایسه جانان الندن الدیغی باده یی عادتا آتش ایچر کبی ایچر ایدی.

بر بزم عشرتك صورت کذراننه دقت ایتدککز وار میدر؟ وار ایسه کورمشسکزدر که بو مجلسلرده قفالر لایقیله کرم اولدقدن صکره اربابی دائما بربرینه ابراز و تأمین محبته باشلارلر. شو حال بو کیجه راقمك مجلسنده دخی اولمش ایدیسه ده راقم ایله یوزفینونك یك دیکرینه اولان محبتلری ذاتاً تصدیق کلفتندن آزاده جانان ایسه بخار مستیدن وارسته اولدیغندن یالکز یوزفینو جانان حقنده اولان محبتنی بر درلو اکلاتوب توکده مز ایدی.

الحاصل یمك وقتی کلدی. ینه بو صالونده سفره قورولدی.ماحضری کاملاً ماصه اوزرنده جمع ایدرك سفره یه جمله‌جه اوتوردیلر. دادی قالفه خانه‌لرنده بویله بر جمعیتك انعقادندن پك زیاده ممنون اولور ایدیسه ده یالکز اراده عشرت بولنمسی براز جانئی صیقار ایدی.لکن هیچ کوزی کبی سودیکی اوغلی افندیسی بکی پاشاسی یعنی راقمی کندیسنك بو عدم خوشنودیسندن خبردار ایدر می؟ دادی قالفه ذاتاً بیوجك یرلرده ضیافتلر صاومش بر قادین اولدیغندن پشورمش اولدیغی یمکلر یوزفینونك نظر رغبتنه مظهر اولمش ایدیلر. کمال اشتها ایله ینلدی ایچلدی بعد الطعام جانان قهوه یی دخی سفره یه کتورمکله قهوه لر دخی اوراده ایچلدی. نهایت بر ساعت قدر زمان دخی سفره باشنده تك توك یمیش یمك و دره دن تپه‌دن سویلشمك مشغولیتلریله کچشدیریلوب بعده یوزفینو کندیسی ایچون حاضرلانمش اولان یتاغه کیتدی.

Elbette Canan dahi kendi odasına gitmiştir.

İşte burası musaddak değil.

Vay ne oldu?

İşte şu oldu:

Canan Yozefino'yu soyundurup yatağına yatırıncaya kadar yanından ayrılmayacağı der-kâr değil midir ya? Yozefino hâl ü tavrında olan, yani Râkım ile mâcerâ-yı sâbıkından kat'-ı nazar edilecek olduğu hâlde Canan'ı dahi canı gibi seven bir karı böyle bir hengâmda ondan bin şey sormadan rahat edebilir mi? Binaenaleyh hem soyunur hem de kız ile mücâvebe eder idi.

Yozefino - Kız Canan!

Canan - Efendim!

Yozefino - Sen efendiyi de böyle soyundurursun değil mi?

Canan - Efendim değil mi? Elbet soyunduracağım.

Yozefino - Bari uslu uslu soyunur mu?

Canan - A! Çocuk mu ki uslu uslu soyunmasın?

Yozefino - Onlar çocuktan beterdir. Çocuklar soyunurken ter ter tepinir. Böyle bıyıklı çocuklar dahi insanın boynuna sarılır.

Canan - (hicâbla) Aman ustacığım! Söylediğin şu lakırdıya bak!

Yozefino - Ne söylüyorum? Ayıp bir şey mi söylüyorum?

Canan - Ayıp ya!

البته جانان دخی کندی اوطه‌سنه کتمشدر.

ایشته بوراسی مصدق دکل.

وای نه اولدی؟

ایشته شو اولدی:

جانان یوزفینویی صویندیروب یاتاغنه یاتیرنجه‌یه قدر یانندن آیریلمیه‌جغی درکار دکلمیدر یا؟ یوزفینو حال و طورنده اولان یعنی راقم ایله ماجرای سابقندن قطع نظر ایدیله‌جك اولدیغی حالده جانانی دخی جانی کبی سون بر قاری بویله بر هنکامده اندن بیك شی صورمه‌دن راحت ایده بیلورمی؟ بناءعلیه هم صوینور هم ده قز ایله مجاوبه ایدر ایدی:

یوزفینو – قز جانان!

جانان – افندم!

یوزفینو – سن افندی یی ده بویله صویندیررسك دکلمی؟

جانان – افندم دکلمی؟ البت صویندیره جغم.

یوزفینو – باری اوصلی اوصلی صویونورمی؟

جانان – آ! چوجق می که اوصلی اوصلی صویونمسون؟

یوزفینو – انلر چوجقدن بتردر. چوجقلر صوینور ایکن ترتر تپنور. بویله بیقلی چوجقلر دخی انسانك بوینه صاریلور.

جانان – (حجابله) امان اوسته‌جغم! سویله‌دیکك شو لقردی یه باق!

یوزفینو – نه سویلیورم؟ عیب بر شیمی سویلیورم؟

جانان – عیب یا!

Yozefino - Vay! Demek oluyor ki mutlaka uslu uslu soyunmuyor! Soyunsa sen bu lakırdıda hiçbir ayıp görmez idin.

Canan - Canım ustacığım, bana öyle lakırdılar söyleme.

Yozefino - A deli! Kız ne utanıyorsun? O senin efendin değil mi? Ayıp mı zannediyorsun? Siz ikiniz de gençsiniz, güzelsiniz! Eğer uslu uslu soyunmuş olsa o zaman ayıp sayılır.

Canan - Hayır! Bizim efendi pek usludur, mahçuptur.

Yozefino - De bakayım, beni aldatabilir misin? Sanki benim haberim yoktur. Vah çocuk vah! Efendi bana hepsini söyledi. O benden hiçbir sırrını saklamaz. Geçen gece ne kadar ağlamışsınız?

Canan, Yozefino'nun şu son lakırdısı üzerine bir kere işe ehemmiyet vererek az kalmış idi ki râzını ibrâz etsin. Lâkin efendisiyle Yozefino arasındaki maceraları bilmediğinden ve kendisi efendisiyle olan muâmelesinin Dadı Kalfa'dan başka ferd-i âferîdeye açılması pek büyük ayıp olduğunu itikâd eylediğinden, şayet Yozefino kendi ağzını arıyor mütâlaasıyla ketm-i râz etmekte yine sebât gösterdi. Evet! Bizim Canan bu kadar ketum bir kız idi, dedi ki:

Canan - Efendi beni kız kardeşi gibi seviyor. Bana hiç sataştığı yoktur. Sana ne demiş ise demiş. Ben sana ne dediğini ne bilirim?

Yozefino - Ah! Hâlinden kimseyi âgâh etmemek gayretinde bulunan âşık Canancığım! Zararı yok kızım, zararı yok! Kâide-i muâşakayı bilmeyen sizin gibi çocukların hâli hep böyledir. Bununla beraber hem seni hem Râkım'ı tebrik ederim. Allah için ikiniz de birbirinize pek lâyık çocuklarsınız. Allah yine ikinizi birbirinize bağışlasın. Anladın mı kızım beni! Râkım içli bir çocuktur. Onu sen idare etmelisin! Hüsn-i idare eder isen kendine pek kolay bend edebilirsin.

يوزفينو – واى! ديمك اوليور كه مطلقا اوصلى اوصلى صوينميور! صوينسه سن بو لقرديده هيچ بر عيب كورمز ايدك.

جانان – جانم اوسته‌جغم بكا اويله لقرديلر سويلمه.

يوزفينو – آ دلى! قز نه اوتانيورسك؟ او سنك افندك دكلمى؟ عيب مى ظن ايديورسك؟ سز ايكيكز ده كنجسكز كوزلسكز! اكر اوصلى اوصلى صويونمش اولسه او زمان عيب صاييلور.

جانان – خير! بزم افندى پك اوصليدر. محجوبدر.

يوزفينو – دى باقه‌يم بنى الداته‌بيلورميسك؟ صانكه بنم خبرم يوقدر. واه چوجق واه! افندى بكا هپسنى سويله‌دى. او بندن هيچ بر سرينى صاقلامز. كچن كيجه نه قدر اغلامشسكز؟

جانان يوزفينونك شو صوك لقرديسى اوزرينه بر كره ايشه اهميت ويره رك آز قالمشيدى كه رازينى ابراز ايتسون. لكن افنديسيله يوزفينو اراسنده كى ماجرالرى بيلمديكندن و كنديسى افنديسيله اولان معامله‌سنك دادى قالفه‌دن بشقه فرد آفريده يه آچيلمسى پك بيوك عيب اولديغنى اعتقاد ايلديكندن شايد يوزفينو كندى اغزينى آرايور مطالعه سيله كتم راز ايتمكده ينه ثبات كوسترردى. اوت! بزم جانان بو قدر كتوم بر قز ايدى ديدى كه:

جانان – افندى بنى قز قرنداشى كبى سوييور. بكا هيچ صتاشديغى يوقدر. سكا نه ديمش ايسه ديمش. بن سكا نه ديديكنى نه بيلورم؟

يوزفينو – آه! حالندن كيمسه‌يى اكاه ايتمامك غيرتنده بولنان عاشق جانانجغم! ضررى يوق قزم ضررى يوق! قاعدهٔ معاشقه‌يى بيلماين سزك كبى چوجقلرك حالى هپ بويله‌در. بونكله برابر هم سنى هم راقمى تبريك ايدرم. الله ايچون ايكيكز ده بربريكزه پك لايق چوجقلرسكز. الله ينه ايكيكزى بربريكزه باغشلاسون. اكلادكمى قزم بنى! راقم ايچلى بر چوجقدر.آنى سن اداره ايتمليسك! حسن اداره ايدر ايسه‌ك كنديكه پك قولاى بند ايده بيلورسك.

İşte Yozefino bu sûretle Canan'ı istintâk eyledikten sonra yatağına girip biraz da yatak içinde konuşarak badehu kızı yerine gönderdi. Gönderdi ama bî-çâre Canan'ı yine çend gece evvelki havâss-ı kemâliyle uyanmış olduğu hâlde göndermiş oldu. Herkes uykuya dalmış, uykusunu gereği gibi almış olduktan sonra bir de bir aralık sokak kapısı "Çat! Çat" diye çalınmasın mı? En evvel Dadı Kalfa uyandı. Râkım'ı dahi uyandırdı. Meğer kayıkçı Osman amca gelmiş. Saatlere baktılar, saat on. Râkım "Tamam vaktidir, yavaş yavaş hazırlanmalı" diye kalkıp dadısıyla beraber aşağıya inerek kayığa yerleştirilecek eşyayı Osman amcaya verdikten sonra Canan'ı uyandırmaya gitti, ah! Bu aşk insanı nasıl ihyâ eder bir histir. Serpilip yatmış olan Canan'ı bir hayli temâşâdan sonra sağ elini kızın yüreği üzerine koyarak badehu ses verdi ve kendisinden evvel yüreği uyanmış olduğuna dikkat eyledi. Hiç dikkat ettiğiniz var mıdır? Ah! Bizim dikkat ettiğimiz vardır. Onun için biliriz ki pek lezzetli bir tedkîktir. Zira kalp uyku hâlinde iken pek muntazam ve hafif vurmakta olup uyandığı anda, evvelki hâl-i intizâmının aksine olarak heyecanla uyanmaya başlar. Tecrübe ediniz de bakınız! Hele Canan'ın kalbi gibi bir âşık kalbi olursa var ya!

Canan uyanıp da gece vakti hafif hafif yanmakta bulunan kandilin baygın ziyâları arasında efendisini görünce birden bire ürktü. "Nedir efendim? Ne istersiniz?...." diyebildi. Râkım "Kâğıthane'ye gideceğimizi unuttun mu? Kalk bakalım, ateşi, filânı yak. Yozefino'yu da kaldır da bir sabah keyfi yapalım. Yavaş yavaş da hazırlanırız" demesiyle Canan fırladı, kalktı.

Ne yalan söyleyelim? Doğrusunu söylemek herhâlde daha evlâdır. Ayıp değil a? Bî-çâre kızcağız kalkar iken efendisinin boynuna sarılıp da öyle kalktı. Siz ister iseniz bu hareketi küstahlığa haml ediniz. Efendisi kendisini mazur görmüş idi.

ايشته يوزفينو بو صورتله جانانى استنطاق ايلدكدن صكره يتاغنه كيروب برازده يتاق ايچنده قونوشەرق بعده قزى يرينه كوندردى. كوندردى اما بيچاره جانانى ينه چند كيجه اولكى حواسى كماليله اويانمش اولديغى حالده كوندرمش اولدى. هركس اويقويه طالمش اويقوسنى كركى كبى المش اولدقدن صكره بر ده بر ارالق سوقاق قاپوسى «چات! چات!» ديه چالونمسونمى؟ اك اول دادى قالفه اويانديى. راقمى دخى اويانديردى. مكر قايقجى عثمان عميجه كلمش. ساعتلره باقديلر ساعت اون. راقم «تمام وقتدر يواش يواش حاضرلانمالى» ديه قالقوب داديسى ايله برابر اشاغى يه اينەرك قايغه يرلشديريلەجك اشيايى عثمان عميجەيه ويردكدن صكره جانانى اويانديرمغه كيتدى.آه! بو عشق انسانى ناصل احيا ايدر بر حسدر؟ سرپيلوب ياتمش اولان جانانى بر خيلى تماشادن صكره صاغ النى قزك يوركى اوزرينه قويارق بعده سس ويردى و كنديسندن اول يوركى اويانمش اولديغنه دقت ايلدى. هيچ دقت ايتديككز وارميدر؟ آه! بزم دقت ايتديكمز واردر. انك ايچون بيلورز كه پك تذتلى بر تتقيقدر. زيرا قلب اويقو حالنده ايكن پك منتظم و خفيف اورمقده اولوب اويانديغى آنده اولكى حال انتظامك عكسنه اولەرق خلجانله اويامغه باشلر.تجروبه ايديكز ده باقكز! هله جانانك قلبى كبى بر عاشق قلبى اولورسه واريا!

جانان اويانوب ده كيجه وقتى خفيف خفيف يانمقده بولنان قنديلك بايغين ضيالرى اراسنده افنديسنى كورنجه بردن بره اوركدى «نەدر افندم؟ نه ايسترسكز؟....» ديەبيلدى. راقم «كاغدخانەيه كيده جكمزى اونوتدكمى؟ قالق باقالم آتشى فلانى ياق يوزفينويى ده قالدير ده بر صباح كيفى ياپالم. يواش يواش ده حاضرلنورز» ديمەسيله جانان فرلادى قالقدى.

نه يالان سويلەيەلم؟ طوغريسنى سويلەمك هر حالده دها اولادر. عيب دكل آ؟ بيچاره قزجغز قالقر ايكن افنديسنك بوينه صاريلوب ده اويله قالقدى. سز ايستر ايسەكز بو حركتى كستاحلغه حمل ايديكز. افنديسى كنديسنى معذور كورمشيدى.

Yarım saat geçmedi, evin içinde herkes kalktı. Henüz ateş söylendiği cihetle Canan'ın hazırlayıp salona getirmiş olduğu koca bir mangal uzaktan nazar edenlere keyif verir idi.

Mangalın bir tarafına kahve güğümü, bir tarafına çay güğümü, bir tarafına akşam gelmiş olan taze inek sütü tenceresi sürüldü. Sigaralar yandı.

Yozefino her ne kadar giyinmeden bir erkek huzuruna çıkmak alafrangada olmadığını nazar-ı dikkate almış idi ise de, Râkım dahi giyinmeden yalnız arkasında bir ince teyyun kürk olduğu hâlde salona çıkmış ve o babta Yozefino'ya söylenmesi lâzım gelen sözleri dahi söylemiş olduğundan herkes gecelik hâliyle ve bir hâl-i mahmûriyetle bulunur idi. Kahve pişti. Evvelâ birer şekerli kahve içilmek ve badehu her kimin canı sütlü ve sütsüz kahve ve çay ister ise zevkinde muhtâr olmak üzere karar verildi ve mucîbince hareket olundu.

Yozefino - (Osmanlıların şu sabah sefasını pek beğenip) Lâkin ne alâ şey!

Râkım - Ne?

Yozefino - Böyle sabahleyin erken kalkıp da şu keyfi yetiştirmek!

Râkım - Hoşunuza mı gitti madam?

Yozefino - Vallahi pek alâ! Ben hemen diyebilirim ki müddetü'l-ömr, sabahtan evvel kalkmamışımdır, ne hoş! Biz biliyoruz ki şimdi bir saat sonra sabah açılacak ve biz de onu göreceğiz. Öyle değil mi?

Râkım - Hem de deniz üzerinde göreceğiz.

Yozefino - Üşümez miyiz ya?

Râkım - Kürkler var, ihrâmlar var, şallar var, paltolar var. Ne üşüyeceğiz? Bâ-husûs ki rom dahi var.

یارم ساعت کچمدی اوك ایچنده هرکس قالقدی. هنوز آتش سویلدیکی جهتله جانانك حاضرلایوب صالونه کتورمش اولدیغی قوجه بر مانغال اوزاقدن نظر ایدنلره کیف ویرر ایدی.

منغالك بر طرفنه قهوه کوکومی بر طرففنه چای کوکومی بز طرفنه اقشام کلمش اولان تازه اینك سودی تنجره سی سورلدی. سیغاره لر یاندی.

یوزفینو هر نه قدر کینمه‌دن بر ارکك حضورینه چیقمق الافرانغه‌ده اولمدیغنی نظر دقته المش ایدیسه‌ده راقم دخی کیینمه‌دن یالکز ارقاسنده بر اینجه تیون کورك اولدیغی حالده صالونه چیقمش و اول بابده یوزفینویه سویلنمسی لازم کلان سوزلری دخی سویله‌مش اولدیغندن هرکس کیجه‌لك حالیله و بر حال محموریتله بولنور ایدی. قهوه پشدی .اولا بر شکرلی قهوه ایچلمك و بعده هر کمك جانی سودلی و سودسز قهوه و چای ایستر ایسه ذوقنده مختار اولق اوزره قرار ویرلدی و موجبنجه حرکت اولندی.

یوزفینو – (عثمانلیلرك شو صباح صفاسنی پك بکنوب) لکن نه اعلا شی!

راقم – نه؟

یوزفینو – بویله صباحلین ارکن قالقوب ده شو کیفی یتشدیرمك!

راقم – خوشکزه می کیتدی مادام؟

یوزفینو – والله پك اعلا! بن همان دییه‌بیلورم که مدت العمر صباحدن اول قالقمامشمدر نه خوش! بز بیلورز که شمدی بر ساعت صکره صباح اچیله‌جق و بز ده انی کوره جکز اویله دکلمی؟

راقم – هم ده دکز اوزرنده کوره جکز.

یوزفینو – اوشومزمی یز یا؟

راقم – کورکلر وار احراملر وار شاللر وار پالطولر وار نه اوشویه‌جکز؟ باخصوص که روم دخی وار.

Yozefino - Vallahi pek hoşuma gidiyor. Râkım sana doğrusunu söyleyeyim mi? Türklerin her hâli, Avrupa'nın her hâlinden iyi!

Râkım - Yok madam pek de öyle değil a? Vâkıâ bizde kış mevsiminde her sabah böyle bir zevk etmek olur ama Avrupa'nın da zevkleri fena mıdır ya?

Yozefino - Yalan söylemiyorum. Râkım, vallahi ciddi söylüyorum. Vâkıâ Avrupa'nın dahi eğlencesi çoktur ama "monoton" daima bir siyak üzeredir. Bir kere kışın geceleri uzun olduğu zaman alafranga saat on ikiden yani gece yarısından evvel yatılmaz. Hele saat ikiye kadar da oturulduğu olur ya! Bu hâlde uyandığımız zaman yine ortalığı gündüz olmuş buluruz. Yani demek isterim ki biz tabiatın yalnız bir akşam letâfetinden müstefîd oluruz. Sabahı o sabahı ki tabiatın uykudan uyanması demektir, o güzel sabahı temâşâdan hemen daimî sûretle mahrum kalırız.

Râkım - Orası öyledir.

Yozefino - Ben hakkımı bilirim de dava ederim. Ben sözümü bilirim de söylerim. Bir kere Türklerdeki şu misafirperverlik Avrupa'da bulunmaz. Murâdım onlar birbirine gitmezler demek değildir. Lâkin sofraları, baloları hep resmî şeylerdir. Herkes hanesine geldi mi, yine kendi familyası halkıyla kalır. Aralıkta bir familya içine misafir gelmiş görülmesi veyahut insanın kendisini başka bir familya içinde görmesi bir büyük teceddüd demektir.

Yozefino dünyasından bi-hakkın istifadeyi sever bir kadın olduğu için tab'a halâvet-bahş olan şeylere pek ziyâde dikkat eder idi. Binaenaleyh Avrupa'nın zemâimine dair ne söyledi ise hakkını ispat eyledi ve Osmanlılar için o kadar mütenevvi' ve çok zemâime dair şeyler bulamadı.

يوزفينو – والله پك خوشمه كيديور. راقم سكا طوغريسنى سويله‌يه‌يم مى؟ تركلرك هر حالى اوروپانك هر حالندن ايى!

راقم – يوق مادام پك ده اويله دكل آ؟ واقعا بز ده قيش موسمنده هر صباح بويله بر زوق ايتمك اولور اما اوروپانك ده ذوقلرى فناميدر يا؟

يوزفينو – يالان سويله‌ميورم راقم والله جدى سويليورم. واقعا اوروپانك دخى اكلنجه‌سى چوقدر اما «مونوتون» دائما بر سياق اوزره در. بر كره قيشن كيجه‌لرى اوزون اولديغى زمان الافرانغه ساعت اون ايكيدن يعنى كيجه ياريسندن اول ياتلمز. هله ساعت ايكى يه قدر ده اوتورلديغى اولور يا! بو حالده اويانديغمز زمان ينه اورته‌لغى كوندوز اولمش بولورز. يعنى دييمك ايسترم كه بز طبيعتك يالكز بر اقشام لطافتندن مستفيد اولوروز. صباحى او صباحى كه طبيعتك ايقودن اويانمسى ديمكدر. او كوزل صباحى تماشادن همان دائمى صورتله محروم قالورز.

راقم – اوراسى اويله‌در.

يوزفينو – بن حقمى بيلورم ده دعوا ايدرم. بن سوزيمى بيلورم ده سويلرم. بر كره تركلرده كى شو مسافرپرورلك اوروپاده بولنمز. مرادم انلر بربرينه كيتمزلر ديمك دكلدر. لكن سوفره لرى بالولرى هپ رسمى شيلردر. هركس خانه‌سنه كلديمى ينه كندى فامليلياسى خلقيله قالور. ارالقده بر فاملیا ايچنه مسافر كلمش كورلمسى وياخود انسانك كنديسنى بشقه بر فاملیا ايچنده كورمسى بر بيوك تجدد ديمكدر.

يوزفينو دنياسندن بحق استفاده يى سور بر قادين اولدييغى ايچون طبعه حلاوت بخش اولان شيلره پك زياده دقت ايدر ايدى. بناءعليه اوروپانك ذمايمنه دائر نه سويلدى ايسه حقنى اثبات ايلدى. و عثمانليلر ايچون او قدر متنوع و چمق ذمائمه دائر شيلر بوله‌مدى.

İşbu mangal başı âlemi yarım saatten ziyâde sürmüş idi.

Sabahtan evvel deniz üzerinde bulunulmaya karar verilmiş olduğundan herkes giyinmeye kalktı ve mevsim mart evâhiri olup sabah on ikiden evvelce olmakta bulunmasıyla alelâcele giyinilip iskele başına varıldı.

Osman amcanın kayığı iki çifte, yeni, geniş, güzel bir kayık idi. Yozefino ile Dadı Kalfa'yı arkaya oturtarak Râkım dahi Canan'ı ile beraber ön tarafa oturdular. Herkes arkasına birer kürk giymiş ve dizleri üzerine dahi ihrâm almış olduklarından, sabahın serinliğinden bir gûne şikâyet edilmeye mahal yok idi.

Salıpazarı iskelesinden avara ettiler. Ortalık yere açıldıkları zaman Üsküdar üzerinden şafak yeri dahi ağarmaya başlamış idi. Bunlar yavaş yavaş çektirerek maahazâ henüz güneşin eşî'a-i mütekaddimesi ufuk altından cevv-i âsumâna doğru fırlar iken bunlar iki köprüyü dahi geçip kendilerini Tersane Körfezi'nde buldular. Hele güneşin ilk şu'âı, bu saadet ve bahtiyarî ile yüklü bulunan kayığı ta Sütlüce önlerinde yakalayabilmiş idi.

Vay o sabahın letâfeti ne letâfet idi! Vay o letâfet Yozefino'yu ne memnun etmiş idi. Ya Canan'ı, ya Canan'ı! Koca Râkım! Salıpazarı'ndan çıktı çıkalı belki Canan kendisine birkaç yüz sual sormuş olduğu hâlde, her sualine cevap vermekten geri durmayarak kızı hoşnut eder ve alelhusus her cevabını dahi "Canım!.... Yavrum!... Kuzum!...." gibi muhabbet temîn eden kelimâtla karıştırarak verdikçe yalnız Canan'ı değil, Dadı Kalfa'yı ve Yozefino'yu dahi ihyâ etmiş olur idi.

Yozefino - Vallahi Râkım, tabiat sahibi bir çocuksun! İnsansın! Bahtiyarsın, mesutsun!

اشبو مانغال باشى عالمى يارم ساعتدن زياده سورمش ايدى.

صباحدن اول دكز اوزرنده بولنلمغه قرار ويرلمش اولديغندن هركس كينمكه قالقدى. و موسم مارت اواخرى اولوب صباح اون ايكيدن اوڭجه اولمقده بولنمسيله على العجله كينيلوب اسكله باشنه وارلدى.

عثمان عميجه‌نك قايغى ايكى چفته يكى كنيش كوزل بر قايق ايدى. يوزفينو ايله دادى قالفه‌يى ارقه‌يه اوتورته‌رق راقم دخى خانانى ا يله برابر اوك طرفه اوتوردىلر. هركس ارقه‌سنه برر كورك كييمش و ديزلرى اوزرينه دخى احرام المش اولدقلرندن صباحك سرينلكندن بر كونه شكايت ايدلمكه هحل يوق ايدى.

صالى پازارى اسكله‌سندن اواره ايتديلر. اوته‌لق يره اچلدقلرى زمان اسكدار اوزرندن شفق يرى دخى اغارمغه باشلامشدى. بوونلر يواش يواش چكدوره رك مع هذا هنوز كونشك اشعهٔ متقدمه سى افق التندن جو آسمانه طوغرى فرلار ايكن بونلر ايكى كوپرى يى دخى كچوب كندىلرينى ترسانه كورفزنده بولديلر. هله كونشك ايلك شعاعى بو سعادت و بختيارى ايله يوكلى بولنان قايغى تا سودليجه اوكلرنده يقاليه‌بيلمشيدى.

واى او صباح لطافتى نه لطافت ايدى! واى او لطافت يوزفينويى نه ممنون ايتمشيدى. يا جانانى يا جانانى! قوجه راقم! صالى پازارندن چيقدى چيقه‌لى بلكه جانان كنديسنه بر قاچ يوز سؤال صورمش اولديغى حالده هر سؤالنه جواب ويرمكدن كيرو طورميه‌رق قزى خوشنود ايدر و على الخصوص هر جوابنى دخى « جانم ! ....ياورم ! ... قوزم !....» كبى محبت تأمين ايدن كلماتله قارشديره رق ويردكچه يالكز جانانى دكل دادى قالفه‌يى و يوزفينويى دخى احيا ايتمش اولور ايدى.

يوزفينو – والله راقم طبيعت صاحبى بر چوجقسك! انسانسك! بختيارسك مسعودسك!

Râkım - Hamd olsun bahtiyarım, mesudum. Lâkin insaniyetimi böyle iftihar ile ortaya koyacak kadar bulamıyorum.

Yozefino - Hâl-i saâdetinden, insaniyetin daha büyüktür, daha çoktur! Bâ-husûs ki saadet insan içindir. Tabiat sahibi olan içindir.

Râkım - İltifat yine çoğaldı. Lâkin sebebi?

Yozefino - Sebebi şu ki böyle bir seyahat lezzeti, Avrupa'nın hiçbir tarafında tanınmamış olduğunu dava edebilirim. İstanbul ahalisinin içinde de yüzde birisi bu seyahati düşünememiştir, zannederim.

Râkım - Pek doğrudur. Lâkin bunda bizi bu kadar methe bir değer göremiyorum. Sabahı Allah teşkil ediyor, bu denizi, bu mevkii de o yaratmış. İnsanların terakkiyât-ı medeniyyesi seyahatimiz için şöyle bir de kayık vücuda getirmiş. Bunların hepsi kadri bilinecek nimetlerdir. Bundan sonra kendimizi düşünelim. Bana senin gibi bir dost, Canan gibi bir arkadaş, Dadı Kalfa gibi bir de vâlide vermiş. Bu nimetlere dahi zamîme olmak üzere bu gün, şu âlemi, şu seyahati, şu sefayı icrâ etmek neye mütevakkıf ise onu iki saatte kazanabilecek kuvvet de verdi. Artık bu kadar nimetler elde olup zevkini çıkarmaz ise beni adam yerine bile koymamalıdır.

Yozefino - İşte bu muvaffakiyetinden dolayı seni tebrik ederim ya? Hele bu muhâkemen yok mu? Vallahi Râkım kayıkçılardan utanmamış olsam kalkıp seni ağzından öper idim.

Canan, Yozefino'dan bu sözü işitince birdenbire karının yüzüne baktı ise de yine derhal kendisini toplayıp renk vermedi. Lâkin Râkım'ın sûret-i muhâkemesi üzerine onun dahi efendisine muhabbeti birkaç kat daha artmış ve muhabbetinden ötürü

راقم – حمد اولسون بختيارم مسعودم. لكن انسانيتمى بويله افتخار ايله اورته‌يه قويه‌جق قدر بوله‌ميورم.

يوزفينو – حال سعاادتكدن انسانيتك دها بيوكدر دها چوقدر! باخصوص كه سعادت انسان ايچوندر. طبيعت صاحبى اولان ايچوندر.

راقم – التفات ينه چوغالدى. لكن سببى؟

يوزفينو – سببى شوكه بويله بر سياحت لذتى اوروپانك هيچ بر طرفنده طاننمامش اولديغنى دعوا ايده بيلورم. استانبول اهاليسنك ايچنده ده يوزده بريسى بو سياحتى دوشونه‌مامشدر ظن ايدرم.

راقم – پك طوغريدر. لكن بونده بزى بو قدر مدحه بر دكر كوره ميورم. صباحى الله تشكيل ايديور بو دكزى بو موقعى ده او ياراتمش. انسانلرك تراقيات مدنيه‌سى سياحتمز ايچون شويله بر ده قايق وجوده كتورمش. بونلرك هپسى قدرى بيلنه‌جك نعمتلردر. بوندن صكره كنديمزى دوشونه‌لم. بكا سنك كبى بر دوست جانان كبى بر ارقداش دادى قالفه كبى بر ده والدده ويرمش. بو نعمتلره دخى ضميمه اولمق اوزره بوكون شو عالمى شو سياحتى شو صفايى اجرا ايتمك نه‌يه متوفق ايسه آنى ايكى ساعتده قازانه‌بيله‌جك قوت ده ويردى. ارتق بو قدر نعمتلر الده اولوب ذوقنى چيقارمز ايسه بنى آدم ييرينه بيله قويمامليدر.

يوزفينو – ايشته بو موفقيتكدن طولايى سنى تبريق ايدرم يا؟ هله بو محاكمه‌ك يوقمى؟ والله راقم قايقجيلردن اوتانمامش اولسه‌م قالقوب سنى اغزكدن اوپر ايدم.

جانان يوزفينودن بو سوزلرى ايشيدنجه بردن بره قارينك يوزينه باقدى ايسه ده ينه درحال كنديسنى طوپلايوب رنك ويرمدى. لكن راقمك صورت محاكمه‌سى اوزينه انك دخى افنديسنه محبتى بر قاچ قات دها ارتمش و محبتندن اوتورى

Râkım'a sokula sokula kucağına çıkmak mertebesine gelip binaenaleyh kayığın dengi bozulmuş olduğundan, Osman amca "Küçük hanım! Küçük hanım! Sen biraz arkana dayanır mısın?" diye

Canan'ın muvâzenesini doğrultmuş idi.

Sabahleyin esen nesîm etrafın misk gibi kokusunu getirdiği esnada bizim cemaat dahi Çoban Çeşmesi'ne varmışlar idi. Orada Râkım'ın aklına ne gelse iyi? Bakınız ne geldi. Yozefino'ya:

Râkım - Hey! Bana bak! Sabahleyin seyahate çıkmamış hanım, İstanbul'un zevkini tatmamış hanım! Aklıma ne geldi bilir misin?

Yozefino - Mutlaka yine iyi bir şey gelmiştir.

Râkım - Bence iyi ama sizcesini bilmem.

Yozefino - Ne geldi bakalım?

Râkım - Benim canım henüz sağılmış taze koyun sütü içmek istiyor. Yapar mısınız?

Yozefino - Mümkün mü ya?

Râkım - Niye mümkün olamayacak? Senin canın da istiyor mu? Sen onu söyle!

Yozefino - Niye istemez?

Râkım - (kayıkçıya) Osman amca! Benim aklıma ne geldi biliyor musun?

Osman amca - Ne geldi efendim?

راقمه صوقوله صوقوله قوجاغنه چيقمق مرتبه‌سنه كلوب بناءعليه قايغك دنكى بوزلش اولديغندن عثمان عميجه»كوچك خانم! كوچك خانم! سن براز ارقه‌كه طيه‌نورميسك؟» ديه

جانانك موازنه‌سنى طوغريلتمشيدى.

صباحلين اسن نسيم اطرافن مسك كبى قوقوسنى كتورديكى اثناده بزم جماعت دخى چوبان چشمه‌سنه وارمشلر ايدى اوراده راقمك عقلنه نه كلسه ايى؟ باقكز نه كلدى. يوزفينويه:

راقم – هى! بكا باق! صباحلين سياحته چيقمامش خانم! استانبولك ذوقنى طاتمامش خانم! عقلمه نه كلدى بيلورميسك؟

يوزفينو – مطلقا ينه ايى بر شى كلمشدر.

راقم – بنجه ايى اما سزجه‌سنى بيلمم.

يوزفينو – نه كلدى باقه‌لم؟

راقم – بنم جانم هنوز صاغلمش تازه قويون سودى ايچمك ايستيور. ياپارميسكز؟

يوزفينو – ممكونمى يا؟

راقم – نيه ممكن اولميه‌جق؟ سنك جانك ده ايستيورمى؟ سن انى سويله!

يوزفينو – نيه ايستمز؟

راقم – (قايقجى يه) عثمان عميجه! بنم عقلمه نه كلدى بيلورميسك؟

عثمان عميجه – نه كلدى افندم؟

Râkım - Şu civarda hani ya demek istiyorum ki, ötede Alibey Deresi boyunda mı olur, nerede olur bir mandıra bulsak da taze süt içsek.

Şu teklif kayıkçının canını sıkmış zannedersiniz ya? Artık Çoban Çeşmesi'ne geldikten sonra geriye dönmek vâkıâ can sıkar bir şeydir. Ancak Osman amcanın canını sıkmaz, bâ-husûs Râkım'ın komşusu olup çocuğun her hâlini alâ bilir. Binaenaleyh Osman amca bilâ-tereddüt:

Osman amca - Pek alâ olur efendim! Niçin olmasın? Kayık altımızda değil mi? Kolda da kuvvet çok! Dolaşır dolaşır da canımız sıkılır ise Eyüp Sultan'a kadar gideriz.

Râkım - Aferin Osman amca!

Osman amca - Sen Osman amcanın sakalında kır görüp de ihtiyar olmuş mu zannediyorsun? Buradan başlasam, soluğu Beykoz'da alırım.

Râkım - Koluna kuvvet Osman amca!

Herif hem şu lakırdıyı söylemeye hem de sol kürekleri sıya ederek, sağ küreklerle üstüne almaya başlayıp kayığı çevirdi. Alibeyköyü'nün deresi ağzında bir mandıraya rast geldiler ki koyunları henüz sağılmış oldukları cihetle, sürü dahi hâlâ orada idi.

Canan ile Yozefino koyunları ve kuzuları uzaktan seve seve bir kaldılar. Râkım mandıracıyı çağırıp birkaç çamçak taze süt getirtti. Kana kana içtiler. Kayıkçıların her biri, iki üç adamın içeceği kadar içtiğini mülâhazadan uzak tutmamalıdır.

راقم – شو جوارده هانيا ديمك ايستيورم كه اوتەده على بك دره سى بوينده مى اولور نره ده اولور بر ماندره بولسەق ده تازه سود ايچسەك.

شو تكليف قايقچينك جانىنى صيقمش ظن ايدرسكز يا؟ ارتق چوبان چشمەسنه كلدكدن صكره كرييه دونمك واقعه جان صيقار بر شيدر. انجق عثمان عميجەنك جانىنى صيقمز. باخصوص راقمك قومشوسى اولوب چوجوغك هر حالنى اعلا بيلور بناءعليه عثمان عميجه بلاتردد:

عثمان عميجه – پك اعلا اولور افندم! نيچون اولمسون؟ قايق التمزده دكلمى؟ قولده ده قوت چوق! طولاشور طولاشور ده جانمز صقيلور ايسه ايوب سلطانه قدر كيدرز.

راقم – آفرين عثمان عميجه!

عثمان عميجه – سن عثمان عميجەنك صقالنده قر كوروب ده اختيار اولمشمى ظن ايديورسك؟ بورادن باشلاسەم صولوغى بكقوزده الورم.

راقم – قولكه قوت عثمان عميجه!

حريف هم شو لقردى پى سويلمكه هم ده صول كوركلرى صيا ايدرك صاغ كوركلرله اوستنه المغه باشلايوب قايغى چويردى. على بك كوينك دره سى اغزنده بر ماندىرايه راست كلديلر كه قويونلرى هنوز صاغلمش اولدقلرى جهتله سورو دخى حالا اوراده ايدى.

جانان ايله يوزفينو قويونلرى و قوزولرى اوزاقدن سوه سوه بر قالديلر.راقم ماندىراجى پى چاغروب بر قاچ چامچاق تازه سود كتوردى. قانه قانه ايچديلر. قايقجيلرك هر برى ايكى اوچ آدمك ايچەجكى قدر ايچديكنى ملاحظەدن اوزاق طوتماملىدر.

İşte ondan sonra tekrar yola düzülüp bu kere Çoban Çeşmesi'ni dahi geçerek âdeta çağlayanlar yanına kadar sokuldular. Eşyayı karaya çıkarıp bir ağacın altına şilteleri yaydılar.

Şimdi biz Kâğıthane âleminin bundan ötesini "Akşama kadar pek alâ eğlenip avdet eylediler" diye kesebiliriz. Lâkin nemize lâzım? Her şeyi kısa kesecek olduktan sonra koca bir ciltten ibaret hikâyeyi bir sahifede dahi zikredebilir idik. Bâ-husûs ki böyle sabahtan gidip de akşama kadar Kâğıthane'de oturanlar öyle akşama kadar zevk edinmekle ömür geçiremezler.

Osman amca biraz tiryakice olduğu için hemen bir ateş şenlendirmiş idi. Bu ateş zaten bizim cemaate dahi lâzım idi ya. Kahveler sürüldü, pişti, içildi. Badehu Râkım ve Yozefino koca Canan'ı dahi yanlarına alarak sıra ağaçlar altından çayırı yukarıya doğru gezmeye çıktılar. Zavallı Canan ne kadar olsa çocuk değil mi? Kendisini bir şairin hayali kadar geniş çayır içinde görünce şevk ve şetâreti dahi o nispette tevessü' ederek sıçramak koşmak hevesine düşmüş idi. Hatta bazı bahaneler ile aralıkta bir bu çocukluk muktezâsını icrâ dahi eder idi. Yozefino kızda olan bu hevesin farkına vararak:

Yozefino - Canan! Sen beni tutabilir misin?

Canan - (sevinerek) Tutarım zâhir.

Râkım - (işin farkına varıp) Hayır tutamazsın. Haydi bakalım koşunuz.

Yozefino koşmaya başladı. Canan arkasından koştu. Yılankavî yanılmacalar, şaşırtmalar ile kızı bir hayli koşturdu. O kadar ki ikisinin dahi nefesi nefesini takip etmeye başlayıp yüzleri kıpkırmızı oldu. Badehu Râkım'ın yanına gelip üçü birleştiği zaman Yozefino yavaşça "Çocuğu eğlendirdim ama kendimi de yordum" dedi.

ايشته اندن صكره تكرار يوله دوزولوب بو كره چوبان چشمه‌سنى دخى كچه‌رك عادتا چاغليانلر ياننه قدر صوقولديلر اشيايى قره يه چيقاروب بر اغاجك التنه شلته‌لرى ياييديلر.

شمدى بز كاغد خانه عالمنك بوندن اوته‌سنى «اقشامه قدر پك اعلا اكلنوب عودت ايلديلر» ديه قيصه كسه‌بيلورز لكن نه‌مزه لازم؟ هر شئ قيصه كسه‌جك اولدقدن صكره قوجه قوجه بر جلددن عبارت حكايه‌يى بر صحيفه‌ده دخى ذكر ايده بيلور ايدوك. باخصوص كه بويله صباحدن كيدوب ده اقشامه قدر كاغد خانه‌ده اوتورانلر اويله اقشامه قدر ذوق ايدنمكله عمر كچورمزلر.

عثمان عميجه براز تريا كيجه اولديغى ايچون همان بر آتش شنلنديرمشيدى. بو آتش ذاتاً بزم جماعته دخى لازم ايدى يا. قهوه لر سورلدى پيشدى ايچلدى. بعده راقم و يوزفينو قوجه جانانى دخى يانلرينه الهرق صره اغاجلر التندن چايرى يوقارويه طوغرى كزمكه چيقديلر. ذوللى جانان نه قدر اولسه چوجق دكلمى؟ كنديسنى بر شاعرك خيالى قدر كنيش چاير ايچنده كورنجه شوق و شطارتى دخى او نسبتده توسع ايدرك صيچرامق قوشمق هوسنه دوشمش ايدى. حتى بعض بهانه‌لر ايله ارالقده بر بو چوجقلق مقتضاسنى اجرا دخى ايدر ايدى. يوزفينو قزده اولان بو هوسك فرقنه واوه رق:

يوزفينو – جانان! سن بنى طوته‌بيلورميسك؟

جانان – (سوينه‌رك) طوته‌رم ظاهر!

راقم – (ايشك فرقنه واروب) خير طوته‌مزسك. هايدى باقالم قوشكز.

يوزفينو قوشمغه باشلادى. جانان ارقه‌سندن قوشدى. يلانقاوى ياكلماجه‌لر شاشرتمه‌لر ايله قزى بر خيلى قوشديردى. اول قدر كه ايكيسنك دخى نفسى نفسنى تعقيب ايتمكه باشلايوب يوزلرى قب قرمزى اولدى. بعده راقمك ياننه كلوب اوجى برلشديكى زمان يوزفينو يوشجه «چوجغى اكلنديردم اما كنديمى ده يوردم» ديدى.

Şu çayır seyahati şüphesiz bir saat kadar devam eyledi. Ondan sonra yerlerine geldiler. Saat ikiyi bulmuş idi. Zaten erkence kalktıkları cihetle içleri bayıldığından birer miktar kahvaltı ettiler. Kâğıthane mevkiinin güzelliğine ve sabahı denizde ettikleri isabet olduğuna dair sözler kahvaltıdan sonraya kadar devam eylediği gibi, ondan sonra dahi Canan'ın te'mîn-i memnûniyyet yolunda söylediği sözler dinlenmiştir.

O gün Kâğıthane'de hemen hiç kimse yok idi. Saat beşe vardığı hâlde yalnız bir Ermeni familyası takımı gelmiş olup bu dahi ta çayırın üst başında mesken tutmuş idi. Yozefino kitarasını beraber getirmediğine izhâr-ı nedâmet eyledi. Ağzından bazı şeyler okudu ise kitara olmadıktan sonra bir zevkini çıkaramayıp öyle yerde ise mevkiin letâfeti der-kâr olduğu ve insan etrafı bi-hakkın temâşâya himmet edecek olsa kendisini akşama kadar değil, hatta bir hafta bile işgal edecek güzellikler bulacağı der-kâr iken insanın yine tekrar eğlence araması cibillet-i insaniyye muktezâsından bulunduğu cihetle bizim cemaat dahi eğlence aramaya başladılar. İlk eğlence, artık oldukları yeri istilâ eden güneş kızdırmaya başlamış olduğundan ağacın öbür tarafına tebdîl-i mekân etmek oldu. Dadı Kalfa'nın ihtârı üzerine her biri bir şeyin ucuna yapışarak eşyayı naklettiler. Gölge altına geldikten sonra bulunan eğlence ise Canan'a bazı Fransızca şarkıların güftelerini ezberletmek oldu. Ne zekâ? On beş yirmi beyit bir şarkıyı, kız on beş yirmi dakikada -hem de bir daha unutmamak üzere- ezber eder idi.

Bu eğlence dahi bir saat kadar devam edip saat altı buçukta kuşluk taâmını yemeye davrandılar. Râkım'ın ihtârı ve Yozefino'nun kabulü üzerine taâm altına ikişer kadeh rakı çekildi. Badehu Dadı Kalfa'nın hazırlamış olduğu söğüş ve yalancı dolma ve helva ve kuru köfte ortaya çıkıp kayıkçıların hissesi dahi ayrıldı. Güle oynaya yenilen yemek bir saat kadar mümted olmuş idi.

شو چاير سياحتى شبهه‌سز بر ساعت قدر دوام ايلدى. اندن صكره يرلرينه كلديلر. ساعت ايكى يى بولمشدى. ذاتاً اركنجه قالقدقلرى جهتله ايچلرى بايلديغندن برر مقدار قهوه التى ايتديلر. كاغد خانه موقعنك كوزللكنه و صباحى دكزده ايتديكلرى اصابت اولديغنه دائر سوزلر قهوه التندن صكره يه دخى جانانك تأمين ممنونيت يولنده سويله‌ديكى سوزلر ديكلنمشدر.

او كون كاغد خانه‌ده همان هيچ كمسه يوق ايدى. ساعت بشه واردیغى حالده يالكز بر ارمنى فامليلرى طاقمى كلمش اولوب بو دخى تا چايرك اوست باشنده مسكن طوتمشيدى. يوزفينو كتاره سنى برابر كتورمديكنه اظهار ندامت ايلدى. اغزندن بعض شيلر اوقودى ايسه كتاره اولمدقدن صكره بر ذوقنى چيقارميوب اويله يرده ايسه موقعك لطافتى دركار اولديغى و انسان اطرافى بحق تماشايه همت ايده جك اولسه كنديسنى اقشامه قدر دكل حتى بر هفته بيله اشغال ايده جك كوزللر بوله‌جغى دركار ايكن انسانك ينه تكرار اكلنجه ارامسى جبليت انسانيه مقتضاسندن بولديغى جهتله بزم جماعت دخى اكلنجه ارامغه باشلاديلر. ايلك اكلنجه ارتق اولديقلرى يرى استيلا ايدن كونش قزديرمغه باشلامش اولديغندن اغاجك اوبر طرفنه تبديل مكان ايتمك اولدى. دادى قالفه‌نك اخطارى اوزينه هر برى بر شيئك اوجنه ياپشه‌رق اشيايى نقل ايتديلر. كولكه التنه كلدكدن صكره بولنان اكلنجه ايسه جانانه بعض فرانسزجه شرقيلرك كوفته‌لرينى ازبرلتمك اولدى. نه ذكا؟ اون بش يكرمى بيت بر شرقى يى قز اون بش يكرمى دقيقه‌ده –هم ده بر دها اونتمامق اوزره– ازبر ايدر ايدى.

بو اكلنجه دخى بر ساعت قدر دوام ايدوب ساعت التى بچقده قوشلق طعامنى يمكه طوراندیلر. راقمك اخطارى و يوزفينونك قبولى اوزرينه طعام التنه ايكيشر قدح راقى چكلدى. بعده دادى قالفه‌نك حاضرلامش اولديغى سوكوش و يالانجى طوملە و حلوا و قورى كفته اورته‌يه چيقوب قايقچيلرك حصه‌سى دخى آيريلدى. كوله اوينايه ينلان يمك بر ساعت قدر ممتد اولمشيدى.

Bunlar yemekte iken bir kayık halkı daha önlerinden geçip Çağlayanlar yanında kayıktan çıkarak çayırın ta ortalık yerine kadar gittiler. Orada süknâ ittihâz ettiler.

Bade't-taâm havanın dahi ısınması üzerine galebe etmeye başlayan uyku nihayet galip gelerek Dadı Kalfa'dan mâadâ üçü oldukları yeri dahi basmış olan güneşten kaçıp ağacın diğer tarafındaki gölgesine tebdîl-i mekân eyledikten sonra şilteler üzerine uzandılar, uyudular. Koca Dadı Kalfa! Onun için âlemde Râkım Efendi'nin eğlenebilmesinden büyük zevk mi olur? Çocukların sabahtan beri sürmüş oldukları ömür kendi canına dahi can katmış idi.

Uykudan kalktıkları zaman saati on olmuş buldular. Çayır içine doğru bir seyahat daha tertîb ederek beri tarafta Dadı Kalfa eşyayı kayığa yerleştirmiş idi. On birde avdet eyledikleri zaman kayığı dahi âmâde buldular.

Bindiler. Gayet ağır kürek çekmek üzere on bir buçukta Azapkapı'sına yanaşıp Yozefino'yu oraya çıkardılar. Zira Râkım o gece dahi kendilerinde kalmasını rica etmiş idi ise de Yozefino ertesi gün için işi olduğundan bahisle itizâr eylemiş idi. Onlar ise ezana on dakika kalarak tamam Tophane önlerinde bulunup güneşin son ziyâları Üsküdar'ın ne kadar camı varsa cümlesini nûr-ı zerrîne gark etmiş olması sûret-i latîfesini dahi temâşâ ederek tamam ezanı çeyrek geçiyor idi ki bunlar hanelere vâsıl oldular.

بونلر يمكده ايكن بر قايق خلقى دها اوكلرندن كچوب چاغليانلر ياننده قايقدن چيقەرق چايرك تا اوتالق يرينه قدر كيتديلر اوراده سكنا اتخاذ ايتديلر.

بعدالطعام هوانك دخى ايصنمسى اوزرينه غلبه ايتمكه باشلايان اويقو نهايت غالب كلەرك دادى قالفەدن ماعدا اوجى اولدقلرى يرى دخى باصمش اولان كونشدن قاچوب اغاجك ديكر طرفندەكى كولكەسنه تبديل مكان ايلديكدن صكره شلتەلر اوزينه اوزاندىلر. اويودىلر. قوجه دادى قالفه! انك ايچون عالمده راقم افندينك اكلنەبيلمسندن بيوك ذوقمى اولور؟ چوجقلرك صباحدن برى سورمش اولديقلرى عمر كندى جانىنه دخى جان قاتمشيدى.

اويقودن قالقدقلرى زمان ساعتى اون اولمش بولديلر. چاير ايچنه طوغرى بر سياحت دها ترتيب ايدرك برى طرفده دادى قالفه اشيايى قايغه يرلشديرمشيدى. اون برده عودت ايلدكلرى زمان قايغى دخى اماده بولديلر.

بنديلر. غايت آغر كورك چكمك اوزره اون بر بچوقده عذب قاپوسى نه يناشوب يوزفينويى اورايه چيقارديلر. زيرا راقم او كيجه دخى كنديلرنده قالمسنى رجا ايتمش ايديسه ده يوزفينو ايرتسى كون ايچون ايشى اولديغندن بحثله اعتذار ايلمشيدى. انلر ايسه اذانه اون دقيقه قلەرق تمام طوپخانه اوكلرينده بولنوب كونشك صوك ضيالرى اسكدارك نه قدر جامى وار ايسه جملەسنى نور زرينه غرق ايتمش اولمسى صورت لطيفەسنى دخى تماشا ايدرك تمام ازانى چيرك كچيور ايدى كه بونلر خانەلره واصل اولديلر.

Sekizinci Bâb

Râkım'ın icrâ eylediği Kâğıthane âlemini beğendiniz mi? Şu sualimizi rabes görmeyiniz. Zira bu sûretle edilen teferrücleri çok kimseler beğenmez. İnsanoğlunun ahvâl-i mahsûsasını tedkîk ve muayene etmiş iseniz sözümüzü tasdîk ve kabul edersiniz. Cibillet-i beşeriyye iktizâsındandır ki insan kendi saadet-i hâlinden yalnız kendisi haberdar olmasıyla kanaat etmez. Herkesi dahi haberdar etmek ister. Hatta bir adam fi-nefsü'l-emr mesut değil ise bile halka kendi saadet-i hâlini inandırmak için hilekârlığı ve yalancılığı dahi irtikâb eder. Cibillet-i beşeriyyenin bu iktizâsı âdeta umumî gibi bir şey olduğundan o kadar nazar-ı ehemmiyyete çarpmaz ise de beş liralık bir saate, yirmi beş liralık veyahut daha ziyâde bir paha etmek üzere elmaslı kordon takmak gibi nümâyişler, bu cibilletin en adi mertebesinin icâbâtındandır. Haydi bakalım düşünelim:

Vâkıâ saat insan için lüzumlu bir âlettir. Köstek neye lâzımdır? Saati muhafazaya lâzım olduğuna göre bu işi bir kaytan dahi görebilir. Hayır! İş öyle değil. İnsanoğlu ister ki kendisinde yalnız saatini muhafaza için istimâl edeceği kaytanın yirmi beş altın kıymeti olacak kadar servet bulunduğunu âlem görsün. Ya bu gösterişten meram?

سکیزنجی باب

راقمك اجرا ایلدیغی کاغد خانه عالمنی بکندیکیز می؟ شو سؤالمزی عبث کورمیکز. زیرا بو صورتله ایدیلان تفرجلری چوق کمسه‌لر بکنمز. انسان اوغلنك احوال مخصوصه‌سنی تدقیق و معاینه ایتمش ایسه‌کز سوزمزی تصدیق و قبول ایدرسکز. جبلت بشریه اقتضاسندندر که انسان کندی سعادتحالندن یالکز کندیسی خبردار اولمسیله قناعت ایتمز. هرکسی دخی خبر دار ایتمك ایستر. حتی بر آدم فی النفس الامر مسعود دکل ایسه بیله خلقه کندی سعادتحالنی ایناندرمق ایچون حیله کارلیغی و یالانجیلغی دخی ارتکاب ایدر. جبلت بشریه‌نك بو اقتضاسی عادتا عمومی کبی برشی اولدیغندن اول قدر نظر اهیته چارپمز ایسه ده بش لیرالق بر ساعته یکرمی بش لیرالق و یاخود دها زیاده بر بها ایتمك اوزره الماسلی قوردون طاقمق کبی نمایشلر بو جبلتك اك عادی مرتبه سنك ایجاباتندندر. هایدی باقالم دوشونه‌لم:

واقعا ساعت انسان ایچون لزوملی بر آلتدر. کوستك نه یه لازمدر؟ ساعتی محافظه یه لازم اولدیغنه کوره بو ایشی بر غیطان دخی کوره بیلور. خیر! ایش اویله دکل. انسان اوغلی ایسترکه کندیسنده یالکز ساعتنی محافظه ایچون استعمال ایده جکی غیطانك یکرمی بش التون قیمتی اوله‌جق قدر ثروت بولندیغنی عالم کورسون. یا بو کوسترشدن مرام؟

İşte dedik ya! Lezzeti o yolda olduğu içindir. Şimdi siz şu en aşağı dereceden bed' eyleyiniz de kendisini Karunzâde göstermek için bilâ-mûcib türlü türlü kizb ve dürûğlara mecburiyet görmek derecelerine kadar hep birer birer göz gezdiriniz. Biz işin şu cihetine de bir nazar atfedelim: Şu cibilletin bir muktezâsı demek değil midir ki umum indinde seyrangâha gitmekten maksat kırı, sahrayı, açıklığı, çimenleri, çiçekleri görmek olmaktan ziyâde, halkı görmek yahut daha doğrusu halka kendisini göstermek matlûb olduğundan bir seyir mahallinde an-akall yirmi bin nüfus bulunur. Beş altı yüz, belki bin arabanın tozu toprağı içinde boğulmaktan ziyâde bir ağaç altında oturulmaktan ise on adım buud ile etrafında bulunanlara kendisini teşhîr etmekten ne zevk hâsıl olacağı etraflıca düşünülecek olsa insanın seyir mahallerine buğz edeceği gelir. Lâkin bu sûret-i tenezzühün erbâbı öyle değildir. Onlar seyir mahalline gittikleri zaman mevkiin letâfetini filânını düşünmezler ve birbiriyle o bâbda mücâvebe eyledikleri zaman dahi bunu söylemezler. Yalnız kalabalık var mı idi yok mu idi onu düşünüp onu söylerler. Seyir mahallini pek ziyâde beğendikleri gün "Aman geçen gün Kâğıthane'yi görmeli idi Mahşerullah! Kavim! Kavim! Kimler yok! Kimler yok!" diye izhâr-ı hayret ederler.

İşte ahvâl-i umûmiyye şundan ibaret olduğu cihetle, Râkım'ın icrâ eylediği Kâğıthane âlemi beğenilip beğenilmediğini sual eyledik. Eğer onu beğenmediniz ise şu sûretle icrâ edilmiş olan bir Kâğıthane âlemini olsun bakalım beğenir misiniz?:

Bir cuma günü hem de Kâğıthane'nin en kalabalık olduğu cuma günlerinden birisi idi ki, Kâğıthane çayırı üzerinde birkaç bin gözün eşî'a-i enzârı bir nokta üzerinde cem olmuş idi.

O noktada ne var idi?

ايشته ديدك يا! لذتى او يولده الديغى ايچوندر. شمدى سز شو اك اشاغى درجه‌دن بدأ ايليكز ده كنديسنى قارون زاده كوسترمك ايچون بلا موجب درلو درلو كذب و دروغلره مجبوريت كورمك درجه‌لرينه قدر هب برر برر كوز كزديركز. بز ايشك شو جهتنه‌ده بر نظر عطف ايده لم: شو جبلتك بر مقتضاسى ديمك دكلميدر كه عموم عندنده سيرانكاهه كيتمكدن مقصد قرى صحرايى آچقلغى چمنلرى چيچكلرى كورمك اولمقدن زياده خلقى كورمك ياخود دها طوغريسى خلقه كنديسنى كوسترمك مطلوب اولديغندن بر سير محلنده عن اقل يكرمى بيك نفوس بولنور. بش التى يوز بلكه بيك عربهنك توزى طوپراغى ايچنده بوغولمقدن ايسه اون آدم بعد ايله اطرافنده بولنانلره كنديسينى تشهير ايتمكدن نه ذوق حاصل اوله‌جغى اطرافليجه دوشونيله‌جك اولسه انسانك سير محللرينه بغض ايده جكى كلور. لكن بو صورت تنزهيك اربابي اويله دكلدر. انلر سير محلنه كيتدكلرى زمان موقعك لطافتنى فلاننى دوشونمزلر و بربريله اولبابده مجاوبه ايلدكلرى زمان دخى بونى سويله‌مزلر. يالكز غلبه‌لك وارمى ايدى يوقمى ايدى انى دوشونوب آنى سويلرلر. سير محلنى پك زياده بكندكلرى كون «آمان كچن كون كاغدخانه‌يى كورملى ايدى ماحشر الله! قوم! قوم! كيملر يوق! كيملر يوق!» ديه اظهار حيرت ايدرلر.

ايشته احوال عموميه شوندن عبارت اولديغى جهتله راقمك اجرا ايلديكى كاغدخانه عالمى بكنيلوب بكنلمديكنى سؤال ايلدك. اكر انى بكنمديكز ايسه شو صورتله اجرا ايدلمش اولان بر كاغدخانه عالمنى اولسون باقالم بكنورميسكز؟:

بر جمعه كونى همده كاغد خانه‌نك اك غلبه‌لك اولديغى جمعه كونلرندن بريسى ايدى كه كاغدخانه چايرى اوزرنده برقاچ بيك كوزك اشعهٔ انظارى بر نقطه اوزرنده جمع اولمشيدى.

او نقطه‌ده نه وار ايدى؟

Gayet mükellef iki atlı bir kupa. İçinde de gayet mükellef bir madam. Ama mükellef dediğinize dikkat lâzımdır. Öyle sâir madamlar gibi mükellef değil. Sâir madamlarla elmas, inci filân gibi ziynetler biraz seyrekçe görülür. Bu madam elmas ve inci içine gark olmuş idi. Arabanın önünde birisi Ulah müzikası, diğeri dahi yerli ince çalgı olmak üzere iki takım çalgı ki beheri ikişer üçer takımının ittihâdından teşekkül eylemiş olduğu, beherinin on beşer yirmişer kişiden müretteb olmasıyla anlaşılır idi.

Bu temâşâgâhın bir tarafında dahi beş altı kadar efendiler iskemlelere oturmuş, dondurmalar, kurabiyeler neler! Neler! Tepsi tepsi gelir ve evvel emirde arabaya uğrayıp oranın hissesini bıraktıktan sonra, beylere takdim olunur idi. Çalgıların çalacakları makâmât alaturka ise beyler tarafından ve alafranga ise araba cânîbinden kumanda edilip emrolunan hava ber-vech-i matlûb icrâ edilmiş ise havadan bir lira uçar ve tamam çalgıcıların ortasına düşer idi ki bu hâlde yakın bulunan hutût-ı şuâ'-ı enzâr dahi liranın cevv-i hevâda çevirdiği kavise tebaiyetle tekavvüs eder idi.

Arabadan etrafa şaşa'a-endâz-ı letâfet olan handelere mukâbil beyler tarafından dahi latîf ahlar pervâz eyler ve işte şu sûretle sâha-i âlemde nâm ü şân bırakılır idi. Bu hâl bir buçuk iki saat kadar devam eyledikten sonra madam arabasını yürütüp arkası sıra dahi gayet güzel, genç, süslü, bir bey alâ bir ata binerek revân oldu ve herkesin nazarı bunları bir hayli mesafeye kadar teşyî eyledikten sonra beylerin bakiyyesi "Aşk olsun herif avuç avuç lira saçıyor, ama prensvarî eğleniyor a?" dediler.

Nasıl bu âlem matlûba tevâfuk eyledi mi? İşte bunu yapan dahi bizim Felâtun Bey idi. Bu teferrücün menşeini dahi size haber verelim mi?

غايت مكلف ايكى آتلى بر قويه. ايچنده ده غايت مكلف بر مادام. اما مكلف ديديكمزه دقت لازمدر. اويله سائر ماداملر كبى مكلف دكل. سائر ماداملرده الماس اينجو فلان كبى زينتلر براز سكركجه كوريلور. بو مادام الماس و اينجو ايچنه غرق اولمشيدى. عربه نك اوكنده بريسى اولاح موزيقه‌سى ديكرى دخى يرلى اينجه چالغى اولق اوزره ايكى طاقم چالغى كه بهرى ايكيشر اوچر طاقمك اتحادندن تشكل ايلمش اولديغى بهرينك اون بشر يكرميشر كشيدن مرتب اولمسيله اكلاشيلور ايدى.

بو تماشاكاهك بر طرفنده دخى بش التى قدر افنديلر اسكمله‌لره اوتورمش دوندرمه‌لر قرابيه‌لر نه‌لر! نه‌لر! تبسى تبسى كلور و اول امرده عربه‌يه اوغرايوب اورانك حصه‌سنى براقدقدن صكره بكلره تقديم اولنور ايدى. چالغيلرك چاله‌جقلرى مقامات الاترقه ايسه بكلر طرفندن و الافرانغه ايسه عربه جانبندن قوماندا ايديلوب امر اولنان هوا بر وجه مطلوب اجرا ايدلمش ايسه هوادن بر ليرا اوچار و تمام چالغجيلرك اورته‌سنه دوشر ايدى كه بو حالده يقين بولنان خطوط شعاع انظار دخى ليرانك جو هواده چويرديكى قوسه تبعيتله تقوس ايدر ايدى.

عربه‌دن اطرافه شعشعه انداز لطافت اولان خنده لره مقابل بكلر طرفندن دخى لطيف آهلر پرواز ايلر و ايشته شو صورتله ساحۀ عالمده نام و شان براقيلور ايدى. بو حال بر بچق ايكى ساعت قدر دوام ايلدكدن صكره مادام عربه‌سنى يوروتوب ارقسى صره دخى غايت كوزل كنج سوسلى بر بك اعلا بر آته بنه‌رك روان اولدى و هركسك نظرى بونلرى بر حيلى مسافه‌يه قدر تشييع ايلدكدن صكره بكلرك بقيه‌سى «عشق اولسون حريف آوچ آوچ ليرا صاچيور اما پرنسوارى اكلنيور آ « ديديلر.

نصل بو عالم مطلوبه توافق ايلديمى؟ ايشته بونى ياپان دخى بزم فلاطون بك ايدى. بو تفرجك منشئنى دخى سزه خبر ويره لمى؟

Bir gece nasılsa Felâtun Bey'in oyunda zarı müsâade etmez. Zira beş on gün var idi ki zarı hep müsait gider idi. Maşukası matmazel Polini ibrâm ve ilhâh etmemiş olsa idi belki birkaç günler için oyuna fâsıla verir idi. Lâkin Matmazel Polini mutlaka oyun salonunda bulunup -lisânından sâdır olduğu vechle- Felâtun Bey'in metresi olmak iftiharını herkese göstermek istediğinden onun ibrâmı üzerine devama mecburiyet görür idi. Zarı müsâade etmediğini haber verdiğimiz gece ise filvâki asla müsâade etmeyip ancak Polini tarafından edilen teşvîkât üzerine avuç avuç altın basmaktan yine geri durmaz idi.

İhtisâr-ı kelâm o gece yedi yüz lira kadar ziyan gördü. Bu zararın acısı burnunu zırlatmış olduğundan daire-i mahsûsalarına geldikleri zaman Felâtun maşukasına bayağı çehreyi astı ve bu ziyana kendisi sebep olduğunu işrâb eder sözler dahi söyledi.

Polini - Bak şu maymuna bir kere! İşmi'zâzlı şebek!.... Kazandığın geceler kendi maharetinle kazanıyor idin. Kaybettiğin gecelerin ziyanını da yine kendi talihsizliğine niçin haml etmiyorsun?

Felâtun - İyi ama canım, bir haftadan beri ziyan iki bin liraya vardı.

Polini - Bak şu para canlı, aç gözlü musibete! Vardı ise benim cebime girmedi ya? Sen Baden Baden'de (Almanya'da pek çok kumar oynanmakla meşhur bir yerdir) olsan ne yapacaksın? Zarar, kârın öz kardeşidir. Bugün kaybettin ise yarın kazanırsın.

Felâtun - Ben sana kazanamam demiyorum. Fakat benim tedbirimi bozan sensin. Sen beni kendi hâlime bırak. Ben oyunun zamanını sûretini bilirim.

بر كيجه نصلسه فلاطون بكك اويونده زارى مساعده ايتمز. زيرا بش اون كون وار ايدى كه زارى هب نامساعد كيدر ايدى. معشوقه‌سى مادموازل پولينى ابرام و الحاح ايتمامش اولسه ايدى بلكه برقاچ كونلر ايچون اويونه فاصله ويرر ايدى. لكن مادموازل پولينى مطلقا اويون صالوننده بولنوب لسانندن صادر اولديغى وجهله فلاطون بكك مترسى اولمق افتخارينى هركسه كوسترمك ايسته‌ديكندن انك ابرامى اوزرينه دوامه مجبوريت كورور ايدى. زارى مساعده ايتمديكنى خبر ويرديكمز كيجه ايسه فى الواقع اصلا مساعده ايتميوب انجق پولينى طرفندن اديلان تشويقات اوزرينه آوچ آوچ آلتون باصمقدن ينه كيرو طورمز ايدى.

اختصار كلام او كيجه يديبوز ليرا قدر زيان كوردى. بو ضررك آجسى برونى ضرلاتمش اولديغندن دائرهٔ مخصوصلرينه كلدكلرى زمان فلاطون معشوقه‌سنه بياغى چهره بى آصدى. و بو زيانه كنديسى سبب اولديغنى اشراب ايدر سوزلر دخى سويله‌دى.

پولينى– باق شو ميمونه بر كره! اشمئزازلى شبك!... قازانديغك كيجه‌لر كندى مهارتكله قازانيور ايدك غيب ايتديكك كيجه‌لرك زياننى ده ينه كندى طالحسزلككه نيچون حمل ايتميورسك؟

فلاطون– ايى اما خانم بر هفته‌دنبرى زيان ايكى بيك ليرايه واردى.

پولينى– باق شو پاره جانلى آچ كوزلى مصيبته! واردى ايسه بنم جبيمه كيرمدى يا؟ سن بادن بادنده (المانياده پك چوق قومار اوينامقله مشهور بر يردر) اولسه‌ك نه ياپاجقسك؟ ضرر كارك اوز قرداشيدر. بو كون غيب ايتدك ايسه يارين قزانورسك.

فلاطون– بن سكا قازانه‌مم ديميورم. فقط بنم تدبيرمى بوزان سنسك. سن بنى كندى حالمه براق. بن اويونك زماننى صورتنى بيلورم.

Polini - (gayet hiddetle) Ya! Seni ben mi iğfâl ediyorum? Pek alâ! Pek alâ! Bundan sonra seni benim gibi muğfil bir karı iğfâl etmesin. Kendine başka bir eş ara efendim. Ben de kendisini iğfâl etmeyeceğim derecede kendime bir eş bulabilirim!

Karı bu sözü söyleyip başını pencere tarafına çevirmiş ve kendi aşkıyla çıldırmak derecesine gelen Felâtun derhâl ettiğine nedâmetle amana düşmüş ise de kabahatini, kusurunu, küstahlığını, edepsizliğini nihayet eşekliğini itiraf eylediği hâlde dahi Matmazel Polini hazretlerinin nazar-ı merhamet ve şefkatlerini celb edebilmeye muvaffak olamamıştır.

Acaip! Bu kadara kadar ha!

Evet! Eğer alafranga âleminin bu gibi ahvâlinden malûmâtınız yok ise size o malûmâtı da verelim:

Efendim bir alafranga adam bir Frenk kızıyla muâşakayı kızıştırıp karı herifi lâyıkıyla bend ettiğini görünce araya böyle bir dargınlık sokar. Zira aşkı bir kat daha kızıştırmak ve zımnında edilecek istifadeyi bi-hakkın etmek için yol budur. Matmazel Polini dahi Felâtun'u bu dereceye getirmiş bulunduğundan eğer oyunda zarar meselesi meydana çıkmamış olsa idi bile Polini başka türlü esbâb ve vesâil araştırıp bulup bu dargınlığı ikâ edecek idi.

Ya hiçbir sebep ve vesile bulamaz ise ne yapacak idi?

Amma soruyorsunuz ha! Bir vesile bulunamaz ise ihtirâ edilmek dahi muhâl midir? Hiç olmaz ise "Sen bir karıyı seviyormuşsun. Bana yakînen haber verdiler. Var bundan sonra o karı ile yaşa. Beni kendi hâl-i hürriyetime terk et." diye bir dargınlık çıkarmak yolu yok mudur? Biz biliriz, biz tanırız bir bî-çâre alafranga beyi ki işte aynı böyle bir vesile ile yalnız tard edilmek değil, fazla olarak bir de sille yemiş idi.

پولينى– (غايت حدتله) يا! سنى بنمى اغفال ايدييورم؟ پك اعلا! پك اعلا! بوندن صكره سنى بنم كبى مغفل بر قارى اغفال ايتمسون. كندينه بشقه بر اش آره افندم. بن ده كنديسينى اغفال ايتميه‌جكم درجه‌ده كنديمه بر اش بوله‌بيلورم!

قارى بو سوزى سويله‌يوب باشنى پنجره طرفنه چويرمش و كندى عشقيله چيلديرمق درجه‌سنه كلان فلاطون درحال ايتديكينه ندامتله امانه دوشمش ايسه ده قباحتى قصورينى كستاحلغنى ادبسزلكنى نهايت اشكلكى اعتراف ايلديكى حالده دخى مادموازل پولينى حضرتلرينك نظر مرحمت و شفقتلرينى جلب ايده بيلمكه موفق اوله‌مامشدر.

عجايب! بو قدره قدر ها!

اوت! اكر الافرانغه عالمنك بو كبى احوالندن معلوماتكز يوق ايسه سزه او معلوماتى ده ويه لم:

افندم بر الافرانغه آدم بر فرنك قزيله معاشقه‌يى قزيشديروب قارى حريفى لايقيله بند ايتديكنى كورنجه ارايه بويله بر طارغنلق صوقار. زيرا عشقى بر قات دها قزشديرمق و ضمنندن ايديله‌جك استفادهيى بحق ايتمك ايچون يول بودر. مادموازل پولينى دخى فلاطونى بو درجه‌يه كتورمش بولنديغندن اكر اويونده ضرر مسئله‌سى ميدانه چيقمامش اولسه ايدى بيله پولينى بشقه درلو اسباب و وسائل اراشديروب بولوب بو طارغنلغى ايقاع ايده جك ايدي.

يا هيچ بر سبب و وسيله بوله‌مز ايسه نا ياپاجق ايدى؟

اما صورييورسكز ها! بر وسيله بولنه‌مز ايسه اختراع ايدلمك دخى محالميدر؟ هيچ اولمز ايسه « سن بر قارى يى سوييور ايمشسك بكا يقينا خبر ويرديلر. وار بوندن صكره او قارى ايله يشا. بنى كندى حال حريتمه ترك ايت» ديه بر طارغنلق چيقارمق يولى يوقميدر؟ بز بيلورز بز طانورز بر بيچاره الافرانغه بكى كه ايشته عينى بويله بر وسيله ايله يالكز طرد ايدلمك دكل فضله اوله‌رق بر ده سيله يمش ايدى.

Bî-çâre Felâtun karıyı irzâ etmek mümkün olamayacağını anladıktan sonra boynunu bükerek taşra çıkıp başka bir oda isticâr ile o geceyi imrâr eylemiş ve ertesi günü karının hâk-ı pây-i merhametine yüz sürmek için yine dairesine gitmiş ise de karı kendisini odasına kabul etmediğini görünce bu kere daha ziyâde bir yeis ve fütûrla ricat eylemiştir. Bir aralık "Adam! Şu kaltağa ne yalvarıp duruyorum? Param ile değil mi? Hınzırı ihyâ ettim, elmaslara gark eyledim de onun için yaranamıyorum. Bin tanesi daha var" diye tarîk-i reşâdın gözleri önünde açılmış olduğunu görmüş idi ise de derhâl zihnine bir inkılâb daha gelerek "Ah! O gözleri başka nerede bulmalı? O letâfet, o şakalar! O cilveler! Olmayacak! Ne yapmalı, yapmalı mutlaka barışmalı! Hem halk duysa ne der? Dosta düşmana karşı rezil mi olmalı?" mütâlaâtı olanca aklını dahi başından alıp kavganın ikinci günü idi ki köpek gibi yalvara yalvara ve âdeta karının dizlerine kapanarak bir hayli elmas daha alıvermek mukâvelesiyle!..... akd-i musâlahaya muvaffak olabildi.

İşte yukarıda zikreylediğimiz şanlı, şerefli Kâğıthane âlemi bu dargınlıktan barışmaklığın şükrânesi olarak icrâ edilmiş idi!.....

Mihribân Hanım'ı hiç hatırınıza getirdiğiniz var mı? Ne dersiniz yahu! Mihribân Hanım kadın bir karı çıktı be! Pederinin vefatından sonra Felâtun Bey artık eve barka uğramamaya başlayınca, konu komşu kıza nasihat vermeye başlayarak otuz yaşında, aklı başında, mektepten çıkmış, âlemin her köşe… ve bucağını öğrenmiş bir asker yüzbaşısına varıp kocası evvel emirde kızcağızı pek hoppa bularak sevmemiş ve beğenmemiş idi ise de, terbiye kabul etmeye istidâdını görünce bu bî-çâre kızı terk etmek, terbiyesini himmet eylemek kadar mertlik olmadığını hükümle kıza nice baba nasihatları, nice kardeş tavsiyeleri ne kadar sadık bir koca irşâdları arz ederek hoppalığı bütün bütün ber-taraf ettikten mâadâ, kendisini dahi bir yâr-i sâdık olmak üzere kıza sevdirmiştir. Şimdi Mihribân Hanım babasından kendi hissesine isabet eden ve kocasının idaresi altında bulunan servete tamamiyle sahip olarak kadın kadıncık yaşamaktadır.

بيچاره فلاطون قارى يى ارضا ايتمك ممكن اولەميەجغنى اكلادقدن صكره بوينىنى بوكەرك طشره جيقوب بشقه بر اوطه استيجار ايله او كيجەيى امرار ايلمش و ايرتسى كونى قارينك خاكپاى مرحمتنه يوز سورمك ايچون ينه دائرهسنه كتمش ايسه ده قارى كنديسنى اوطەسنه قبول ايتمديكنى كورنجه بو كره دها زياده بر يأس و فتور ايله رجعت ايلمشدر. بر ارالق« آدم! شو قالتاغه نه ياللواروب طورييورم. پاره م ايله دكلمى؟ خنزيرى احيا ايتدم الماسلره غرق ايلدم ده انك ايجون يارانەميورم. بيك دانەسى دها وار ديه طريق رشادك كوزلرى اوكونده آچلمش اولديغنى كورمش ايديسه ده درحال ذهننه بر انقلاب دها كلەرك » آه! او كوزلرى بشقه نره ده بوللى او لطافت او شقالر! او جلوه لر! اولميەجق! نه ياپملى ياپملى بارشملى! هم خلق طويسه نه ديرى؟ دوسته دوشمنه قارشو رذيلمى اوللى؟ » مطالعاتى اولانجه عقلنى دخى باشندن الوب غوغانك ايكنجي كوني ايبدى كه كوپك كبى ياللواره ياللواره و عادتا قارينك ديزلرينه قپانەرق بر خيلى الماس دها الى ويرمك مقاولەسيله!.... عقد مصالحيه موفق اولەبيلدى.

ايشته يوقاروده ذكر ايلديكمز شانلى شرفلى كاغد خانه عالمى بو طارغنلقدن بارشمقلغك شكرانەسى اولەرق اجرا ايدلمشيدى.

مهربان خانمى هيچ خاطركزه كتوردككز وارمى؟ نه ديرسكز يا هو! مهربان خانم قادن بر قارى چيقدى به! پدرينك وفاتندن صكره فلاطون بك ارتق اوه بارقه اوغرامامغه باشلاينجه قونو قومشو قيزه نصيحت ويرمكه باشلايرق اوتوز ياشنده عقلى باشنده مكتبدن چيقمش عالمك هر كوشه....و بوجاغنى اوكرنمش بر عسكر يوز باشيسنه واروب قوجەسى اول امر ده قزجغيزى پك هوپپا بولەرق سومامش و بكنمامش ايديسەده تربيه قبول ايتمكه استعدادينى كورنجه بو بيچلره قزى ترك ايتمك تربيەسنه همت ايلمك قدر مردلك اولديغنى حكمله قيزه نيجه بابه نصيحتلرى نيجه قرداش توصيەلرى نه قدر صادق بر قوجه ارشادلرى ارض ايدرك هوپپالغى بتون بتون بر طرف ايتدكدن ماعدا كنديسنى دخى بر يار صادق اولق اوزره قزه سوديرمشدر. شمدى مهربان خانم باباسندن كندى حصەسنه اصابت ايدن و قوجەسنك اداره سى التنده بولنان ثروته تماميله صاحب اولەرق قادين قادينجق ياشامقده در.

Evet! Kızların, karıların hâli daima başkadır! Hoppa karılar ekseriyâ âkil kocalarının verdikleri terbiyeyi kabul ederek akıllarını başlarına alabilirler. Dert şunda ki, hoppa kocalar âkil karılarının vesâyâsını ağlebi kabul edemeyerek ta hanımlarını berbat edinceye kadar varırlar.

Şimdi kıyas ediniz Felâtun Bey'in hâlini ki, hoppalığını kemâliyle beraber Polini gibi kendisinin zevâliyle müstefîd olacağı bir karının eline düşmüştür. Ama bir dost çıkıp da Felâtun Bey'e nasihat verecek olsa faidesi görülecek mi dersiniz? Ne mümkün! Pederinden kalma serveti bu yolda çürütüp bitirmiş ne kadar delikanlı istersiniz? Bunların her birine az nasihatler mi verilmiştir? Hiçbirisinin faidesi görülmüş müdür? Hatta daha ziyâde iştidâd-ı sefâhatlerine hizmet etmiştir.

Ne hâcet! Bizim Felâtun Bey dahi nasihatsız kalmadı. Polini ile olan macera, o Kâğıthane âlemi koca Râkım'ın malûmu olunca "Hah! İşte dediğimiz çıkmaya başladı! Vâkıâ o bizi çok tahkîr etti. Pek çok defalar benim mahcubiyetimle fahr etmeye çalıştı! Ancak biz bu gibi ufak tefek şeylere ehemmiyet verecek olur isek herhâlde merhaba demiş olduğumuz bir adamın helâkine razı olmuş olacağız. Bu ise nâ-mertliktir. Şunu irşâd etmeli" diye bir gün sûret-i mahsûsada kendisini bulup görüşüp "Birâder! Zevkine, sefana mani olmaya gönlüm razı olmaz. Sana nasihat vermeye de hâcet yoktur. Bu alafranga denilen âlemin batak köşelerini sen benden alâ bilirsin. Bu kadar Fransız romanları okumuşsundur. Bir tiyatro aktrisine alâka edip de feyz almış bir kimsenin sergüzeştini okudun mu? Bu hikâyelerin filvâki vukû bulmuş olması lâzım değildir. Muharrirler daima ihtimâlâttan bahsederler. Onları okuyarak hem lezzet almalı hem de mütenebbih olmalı! Hiç yabanın bir kaltağı, sana yâr olur mu?" diye gayet dostâne ve delikanlıca, hatta hovardaca bile bir mukaddime ile söze

اوت! قزلارك قاريلرك حال دائما بشقەدر! هوپپا قريلر اكثريا عاقل قوجەلرينك ويردكلرى تربيەيى قبول ايدرك عقللرينى باشلرينه الەبيلورلر. درد شونده كه هوپپا قوجەلر عاقل قاريلرينك وصاياسى اغلبى قبول ايده ميەرك تا خانملرينى برباد اينجيه قدر وارلر.

شمدى قياس ايديكز فلاطون بكك حالنى كه هوپپالغك كماليله برابر پولينى كبى كنديسنك زواليله مستفيد اولەجغى بر قارينك النه دوشمشدر. اما بر دوست چيقوب ده فلاطون بكه نصيحت ويره جك اولسه فائدسى كوريلەجك مى ديرسكز؟ نه ممكن! پدرندن قالمه ثروتى بو يولده چوروتوب بتورمش نه قدر دلى قانلى ايسترسكز؟ بونلرك هر برينه آز نصيحتلرمى ايسترسكز؟ بونلرك هر برينه آز نصيحتلر مى وريلمشدر؟ هيچ بريسنك فائدسى كورلمشميدر؟حتى دها زياده اشتداد سفاهتلرينه خدمت ايتمشدر.

نه حاجت! بزم فلاطون بك دخى نصيحتسز قالدى. پولينى ايله اولان ماجرا و كاغد خانه عالمى قوجه راقمك معلومى اولنجه «هاه! ايشته ديديكمز چيقمغه باشلادى! واقعا او بزى چوق تحقير ايتدى. پك چوق دفعەلر بنم محجوبيتمله فخر ايتمغه چالشدى! انجق بز بو كبى اوفاق تفك شيلره اهميت وره جك اولور ايسك هر حالده مرحبا ديمش اولديغميز بر آدمك هلاكنه راضى اولمش اولەجغز. بو ايسه نامردلكدر. شونى ارشاد ايتملى» ديه بر كون صورت مخصوصەده كنديسنى بولوب و كوروشوب «برادر! ذوقكه صفاكه مانع اولمغه كوكلم راضى اولمز. سكا نصيحت ويرمكه ده حاجت يوقدر. بو الافرانغه دنيلان عالمك بطاق كوشەلرينى سن بنس اعلا بيلورسك. بو قدر فرانسز رومانلرى اوقومشسكدر. بر تياترو اقتريسنه علاقه ايدوب ده فيض المش بر كمسەنك سر كزشتنى اوقودكمى؟ بو حكايەلرك فى الواقع وقوع بولمش اولنى لازم دكلدر. محررلر دائما احتمالاتدن بحث ايدرلر. اونلرى اوقويەرق هم لذت الملى هم ده متنبه اولملى. هيچ يابانك بر قالتاغى سكا يار اولورمى؟ » ديه غايت دوستانه و دليقانلوجه حتى خواردە جه بيله بر مقدمه ايله سوزه

başlamış ve söylemediği söz kalmamış idi ise de, Felâtun bu lakırdıların bir dost ağzından çıktığına bir türlü inanamayarak mutlaka Râkım benim saadet-i hâlimi kıskanıyor mütâlaasıyla hiçbirisini gûş-ı kabûle mengûş etmemiştir. Yalnız bu kadar ile mi kalmıştır ya? Râkım'ın babayâne sözlerini birer birer red için deliller, senetler dahi bulup irâd eylemiştir. Polini onun için tiyatrosunu, ticaretini terk etmiş! Kendi rivâyetine göre her gece otuz kırk lira kazanır iken bu sanatı mücerred Felâtun'un muhabbeti uğrunda feda eylemiş imiş! Râkım bu aşk ve sevâd denilen âlemin köşesini, bucağını tanımaz imiş! Dünyada küskütük yaşadıktan sonra âlemin ne zevki olabilir imiş?! Gençlik her zaman ele girmez imiş! Bilmem ne imiş! Bilmem ne imiş!.....

Ah! İnsan kısmı böyledir! Bâ-husûs genç kısmı böyledir. İnsan sâirlerinin ettikleri tecrübelere itimâd edemeyerek itimâd etmek için ise mücerrebâtı dahi bizzat tecrübe etmek ister ve hâlbuki bu tecrübeden nedâmetten başka bir şey hâsıl olmaz.

Ömrümüz o kadar azdır ki bu âlemde eşedd-i ihtiyâcla muhtaç olduğumuz tecâribi bizzat ifâ ile onlardan edilecek istifadeyi etmeye vüs'ati mütehammil değildir. Sâirlerinin tecârib-i vâkıasını nazar-ı kabûl ve ehemmiyette tutar isek belki rahatça, serbestçe namuskârâne yaşayabilmeye muvaffak oluruz.

Ne ise, murâd erbâb-ı mütâlaaya hikmet dersi vermek değil a? Biz zevkimize bakalım. Bâ-husûs bir hayli vakit oldu ki, Ziklas familyasına dair malûmât alamadık.

Râkım'ın haftada iki defa îfâ-yı vezâif-i ta'lîm ve tedrîs için İngiliz kızlarına etmekte olduğu devama asla halel vermemiş olduğu, ihtâra muhtaç değildir a? Bâ-husûs kızların Türkçede kuvvetleri arttıkça kendi ağızlarına ve kendi şîve-i ifadelerine yakışık aldırarak söyledikleri

باشلامش و سويلمديكى سوز قالمامش ايديسه ده فلاطون بو لقيرديلرك بر دوست اغزندن چقديغنه بر درلو اينانه‌ميه‌رق مطلقا راقم بنم سعادت حالمى قصقانيور مطالعه‌سيله هيچ بريسنى كوش قبوله منكوش ايتمامشدر. يالكز بو قدر ايله‌مى قالمشدر يا؟ راقمك بابايانه سوزلرينى برر برر رد ايچون دليللر سندلر دخى بولوب ايراد ايلمشدر. پولينى انك ايچون تياتروسنى تجارتنى ترك ايتمش! كندى روايتنه كوره هر كيجه اوتوز قرق ليرا قازانور ايكن بو صنعتى مجرد فلاطون محبتى اوغورنده فدا ايلمش ايمش! راقم بو عشق و سواد دنيلان عالمك كوشه‌سنى بوجاغنى طانيمز ايمش! دنياده كوس كوتوك ياشادقدن صكره عالمك نه ذوقى اوله‌بيلور ايمش؟ كنجلك هر زمان اله كيرمز ايمش؟ بيلمم نه ايمش! بيلمم نه ايمش!

آه! انسان قسمى بويله‌در! باخصوص كنج قسمى بويله‌در. انسان سائرلرينك ايتدكلرى تجربه‌لره اعتماد ايده ميه‌رك اعتماد ايتمك ايچون ايسه مجرباتى دخى بالذات تجربه ايتمك ايستر. و حالبوكه بو تجربه‌دن ندامتدن بشقه برشى حاصل اولمز.

عمرمز او قدر آزدركه بو عالمده اشد احتياجله محتاج اولديغمز تجاربى بالذات ايفا ايله انلردن ايديله‌جك استفاده يى ايتمكه وسعت متحمل دكلدر. سائرلرينك تجارب واقعه‌سنى نظر قبول و اهميتده طوتار ايسك بلكه راحتجه سربستجه ناموسكارانه ياشايه‌بلمكه موفق اولورز.

نه ايسه مراد ارباب مطالعه‌يه حكمت درسى ويرمك دكل آ؟ بز ذوقمزه باقه‌لم. باخصوص بر خيلى وقت اولدى كه زيقلاص فاميلياسينه دائر معلومات اله‌مدق.

راقمك هفته‌ده ايكى دفعه ايفاى وظايف تعليم و تدريس ايچون انكليز قزلرينه ايتمكده اولديغى اختاره محتاج دكلدر آ؟ باخصوص قزلرك تركچه ده قوتلرى ارتدقچه كندى اغزلرينه و كندى شيوۀ افاده‌لرينه ياقيشق الديرارق سويله‌دكلرى

sözler zaten Canan'ın aşkıyla kâffe-i havâss-ı şâirâne ve âşıkânesine, derece-i nihayette vüs'at gelmiş olan Râkım'ın kulağına akla, fikre sığmaz, tarif kâbil olmaz bir letâfet vermekte olduğundan, Râkım haftada iki defa değil, elinden gelse her gün Ziklas'ın hanesinden çıkmaz idi. Mister ve Misters Ziklas ise Râkım'ın kadrini günden güne daha ziyâde takdir etmeye başladılar. Zira kızları bir dereceye gelmiş idiler ki, artık balo ve tiyatro gibi eğlencelerden dahi bir lezzet alamayarak hemen sokak kapılarından dışarı çıkmaz oldular. Babaları, anaları bazı cemiyetlere davet edilseler, kızlar itizâr ederek gitmezler idi. Cemiyet yerlerinde Can ile Margrit'ten haber sordukları zaman peder ve vâlide "Onlar hocalarından başka hiçbir şeyle meşgul değildirler. Ellerine Türkçe veyahut Acemce bir kitap veriniz de yemek içmek dahi istemezler" derler ve şu hâli takdir edenler buna hiçbir mana veremeyenlerden ekser olur idi.

Bu hâle hiçbir mana veremeyenlerden birisi bir defasında Mister Ziklas'a dedi ki:

- Canım şu kızları Müslüman mı edeceksiniz?

Ziklas - Yok!

- Ey, bu kadar Türkçeye icbâr etmekte mana ne?

- Onları icbâr eden yok. Kendileri mecbur oluyorlar.

- Güzel ama bu kızlar hiçbir cemiyette görünmez oldular. Bunları yarın birer Acem'e yahut Türk'e tezvîc edecekseniz başka.

- Vallahi ben size bir şey söyleyeyim mi? Korkuyorum ki, bizim kızlar katolik rahibeleri gibi kocasız kalmasınlar.

- Gördünüz mü bir kere!

سوزلر ذاتا جانانك عشقيله كافۀ حواس شاعرانه و عاشقانه‌سنه درجۀ نهايه‌ده وسعت كلمش اولان راقمك قولاغنه عقله فكره صيغمز تعريف قابل اولمز بر لطافت ويرمكده اولديغندن راقم هفته‌ده ايكى دفعه دكل الندن كلسه هر كون زيقلاصك خانه‌سندن چيقمز ايدى. مستر و مسترس زيقلاص ايسه راقمك قدرينى كوندن كونه دها زياده تقدير ايتمكه باشلاديلر. زيرا كوزلرى بر درجه‌يه كلمش ايديلركه ارتق بالو و تياترو كبى اكلنجه‌لردن دخى لذت الهميه‌رق همان سوقاق قپولرندن طشرى چيقمز اولديلر. بابالرى انالرى بعض جمعيتلره دعوت ايدلسه‌لر قيزلر اعتذار ايدرك كيتمزلر ايدى. جمعيت يرلرنده جان ايله مارغريتدن خبر صوردقلرى زمان پدر و والده« اونلر خواجه‌لرندن بشقه هيچ بر شيله مشغول دكلدرلر انلره تركجه و ياخود عجمجه بر كتاب ويركنزده يمك ايچمك دخى ايستمزلر» ديرلر و شو حال تقدير ايدنلر بوكا هيچ بر معنا ويره ميانلردن اكثر اولور ايدى.

بو حاله هيچ بر معنا ويره ميانلردن بريسى بر دفعه‌سنده مستر زيقلاصه ديديكه:

–جانم شو قزلرى مسلمانمى ايده جكسكز؟

زيقلاص: يوق!

–اى بو قدر تركجيه اجبار ايتمكده معنا نه؟

–اونلرى اجبار ايدن يوق! كنديلرى مجبور اوليورلر.

–كوزل اما بو قزلر هيچ بر جمعيتده كورنمز اولديلر. بونلرى يارين برر عجمه ياخود تركه تزويج ايده جكسه‌كز بشقه.

–و الله بن سزه برشى سويله‌ييممى؟ قورقيورمكه بزم قزلر قاتوليك راهبه‌لرى كبى قوجه‌سز قالمسونلر.

–كورديكزمى بر كره!

- Ama zararı yok. Kendileri daha gençtirler. Bâ-husûs birkaç tane amcazâdeleri, halazâdeleri vardır ki elbette bunların birisine de varacaklardır. Onların dahi kimisi Hindistan'da, kimisi Arabistan'da, hâsılı her biri Şark'ın bir memleketindedir. Bizim kızların Türkçe öğrenmelerinden mutlaka müstefîd ve memnun olur.

- Murâdımın bir ciheti dahi, siz böyle cemiyetlerde bulundukça iki genç kızın bir genç hoca ile bir evde yalnız kalmalarıdır.

- Yok!! İşte bu suizannınıza mahal verememem. Allah için Râkım Efendi bizim kızlardan daha mahçup çocuktur. Kendisine yalnız benim değil, bütün Beyoğlu'nun yerden göğe kadar kefaletleri vardır.

İşin buralarını hikâye etmekten murâdımız, Râkım hakkında Ziklas familyasınca hâlâ yevmen-fe-yevmen artmakta bulunan muhabbet ve itimâdın derecesini göstermektir. Hele kızlar Râkım'dan başka kimseyi düşünmeyip ellerinden filvâki Türkçe kitaplar düşmez idi. Hâfız'ın salifü'z-zikr gazelini kendilerine verdikten sonra, her ders hitâmında rica minnet Dîvân-ı Hâfız'dan birkaç gazel daha okuturlar ve en beğendikleri beyitleri tercümeleriyle beraber mecmûalarına kaydederler idi. Nihayet Râkım bunların bir ricaları üzerine dahi Dîvân-ı Hâfız'ı kendilerine baştan aşağıya kadar okutmayı vaad eyledi. Bu vaadin sûret-i îfâsını erbâb-ı mütâlaaya arz etmek ister isek de, merakımız burada Hâfız'ın Dîvânı'nı kopya etmek olmadığına mebnî, yalnız ilk defa olarak Hafız Divanı'nın nasıl okunduğunu göstermek isteriz. Bunu irâd eder isek ve erbâb-ı mütâlaa dahi kızların hangi beyitleri intihâb ve Râkım'ın ebyât-ı mezkûreyi nasıl ve ne yolda tercüme eylemiş olduğuna dikkat ederler ise, bunlar arasındaki münasebete dahi yakîn hâsıl olmuş olur. Şöyle ki:

Râkım İllâ ya eyyühe's-sâkî'den bed' ile ilk gazeli tamamen okuyup tercüme eylediğinde kızlar bunda intihâba şayan bir beyit bile bulamadılar. Zira kendilerinde tasavvufa dair

–اما ضرورى يوق. كندیلرى دها كنجدرلر. باخصوص برقاج دانه عمزاده لرى خاله‌زاده لرى واردر كه البته بونلرك بريسنه‌ده واره جقلردر. اونلرك دخى كميسى هندستانده كيميسى عربستانده حاصلى هر برى شرقك بر مملكتنده در. بزم قزلرك تركجه اوكرنملرندن مطلقا مستفيد و ممنون اولور.

مرادمك بر جهتى دخى سز بويله جمعيتلرده بولندقچه ايكى كنج قزك بر كنج خواجه ايله بر اوده يالكز قالملريدر.

يوق!! ايشته بو سوء ظنكزه محل ويره مم. الله ايچون راقم افندى بزم قزلردن دها محجوب چوجقدر. كندیسنه يالكز بنم دكل بتون بك اوغلنك يردن كوكه كفالتلرى واردر.

ايشك بورالرينى حكايه ايتمكدن مرادمز راقم حقنده زيقلاص فاميليلياسنجه حالا يوما فيوما ارتمقده بولنان محبت و اعتمادك درجه‌سنى كوسترمكدر. هله قزلر راقمدن بشقه كيمسه‌يى دوشونميوب اللرندن فى الواقع تركجه كتابلر دوشمز ايدى. حافظك سالف الذكر غزلنى كندیلرينه ويردكدن صكره هر درس ختامنده رجا منت ديوان حافظدن برقاج غزل دها اوقوتورلر و اك بكندكلرى بيتلرى ترجمه‌لريله برابر مجموعه‌لرينه قيد ايدرلر ايدى. نهايت راقم بونلرك بر رجالرى اوزرينه دخى ديوان حافظى كندیلرينه باشدن اشاغييه قدر اوقوتمغى وعد ايلدى. بو وعدك صورت ايفاسنى ارباب مطالعه‌يه عرض ايتمك ايستر ايسه ده مرامز بوراده حافظك ديوانىنى قويپه ايتمك اولديغنه مبنى يالكز ايلك دفعه اوله‌رق حافظ ديوانىنك نصل اوقوندیغنى كوسترمك ايسترز. بونى ايراد ايدر ايسه‌ك و ارباب مطالعه دخى قزلرك هانكى بيتلرى انتخاب و راقمك ابيات مذكوره يى نصل و نه يولده ترجمه ايلمش اولديغنه دقت ايدرلر ايسه بونلر اراسنده كى مناسبته دخى يقين حاصل اولمش اولور. شويله كه:

راقم الايا ايها الساقيدن بدأ ايله ايلك غزلى تماما اوقويوب ترجمه ايلديكنده قزلر بونده انتخابه شايان بر بيت بيله بوله‌مديلر. زيرا كندیلرنده تصوفه دائر

hiçbir maya bulunmadığından âlem-i maneviyyece alınacak lezâizden bunların dimâğı mahrum idi. İkinci gazele geldikleri zaman:

Key dihed dest în garez ya Rab ki hemdestan şevend

Hâtır-ı mecmû'-ı mâ zülf-i perîşân-ı şumâ

Beytini Râkım "Gönül ister ki ben seni zülüflerin perişan bir hâl-i letâfet-iştimal içinde göreyim ancak ah çi faide ki ne zaman senin zülüflerin perişan olur ise benim de zihnim perişan olur. (Yâ Rab bu emel ne zaman elverip hâsıl olacak ki sizin zülf-i perişânınızla benim mecmûiyet-i hâtırım bir anda cem olalar?) diye tercüme etmiş olduğundan Can ile Margrit hemen kaleme sarılarak bu beyti ve bu manayı kayd eylediler. Ondan sonra:

Azm-i dîdâr-ı tû dâred cân-ber-leb âmede

Bâz gerged yâ ber-âyed çist fermân-ı şumâ

beytini kemâl-i rağbet ve hâhişle dinleyip tercümesiyle kaydeylediler ki Râkım bu beyti dahi şu sûretle tercüme eylemiş idi:

"Derd-i muhabbetinle eridim. Bakiye-i hayâtımdan ümidim kalmadı. Şimdi ise dudaklarım üzerine gelmiş olan cân-ı şîrînim seni görmek ister. Fırlayıp çıksın mı yoksa yerine ricat eylesin mi, fermanınız nedir?"

Bu mana kızların o kadar rağbetine mazhar olmuştu ki az kaldı evvelki beytin kaydını terkîn etsinler. Lâkin beyt-i âtî daha ziyâde hayretlerini mûcib olduğundan kemâl-i istiğrabla onu dahi kaydeylediler ki beyit ve sûret-i tercümesi şudur:

هیچ بر مایه بولنمدیغندن عالم معنویجه النه‌جق لذائذدن بونلرك دماغی محروم ایدی. ایکنجی غزله کلدکلری زمان

کی دهد دست این غرض یا رب که هم دستان شوند

خاطر مجموع مازلف پریشان شما

بیتنی راقم «کوکل ایسترکه بن سنی زلفلرك پریشان بر حال لطافت اشتمال اچینده کوره یم. آنجق آه چه فائده که نه زمان سنك زلفلرك پریشان اولور (یا رب بو امل نه زمان ال ویروب حاصل اوله‌جق که سزك زلف پریشانکز ایله بنم مجموعات خاطرم بر آنده جمع اوله‌لر؟) دیه ترجمه ایتمش اولدیغندن جان ایله مارغریت همان قلمه صاریله‌رق بو بیتی و بو معنایی قید ایله‌دیلر. اوندن صکره :

عزم دیدار تو دارد جان بر لب آمده

باز کردد یا بر آید چیست فرمان شما

بیتنی کمال رغبت و خواهشله دیکله‌یوب ترجمه‌سیله قید ایلدیلرکه راقم بو بیتی دخی شو صورتله ترجمه ایلمشیدی:

«درد محبتکله اریدم. بقیهٔ حیاتمدن امیدم قالمدی. شمدی ایسه(دوداقلرم اوزرینه کلمش اولان جان شرینم سنی کورمك ایستر. فرلایوب چیقسونمی یوقسه یرینه رجعت ایلسونمی فرمانکز نه‌در؟)

بو معنا قزلرك او قدر رغبتنه مظهر اولمشیدی که آز قالدی اولکی بیتك قیدینی ترقین ایتسونلر. لکن بیت آتی اندن دها زیاده حیرتلرینی موجب اولدیغندن کمال استغرابله انی دخی قید ایلدیلرکه بیت و صورت ترجمه‌سی شودر:

Dûr dâr ez-hâk u hûn dâmen çu ber mâ bu'gzerî
K'ender în reh geşte bisyârend kurbân-ı şumâ

"Melâhat-i cemâlin, ifrât-ı kemâlin âleme fitne oldu. Herkes senin uğrunda can vermeyi nimet tanıdı. Şimdi ahvâl-i uşşâkı görmek için (Bizim semtimizden geçtiğin vakit eteğini kandan, topraktan daha doğrusu kanla yoğrulmuş bu korkunç çamurdan vikayeten yukarıya kaldır. Zira bu yol üzerinde sana kurban olarak kanını akıtmış, canını teslim etmiş olanlar çoktur.)"

Bu gazelden başka bir beyti intihâb edemediler. Sâkî be-nûr-ı bâde gazeliyle, "Sûfî beyâ" gazelinden ve "Sâkiyâ ber hîz"den hiçbir beyti intihâb edemediler. Hele "Dil mîreved zi destem" gazelini âdeta anlaşılmaz bir mana zannedip "revnâk-i ahd-i şebâbest" gazelinde kayda şâyân bir iki mazmun buldular ise de yukarıki beyitler derecesinde olmadığı için kaydından sarf-ı nazar ettiler. "Eğer ân Türk-i Şîrâzî" gazeline geldiklerinde:

Bedem guftî vu hursendem afâkallâh nîkû guftî
Cevâb-ı telh mî-zîbed leb-i la'l-i şekker-hâ râ

beytini pek zengin ve rengîn bulmuşlar idi. Zira bunu Râkım dahi ber-vech-i âtî pek nazikâne bir sûretle tercüme eylemiş idi.

"Hevâ ve hevesin mûcib olduğu perişânî bende ne zihin bıraktı, ne şuur. Binaenaleyh her hâl ü kâlde bin küstahlık etmekteyim. Nihayet perişânî-i güftârımdan dil-gîr olarak (Bana fena söz söyledin, beni tekdîr ettin. Lâkin ben bu tekdîri pek beğendim. O la'l gibi dudaklara, şeker çiğneyip şeker akıtan ağıza acı söz yakışır mı?) Elbette o gül-femden çıkan her söz benim için tatlıdır." Badehu "Sabâ be-lutf be-gû" ve "Dûş ez Mescid" gazelleri okunup bunlar içinde kayıt

دوردارازخاك و خون دا من چوبر مابكذرى

كاندرين ره كشته بسيار ند قربان شما

«ملاحت جمالك افراط كمالك عالمه فتنه اولدى. هركس سنك اغوركده جان ويرمكى نعمت طانيدى. ايمدى احوال عشاقى كورمك ايچون (بزم سمتمزدن كچديكك وقت اتككى قاندن طوپراقدن دها طوغريسى قانله يوغورلمش بو قرقونج چامردن وقايه يوقارويه قالدير. زيرا بو يول اوزرنده سكا قربان اولەرق قانىنى آقتمش جانىنى تسليم ايتمش اولنلر چوقدر).

بو غزلدن بشقه بر بيتى انتخاب ايده مديلر. ساقى بنور باده غزليله صوفى بيا غزلندن و ساقيا بر خيردن هيچ بر بيتى انتخاب ايده مديلر. هله دل ميرودز دستم غزلنى عادتا اكلاشلماز بر معنا ظن ايدوب رونق عهد شبابست غزلنده قيده شايان بر ايكى مضمون بولديلر ايسه ده يوقاروكى بيتلر درجەسنده اولديغى ايچون قيدندن صرف نظر ايتديلر. اكر آن ترك شيرازى غزلنه كلدكلرنده:

بدم كوفتى و خرسندم عفاك الله نيكو كوفتى

جواب تلخ مى زيبد لب لعل شكر خارا

بيتى بك زنكين رنكين بولمشلر ايدى. زيرا بونى راقم دخى بر وجهى آتى پك نازكانه بر صورتله ترجمه ايلمشيدى.

«هوا و هوسك موجب اولديغى پريشانى بنده نه ذهن براقدى نه شعور. بناء عليه هر حال و قالده بيك كستاحلق ايتمكده يم. نهايت پريشانىء كفتارمدن دلكير اولەرق (بكا فنا سوز سويلەدك بنى تكدير ايتدك لكن بن بو تكديرى پك بكندم او لعل كبى دوداقلره شكر چكنيوب شكر آقيدن اغزه آجى سوز ياقيشورمى؟) البته او كل فمدن چيقان هر سوز بنم ايچون طاتليدر. بعده صبا بلطف بكو و دوش از مسجد غزللرى اوقوتوب بونلر ايچنده قيد

ve tahrîre şayan bir şey bulunamadı. “Be-mülâzimân-ı sultan” gazeliyle “Salâh-i kâr kücâ” gazeli dahi öyle geçti. Yalnız “Mâ bereftîm” gazelinde şu beyit makbul oldu:

Be-seret ger heme âlem be-serem tîğ zenend

Netevân burd hevâ-yı tû birûn ez-ser-i mâ

Râkım bu cüretli beyti yine şu cüretli sûrette tercüme eylemiş idi.

“Sen ne zannediyorsun, Allah’ı seversen? Halkın lisân-ı ta’n ve teşnî’ine düştüm diye beni korkar mı, senin muhabbetinden vazgeçer mi zannediyorsun? (Senin başına yemin ederim ki cümle âlem aleyhime kıyâm ederek başıma kılıç vururlar ise bile senin heva ve hevesini benim başımdan dışarıya çıkaramazlar.) Kanımı akıtsalar kanımdan tebahhur eden buhar hep senin heva ve aşkının buharıdır.”

Kızlar o gece kaydedebilmiş oldukları şu beş beyti bir büyük ganimet bilerek kaydeylediler ki ondan sonra birkaç günler hep bunları tekrar etmekle uğraşmışlar idi. Râkım’a en büyük lezzet veren şey kızların kendilerinde olan İngiliz şîve-i ifadesiyle Farisî okumaları idi ise de bununla beraber beyitleri güzel okuyabilmelerine dahi merakı olmak hasebiyle her beyti verdikçe beş on günler onun sûret-i telâffuz ve kırâatini tashîh için uğraşır idi. Binaenaleyh kızların bir Farisî beyti okumaları sahîhen insanın yüreğine ihtizâz verecek kadar lâtif idi.

Hatırınıza gelir mi ki, geçen kış içinde Mister Ziklas Râkım’dan alaturka bir ziyafet numunesini görmek istemiş idi. Eğer bu meseleyi siz unutmuş iseniz bile Mister Ziklas unutmamıştır. Binaenaleyh bir gün eski vaadi Râkım’a ihtâr eyledi.

Râkım - Baş üstüne efendim! Fakat işin içinde bir küçük müşkülât vardır.

و تحريره شايان بر شى بولونه‌مدى. بملازمان سلطان غزليله صلاح كار كوجا غزلى دخى اويله كچدى. يالكز ما برفتيم غزلنده شو بيت معروف اولدى:

بسرت كرهمه عالم بسرم تيغ زنند

نتوان برد هواى تو برون از سرما

راقم بو جرأتلى بيتى ينه شو جرأتلى صورتده ترجمه ايلمشيدى.

« سن نه ظن ايدييورسك اللهى سورسه‌ك؟ خلقك لسان طعن و تشنيعنه دوشدم ديه بنى قورقارمى ظن ايدييورسك؟ (سنك باشكه يمين ايدرم كه جمله عالم عليهمه قيام ايدرك باشمه قليج اورورلر ايسه بله سنك هوا و هوسكى بنم باشمدن طيشاريه چيقاره مزلر.) قانمى آقيتسه‌لر قانمدن تبخر ايدن بخار هب سنك هوا و عشقنك بخاريدى»

قزلر او كجه قيد ايده بيلمش اولدقلرى شو بش بيتى بيوك غنيمت بيله‌رك قيد ايلديلركه اندن صكره برقاچ كونلر هب بونلرى تكرار ايتمكله اوغراشمشلر ايدى. راقمه اك بيوك لذت ويرن شى قزلرك كندىلرنده اولان انكليز شيوۀ افاده سيله فارسى اوقوملرى ايديسه ده بونكله برابر بيتلرى كوزل اوقويه‌بيلملرينه دخى مراقى اولمق حسبيله هر بيتى ويردكجه بش اون كونلر اونك صورت تلفظ و قرائتنى تصحيح ايچون اوغراشور ايدى. بناء عليه قزلرك بر فارسى بيتى اوقوملرى صحيحا انسانك يوركنه اهتزاز ويره جك قدر لطيف ايدي.

خاطركزه كليورمى كه كچن قيش ايچنده مستر زيقلاص راقمدن الا تورقه بر ضيافت نمونه‌سنى كورمك ايستمشيدي؟ اكر بو مسئله‌يى سز اونوتمش ايسه‌كز بيله مستر زيقلاص اونوتمامشدر. بناء عليه بر كون اسكى وعدى راقمه اخطار ايلدى.

راقم– باش اوستنه افندم! فقط ايشك ايچنده بر كوچك مشكلات واردر.

Ziklas - Nedir o müşkülât?

Râkım - Şu ki biz Müslüman olduğumuzdan, bizim karılar erkeklerden kaçar.

Ziklas - Bilirim ya! Fakat siz müteehhil değilsiniz zannederim.

Râkım - Değilim ama evimde yine kadın eksik olmaz. Yani demek isterim ki alaturka bir ziyafet görmek ister iseniz, o ziyafette kadınlar bulunamaz. Yok eğer ziyafet yalnız zevceniz Misters ile kızlarınız için olacak ise onlar alaturka ziyafetin tamamiyetini görebilirler.

Ziklas - Ben zati bu ziyafeti ancak onlar için istiyor idim. Onlar görsünler bana naklederler.

Râkım - Fakat işin bir ciheti daha var ki o dahi alaturkanın tamamiyetidir.

Ziklas - O hangisi bakalım?

Râkım - O da Türkler meyânında karı erkek familyaca olan ziyafetlerin numunesini görmek.

Ziklas - Daha iyi ya arkadaş, daha iyi ya!

Râkım - Ama o hâlde hiçbir kadın göremezsiniz. Yalnız oda kapısı tarafından bir siyah Arap kolunun içeriye bir sahan uzattığını görürsünüz.

Ziklas - Benim familyam da benden kaçar mı?

Râkım - Sizden kaçmaz ama, benden kaçar ya!

Ziklas - Ha anladım. Alaturkada öyle olacak. İşte biz yalnız burasını tashîh ve tadîl ederiz, iş olur biter.

Râkım - O zaman da tamam alaturka olmaz.

زیقلاص– نه در او مشکلات؟

راقم– شو که بز مسلمان اولدیغمزدن بزم قاریلر ارککلردن قاجار.

زیقلاص– بیلورم یا! فقط سز متاهل دکلسکز ظن ایدرم.

راقم– دکلم اما اویمده ینه قادین اکسیك اولمز. یعنی دیمك ایسترم که الا تورقه بر ضیافت یالکز زوجه‌کز مسترس ایله قزلرکز ایچون اوله‌جق ایسه انلر الا تورقه ضیافتك تمامیتنی کوره بیلورلر.

زیقلاص– بن ذاتی بو ضیافتی انجق انلر ایچون ایستیور ایدم. انلر کورسنلر بکا نقل ایدرلر.

راقم– فقط ایشك بر جهتی دها وار که او دخی الا ترقه‌نك تمامیتیدر.

زیقلاص– او هانکیسی باقه‌لم؟

راقم– او ده ترکلر میاننده قاری ارکك فامليا‌جه اولان ضیافتلرك

نمونه‌سنی کورمك.

زیقلاص– دها ایی یا ارقداش دها ایی یا!

راقم– اما او حالده هیچ بر قادین کورمزسکز. یالکز اوطه قاپوسی طرفندن بر سیاه عرب قولنك ایچرویه بر صحن اوزاتدیغنی کوررسکز.

زیقلاص– بنم فامیلیام ده بندن قاچارمی؟

راقم– سزدن قاچماز اما بندن قاچار یا!

زیقلاص– ها اکلادم. الا تورقه ده اویله اوله‌جق. ایشته بز یالکز بوراسنی تصحیح و تعدیل ایده رز ایش اولور بتر.

راقم– او زمانده تمام الا تورقه اولمز.

Ziklas - Aman Allah'ı seversen, tamam alaturka olsun da, şu işi bir göreyim.

Râkım - Pek alâ!

deyip ileriki cuma günü için davete karar verilir. Kendi hanesine gelip de keyfiyeti Dadı Kalfa'ya açtıkta, bî-çâre Fedâyi böyle ziyafete taaccüb ederek maahazâ Râkım Efendi için bu zahmeti dahi memnunen ihtiyar eder. Hele bir iyisi ki bu ziyafette gece gürültüsü olmayıp misafirler yalnız kuşluk taâmına gelecekler idi.

Zati cumaya kaç gün var? Kaç gün var ise o günler dahi geçip cuma gelir. Râkım hanesinde her şeyi hazır, her şeyi yolunda gördüğü cihetle memnunen erkenden kalkıp soluğu Beyoğlu'nda alır. "Ey gidecek miyiz?" "Gideceğiz" sözleri söylenip iki tane araba hazırlanarak birisine Mister Ziklas ile büyük kız ve diğerine vâlidesi Misters Ziklas ile küçük kız ve bir de Râkım binerek Azapkapısı ve Galata ve Tophane tarîkiyle Salıpazarı'na varırlar. Râkım içeriye girer iken "Kimse olmasın" nidasını bastırıp bu nidanın ne demek olduğunu, niçin edildiğini Ziklas'a anlatır. Evvel emirde Ziklas'ı salona sokup salon görüldükten ve Ziklas Râkım'ın hüsn-i tabiatını tasdîk eyledikten sonra kendisini -karyolasını kaldırmış ve daha genişçe bulunmuş olduğu cihetle- Canan'ın odasına aşırır. "İşte siz şimdi burada mahpussunuz" diye onu orada bırakıp badehu vâlide ile kızları salona alır.

Misters - Bizim Mister Ziklas nerede ya?

Râkım - Efendim şimdi siz onunla ihtilâttan memnû'sunuz.

Misters - Bu oldu mu ya?

Râkım - Alaturka istemiyor musunuz?

زيقلاص– امان اللهى سورسەك الا تورقه اولسون ده شو ايشى بر كوره يم.

راقم– پك اعلا!

ديوب ايلروكى جمعه كونى ايچون دعوته قرار ويريلور. كندى خانەسنه كلوب ده كيفيتى دادى قالفەيه آچدقده بيچاره فدايى بويله ضيافته تعجب ايدرك مع هذا راقم افندى ايچون بو زحمتى دخى ممنونا اختيار ايدر. هله بر ايسى كه بو ضيافتده كجه كورلديسى اولميوب مسافرلر يالكز قوشلق طعامنه كلەجكلر ايدى.

ذاتى جمعەيه قاچ كون وار؟ قاچ كون وار ايسه او كونلر دخى كچوب جمعه كلور. راقم خانەسنده هرشيئى حاضر هر شيئى يولنده كوردىكى جهتله ممنونا اركندن قالقوب صولوغى بك اوغلنده آلور. « اى كيده جكميز؟» «كيده جكز» سوزلرى سويلنوب ايكى دانه عربه حاضرلنەرق بريسنه مستر زيقلاص ايله بيوك قز و بر ده راقم بينەرك عزب قپوسى و غلطه و طوپخانه طريقيله صالى پازارينه واررلر. راقم ايچرويه كيرر ايكن «كمسه اولمسون» نداسنى باصديروب بو ندانك نه ديمك اولديغنى نيچون ايدلديكنى زيقلاصه اكلاتور. اول امرده زيقلاصى صالونه صوقوب صالون كورولدكدن و زيقلاص راقمك حسن طبيعتنى تصديق ايلدكدن صكره كنديسنى– قاريولەسنى قالديرمش و دها كنشجه بولنمش اولديغى جهتله– جانانك اوطەسنه آشيرر. « ايشته سز شمدى بوراده محبوسسكز.» ديه انى اوراده براقوب بعده والده ايله قزلرى صالونه آلور.

مسترس– بزم مستر زيقلاص نره ده يا؟

راقم– افندم شمدى سز اونكله اختلاطدن ممنوعسكز.

مسترس– بو اولدى مى يا؟

راقم– الا تورقه ايستەميورميسكز؟

Canan salonda misafirlerin karşısına çıkıp Râkım'ın mezbûreyi misafirlere takdim etmesi lâzım gelir ise de "hemşirem" deyip uyduramadığı ve "Canan" diye kısa kestiği hâlde dahi muhataplara sahîh sükût-ı ifâde edemediği cihetle nihayet "cariyem", "esirim" diye takdime mecbur olur. Kendisi derhâl yine Mösyö Ziklas'ın yanına gitmişti. Salonda vâlide ile kızlar Canan'a şaşmaya başlarlar. Onlar esir denilen şey Amerika'da olduğu misilli âdeta behâim gibi tavlaya bağlanır zannında bulunduklarından bu esirin nasıl bir esir olduğuna şaşmakla mazur idiler. Bir de Canan oldukça galatsız bir Fransızca ile bunların hâlini hatırını sormaya başlayınca taaccübleri daha ziyâde artar ise de istîzâh-ı meseleye muvaffak olacakları için memnun olurlar.

İngilizlerin hâli malûmdur ya! Bir mesele hakkında malûmât almayı merak ettiler mi, etrafıyla sormaktan, soruşturmaktan çekinmezler. Binâberîn Canan'ın esir olup olmadığını, ne vakitten beri nasıl esir olduğunu sorduktan başka fiyatı kaç olduğunu dahi sual etmişler idi. Kızdan "Efendim beni yüz liraya aldı" cevabını alınca kendilerini bütün bütün hayret istilâ eyledi. Birbirine İngilizce "Canım hiç böyle bir güzel kızı yüz liraya verirler mi?" diye soruşurlar idi. Zira Canan'ın üzerinde yalnız üç beş yüz liralık elmas bulunması bunlara şu istiğrâbı verir idi. Nihayet bunu da sordular. "Bu elmaslar senin midir?" dediler. Canan dahi bu meraklı misafirlerin sıkılmadan, çekinmeden bu dereceye kadar sual etmelerine şaşarak ve biraz da utanarak mücevherât-ı mezkûreyi efendisi kendisine ihsan etmiş olduğu cevabını verdi.

Vâkıâ Mister Ziklas Canan'ın hüsn-i terbiyesini pek beğenerek kızcağızı sevmiş idi. Evet! Kızlar dahi edep ve terbiyesini takdir eylediler. Niçin? Kim bilir! Birbirinin kulağına İngilizce olarak "Yüz liraya alınmış olan bir esire böyle beş altı yüz liralık elmas ihsan olunması ne demektir?" diye hasbıhâl ederlerdi!.....

جانان صالونده مسافرلرك قارشوسنه چیقوب راقمك مزبوره بی مسافرلره تقدیم ایتمسی لازم کلور ایسه ده « همشیره م» دیوب او یدره مدیغی و «جانان» دیه قیصه کسدیکی حالده دخی مخاطبلره صحیح سکوت افاده ایده مدیکی جهتله نهایت «جاریه‌م» «اسیرم» دیه تقدیمه مجبور اولور. کندیسی درحال ینه موسیو زیقلاصك یاننه کیتمشیدی. صالونده والده ایله قزلر جانانه شاشمغه باشلارلر. انلر اسیر دنیلان شی امریقاده اولدیغی مثللو عادتا بهایم کبی طاوله‌یه باغلانور ظننده بولندقلرندن بو اسیرك نصل بر اسیر اولدیغنه شاشمقده معذور ایدیلر. بر ده جانان اولدقچه غلطسز بر فرانسزجه ایله بونلرك حالنی خاطرینی صورمغه باشلاینجه تعجبلری دها زیاده آرتار ایسه ده استیضاح مسئله‌یه موفق اوله‌جقلری ایچون ممنون اولورلر.

انکلیزلریك حالی معلومدر یا! بر مسئله حقنده معلومات المغی مراق ایتدیلرمی اطرافیله صورمقدن صوریشدرمقدن چکینمزلر. بنابرین جانانك اسیر اولوب اولمدیغنی نه وقتدن بری نصل اسیر اولدیغنی صوردقدن بشقه فیاتی قاچ اولدیغنی دخی سؤال ایتمشلر ایدی. قزدن« افندم بنی یوز لیرایا الدی» جوابنی النجه کندیلرینی بتون بتون حیرت استیلا ایلدی. بر برینه انکلیزجه« جانم هیچ بویله کوزل بر قزی یوز لیرایا ویررلرمی؟ دیه صوروشرلر ایدی. زیرا جانانك اوزرنده یالکز اوچ بشیوز لیرالق الماس بولنمسی بونلره شو استغرابی ویرر ایدی. نهایت بونی ده صوردیلر« بو الماسلر سنکمیدر؟» دیدیلر. جانان دخی بو مراقلی مسافرلرك صقلمه‌دن چکنممه‌دن بو درجه‌یه قدر سؤال ایتملرینه شاشه‌رق و براز ده اوتانه‌رق مجوهرات مذکوره یی افندیسی کندیسنه احسان ایتمش اولدیغی جوابنی ویردی.

واقعا مستر زیقلاص جانانك حسن تربیه‌سنی پك بکنه‌رك قزجغزی سومش ایدی. اوت! قزلر دخی ادب و تربیه‌سنی تقدیر ایلدیلر. نیچون؟ کیم بیلور! بربرینك قولاغنه انکلزجه اوله‌رق « یوز لیرایا النمش اولان بر اسیره بویله بش التیوز لیرالق الماس احسان اولنمسی نه دیمکدر» دیه حسبحال ایدرلر ایدی!...

Salonda bu işler cereyân eylediği müddet, Râkım öte tarafta Ziklas'a dahi böyle bir alaturka ziyafetin usûl ve âdâtını anlatır idi. Ziklas bir iki saat zevcesi ve çocuklarıyla ihtilattan memnû'iyete razı olamayarak şu alaturkanın içine biraz da alafranga katmak ve onları kendi yanına koyuvermek sûretini Râkım'a ihtar eyledi. Râkım bu keyfiyeti zevcesiyle kızlara haber verdikte onlar dahi münasip görerek bir aralık üçü birden Ziklas'ın yanına geldiler. Râkım'ın hanesinde ne görseler bunların nazar-ı istiğrâblarını celb eder idi. Hatta Canan'ı dahi herife haber verdiler. Margrit "Baba! Benden güzel bir kızı yüz liraya satın alıyorlar imiş" deyip de babası dahi taaccüb edince Râkım "Hayır efendim! O satın alındığı zaman ancak yüz lira eder idi. Şimdi ise bin beş yüz, iki bin lira kıymeti vardır" dedi. Bu lakırdı dahi Ziklas'ın istiğrâbını mûcib olup "Vallahi tuhaf, insan için de kıymet var ha! Ne alâ! Ben kızlar ile bacıyı satarım. İkişer bin liradan altı bin lira, az para değildir." dedi.

Râkım - Hay hay! Satmalı ya! Hazır hanımlar Türkçe dahi öğrendiler. Alâ bir Türk ve Osmanlı hanımı olurlar.

Margrit - Fena mı sanki?

Can - Mahpus gibi evin içinde kapalı oturmasam, Türk hanımı olmaya razı olur idim.

Râkım - Türk hanımı değil a, işte Canan gibi bir esir bile ev içinde mahpus olmuyor, her istediği yere gezmeye gidiyor.

Margrit - Hem baba! Kızın üzerinde birkaç bin şilinlik elmas var.

Râkım - Gördünüz mü bir kere! Ne kadar alâ şey. İşte sizin de öyle birkaç bin liralık elmasınız olur.

صالونده بو ايشلر جريان ايلديكى مدت راقم اوته طرفده زيقلاصه دخى بويله بر الا تورقه ضيافتك اصول و عاداتنى اكلاتور ادى. زيقلاص بر ايكى ساعت زوجه‌سى و چوجقلريله اختلاطدن ممنوعيتله راضى اولەميەرق شو الا تورقه‌نك ايچنه برازده الا فرانغه قاتمق و انلرى كندى ياننه قويووير مك صورتنى راقمه اخطار ايلدى. راقم بو كيفيتى قزلره خبر ويردكده انلر دخى مناسب كوره رك بر ارالق اوچى بردن زقلاصك ياننه كلديلر. راقمك خانه‌سنده نه كورسەلر بونلرك نظر استغرابلرينى جلب ايدر ايدى. حتى جانانى دخى حريفه خبر ويرديلر. مارغريت « بابا! بندن كوزل بر قزى يوز ليرايه صاتون اليورلر ايمش» ديوب ده باباسى دخى تعجب ايدنجه راقم خير افندم! او صاتون الديغى زمان انجق يوز ليرا ايدر ايدى. شمدى ايسه بيك بشيوز ايكيبيك ليرا قيمتى واردر.» ديدى. بو لقردى دخى زيقلاصك استغرابنى موجب اولوب « و الله تحف انسان ايچون ده قيمت وار ها! نه اعلا بن قزلر ايله باجى يى صاتارم ايكيشر بيك ليرادن التى بيك ليرا آز پاره دكلدر ديدى.

راقم– هاى هاى! صاتملى يا! حاضر خانملر تركجه دخى اوكرنديلر. اعلا بر ترك و عثمانلى خانمى اولورلر.

مارغريت– فنامى صانكه؟

جان– محبوس كبي اوك ايچنده قپالى اوتورمسەم ترك خانمى اولمغه راضى اولور ايدم.

راقم– ترك خانمى دكل آ ايشته جانان كبى بر اسير بيله او ايچنده محبوس اولميور. هر ايستەديكى يره كزمكه كيدييور.

مارغريت– هم بابا! قزك اوزرنده برقاچ بيك شيلنلك الماس وار.

راقم– كورديكزمى بر كره! نه قدر اعلا شى. ايشته سزك ده اويله بر قاچ بيك ليرالق الماسكز اولور.

Ziklas - Lâkin Râkım Efendi! Esareti bir vasfediyorsunuz ki benim bile köle olarak satılmaya heves edeceğim geliyor.

Bu lakırdı üzerine biraz gülüştüler mülüştüler. Lâkin kızlar Canan'ı bir daha görmeyi merak eylediklerinden babalarının yanında duramayıp yine Canan'ın yanına, salona gittiler.

Canan bunlara bahçeyi gezdirdi. Çiçeklerini, güvercinlerini, kuşlarını, iki güzel tavuğuyla, bir horozunu, bir kuzusunu, her şeyini gösterdi. Hayvanât-ı mezkûreyi kızları ziyâde sevip kendileri bu kadar zengin oldukları hâlde böyle güzel şeylere mâlik olmadıklarına teessüf eylediler. Ondan sonra Râkım'ın kendi odasına girdiler. Kütüphaneyi görünce karıştırmaya başladılar. Her kitabı açıp birkaç kelimesini gözden geçirirler idi. Canan bunların Türkçe okuduklarını gördüğü zaman o kadar taaccüb etmedi. Zira keyfiyeti efendisinden haber almış idi. Kızlar nümunehaneyi dahi ziyaret eylediler. Badehu Râkım'ın derdest-i telifi bulunan bir roman müsevvedâtını karıştırmaya başlayıp ancak sür'at-i kalemden nâşî biraz okunamazca yazılmış olan el yazısını okuyamadılar. Nihayet her biri bir yere oturup söze başlandı.

Margrit - Bu hanenin başka odası yok mudur?

Canan - Şu tarafında bir odası daha var ki, onda Dadı Kalfa yatar.

Can - Dadı Kalfa ne demek?

Canan - Dadı Kalfa bir Arap'tır ki efendiyi kucağında büyütmüştür.

Margrit - Arap mı? Şimdi nerededir o?

Canan - Aşağıda tedarikât görüyor.

Margrit - Bu oda Râkım Efendi'ye mahsûs oda mıdır?

زيقلاص – لاكن راقم افندى! اسارتى بر وسف ايديورسكز كه بنم بيله كوله اولارق ساتلمغه هوس ايده جكم كليور.

بو لقردى اوزرينه براز كولوشديلر مولوشديلر لكن قزلر جانانى بر دها كورمكى مراق ايلدكلرندن بابالرينك ياننده طوره ميوب ينه جانانك ياننه صالونه كيتديلر.

جانان بونلره بغچه‌يى كزديردى. چيچكلرينى كورجينلرينى قوشلرينى ايكى كوزل طاوغيله بر حروسنى بر قوزوسنى هر شيئنى كوستردى. حيوانات مذكوره يى قزلر پك زياده سووب كنديلرى بو قدر زنكين اولدقلرى حالده بويله كوزل شيلره مالك اولمدقلرينه تأسف ايدرلر. اندن صكره راقمك كندى اوطه‌سنه كيردىلر. كتبخانه‌يى كورنجه قارشديرمغه باشلاديلر. كتاب آچوب برقاچ كلمه‌سنى كوزدن كچوررلر ايدى. جنان بونلرك تركجه اوقودقلرينى كوردكى زمان اول قدر تعجب ايتمدى. زيرا كيفيتى افنديسندن خبر المشيدى. قزلر نمونه خانه‌يى دخى زيارت ايله‌ديلر. بعده راقمك دردست تاليفى بولنان بر رومان مسوداتنى قارشديرمغه باشلايوب انجق سرعت قلمدن ناشى براز اوقونمزجه يازلمش اولان ال يازيسنى اوقويه‌مه‌ديلر. نهايت هر برى بر يره اوتوروب سوزه باشلاندى.

مارغريت– بو خانك بشقه اوطه‌سى يوقميدر؟

جانان– شو طرفنده بر اوطه‌سى دها واردر كه انده دادى قالفه ياتار.

جان– دادى قالفه نه ديمك؟

جانان– دادى قالفه بر عربدر كه افندى يى قوجاغنده بيوتمش.

مارغريت– عرب مى؟ شمدى نه‌ره ده در او؟

جانان– اشاغيده تداركات كورييور.

مارغريت– بو اوطه راقم افنديه مخصوص اوطه‌ميدر؟

Canan - Evet!

Can - Ya siz nerede yatarsınız?

Canan - Benim odam içeriki odadır. Hani ya pederinizin oturduğu oda.

Margrit - Yok! Yok! Orası yatak odası değil. Orada yatak yok!

Canan - Siz geleceksiniz diye kaldırdık.

Can - Hiç öyle değil.

Canan - Niçin öyle olmasın?

Can - Siz Râkım Efendi'nin karısısınız.

Canan - (pancar gibi kesilerek) Hayır matmazel! Ben onun esiriyim.

Margrit - Yok yok! Öyle de değil. Siz onun "konküben" hani ya şu ne derler? Odalık.... Ben bilirim Osmanlılarda hep odalık var.

Canan - (daha ziyâde bozularak) Hayır, hayır! Bizim efendi öyle şey bilmez.

Can - Yoksa sizi sevmez mi? Ama sevmemiş olsa size bu kadar elmas vermez idi. Siz bizden saklıyorsunuz.

Canan - (bu kızların ta bu dereceye kadar serbestliğine canı sıkılarak) Sever ama odalık gibi sevmez, kardeş gibi sever.

Margrit - Nafile, nafile! Hiç kardeş gibi sevmek mümkün olur mu? Siz varınız yine bizden saklayınız. Biz sizi tebrik ederiz. Râkım Efendi çok güzel! Çok akıllı! Çok kâmil!

Lakırdı bu dereceye geldikte İngiliz kızlarının ikisinde de tavır değişti. Bunların çehrelerini bir ehl-i dikkat görecek olsa âdeta Canan'ı ziyâdesiyle kıskandıklarına

جانان– اوت!

جان– يا سز نەره ده يتارسكز؟

جانان– بنم اوطه ايچروكى اوطەدر. هانيا پدركزك اوتورديغى اوطه.

مارغريت– يوق! يوق! اوراسى يتاق اوطەسى دكل. اورادە يتاق يوق.

جانان– سز كلەجكسكز ديه قالديردق.

جان– هيچ اويله دكل.

جانان– نيچون اويله اولمسون؟

جان– سز راقم افندينك قاريسيسكز.

جانان– (پنجار كبى كسيلەرك) خير مادموازل! بن اونك اسيرييم.

مارغريت– يوق يوق! اويله ده دكل. سز انك «قونكو بن» هانيا شو نه ديرلر؟ اوطەلق..... بن بيلورم عثمانلولرده هب اوطەلق وار.

جانان– (دها زياده بوزلەرق) خير خير! بزم افندى اوبله شى بيلمز.

جان– يوقسه سزى سومزمى؟اما سومەش اولسه سزه بو قدر الماس ويرمز ايدى. سز بزدن صاقليورسيكز.

جانان– (بو قزلرك تا بو درجەيه قدر سربستلكنه جانى صقيلەرق) سور اما اوطەلق كبى سومز. قرداش كبى سور.

مارغريت– نافله نافله! هيچ قرداش كبى سومك ممكن اولورمى؟ سز واركز ينه بزدن صاقلايكز. بز سزى تبريك ايدرز. راقم افندى چوق كوزل! چوق كامل!

لقردى بو درجەيه كلدكده انكليز قزلرينك ايكيسنده ده طور دكشدى. بونلرك چهره لرينى بر اهل دقت كوره جك اولسه عادتا جانانى زياده قصقاندقلرينه

dair yüzlerinde yüzlerce alâmet görür idi. Vâkıâ kendileri bu hâlin farkında olmazlar idi ise de Canan işi oldukça teyakkun ederek ve hâlbuki kızların kendisinden alıp veremedikleri ne olduğunu dahi anlayamayarak mamafîh o dahi hâl ü tavrıyla kızlara arz-ı husumet eder idi.

Bir aralık Canan bazı işleri için taşraya çıktı. Bu kere kızlar kendi aralarında konuşmaya başladılar.

Can -Senin hakkın vardır Margrit! Bu kız Râkım Efendi'nin odalığıdır.

Margrit - Onu bilmeyecek ne var? Dikkat etmedin mi? Nasıl kıpkırmızı oluyor idi.

Can- Lâkin güzel kız değil mi?

Margrit - Oh! Neresi güzel?

Can - Yok yok güzeldir ama..

Margrit - Aması nedir bakalım?

Can - Ben demek isterim ki, Râkım Efendi'ye lâyık değildir.

Margrit - Güzel dedikten sonra niçin lâyık değildir diyorsun?

Can - Güzelliği için lâyıktır. Fakat ne kadar olsa bir esir! Ama ne zararı var? Varsın esir olsun. Esir ama bak ne kadar mesut. Râkım Efendi'nin odalığı olmuş. O güzel, Râkım Efendi güzel. Hem güzel, hem kâmil.....

Margrit - Sen de galiba kıskanıyorsun.

Can - Ne kıskanayım?

دائر يوزلرنده يوزلرجه علامت كورر ايدى. واقعا كندیلرى بو حالك فرقنده اولمزلر ايديسه‌ده جانان ايشى اولدقچه تيقن ايدرك و حال بوكه قزلرك كندیسندن الوب ويرمدكلرى نه اولديغنى دخى اكلايه‌ميه‌رق مع مافيه او دخى حال و طوريله قزلره عرض خصومت ايدر ايدى.

بر ارالق جانان بعض ايشلرى ايچون طشه‌ريه چيقدى. بوكره قزلر كندى اره لرنده قونوشمغه باشلاديلر.

جان– سنك حقك واردر مارغريت! بو قز راقم افندينك اوطه‌لغيدر.

مارغريت– انى بيلمه‌يه‌جك نه وار؟ دقت ايتمه‌دكمى؟ نصل قب قرمزى اوليور ايدى.

جان– لكن كوزل قز دكلمى؟

مارغريت– اوه! نه‌ره سى كوزل؟

جان– يوق يوق كوزلدر اما..

مارغريت– اماسى نه‌در باقالم؟

جان– بن ديمك استرم كه راقم افنديه لايق دكلدر.

مارغريت– كوزل ديدكدن صكره نيچون لايق دكلدر دييورسك؟

جان– كوزللكى ايچون لايقدر. فقط نه قدر اولسه بر اسير! اما نه ضررى وار؟ وارسون اسير اولسون. اسير اما باق نه قدر مسعود. راقم افنديك اوطه‌لغى اولمش. او كوزل راقم افندى كوزل. هم كوزل هم كامل..

مارغريت– سن ده غالبا قصقانيورسك.

جان– نه قصقانه‌يم؟

Margrit - Vallahi hülya bu ya! Böyle bir esir olmayı benim dahi canım ister idi. Ben Râkım Efendi'nin odalığı olsam gece gündüz ona Farisî eş'âr okutur dinler idim.

Can - Bakalım bu zavallı esire bize istediği kadar riâyet ediyor mu? Biz kim? O.....

Margrit - Ben sana bir şey söyleyeyim mi Can? Râkım Efendi bu esiri mutlaka pek seviyor. Bize dediği gibi Türkçe okuttuktan başka bak Fransızca da okutmuş.

Can - Hem dışarıdaki piyanoyu gördün mü?

Margrit - Gördüm, ama bakalım onu kız mı çalıyor?

Can - Ya kim çalacak? Râkım Efendi piyano çalmasını bilmez.

Margrit - Gördün mü bir kere! Demek oluyor ki hoca bulmuş ona piyano da öğretmiş. Demincek ne diyor idi. Bu kız alındığı zaman yüz lira ancak eder idi. Şimdi iki bin lira eder diyor idi işte onu böyle talîm ve terbiye ettiği için bu kadar kıymet buluyor demektir.

Biz hikâyemizce asıl Can ve Margrit ve Canan meyânında cereyân eden sözlere muhtaç olduğumuzdan, ona dair biraz tafsîlât verdik. Öteki odada Râkım ve karı koca Ziklaslar arasında cereyân eden sözler ise hep havayî şeyler idi. Badehu kızlar dahi salona çıkarak Canan da yanlarında olduğu hâlde piyanoya oturdular. Artık Ziklas'ta keyifler katmerleşmeye başladı. Gâh alafranga, gâh alaturka havalar çaldılar. Bâ-husûs en sevdikleri "Ey sabâ esme nigârım" şarkısını iki defa çaldılar. Nihayet taâm vakti gelmekle Râkım müdevver sofra iskemlesi, pirinç sini, sofra bezi, uzun peşkir elinde olduğu hâlde Ziklas'ın bulunduğu odaya girip kaşıklık kesesi, ekmek sepeti, tuzluk, biberlik, erkân minderleri

مارغريت– و الله خليا بو يا! بويله بر اسير اولمغى بنم دخى جانم ايستر ايدى. بن راقم افندينك اوطه‌لغى اولسه‌م كيجه كوندوز اكا فارسى اشعار اوقوتور ديكلر ايدم.

جان– باقالم بو زواللى اسيره بزه ايتديكى قدر رعايت ايدييورمى؟

بز كيم؟ او.....

مارغريت– بن سكا بر شى سويله‌ييمى جان؟ راقم افندى بو اسيرى مطلقا پك سوييور. بزه ديديكى كبى تركجه اوقوتدقدن بشقه باق فرنسزجه‌ده اوقوتمش.

جان– هم طيشاريده كه پيانويى كوردكمى؟

مارغريت– كوردم اما باقالم انى قزمى چاليور؟

جان– يا كيم چاله‌جق؟ راقم افندى پيانو چالمسنى بيلمز.

مارغريت– كوردكمى بر كره! ديمك اوليوركه خواجه بولمش اكا پيانو ده اوكرتمش. دمنجك نه دييور ايدى. بو قز الندغى زمان يوز ليرا انجق ايدر ايدى. شمدى ايكى بيك ليرا ايدر دييور ايدى. ايشته انى بويله تعليم و تربيه ايتدكى ايچون بو قدر قيمت بوليور ديمكدر.

بز حكايمزجه اصل جان ايله مارغريت و جانان مياننده جريان ايدن سوزلره محتاج اولديغمزدن اكا دائر براز تفصيلات ويردك. او نه‌كه اوته‌ده راقم و قارى قوجه زيقلاصلر اراسنده جريان ايدن سوزلر ايسه هب هوايى شيلر ايدى. بعده قزلر دخى صالونه چيقه‌رق جانان ده يانلرنده اولديغى حالده پيانويه اوتوردولر. ارتق زيقلاصده كيفلر قاتمرلشمكه باشلادى. كاه الا فرانغه كاه الا تورقه هوالر چالديلر. باخصوص اك سودكلرى « اى صبا اسمه نكارم» شرقيسنى ايكى دفعه چالديلر. نهايت طعام وقتى كلمكله راقم مدور سوفره اسكمله‌سى پرنج صينى سفره بزى اوزون پشكير الندە اولديغى حالده زيقلاصك بولنديغى اوطه‌يه كيروب قاشقلق كيسه‌سى اكمك سپدى طوزلق بوبرلك اركان مندرلرى

hâsılı tamam alaturka bir sofranın kâffe-i levâzımını Ziklas'a gösterdi. Deli İngiliz bunları alıp birer birer bakar ve her biri hakkında malûmât-ı mufassala alıp her aldığı malûmâta dahi başka başka şaşar idi.

Hepsi sofraya oturdular. Ber-vech-i usûl çorbayı içtiler, badehu mukaddemâ kendisine haber vermiş olduğu vechle bir Arap eli yahni sahanını kapı arasından uzattı. Ziklas bunu görünce o kadar taaccüb eyledi ki merakından kalkıp Arap'a bakacağı geldi. Hatta kızlar yerlerinden davranmışlar idi bile. Vâlideleri men etmesiyle oturdular.

Henüz alafranga sofrada yemek yememiş olan bir Türk'ün alafranga usulüyle yemek yediğini görmek vâkıâ insanı güldürür. Ezcümle önünde tabak içinde bulunan eti bıçakla keserek çatal ile yemeyi beceremeyenler elleriyle kopardıktan sonra çatal ile saplayıp aldıkları görülür ki bu acemilik insanın pek hoşuna gider. Lâkin hiç alaturka yemek yememiş bir İngiliz'in alaturka yemek yemesi insanı katılıncaya kadar güldürecek bir şeydir. Hele bugünkü misafirlerin yemek yemeleri kendilerini dahi güldürtmekte idi ya? Meselâ yahni sıcak sıcak gelmiş olduğundan Ziklas acele ile parmaklarını sahanın ta umkuna kadar daldırdığı anda can acısıyla kolunu yıldırım gibi bir süratle geriye çeker iken yanında bulunan zevcesine bir dirsek vurup bî-çâre karıyı devirmesi az buz kahkahalarla gülünecek seyirlerden değil idi.

Her ne hâl ise, taâm dahi edildi. İkindi üzeriydi ki misafirler avdet eylediler. Ancak Mister ve Misters Ziklas birkaç gün evvel madam Yozefino'nun Râkım'ın hanesinde alaturka yaşayıştan aldığı lezzeti alarak gittiler. Kızlar ise hatta oraya geldiklerine dahi pişman olarak gittiler.

Niçin?

Kim bilir? Şu kadar var ki bunlar Canan'da her ne görmüşler ise cümlesine kıskanarak gitmişler idi. Bunu dahi ister çocukluklarına veriniz, ister.....

حاصل تمام الا تورقه بر سفره نك كافۀ لوازمنى زيقلاصه كوستردى. دلى انكليز بونلرى الوب برر برر باقار و هر برى حقنده معلومات مفصله الوب هر الديغى معلوماته دخى بشقه بشقه شاشار ايدى.

هپسى سفره يه اوتوردىلر. بر وجه اصول چوربايى ايچديلر. بعده مقدما كنديسنه خبر ويرمش اولديغى وجهله بر عرب الى يحنى صحننى قپو اراسندن اوزاتدى. زيقلاص بونى كورنجه او قدر تعجب ايلدى كه مراقندن قالقوب عربه باقه‌جغى كلدى. حتى قزلر يرلرندن طورامشلر ايدى بيله. والده لرى منع ايتمسيله اوتوردىلر.

هنوز الا فرنغه سفره ده يمك يمامش اولان بر تركك الا فرنغه اصوليله يمك يديكنى كورمك واقعا انسانى كولدورور. ازجمله او كنده طباق ايچنده بولنان اتى بچاق ايله كسه‌رك چتال ايله يمكى بجره ميانلر اللريله قوپاردقدن صكره چتال ايله صاپلايوب الدقلرى كوريلوركه بو عجملك انسانك پك خوشنه كيدر. لكن هيچ الا تورقه يمك يمامش بر انكليزك الا تورقه يمك يمسى انسانى قاتيلنجيه قدر كولدوره جك بر شيدر. هله بو كونكى مسافرلرك يمك يمه‌لرى كنديلرينى دخى كولدرمكده ايدى يا؟ مثلا يحنى صيجاق صيجاق كلمش اولديغندن زيقلاص عجله ايله پارمقلرينى صحنك تا عمقنه قدر طالديرديغى آنده جان آجيسيله قولنى ييلدريم كبى بر سرعتله كيرويه چكر ايكن ياننده بولنان زوجسنه بر درسك ووروب بيچاره قارى يى دويرمسى آز بوز قهقهه‌لرله كولونجك سيرلردن دكل ايدي.

هر نه حال ايسه طعام دخى ايدلدى. ايكندى اوزرى ايديكه مسافرلر عودت ايلديلر. انجق مستر و مسترس زيقلاص برقاچ كون اول مادام يوزفينونك راقمك خانه‌سنده الا تورقه يشايشدن الديغى لذتى اله‌رق كيتديلر. قزلر ايسه حتى اورايه كلدكلرينه دخى پشمان اوله‌رق كيتديلر.

نيچون؟

كيم بيلور؟شو قدر وار كه بونلر جانانده هرنه كورمشلر ايسه جمله‌سنه قصقانه‌رق كيتمشلر ايدى. بونى دخى ايستر چوجقلرينه ويريكز ايستر.....

Dokuzuncu Bâb

Ahvâl yine bildiğimiz sûretle gitmeye başladı. Yani Râkım her sûretle mütercimlik, muharrirlik ve muallimlik hizmetlerini hüsn-i ifâda devam eder idi. Ahvâlde görülen cüz'î bir inkılâb var ise o da kızların Râkım'a mukâbil olan muâmelelerinin biraz tarz-ı âhire tebeddül etmesi idi.

Meselâ davetten birkaç ve belki beş on gün sonraya kadar Râkım bunlarla üç dört defa daha buluşmuş ve birleşmiş olduğu hâlde kızların ikisi dahi hele büyüğü yani Can o sevgili muallimlerine âdeta kin, buğz ve husûmeti işrâb eder bir takım evzâ' ve etvâr gösterdiler. Hem de bu evzâ' ve etvâr öyle farkına varılmayacak ve anlaşılmayacak şeyler değil idi. Hatta Râkım bu hâlleri âdeta kendisinin oraca ba'd ezân lüzumu kalmamış olmak gibi bir manaya haml etmeye başladı. Binaenaleyh bir gece bi'l-iltizâm dersi terk eylemiş idi. Fakat ertesi defa gittiğinde kızlar dersi niçin terk eylediğini ve ne mani olduğunu ve gelmediği için canları pek ziyâde sıkıldığını dermeyânla Can "Bilmez misiniz ki ders bizim için en büyük bir eğlence oluyor? Biz yürek sıkıntılarımızı hep bu ders ile def ediyoruz" dedi. Hazır söz bu kadar açılmış iken Râkım biraz daha açarak şüphesini hâlletmek istedi. Ancak "Söz sözü açar, açılan sözler istenilmeyen sözlere kadar varır" mütâlaasıyla yine sözü kısa kesmeye lüzum gördü.

طوقوزنجی باب

احوال ینه بیلدیکمز صورتله کیتمکه باشلادی. یعنی راقم هر صورتله مترجملك محررلك و معلملك خدمتلرینی حسن افاده دوام ایدر ایدی. احوالده کوریلان جزؤی بر انقلاب وار ایسه او ده قزلرك راقمه مقابل اولان معاملهلرینك براز طرز آخره تبدل ایتمسی ایدی.

مثلا دعوتدن برقاچ و بلکه بش اون کون صکره یه قدر راقم بونلرله اوچ درت دفعه دها بولوشمش و برلشمش اولدیغی حالده قزلرك ایکیسی دخی هله بیوکی یعنی جان او سوکیلی معلملرینه عادتا کین بغض و خصومتی اشراب ایدر بر طاقم اوضاع و اطوار کوستردیلر. هم ده بو اوضاع واطوار اویله فرقنه وارلیهجق و اکلاشلمیهجق شیلر دکل ایدی. حتی راقم بو حاللری عادتا کندیسنك اوراجه بعد ازان لزومی قالمامش اولمق کبی بر معنایه حمل ایتمکه باشلادی. بناء علیه بر کیجه بلالتزام درسی ترك ایلمیشیدی. فقط ایرتسی دفعه کیتدیکنده قزلر درسی نیچون ترك ایلدیکنی و نه مانع اولدیغنی و کلمدیکی ایچون جانلری پك زیاده صقلدیغنی درمیانله جان «بیلمزمیسکزکه درس بزم ایچون اك بیوك بر اکلنجه اولیور؟ بز یرك صقنتیلرمزی هب بو درس ایله دفع ایدییورز »دیدی. حاضر سوز بو قدر آچلمش ایکن راقم براز دها آچارق شبههسنی حل ایتمك ایستدی. انحق سوز سوزی آچار آچیلان سوزلر استنلمیان سوزلره قدر وارر» مطالعهسیله ینه سوزی قیصه کسمکه لزوم کوردی.

Ondan sonra kızların tavrı daha başka bir sûrete mütehavvil oldu. Ders bittikten sonra edilen sözler Canan'ın tahkîk-i ahvâlinden başka bir şey değil idi. Bu istintâklarda ise Can küçük hemşiresine müsâbakat gösterir idi. Canan'ın ne yolda talîm ve terbiye edilmiş olduğundan bed' ile ta el-hâletü hazihi hanesinde ne hizmet ve emel üzere bulundurulmakta olduğuna kadar soruldu!... Râkım bu suallerin menşeini bulmak için pek çok sarf-ı zihin etmeye muhtaç değil idi ise de bulunduğu menşeleri beğenmediğinden zihnine gelen her şüpheyi ber-taraf eder ve her suale bir muvâfık cevap bulup mesela kızın el-hâletü hazihi o da ne hizmet ve emel üzerine bulunmakta olduğuna dahi "Dadı Kalfa pek yalnızdır. Zaten yukarı hizmeti için de bir adam lâzım değil mi? İşte Canan evin içinde yukarı hizmetine mahsûs bir kızdır" demiş idi. Ancak Can'da tecessüs bir derecede idi ki öyle olur olmaz cevaplarla kanaat etmiyor. Canan hakkında aldığı şu cevaba dahi hiç olmaz ise "acayip!" fam de şambr "yukarı hizmetçisi bu kadar genç, güzel, süslü bir kız olsun! Yukarı hizmetçisinin üzerinde üç beş yüz liralık elmas bulunsun!" diye bir istiğrâb olsun gösterir ve bu istiğrâbla Râkım'ın zihnine hücum eden şüphelere begâyet kuvvet verir idi.

Hâsıl-ı kelâm İngilizlere verilen davetten üç ay kadar zaman daha mürûr eyledi. Bu müddet içinde Canan'ın efendisi huzurundaki hürriyeti biraz daha vüs'at bulup meselâ Dadı Kalfa'nın gözleri aralıkta bir salon içinde filânda Râkım'ın kolları Canan'ın boynunda olduğu sûretine ilişir oldu. Eğer Dadı Kalfa mütecessis bir kadın olsa idi ihtimal ki daha latîf temâşâlara dahi muvaffak olabilir idi. Lâkin oğlunun, efendisinin velhâsıl âlemde varı bulunan Râkım'ın saadet-i hâline dair aramadığı hâlde bulduğu ber-minvâl-i muharrer delâil ona kâfi olup bunun alt tarafını dahi Canan kendisinden ketm etmeyerek haber verir idi.

اوندن صکره قزلرك طوری دها بشقه بر صورته متحول اولدی. درس بتدکدن صکره ایدیلان سوزلر جانانك تحقیق احوالندن بشقه برشی دکل ایدی. بو استنطاقلرده ایسه جان کوچك همشیره سنه مسابقت کوسترر ایدی. جانانك نه یولده تعلیم و تربیه ایدلمش اولدیغندن بدأ ایله تا الحالة هذه خانه‌سنده نه خدمت و امل اوزره بولندیرلمقده اولدیغنه قدر صورلدی!... راقم بو سؤاللرك منشئنی بولمق ایچون پك چوق صرف ذهن ایتمکه محتاج دکل ایدیسه‌ده بولندیغی منشألری بکنمدیکندن ذهننه کلان هر شبهه‌یی بر طرف ایدر و هر سؤاله بر موافق جواب بولوب مثلا قزك الحالة هذه اوده نه خدمت و امل اوزرینه بولنمقده اولدیغنه دخی « دادی قالفه پك یالکزدر. ذاتا بو قاری خدمتی ایچونده بر آدم لازم دکلمی؟ ایشته جانان اوك ایچنده بو قاری خدمتنه مخصوص بر قزدر » دیمش ایدی. انجق جانده تجسس بر درجه‌ده ایدی که اویله اولور اولمز جوابلرله قناعت ایتمیور. جانان حقنده الدغی شو جوابه دخی هیچ اولمز ایسه « عجایب! » فام ده شامبر « بو قاری خدمتجیسی بو قدر کنج کوزل سوسلی بر قز اولسن! » بو قاری خدمتجیسنك اوزرنده اوچ بشیوز لیرالق الماس بولنسن! » دیه بر استغراب اولسون کوسترر و بو استغرابله راقمك ذهننه هجوم ایدن شبهه‌لره بغایت قوت ورير ایدی.

حاصل کلام انکلیزلره ویریلان دعوتدن اوچ آی قدر زمان دها مرور ایلدی. بو مدت ایچنده جانانك افندسی حضورنده‌که حریتی براز دها وسعت بولوب دادی قالفه‌نك کوزلری ارالقده بر صالون ایچنده فلانده راقمك قوللری جانانك بویننده اولدیغی صورتنه ایلیشور اولدی. اکر دادی قالفه متجسس بر قادین اولسه ایدی احتمال‌که دها لطیف تماشاره دخی موفق اوله‌بیلور ایدی. لکن اوغلنك افندیسنك و الحاصل عالمده واری بولنان راقمك سعادتحالنه دائر ارامادیغی حالده بولدیغی بر منوال محرر دلائل اکا کافی اولوب بونك الت طرفنی دخی جانان کندیسندن کتم ایتمیه‌رك خبر ویرر ایدی.

Aman Allah'ı severseniz ne gibi vukûâtın vukuunu haber verir idi?

Vallahi doğrusunu ister iseniz haber verdiği vukûât içinde hakâyıktan pek çok mektûmât bulunabilir idi. Kızın verdiği malûmâta göre geceleri efendisi Canan'ı huzuruna çağırıp birkaç saatler hâlleşirler, dilleşirler imiş. Lâkin aralıkta bir Canan'ın yüzünde, gerdanında, filânında görülen siyahlıklar Canan gibi bir cariye ve Canan mevkiinde bulunan bir karı için yüz karası addolunacak alâmâttan madûd olamayıp bilakis yüz aklığına delâlet edebilirler idi.

Aferin Râkım! Gerçekten mesut idi hâ?

Evet! Öyle idi. Lâkin Râkım için her saadet biraz gözyaşı ile karışık olarak akıp gelmek nasibi olduğu cihetle bu kadarcık bir saadet dahi bir hayli gözyaşları mukâbilinde hâsıl olmuş idi. Şöyle ki:

Efendisinin her haftada iki gece ders vermek için hanelerine giderek gece yarılarına kadar kaldığı şâkirdler nasıl şeyler olduklarını Canan gördükten sonra birçok vesveseler içini yiyip bitirmeye başlamış idi. Geceleri Râkım hanesine geldikçe kızın gözlerini kıpkırmızı bulur ve hatta bazı kere dahi kirpikleri hâlâ yaş ve sesi hâlâ ihtizâzlı ve nefesi dar ve göğsü dolu olduğu hâlde rast getirir idi. Bî-çâre Canan'dan bu ıztırâb-ı hâli def etmeye Râkım hasbe'l-muhabbe mecbur değil midir ya? Ey bir âşık, âşıkasının bu gibi teessürâtını ne ile def eder? Elbet iltifatını, hususiyetini, muhabbetini, sadakatini temîn ile. İşte bu temîn-i muhabbet sûretinin nişâne-i bâhireleri idi ki Canan'ın yüzünde, gerdanında, merdanında görülür idi.

Felâtun Bey'i hatırda tutuyor musunuz?.....

Adam bırak şu hoppa zevzeği!...

امان اللهی سورسه‌کز نه‌کبی وقوعاتك وقوعنی خبر ویرر ایدی؟

و الله طوغریسنی ایسترسه‌کز خبر ویردیکی وقوعات ایچنده حقایقدن پك چوق مکتومات بولونه‌بیلور ایدی. قزك ویردیکی معلوماته کوره کجه‌لری افندیسی جانانی حضورینه چاغروب برقاچ ساعتلر حاللشورلر دیللشورلر ایمش. لکن ارالقده بر جانانك یوزنده کردننده فلاننده کوریلان سیاهلقلر جانان کبی بر جاریه‌یه و جانان موقعنده بولنان بر قاری ایچون یوز قاره سی عد اولنه‌جق علامتدن مسعود اوله‌میوب بالعکس یوز آقلغنه دلالت ایده بیلورلر ایدی.

آفرن راقم! کرچکدن مسعود ایدی ها؟

اوت! اویله ایدی. لکن راقم ایچون هر سعادت براز کوزباشی ایله قاریشق اوله‌رق آقوب کلمك نصیبی اولدیغی جهتله بو قدر چوق بر سعادت دخی بر خیلی کوزیاشلری مقابلنده حاصل اولمش ایدی. شویله که:

افندیسنك هر هفته‌ده ایکی کیجه درس ویرمك ایچون خانه‌لرینه کیدرك کیجه یاریلرینه قدر قالدیغی شاکردلر نصل شیلر اولدقلرینی جانان کوردکدن صکره برچوق وسوسه‌لر ایچنی ییوب بتورمکه باشلامشیدی. کجه‌لری راقم خانه‌سنه کلدکجه قزك کوزلرینی قبقرمزی بولور و حتی بعض کره دخی کریکلری حالا یاش و سسی حالا اهتزازلی و نفسی طار و کوکسی طولی اولدیغی حالده راست کتورر ایدی. بیچاره جاناندن بو اضطراب حالی دفع ایتمکه راقم حسب المحبه مجبور دکلمیدر یا؟ ای بر عاشق عاشقه‌سنك بو کبی تأثراتنی نه ایله دفع ایدر؟ البت التفاتنی خصوصیتنی محبتنی صداقتنی تأمین ایله. ایشته بو تأمین محبت صورتنك نشانهٔ باهره لری ایدی که جانانك یوزنده کردننده مردننده کوریلور ایدی.

فلاطون بکی خاطرده طوتیور میسکز؟

آدم براق شو حوپپا زوزکی!..

Yok ama! Bu hikâyenin nısfı dahi ona mahsûstur. Şu üç ay müddet içinde onun ahvâli dahi ne dereceye vardığını bilmeye mecburuz.

Hotel (C)'nin fiyatla mesârifi filânı artık kendisine ağır gelmeye ve fâhiş görünmeye başlamış idi.

Vay! Demek oluyor ki aklını başına almaya başladı ha!

Evet! Zira akçe ile akıl ikisi bir yerde pek de imtizâc edemez imiş. Bu hükmün en büyük kuvveti Felâtun Bey üzerinde görünmekte idi. Ettiği sefâhatler yolunda servetinin üç rub'u kadarı elden gittikten sonra onun yerine ister istemez o miktar akıl gelmiş olduğundan güya az masrafla yaşamak için mevsimin dahi icabına tatbîk-i hareketle Büyükdere'de bir hane isticâr eylemiş ve madamasını dahi oraya nakletmiş idi.

Biz şimdilik İngiliz kızlarına bakalım, İngiliz kızlarına. Zira onların hâli zihnimizi gıcıklamaya başladı!

Evet öyle oldu. Lâkin ne fayda ki, bî-çâre büyük kız yani Can bir hastalığa müptelâ oldu. Bu hastalık nedir? Kimse bilmez. Ortada hastalığın vücudu yok ki! Başlangıcı azîm bir iç sıkıntısı oldu. Kızcağız bir yerde oturamaz. O kadar sevdiği ve elinden düşürmediği Türkçe kitaplar dahi artık kendisini eğlendirememeye başladı. Peder ve vâlidesi bu hâle ziyâdesiyle merak ederek hekimlerin dahi tensîbiyle her gün kızcağızı arabaya bindirip Taksim'den aşağı kırlara kadar götürür, dolaştırır, eğlendirir idi. Ancak kız bununla dahi eğlenemez oldu. Babası "Haydi kızım! İşte arabamız hazır. Biraz gezmeye gidelim" dediği zaman kızı âdeta fütûrla muvâfakat gösterip pederi "Ey! Bu gün de nereye gidelim?" dedikçe kız "Siz neresini ister iseniz oraya gidelim. Benim için her yer birdir" der ve babası kızı kıra değil a, cennete götürse eğlendiremediğini görür idi.

یوق اما! بو حكایتك نصفی دخی اكا مخصوصدر. شو اوچ آی مدت ایچنده اونك احوالی دخی نه درجه‌یه واردیغنی بیلمكه مجبورز.

هوتل (ج) ك فیئاتله مصارفی فلانی ارتق كندیسنه اغر كلمكه و فاحش كورنمكه باشلامشیدی.

واي! دیمك اولیورکه عقلنی باشنه المغه باشلادی؟

اوت! زیرا عقچه ایله عقل ایكسی بر یرده پك ده امتزاج ایده مز ایمش. بو حكمك اك بیوك قوتی فلاطون بك اوزرنده كورنمكده ایدی. ایتدكی سفاهتلر یولنده ثروتنك اوچ ربع قدری الدن كیتدكدن صكره انك برینه ایستر ایسته‌مز اولمقدار عقل كلمش اولدیغندن كویا آز مصرفله یشامق ایچون موسمك دخی ایجابنه تطبیق حركتله بیوك دره ده بر خانه استیجار ایلمش و مادامه‌سنی دخی اورایه نقل ایتمشیدی.

بز شمدلیك انكلیز قزلرینه باقه‌لم انكلیز قزلرینه. زیرا اونلرك حالی ذهنمزی غجقلامغه باشلادی.

اوت اویله اولدی. لكن نه فائده‌كه بیچاره بیوك قز یعنی جان بر خسته‌لكه مبتلا اولدی. بو خسته‌لق نه‌در؟ كیمسه بیلمز. اورته‌ده خسته‌لكك وجودی یوق كه! باشلانغجی عظیم بر ایچ صقندیسی اولدی. قزجغز بر یرده اوتوره مز او قدر سودیكی و الندن دوشورمدیكی تركجه كتابلر دخی ارتق كندیسنی اكلندیره مامكه باشلادی. پدر و والده سی بو حاله زیادسیله مراق ایده رك حكیملرك دخی تنسیبیله هر كون قزجغزی عربه‌یه بندیروب تقسیمدن اشاغی قرلره قدر كوتورر طولشدیرر اكلندیرر ایدي. انجق قز بوننله دخی اكلنمز اولدی. باباسی« هایدی قزم! ایشته عربه‌مز حاضر براز كزمكه كیده لم» دیدیكی زمان قزی عادتا فتور ایله موافقت كوستروب پدری « ای! بو كونده نره یه كیده لم؟ « دیدیكجه قز » سز نره سنی ایستر ایسه‌كز اورایه كیده لم. بنم ایچون هر یر بردر» دیر و باباسی قزی قره دكل آ جنته كوتورسه اكلندره مدیكنی كورور ایدی.

Böyle bir hastalığa dûçâr olan kimse ne olur bilirsiniz ya? Günden güne solar, sararır, zayıflar! İşte Can dahi öyle oldu. Felâtun Bey'in dahi demiş olduğu vechile havuç ve hatta pancar gibi olan o gürbüz İngiliz kızı, ayva gibi de değil belki patates kadar renksiz oldu kaldı. Dudakları dertli koyunların akciğerleri gibi olmuş idi. O mavi gözler çukurlaşıp köhne fîrûzeye dönmüştü.

Kızcağızın bu hâle girişine Râkım dahi acır idi. Nerede bir hâzık tabibe rast gelse bu hastalığın alâmâtını zikredip hekimin fikrini sorar idi ise de hekim biraz düşünüp taşındıktan ve bu hasta kimin nesi olduğunu sorup da Râkım'ın dahi kendisine müteallik pek aziz bir kız olduğu cevabını aldıktan sonra sözünü çehresi tasdîk etmeye etmeye "Zararı yok geçer!" deyip başka bir şey söylemez idi.

Bir aralık Türkçe dersi dahi tatil eylediler. Bir aralık kızı Kadıköy'ünde bulunan dostlarının hanesine tebdîl-i havaya gönderdiler. Lâkin bî-çârenin can sıkıntısı orada bir kat daha arttı. Hanesine yani hemşiresine Türkçe eş'âr mecmûasını göndermesine dair mektup yazıp kenarına "Râkım Efendi aralıkta bir kendisini yoklamaya gelirse memnun olacağı dahi" hâmiş olarak yazmış idi. Kız mecmûayı göndermekle beraber hâmişi dahi babasına gösterdi. Hiç dünyada Can'ı memnun edecek bir şey olur da babası ondan dirîg eder mi? Derhâl Râkım'a adam gönderip o akşam fevkalâde olarak Râkım Ziklas'ın hanesinde bulundu.

Ziklas - Canım Râkım Efendi! Size bir şey rica edeceğim. Bizim Can diyor ki siz aralıkta bir kendisini ziyaret eder iseniz memnun olacak imiş. Vâkıâ bu hizmet sizi kendi temettuunuza hizmetten men eder ise de korkmayınız ben mütekeffilim!

بویله بر خسته‌لکه دوچار اولان کمسه نه اولور بیلورسکز یا؟ کوندن کنه صولار صارارر ضعیفلار. ایشته جان دخی اویله اولدی. فلاطون بکك دخی دمیش اولدیغی وجهله حاوج و حتی پانجار کبی اولان او کوربوز انکلیز قزی ایوا کبی ده دکل بلکه پاتاتس قدر رنکسز اولدی قالدی. دوداقلری دردلی قویونلرك آق جکرلری کبی اولمشیدی. او ماوی کوزلر چوقورلشوب کهنه فروزه یه دونمشیدی.

قزجغزك بو حاله کیریشنه راقم دخی آجیر ایدی. نره ده بر حاذق طبیبه راست کلسه بو خسته‌لکك علاماتنی ذکر ایدوب حکیمك فکرینی صورار ایدیسه‌ده حکیم براز دوشونوب طاشندقدن و بو خسته کیمك نه‌سی اولدیغنی صوروب ده راقمدن دخی کندیسنه متعلق پك عزیز بر قز اولدیغی جوابنی الدقدن صکره سوزینی چهره سی تصدیق ایتمیه ایتمیه «ضرری یوق کیچر!» دیوب بشقه برشی سویله‌مز ایدی.

بر ارالق ترکجه درسی دخی تعطیل ایلدیلر. بر ارالق قزی قاضی کوینده بولنان دوستلرینك خانه‌سنه تبدیل هوایه کوندردیلر. لکن بیچاره نك جان صقندیسی اوراده بر قات دها آرتدی. خانه‌سنه یعنی همشیره سنه ترکجه اشعار مجموعه‌سنی کوندرمسنه دائر مکتوب یازوب کنارینه « راقم افندی ارالقده بر کندیسنی یوقلامغه کلورسه ممنون اوله‌جغنی دخی » هامش اوله‌رق یازمشیدی. قز مجموعه‌یی کوندرمکله برابر هامشی دخی باباسنه کوستردی. هیچ دنیاده جانی ممنون ایده جك برشی اولورده باباسی اندن دریغ ایدرمی؟ درحال راقم آدم کوندروب او اقشام فوق العاده اوله‌رق راقم زیقلاصك خانه‌سنده بولندی.

زیقلاص– جانم راقم افندی! سزه برشی رجا ایده جکم. بزم جان دییورکه سز ارالقده بر کندیسنی زیارت ایدر ایسه‌کز ممنون اوله‌جق ایمش. واقعا بو خدمت سزی تمتعکزه خدمتدن منع ایدر ایسه ده قورقمیکز بن متکلفم!

Râkım - Estağfurullah Mister Ziklas, menfaatin bu cihet-i dakikasına kadar düşünmek belki Avrupalılarda var ise bile, Osmanlılarda yoktur. Baş üstüne, yarın giderim.

Ziklas - Bu akşam gitseniz? Vâkıâ vapurlar yoktur ama bir kayık tutarsınız.

Râkım - Gece vakti nasıl olur ya? Sonra hane sahiplerine tacizlik vermiş olurum.

Ziklas - Of! Evet öyle! Şu kıza bir yüreğim acıyor ki.

Râkım - Kimin yüreği acımıyor?

Ertesi sabah erkenden Râkım kendisini Kadıköy'ünde buldu. Can, hocasını görünce biraz güler yüz gösterdi ki şu hâl hane halkınca dahi mûcib-i sürûr olarak derhâl keyfiyeti pederine ve vâlidesine yazdılar. Ah! Babalık ah! Analık! Öğle üzeriydi ki bunlar yanlarında Margrit dahi olduğu hâlde Kadıköy'üne damladılar. Zira Can'ın güler yüz göstermesi kendileri için pek büyük nimet idi.

Margrit hemşiresini Hâfız Divanı elinde olduğu hâlde buldu!.. Can dahi vâlidesini ve pederini görünce daha ziyâde bir inbisât gösterdi ki cümlesi Can'ın bu inbisât-ı hâlinden memnun kaldılar. O gün akşama kadar oturup akşamüzeri Can dahi birlikte gitmeye iştiyâk göstermekle buna dahi ziyâdesiyle memnun olarak cümlesi birlikte avdet eylediler.

Ey, bari kız ondan sonra....

Evet! Ondan sonra daha beter oldu. Hanelerine girdiğinin üçüncü günü idi ki kızın tavrı bütün bütün bozulup âdeta yatağa düştü.

O zamana kadar kendisini tedavi etmekte bulunan Doktor (Z) dahi kızın hastalığı ne olduğunu bir türlü teşhis edemeyip verem olmasında karar kılar idi ise de bu

راقم– استغفر الله مستر زیقلاص منفعتك بو جهت دقیقه‌سنه قدر دوشونمك بلكه اوروپالیلرده وار ایسه بیله عثمانلولرده یوقدر. باش اوستنه یارین كیدرم.

زیقلاص– بو اقشام كیتسه‌كز؟ واقعا واپورلر یوقدر اما بر قایق طوتارسكز.

راقم– كجه وقتی نصل اولور یا؟ صكره خانه صاحبلرینه تعجیزلك ویرمش اولورم.

زیقلاص– اوف! اوت اویله! شو قزه بر یورگم آجیورگه.

راقم– كیمك یورگی آجییور؟

ایرتسی صباح ارکندن راقم كندیسنی قاضی كویندە بولدی. جان خواجه‌سنی كورنجه بیراز كولر یوز كوستردی‌كه شو حال خانه خلقنجه دخی موجب سرور اوله‌رق درحال كیفیتی پدرینه و والده سنه یازدیلر. آه بابالق آه انالق! اوكله اوزری ایدی‌كه بونلر یانلرنده مارغریت دخی اولدیغی حالده قاضی كوینه طاملادیلر. زیرا جانك كولر یوز كوسترمسی كندیلری ایچون پك بیوك نعمت ایدی.

مارغریت همشیره سنی حافظ دیوانی النده اولدیغی حالده بولدی!.. جان دخی والده سنی و پدرینی كورنجه دها زیاده بر انبساط كوستردی‌كه جمله‌سی جانك بو انبساط حالندن ممنون قالدیلر. او كون اقشامه قدر اوتورب اقشام اوزری جان دخی برلكده كیتمكه اشتیاق كوسترمكله بوكا دخی زیاده سیله ممنون اوله‌رق جمله‌سی برلكده عودت ایلدیلر.

ای باری قز اندن صكره...

اوت! اندن صكره دها به‌تر اولدی. خانه‌لرینه كریدیكنك اوچنجی كونی ایدی كه قزك طوری بوتن بوتن بوزولب عادتا یتاغه دوشدی.

او زمانه قدر كندیسنه تداوی ایتمكده بولنان دوقتور (ز) دخی قزك خسته‌لكی نه اولدیغنی بر درلو تشخیص ایده میوب ورم اولمسنده قرار قلار ایدیسه‌ده بو

marazın alâmetini dahi tamamiyle göremez idi. Nihayet bir gece Tarih-i Atîk'i okur iken bir fıkraya tesadüf edip ertesi gün o fıkra mûcibince hareket etmeye karar verdi.

O fıkra ne idi?

Fıkra nenize lâzım? Ettiği harekete bakınız da işi anlarsınız. Ertesi sabah Ziklas'ın hanesine gidip kızın ale'd-devâm kimler ile görüşmekte bulunduğunu sual eyledi. Ziklas kendi familyası halkı ile Râkım'dan, uşaklardan maadâ ancak iki üç adam sayabildi. Tabip (Z) o gün ikindiye doğru bu adamların cümlesini orada hazır bulmasını talep edip fakat hiçbirisi hastanın yanına sokulmayarak başka bir odada alıkonulmasını tavsiye eyledi.

İkindi vakti tabip bu adamları istediği gibi bir odada hazır buldu. Misters Ziklas bu adamların birisini içeriye sokup o çıktıktan sonra diğerini göndermesini tenbîh ederek kendisi Mister Ziklas ile beraber hastanın yanına girdi. Bî-çâre kızcağız derece-i gayede bir zaaf içinde idi. Tabip ile babası ellerini kızın yüreği üzerine koyup kalbinin gayet zayıf olarak vurmakta bulunduğuna dikkat ettiler. En evvel içeriye giren komşu çocuğu bir İtalyan idi. Kız kendisini görünce bî-çâre kendi derdini bırakıp "Nasılsınız Mösyö Çirano, iyi misiniz?" diye çocuğun hâl ve hatırını sual eyledi. Çirano gelip hastanın elini tuttuğu ve o dahi hâl ve hatır sorduğu hâlde Can'ın yüreğindeki harekette hiçbir arıza gelmeyip kalbin kemâliyle müsterîh olduğu görülür idi. Tabip tarafından vukû bulan işaret üzerine Çirano çıkıp ikinci defasında yine komşulardan müteehhil bir Rum girmiş idi. Kalpte hâlâ fevkalâde bir hareket yok. Ondan sonra arabacı Fransız girip yine bir tebeddül görülemeyerek dördüncü nöbette içeriye Râkım girdi ve daha kapıdan girer iken kalp uykudan uyanır gibi silkinip şiddetle vurmaya başladı!....

مرضك علاماتنی دخی تمامیله کوره مز ایدی. نهایت بر کجه تاریخ عشیقی اوقور ایکن بر فقره یه تصادف ایدوب ایرتسی کون او فقره موجبنجه حرکت ایتمکه قرار ویردی.

او فقره نه ایدی؟

فقره نه‌کزه لازم؟ ایتدیکی حرکته باقکز ده ایشی اکلارسکز. ایرتسی صباح زیقلاصك خانسنه کیدوب قزك علی الدوام کیملر ایله کوروشمکده بولندیغنی سؤال ایلدی. زیقلاص کندی فامیلیاسی خلقی ایله راقمدن اوشاقلردن ماعدا انجق ایکی اوچ آدم صایه‌بلدی. طبیب(ز) او کون ایکندی یه طوغری بو آدملرك جمله‌سنی اوراده حاضر بولنمسنی طلب ایدوب فقط هیچ بریسی خسته‌نك یاننه صوقولمیه‌رق بشقه بر اوطه‌ده الیقونلمسنی توصیه ایلدی.

ایکندی وقتی طبیب بو آدملری استه‌دکی کبی بر اوطه‌ده حاضر بولدی. مستر زیقلاص بو آدملرك بریسنی ایچرویه صوقوب او چیقدقدن صکره دیکرینی کوندرمسنی تنبیه ایده رك کندیسی مستر زیقلاص ایله برابر خسته‌نك یاننه کیردی. بیچاره قزجه‌غز درجهٔ غایده بر ضعف ایچنده ایدی. طبیب ایله باباسی اللرینی قزك یورکی اوزرنه قویوب قلبنك غایت ضعیف اولەرق اورمقده بولندیغنه دقت ایتدیلر. اك اول ایچرویه کیرن قونشو چوجغی بر ایتالیان ایدی. قز کندینی کورنجه بیچاره کندی دردینی براقوب «نصلسکز موسیو چیرانو ایییمسکز؟ دیه چوجغك حال و خاطرینی سؤال ایلدی. چیرانو کلوب خسته‌نك النی طوتدیغی و او دخی حال و خاطر صوردیغی حالده جانك یورکنده کی حرکته هیچ بر عارضه کلمیوب قلبك کمالیله مستریح اولدیغی کوریلور ایدی. طبیب طرفندن وقوعبولان اشارت اوزرینه چیرانو چیقوب ایکنجی دفعه‌سنده ینه قونشولردن متأهل بر روم کیرمشیدی. قلبده حالا فوق العاده بر حرکت یوق. اندنصکره عربه‌جی فرانسز کیروب ینه بر تبدل کوریله‌میه‌رك دردنجی نوبتده ایچرویه راقم کیردی و دها قپودن کیرر ایکن قلب اویقودن اویانور کبی سیلکنوب شدتله اورمغه باشلادی!....

Tabip derhâl Ziklas'ın kolunu dirseğiyle dürttü. Ziklas dahi "Anladım" makamında gözlerini kapadı.

Hâlbuki Râkım'ın duhûlü üzerine kızda görülen tebeddül yalnız bu kadar da değil idi. Çehresinde birtakım beşâşet, sürûr, sevinç alâmetleri de görüldü. Hocasıyla herkesten ziyâde hâl ve hatır soruştu. Âdeta kalkıp yatağı içinde oturmak istedi. Oturdu ya! Tabip ise artık sâir mevcudu imtihana hâcet görmediğinden tekmîl huzzârın dahi gelip birlikte oturmasına müsâade etmiş idi.

Huzzâr hastanın odasında bulundukları esnada diğer bir odada tabiple Ziklas arasında şöyle bir muhâvere sebkat eyledi:

Tabip - Hocası girdiği zaman yüreğin harekâtında olan tebeddülü anladınız mı?

Ziklas - Onu kim anlamaz? Elimin altındaki yüreğin sadrını yarıp fırlayacağından korktum bile. Ah zayıf sadrın!

Tabip - Efendim söylemesi ayıp zannolunmasın. Bu kızın hastalığı, muhabbet, sevdâ hastalığıdır.

Ziklas - Öyle ise bu muhabbet de Râkım Efendi'ye olacak. Öyle değil mi?

Tabip - Benim söylemekliğime hâcet bırakmadınız.

Ziklas - Ey! Bunun ilâcı?

Tabip - Bunun ilâcı yoktur efendim.

Ziklas - Sonra? Bu kız ne olacak?

طبیب درحال زیقلاصك قولنی دیرسکیله دورتدی زیقلاص دخی « آنلادم » مقامنده کوزلرینی قاپادی.

حالبو که راقمك دخولی اوزرینه قزده کوریلان تبدل یالکز بو قدر ده دکل ایدی. چهره سنده بر طاقم بشاشت سرور سونچ علامتلری ده کورلدی. خواجه‌سیله هرکسدن زیاده حال و خاطر صوروشدی. عادتا قالقوب یاتاغی ایچنده اوتورمق ایستدی. اوتوردی یا! طبیب ایسه ارتق سائر موجودی امتحانه حاجت کورمدیکندن تکمیل حضارك دخی کلوب برلکده اوتورمسنه مساعده ایتمشیدی.

حضار خسته‌نك اوطه‌سنده بولندقلری اثناده دیکر بر اوطه‌ده طبیب ایله زیقلاص اراسنده شویله بر محاوره سبقت ایلدی:

طبیب–خواجه سی کردیکی زمان یورکن نه حرقاتنده اولان تبدلی اکلدکزمی؟

زیقلاص– آنی کیم آنلامز؟ الملك التنده که بو یورکك صدرینی یاروب فرلایه‌جغنن قورقدم بیله. آه ضعیف صدرك!

طبیب – افندم سویلمسی عیب ظن اولنمسون بو قزك خسته‌لکی محبت سودا خسته‌لکیدر.

زیقلاص — اویله ایسه بو محبت ده راقم افندی یه اوله‌جق. اویله دکلمی؟

طبیب — بنم سویلمکلکمه حاجت براقمدیکز.

زیقلاص — ای! بونك علاجی؟

طبیب – بونك علاجی یوقدر افندم.

زیقلاص — صکره؟ بو قز نه اوله‌جق؟

Tabip - Vâkıâ siz baba olduğunuz için size bu kadarını söylemek icap etmez ise de artık işin sallanacak yeri kalmadı da söylerim. Bu kız şu hâliyle daha iki ay yaşayamaz.

Ziklas - Aman Mösyö (Z)!

Tabip - Amanı zamanı bu! Vâkıâ buna bir ilaç var. Var amma zannıma göre yapılamayacak bir ilaç.

Ziklas - Ben yaparım!

Tabip - Kızınızı Mösyö Râkım'a verebilir misiniz?

Ziklas - (nihayetsiz bir heyecana düşüp bir müddet sükûttan sonra) Kızı öldürmeye mi razı olayım? Bana kalırsa ben veririm.

Tabip - Olabilir ya! Sizin bileceğiniz şey! İster iseniz hoca efendiyi kızın yanına girmekten men ediniz.

Ziklas - Bir faydası olur mu?

Tabip - Hayır! Belki bir hafta evvel vefat eder de kurtulur. Siz bunu daha evvelden düşünmeli idiniz. Böyle genç bir hocayı kızların yanına sokmamalıydınız.

Ziklas - Siz Râkım Efendi'yi tanımaz mısınız?

Tabip - Aşka, alâkaya dair delâlet eder hiçbir tebeddül, hiçbir eser göremedim. Âdeta kıza birâderâne acımakta idi.

Ziklas - Ben de böyle tanır ve Râkım hakkındaki hüsn-i itikâdım üzerine yemin dahi edebilirim. Yani bugüne kadar Râkım kıza böyle bir ümit verecek hiçbir söz söylememiştir, hiçbir tavır göstermemiştir derim.

طبیب – واقعا سز بابا اولدیغکز ایچون سزه بو قدرینی سویلمك ایجاب ایتمز ایسه‌ده ارتق ایشك صاللانه‌جق یری قالمدی ده سویلرم. بو قز شو حالیله دها ایکی آی یشایه‌مز.

زیقلاص – امان موسیو(ز) !

طبیب – امانی زمانی بو! واقعا بوکا بر علاج وار. وار اما ظنمه کوره یاپیله‌میه‌جق بر علاج.

زیقلاص – بن یاپارم!

طبیب – قزکزی موسیو راقمه ویره بیلورمیسکز؟

زیقلاص –(نهایتسز بر هیجانه دوشوب بر مدت سکوتدن صکره) قزی اولدورمکه‌می راضی اوله‌یم؟ بکا قالورسه بن ویریرم.

طبیب – اوله‌بیلور یا! سزك بیله‌جککز شی! ایستر ایسه‌کز خواجه افندی یی قزك یانه کیرمکدن منع ایدیکز.

زیقلاص – بر فائده سی اولورمی؟

طبیب – خیر! بلکه بر هفته اول وفات ایدر ده قورتیلور. سز بونی دها اولدن دوشونملی ایدیکز. بویله کنج بر خواجه‌یی قزلرك یانه صوقاملی ایدیکز.

زیقلاص – سز راقم افندی یی طانیمزمیسکز؟

طبیب – عشقه علاقه‌یه دائر دلالت ایدر هیچ بر تبدل هیچ بر اثر کوره مدم. عادتا قزه برادرانه آجیمقده ایدی.

زیقلاص – بن ده بویله طانور و راقم حقنده‌کی حسن اعتقادم اوزرینه یمین دخی ایده بیلورم. یعنی بوکونه قدر راقم قزه بویله بر امید ویره جك هیچ بر سوز سویله‌مامشدر هیچ بر طور کوسترمامشدر دیرم.

Tabip - Ben de sizinle beraberim. Lâkin bir kızın, bir erkeği sevmesi için erkek tarafından ona bir söz söylenmek icap etmez. Size dahasını mı söyleyim? Eğer bunlar Râkım Efendi ile sevişerek hâlleşerek sevişmiş olsa idiler kerîmenizde bu hastalık vâki olmaz idi. Gayeti bu hastalığa bedel bir ahlâksız hastalığı gelir idi. Hâlbuki…..

Ziklas - Vallahi Mösyö (Z), pek doğru söylüyorsunuz. Ben Râkım'da böyle bir fikir olduğunu mümkün değil teslim edemem. Bî-çâre kızcağızım kendi kendisine etmiş, kendi kendisine kıymıştır. Bakalım vâlidesini, kızı Râkım'ı irzâ eder isem ben bu kızı, Râkım'a veririm. Öldürmekten ise....

Tabip - Eğer öyle bir şey olur ise belki ümitler kuvvetleşir.

İşte o günkü muayene bu sûretle icrâ olunup ancak bu muayene esrarından ne kızların, ne Râkım'ın, ne de hatta Madam Ziklas'ın asla haberleri yok idi. O akşam Mister Ziklas gündüzki muayene esrarını karısına açtı ve kızın derdine ilaç ancak kendisini Râkım'a vermek olduğunu dahi söyledi. Vay Madam Ziklas'taki telaş! Teessüf-i şedîde! İtiraz kat'iyen reddeyledi. Kızın bu kadar amcazâdeleri, dayızâdeleri filânları var iken başkasına ve bâ-husûs bir Türk'e ve bâ-husûs kendi hocasına vermek ârını nasıl hazmedebileceğini kocasına sorarak ölümüne razı olmak lâzım geleceğini hükmeyledi...

Vah bî-çâre Misters Ziklas! Yüreğinin tasdîk etmeyeceği bir hükmü vermiş idi. Hiçbir vâlide kızının ölümüne razı olabilir mi? Bir iki saat sonra evvelce vermiş olduğu reyin sehâfetini anlayıp ağlayarak o dahi kocasıyla hem-rey oldu.

طبیب – بن ده سزکله برابرم. لکن بر قزك بر ارککی سومسی ایچون ارکك طرفندن اکا بر سوز سویلنمك ایجاب ایتمز. سزه دهاسنمی سویلهیم؟ اکر بونلر راقم افندی ایله سویشهرك حاللشهرك سویشمش اولسه ایدیلر کریمهکزده بو خستهلك واقع اولمز ایدی. غایتی بو خستهلکه بدل بر اخلاقسز خستهلکی کلور ایدی. حالبو که....

زیقلاص – و الله موسیو (ز) پك طوغری سویلیورسکز بن راقمده بویله بر فکر اولدیغنی ممکن دکل تسلیم ایده مم. بیچاره قزجغزم کندی کندیسنه ایتمش کندی کندیسنه قیمشدر. باقه لم والده سنی قزی راقمی ارضا ایدر ایسم بن بو قزی راقمه ویریرم. اولدورمکدن ایسه....

طبیب – اکر اویله برشی اولور ایسه بلکه امیدلر قوتلشور.

ایشته او کونکی معاینه بو صورتله اجرا اولنوب انجق بو معاینه اسرارندن نه قزلرك نه راقمك نه ده حتی مادام زیقلاصك اصلا خبرلری یوق ایدی. او اقشام مستر زیقلاص کوندوزکی معاینه اسراریني قاریسنه آچدی و قزك دردینه علاج انجق کندیسنی راقمه ویرمك اولدیغنی دخی سویلدی. وای مادام زیقلاصده کی تلاش! تأسف شدیداً! اعتراض قطعیاً رد ایلدی. قزك بو قدر عمیجه زاده لری طایی زاده لری فلانلری وار ایکن بشقهسنه و باخصوص بر ترکه و باخصوص کندی خواجهسنه ویرمك عاریني نصل هضم ایده بیلهجکنی قوجهسنه صورارق اولومنه راضی اولمق لازم کلهجکنی حکم ایلدی....

واه بیچاره مسترس زیقلاص! یورکنك تصدیق ایتمیهجکی بر حکمی ویرمشیدی. هیچ والده قزینك اولومنه راضی اولهبیلورمی؟ بر ایکی ساعت صکره اولجه ویرمش اولدیغی رأیك سخافتنی آکلایوب اغلایهرق او دخی قوجهسیله هم رأی اولدی.

O günkü muayene esrarından Râkım'ın hiçbir haberi olmadığını söylemiş idik. Acaba kızın hastalığı kendi aşkından ibaret olduğunu olsun bilir mi idi? Hayır! Can bî-çâre Canan için kendisini istintâk eylediği zamanlar Canan'ı kıskandığını anlamış idi ise de, bu hasedin mevrid ve menşei yürek altındaki gizli olan bir aşk ü hevâ olması ihtimâlini bulamamış idi. Binaenaleyh hastaya ne kadar ziyâde acır ise bu telehhüf hep Can hakkında olan muhabbet-i mahsûsa-i hâlisesinden neşet eder idi. Hatta muayene günü akşamüzeri kendi hanesine avdet eyledikte yüzü gözü sarkık bir meyûsiyet-i azîme içinde gelmiş ve bunun sebebini gerek Dadı Kalfa ve gerek Canan sual eylediği zaman Can'ın ölüm hâlinde hasta olmasına şefkat-i cibilliyesi hasebiyle izhâr-ı teessüf eylediği hâlde kendisinin Can hakkında bu kadar irtibâtını dahi sormaya cesaret almış idi.

Râkım - Allah! Allah! De bakayım şimdi şüpheye bir kat daha kuvvet ver!

Canan - (bir haşyet-i mahsûsa ile) Hayır efendiciğim şüpheden değil! Sizi pek müteessif görürüm de onun için.....

Râkım - Nasıl teessüf etmem ya? Dağ gibi bir genç kız ölüm yatağında bulunsun da acımamak mümkün müdür?

İşte görüyorsunuz ya? Râkım'ın Can hakkındaki muhabbeti insaniyet ve şefkat icabından başka hiçbir şey değildir. Bununla beraber Canan'ın Râkım nezdinde cür'eti ne kadar artabilmiş olduğunu dahi görüyor musunuz?

Ertesi sabah Mister Ziklas'ın adamı yine gelip Râkım'ı davet eyledi. Râkım cümleden evvel Can'ın hâlini sormuş idiyse de gelen adam ne malûmât verecek? "Bugün daha ziyâde iyicedir" sözü bu bâbda basmakalıp bir söz değil midir?

او کونکی معاینه اسرارندن راقمك هیچ بر خبری اولمدیغنی سویلهمش ایدك. عجبا قزك خستهلکی کندی عشقندن عبارت اولدیغنی اولسون بیلورمی ایدی. خیر! جان بیچاره جانان ایچون کندیسنی استنطاق ایلدیکی زمانلر جانانی قصقاندیغنی اکلامش ایدیسهده بو حسدك مورد و منشئی یورك آلتنده کیزلی اولان بر عشق و هوا اولمسی احتمالنی بولهمامشیدی بناء علیه خستهیه نه قدر زیاده آجیر ایسه بو تلهف هب جان حقنده اولان محبت مخصوصهٔ خالصهسندن نشأت ایدر ایدی. حتی معاینه کونی اقشام اوزری کندی خانهسنه عودت ایلدکده یوزی کوزی صارقیق بر مأیوسیت عظیمه ایچنده کلمش و بونك سببنی کرك دادی کرك قالفه و کرك جانان سؤال ایلدیکی زمان جانك اولوم حالنده خسته اولدیغنی سویلهمش اولمسیله او کیجه جانان بر کنج قزك اولوم حالنه خسته اولمسینه شفقت جبلیهسی حسبیله اظهار تأسف ایلدیکی حالده کندیسنك جان حقنده بو قدر ارتباطنی دخی صورمغه جسارت المشیدی.

راقم– الله! الله! دی باقهیم شمدی شبههیه بر قاتدها قوت ویر!

جانان– (بر خشیت مخصوصه ایله) خیر افندیجکم شبههدن دکل! سزی پك متأسف کورمده انك ایچون....

راقم– نصل تأسف ایتمم یا! طاغ کبی بر کنج قز اولوم یتاغنده بولنسون ده آجیمامق ممکنمیدر؟

ایشته کوریورسکز یا؟ راقمك جان حقنده که محبتی انسانیت و شفقت ایجابندن بشقه هیچ برشی دکلدر. بونکله برابر جانانك راقم نزدنده جرأتی نه قدر ارتهبیلمش اولدیغنی دخی کوریورمیسکز؟

ایرتسی صباح مستر زیقلاصك آدمی ینه کلوب راقمی دعوت ایلدی. راقم جملهدن اول جانك حالنی صورمش ایدیسهده کلان آدم نه معلومات ویره جك؟ «بو کون دها زیاده ایجهدر» سوزی بو بابده باصمه قالوب بر سوز دکلمیدر؟

Kalktı. Artık başka bir işe bakmayıp doğruca Beyoğlu'na gitti. Mister Ziklas'ı tabip Mösyö (Z) ile beraber bir odada bulup o dahi bittabî bunların yanına girdi.

Hastanın hâlini sorduktan ve iyi kötü bir cevap aldıktan ve dereden tepeden birkaç söz dahi teâti eyledikten sonra:

Tabip - Ey delikanlı! Biz sizi bugün niçin çağırdık bilir misin?

Râkım - Hayrola Mösyö (Z)!

Tabip - Bizim hastanın sebeb-i marazı siz imişsiniz.

Râkım - (lakırdının farkına varamadı ise de her hâlde telaşını ketm edemeyerek) Neden Mösyö (Z)?

Tabip - Hem sebeb-i marazı siz imişsiniz, hem biz şimdi şifasını sizden bekliyoruz.

Râkım - (ayakları suya ererek fevka'l-gâye bozulup) Aman Mösyö (Z)! Benim hiç düşünmemiş olduğum şeyler mi ihtâr edeceksiniz?

Ziklas - (ağlayarak) Zararı yok! Mösyö Râkım, zararı yok. Biz hiç sizin düşünmemiş olduğunuz şeyi ihtâr edeceğiz. O şeyi ki, siz hiç düşünmemiş olduğunuz hâlde, Can pek çoktan beri düşünmektedir.

Râkım - (Bet beniz kireç kesilip buz gibi dondu kaldı.)

Tabip - Dostum! Bu kızın hastalığı, aşk hastalığıdır, muhabbet hastalığıdır ve bu aşk, bu muhabbet dahi sizedir. Dünkü muayene bu keyfiyeti ispat eyledi.

قالقدی. ارتق بشقه بر ایشه باقمیوب طوغریجه بك اوغلنه کیتدی. مستر زیقلاصی طبیب موسیو (ز) ایله برابر بر اوطه‌ده بولوب او دخی بالطبع بونلرك یاننه کیردی.

خسته‌نك حالنی صوردقدن و ایی کوتو بر جواب الدقدن و دره دن تپه‌دن برقاچ سوز دخی تعاطی ایدلدکدن صکره:

طبیب– ای دلی قانلی! بز سزی بوکون نیچون چاغردق بیلورمیسکز?

راقم– خیر اوله موسیو (ز) ?

طبیب– بزم خسته‌نك سبب مرضی سز ایمشسکز.

راقم– (لقردینك فرقنه واره مدی ایسه ده هر حالده تلاشنی کتم ایده میه‌رك) نه دن موسیو (ز)?

طبیب– هم سبب مرضی سز ایمش سکز هم ده بز شمدی شفاسنی سزدن بکلیورز.

راقم– (ایاقلری صویه ایره رك فوق الغایه بوزولوب) امان موسیو (ز) ! بنم هیچ دوشونمامش اولدیغم شیلری می اخطار ایده جکسکز?

زیقلاص– (اغلایه‌رق) ضرری یوق! موسیو راقم ضرری یوق بز هیچ سزك دوشونمامش اولدیغکز شئ اخطار ایده جکز. او شئ که سز هیچ دوشونمامش اولدیغکز حالده جان بك چوقدنبری دوشونمکده در.

راقم– (بت بکز کرج کسیلوب بوز کبی دوندی قالدی.)

طبیب– دوستم! بو قزك خسته‌لغی عشق خسته‌لغیدر و بو عشق بو محبت دخی سزه در. دونکی معاینه بو کیفیتی اثبات ایلدی.

Râkım - Mister Ziklas! Mösyö (Z)! Sizi her ne sûretle ister iseniz temîn için her nasıl yemin ister iseniz edeyim ki ben bu söylediğiniz lakırdıdan şu saate kadar haberdar olmadığım gibi hâlâ dahi buna inanamayacağım geliyor.

Ziklas ve Tabip - Biliriz.

Râkım - (sözünü kesmeyerek) Zira yüreğimi yokluyorum, yokluyorum da vallahi içinde böyle bir his bulamıyorum. Vâkıâ Can'ı sevdim. Bi'liftihâr söylerim ki severim. Margrit'i dahi severim. Lâkin evlâdım gibi, kardeşim gibi, hâlis dostum gibi severim.

Ziklas - Ben eminim a çocuk!

Râkım - (sözünü kesmeyerek) Onlar da beni severler ama dinim, namusum başına yemin ederim ki şimdiye kadar ben kendilerinden bu sizin sözlerinizi tasdîk ve teyîd edecek harf-i vâhid işitmedim, hareket-i vâhide görmedim.

Tabip - Buraları bizce, yani familyaca musaddaktır, dostum. Sizden şüphemiz yoktur. Fakat size dediğim gibi bu kızın derdi aşktır. Bu aşk, sizin aşkınızdır. Bu kız şu hâlde kalır ise ölecektir. Eğer sizden istediğimiz şifayı dirîğ etmez iseniz belki biraz ümit yolu açılır.

Râkım - Benim elimden ne gelir?

Tabip - Bizi tayîb etmemenizi en evvel rica ederiz. Zira görüyorsunuz. ki bir nev-civân kızı ölümün kara pençesinden kurtarmak için çalışıyoruz. Şimdi sizi Mister Ziklas kendisine damat etmek istiyor?

Râkım - (heyecan ve helecanla) Kimi? Beni mi?

راقم– مستر زیقلاص! موسیو (ز) ! سزی هر نه صورتله ایستر ایسه‌کز تأمین ایچون هر نصل یمین ایستر ایسه‌کز ایده یم که بن بو سویله‌دیککز لقردیدن شو ساعته قدر خبر دار اولمدیغم کبی حالا دخی بوکا اینانه‌میه‌جغم کلیور.

زیقلاص و طبیب– بیلورز.

راقم– (سوزینی کسمیه‌رك) زیرا یورکمی یوقلیورم یوقلیورم ده و الله ایچنده بویله بر حس بوله‌میورم. واقعا جانی سودم! بالافتخار سویله‌رم که سورم. مارغریتی دخی سورم. لکن اولادم کبی قرداشم کبی خالص دوستم کبی سورم.

زیقلاص– بن امینم آ چوجق!

راقم– (سوزینی کسمیه‌رك) انلر ده بنی سورلر اما دینم ناموسم باشنه یمین ایدرم که شمدی بو قدر بن کندیلرندن بو سزك سوزلریکزی تصدیق و تأیید ایده جك حرف واحد ایشتمدم حرکت واحده کورمدم.

طبیب– بورالری بزجه یعنی فامیلیاجه مصدقدر دوستم. سزدن شبهه‌مز یوقدر. فقط سزه دیدیکم کبی بو قزك دردی عشقدر. بو عشق سزك عشقکزدر. بو قز شو حالده قالور ایسه اوله‌جکدر. اکر سزدن ایسته‌دیکمز شفایی دریغ ایتمز ایسه‌کز بلکه براز امید یولی آجیلور.

راقم– بنم المدن نه کلور؟

طبیب– بزی تعییب ایتمامکزی اك اول رجا ایدرز. زیرا کوریبورسکز. که بر نوجوان قزی اولومك قاره پنجه‌سندن قورتارمق ایچون چالیشیورز شمدی سزی مستر زیقلاص کندیسنه دامات ایتمك ایستیور؟

راقم– (هیجان و خلجانله) کیمی؟ بنی می؟

Ziklas - (ağlayarak) Evet oğlum sizi! Ne yapayım? Bu işte ne sizin, ne bizim kabahatimiz olmadığı gibi sanki kızın da kabahati yoktur. Sizin gibi bir meleği kim sevmez oğlum! Hüsnünüz, kemâliniz, ilminiz, irfânınız, salâh-ı hâliniz, kibar tavrınız hep bir kızı meftûn edecek hâllerdir.

Râkım - (daha ziyâde telaşla) Aman Mister Ziklas!.....

Tabip - İşte böyle olacak. Sizin dininizin müsâadesi de vardır zannederim. Mister Ziklas ise serbest bir adamdır.

Ziklas - Ne diyorsunuz Allah'ı severseniz? Ben kızımın Müslüman olmasına da razı olurum. İslâmiyet fena mıdır? Hep bir Allah'a tapmıyor muyuz? Akâidimiz arasında ne kadar fark var ki! İsa ve Meryem dahi bir kızı helâktan kurtarmak için İslâm olmak sûretinde tebdîl-i mezhep etmesine cevâz gösterir.

Râkım - Efendim oraları hep kolay. Lâkin.....

Tabip - Artık lâkin makin lâzım değil. Bize bu fedakârlığı etmeli. Fakat ben zannederim ki Mister Ziklas'a damat olmak sizin için fedakârlık değil, bilakis şereftir. Menfaattir bile!

Râkım - Canım orası müsellem. Ben de kendimde bu şerefe liyâkat göremiyorum. Lâkin işin içinde başka şey var! Şu ki ben müteehhilim.

Ziklas - Müteehhil mi?

Râkım - Evet! İşte haber aldığınız cariye benim zevcemdir.

Ziklas - Şu lakırdınıza inanmak için bana müsâade buyurmanızı rica ederim Mösyö Râkım!

زیقلاص– (اغلایه‌رق) اوت اوغلم سزی! نه یاپایم؟ بو ایشته نه سزك نه بزم قباحتمز اولمدیغی کبی صانکه قزك ده قباحتی یوقدر. سزك کبی بر ملکی کیم سومز اوغلم! حسنکز کمالکز علمکز عرفانکز صلاح حالکز کبار طورکز هب بزی مفتون ایده جك حاللردر.

راقم– (دها زیاده تلاشله) آمان مستر زیقلاص!....

طبیب– ایشته بویله اوله‌جق سیزك دینکزك مساعده سی ده واردر ظن ایدرم. مستر زیقلاص ایسه سربست بر آدمدر.

زیقلاص– نه دییورسکز اللهی سورسه‌کز؟ بن قزمك مسلمان اولمسنه‌ده راضی اولورم. اسلامیت فنامیدر؟ هب بر اللهه طاپمییورمی یز؟ عقایدمز اره سنده نه قدر فرق وار که! عیسا و مریم دخی بر قزی هلاکدن قورتارمق ایچون اسلام اولمق صورتنده تبدیل مذهب ایتمسنه جواز کوسترر.

راقم– افندم اورالری هب قولای. لکن....

طبیب– ارتق لکن ماکن لازم دکل بزه بو فداکارلغی ایتملی. فقط بن ظن ایدرم که مستر زیقلاصه دامات المق سزك ایچون فداکارلق دکل بالعکس شرفدر. منفعتدر بیله!

راقم– جانم اوراسی مسلم. بن ده کندیمده بو شرفه لیاقت کوره میورم. لکن ایشك ایچنده بشقه شئ وار! شو که بن متأهلم.

زیقلاص– متأهلمی؟

راقم– اوت! ایشته خبر الدیغکز جاریه بنم زوجه‌مدر.

زیقلاص– شو لقردیکزه اینانمق ایچون بکا مساعده بیورمکزی رجا ایدرم موسیو راقم!

Râkım - Hayır efendim, inanmanızı rica ederim.

Ziklas - Râkım Efendi! Râkım Efendi! Ben bu iş için size servetimin yarısını arz etmekteyim. Çünkü mâmelekim iki kızımındır. Başka bir kimsenin değildir. Eğer bu defa kızı, şu elini uzatmakta bulunan ölümden kurtarır isen size karâbet gibi bir dostluğumdan da kat'-ı nazar üç yüz bin İngiliz lirası derecesinde bir de servet arz ediyorum.

(Canan'ın kulakları çınlasın..)

Tabip - Ne saadet?

Ziklas - Zati o kız, o cariye olsa olsa sizin bir odalığınız olabilir.

Tabip - Hatta menkûhası olsa bile ne mani var? Osmanlılar menkûhalarından kolayca ayrılıp bir diğerine daha nikâh olabilirler.

Râkım - (bu sözleri kemâl-i hayretle dinledikten sonra) Mister Ziklas! Ben fakir bir çocuğum. Halka arz-ı hâl ve evrâk-ı sâire yazarak ders vererek ekmek paramı kazanmakta, yani demek isterim ki benim gibi bir çocuğa ettiğiniz şu teklif ihyâ demektir. Hususuyla dostluğunuzu milyonlara değiştirmem! Lâkin ben gönlümü Canan'a vermişimdir. O kız bir bî-vâye esir iken ben onu mesut ettim itikâdını gözlerim önüne alarak bu itikâd ile dahi kendimi mesut etmişimdir. Nasıl mümkün olur ki ben para için veya başka bir ümit için Canan'ı ağlatayım? Rica ederim efendim! Ellerinizi öpeyim! Beni bu tekliften af buyurunuz. Emreder iseniz bir daha konağınıza da gelmem..

راقم– خیر افندم اینانمکزی رجا ایدرم.

زیقلاص– راقم افندی! راقم افندی! بن بو ایش ایچون سزه ثروتمك یاریسنی عرض ایتمکده یم. چونکه ماملکم ایکی قزمکدر بشقه کمسه‌نك دکلدر. اکر بو دفعه قزی شو الني اوزاتمقده بولنان اولومدن قورتارر ایسك سزه قرابت کبی بر دوستلغمدنده قطع نظر اوچیوز بیك انکلیز لیراسی دره جه‌سنده برده ثروت عرض ایدییورم.

(جانانك قولاقلری چنلاسون..)

طبیب– نه سعادت?

زیقلاص– ذاتی او جاریه اولسه اولسه سزك بر اوطه‌لغکز اوله‌بیلور.

طبیب– حتی منکوحه‌سی اولسه بیله نه مانع وار? عثمانلولر منکوحه‌لرندن قولایجه آیریلوب بر دیکرینه دها نکاح اولنه‌بیلورلر.

راقم– (بو سوزلری کمال حیرتله دیکله‌دکدن صکره) مستر زیقلاص! بن فقیر بر چوجغم. خلقه عرضحال و اوراق سائره یازه رق درس ویره رك اکمك پارامی قازانمقده یعنی دیمك ایسترم که بنم کبی بر چوجغه ایتدیککز شو تکلیف احیا دیمکدر. خصوصیله دوستلغکزی ملیونلره دکشدیرمم ! لکن بن کوکلمی جانانه ویرمشمدر. او قز بر بیوایه اسیر ایکن بن انی مسعود ایتدم اعتقادنی کوزلرم اوکنه الهرق بو اعتقاد ایله دخی کندیمی مسعود ایتمشمدر. نصل ممکن اولور که بن پاره ایچون و بشقه بر امید ایچون جانانی اغلاتهیم? رجا ایدرم افندم! اللرکزی اوپهیم! بنی بو تکلیفدن عفو بیورکز. امر ایدر ایسه‌کز بر دها قوناغکزه ده کلمم..

Râkım'ın şu sözüne gerek Ziklas, gerek hekim ne kadar şaştılar bilir misiniz? Hele hekim âdeta Râkım'ın bu kadar tok gözlülüğünü eşekliğine haml etmek istedi. "A budala! Ca'lî olsun bari şu Ziklas'ın teklifini kabul et de, sonra sen yine Canan'ınla zevk et" gibi manalar dahi hekimin zihnine geldi.

Bu işe siz de taaccüb eder misiniz? Öyle ise istiğrâbınıza şunu dahi katınız ki bu fikir Mister Ziklas'a da vürûd eyledi. O da "Değil şu kızımı al da var kıza duyurmadan gizlice Canan'a olan aşkını yine muhafaza et" dedi. Lâkin ister iseniz daha ziyâde istiğrâb ediniz. Pek ister iseniz siz de Râkım'ın eşekliğine kâil olunuz. İşte Râkım bunu da kabul edemedi. "Mister Ziklas! Bana bir şey teklif ediyorsunuz ki bu teklifi sizi ve beni ve bütün dostları muztarip eden bir veca'-ı elîmle etmemiş olsanız âdeta beni tahkîr ediyorsunuz diye size güceneceğim gelir idi. Zira ben hilekârlığı, yalancılığı bütün dünya mükâfâtına mukâbil kabul edemem. Nasıl olur ki ah! Nasıl olur ki ben Canan'a -Seni seviyorum- diye yalan söyleyebilirim?" dedi.

Râkım bu sözü söylediği zaman gözlerinden damlayan yaşlar sözünün pek ciddî olduğunu ispat eder idi. Ziklas ile Tabip Mösyö (Z) bir müddet meyûsâne düşündüler. Her biri her ne düşünmekte ise imkânına kendisinin de kâil olmadığını çehreleri ima eder idi. Bir aralık cümlece ayağa kalkıp gezinmeye başlandı. Nihayet Râkım "Mister Ziklas! Eğer bir küstahlık ettim ise affetmenizi rica ederim. Emreder iseniz artık gideyim" diye sükût-ı hâli tağyîr eylemiş idi. Ziklas Râkım'ı kucaklayarak "Nereye gideceksin oğlum, nereye gideceksin? Küstahlığı sen etmedin, biz ettik! Sen bize hüsn-i ahlâkından, tok gözlülüğünden, iffet ve sadakatinden, mertliğinden, mürüvvetinden, büyüklükten başka hiçbir şey göstermedin! Benim âlemde en büyük dostum da sen olacaksın ve sensin" diye öpmeye başladı, ihtiyarın şu hâlinden tabip dahi rikkate gelmiş idi. Nihayet yine tabip hatırına gelen başka bir şeyi dahi arz ederek ortalığın bu hâlini tağyîr eyledi.

راقمك شو سوزینه كرك زیقلاص كرك حكیم نه قدر شاشدیلر بیلورمیسكز؟ هله حكیم عادتا راقمك بو قدر طوق كوزلیلكنی اشكلكنه حمل ایتمك ایسته‌دی. « آ بدلا! جعلی اولسون باری شو زیقلاصك تكلیفنی قبول ایت ده صكره سن ینه جانانكله ذوق ایت» كبی معنالر دخی حكیمك ذهننه كلدی.

بو ایشه سزده تعجب ایدرمیسكز؟ اویله ایسه استغرابكزه شونی دخی قاتكز كه بو فكر مستر زیقلاصه‌ده ورود ایلدی. اوده « دكل شو قزیمی آل ده وار قزه طویورمه‌دن كزلجه جانانه اولان عشقكی ینه محافظه ایت» دیدی. لكن ایستر ایسكز دها زیاده استغراب ایدیكز. پك ایستر ایسه‌كز سزده راقمك اشكلكنه قائل اولكز. ایشته راقم بونی ده قبول ایده مدی. «مستر زیقلاص! بكا برشی ایدییورسكز كه بو تكلیفی سزی و بنی و بتون دوستلری مضطرب ایدن بر وجع الیم ایله ایتمامش اولسه‌كز عادتا بنی تحقیر ایدییورسكز دیه سزه كوجه‌نجكم كلور ایدی. زیرا بن حیله‌كارلغی یالانجیلغی بتون دنیا مكافاتنه مقابل قبول ایده مم. نصل اولور كه آه! نصل اولور كه بن جانانه – سنی سوییورم » دیه یالان سویلیه‌بیلورم؟ » دیدی.

راقم بو سوزی سویله‌دیكی زمان كوزلرندن طاملیان یاشلر سوزینك پك جدی اولدیغنی اثبات ایدر ایدی. زیقلاص ایله طبیب موسیو(ز) بر مدت مأیوسا نه دوشوندیلر. هر بری هر نه دوشونمكده ایسه امكاننه كندیسنك ده قائل اولدیغی چهره لری ایما ایدر ایدی. بر ارالق جمله‌جه ایاغه قالقیلوب كزمكه باشلاندی. نهایت راقم «مستر زیقلاص! اكر بر كستاخلق ایتدم ایسه عفو ایتمه‌كزی رجا ایدرم. امر ایدییور ایسه‌كز ارتق كیده یم» دیه سكوت حالی تغییر ایلمشیدی. زیقلاص راقمی قوجاقلایه‌رق «نره یه كیده جكسك اوغلم نره یه كیده جكسك؟ كستاخلغی سن ایتمدك بز ایتدك! سن بزه حسن اخلاقكدن طوق كوزلیلككدن عفت و صداقتكدن مردلكدن مروتدن بیوكلكدن بشقه هیچ برشی كوسترمدك! بنم عالمده اك بیوك دوستم ده سن اوله‌جقسك و سنسك» دیه اوپمكه باشلادی. اختیارك شو حالندن طبیب دخی رقته كلمشیدی. نهایت ینه طبیب خاطرینه كلان بشقه برشی دخی عرض ایده رك اورته‌لغك بو حالنی تغییر ایلدی.

Tabip - Şimdi öyle ise bir çare kaldı.

Ziklas - Nedir? Mösyö (Z) nedir?

Tabip - Bilmem buna Mösyö Râkım ne diyecek?

Râkım - (gayet ıztırapla) Buyurunuz mösyö doktor.

Tabip - Gidelim kıza sizin dahi onu sevdiğinizi tebşîr edelim. Hatta pederi ile şöyle bir müzakereniz olduğunu dahi haber vererek eğer biraz vakte kadar kendisini toplar ise nikâhınızı kıyacağını dahi anlatalım. Zira gördüğüm ahvâle nazaran bu kızı en ziyâde şu hâle koyan şey derdini hiçbir kimseye haber vermemesidir. Eğer işi meydana atar isek cüretini, ümidini dahi arttırmış oluruz.

Ziklas - Buna ne dersiniz Râkım Efendi?

Râkım - Bana sorar iseniz ben buna da cevâz vermem. Lâkin bu tedbir ile bir fayda kazanılacak ise muhalefet dahi etmem.

Tabip - Sizin muhalefet etmemeniz lâzımdır. Kazanılacak faydayı biz biliriz.

Tabibin bu reyi üzerine Ziklas yanlarında olmadığı hâlde yalnız hekimle Râkım kalktılar kızın yanına gittiler. Her zaman olduğu gibi kızda Râkım'ı görünce yine bir inbisât, yine bir sevinç görüldü.

Hâl hatır istifsâr edildi. Hatta Can, Canan'ın dahi hâlini hatırını sordu! Râkım içeriki odada cereyân eden sözler üzerine kıza yolunda cevap vermiş mi zannedersiniz? Eğer Canan'a olan aşkından Can'a bir serrişte vermiş zanneder iseniz, hata etmiş olursunuz. Kemâl-i safvet-i kalple kızın sıhhatte, âfiyette olduğunu arz eyledi. Derken tabip efendi tavrında bir büyük safvet, bir büyük mertlik göstererek söze başladı:

طبیب– شمدی اویله ایسه بر چاره قالدی.

زیقلاص– نەدر؟ موسیو(ز) نەدر؟

طبیب– بیلمم بوکا موسیو راقم نه دیەجك؟

راقم– (غایت اضطرابله) بیورکز موسیو دوقتور.

طبیب– کیده لم قزه سزك دخی انی سودیککزی تبشیر ایده لم. حتی پدری ایله شویله بر مذاکره کز اولدیغنی دخی خبر ویره رك اکر براز وقته قدر کندیسنی طوپلار ایسه نکاحکزی قیاجغنی دخی اکلاته لم. زیرا کوردیکم احواله نظرا بو قزی اك زیاده شو حاله قویان شی دردینی هیچ بر کمسەیه خبر ویرمامسیدر. اکر ایشی میدانه اتار ایسك جرأتنی امیدینی دخی ارتدیرمش اولورز.

زیقلاص– بوکا نه دیرسکز راقم افندی؟

راقم– بکا صورار ایسه کز بن بوکا ده جواز ویرمم. لکن بو تدبیر ایله بر فائده قازانیلەجق ایسه مخالفت دخی ایتمم.

طبیب– سزك مخالفت ایتمامکز لازمدر. قازانیلەجق فائده یی بز بیلورز.

طبیبك بو رأیی اوزرینه زیقلاص یانلرنده اولدیغی حالده یالکز حکیم ایله راقم قالقدیلر قزك یاننه کیتدیلر. هر زمان اولدیغی کبی قز ده راقمی کورنجه ینه بر انبساط ینه بر سونج کورلدی.

حال خاطر استفسار ایدلدی. حتی جان جانانك دخی حالنی خاطرینی صوردی! راقم ایچروکی اوطەده جریان ایدن سوزلر اوزرینه قزه یولنده جواب ویرمشمی ظن ایدرسکز؟ اکر جانانه اولان عشقندن جانه بر سررشته ویرمش ظن ایدر ایسه کز خطا ایتمش اولورسکز. کمال صفوت قلبله قزك صحتده عافیتده اولدیغنی عرض ایلدی. دیرکن طبیب افندی طورنده بر بیوك صفوت بر بیوك مردلك کوستره رك سوزه باشلادی:

Tabip - Matmazel Can! Size bir şey arz edeceğim, ama istiğrâb etmeyeceksiniz.

Can - (cüz'ice levnî atarak) Nedir mösyö doktor?

Tabip - Mösyö Râkım bana bir sırrını arz eyledi. Bilirsiniz ki hekimlerle papazlar her sırra vâkıf olurlar ama ketm-i esrâra dahi.....

Can - (çehresi daha ziyâde tegayyür ederek) Bu sözlerini anlayamıyorum doktor efendi.

Tabip - Delikanlılık bu! Ayıp değil a? Râkım Efendi'nin size.....

Can - (bütün bütün başkalaşarak) Anladım! Fakat taaccüb ederim. Râkım Efendi beni kardeş.....

Tabip - Hayır efendim! Âşıkâne muhabbet, kardeşlik muhabbetinden daha kuvvetlidir. Öyle değil mi Mösyö Râkım?

Râkım - (zarurî bir davranış ile) Ah! Öyle doktor efendi, öyle! Söylemeye dilim varmıyor ki söz söyleyeyim, hâlimi kendim arz edeyim. Bari siz söyleyiniz. Ben kendisini böyle yatak içinde gördükçe ne hâllere girdiğime dikkat etmiyor ise siz nazar-ı dikkatini celb ediniz.

Can - Acayip! Râkım Efendi! Gerçek mi söylüyorsunuz?

Râkım - Pek gerçek efendim!

Can - Şimdiye kadar sizde ben böyle bir hastalık olduğunu zan bile etmemiş idim.

Tabip - Evet efendim! Sizin böyle yatağa girdiğiniz günden beri derecesi bir kat daha artmaktadır. Fakat bizim asıl arz edeceğimiz şey, bu da değildir matmazel.

طبیب– مادموازل جان! سزه برشی عرض ایده جکم. اما استغراب ایتمیه‌جکسکز.

جان– (جزؤیجه لونی آتارق) نه‌در موسیو دوقتور؟

طبیب– موسیو راقم بکا بر سرینی عرض ایلدی. بیلورسکزکه حکیملر ایله پاپاسلر هر سره واقف اولورلر اما کتم اسراره دخی.....

جان– (چهره سی دها زیاده تغیر ایده رك) بو سوزلرینی اکلایه‌میورم دوقتور افندی.

طبیب– دلیقانلولق بو! عیب دکل آ؟ راقم افندینك سزه.....

جان– (بتون بتون بشقه‌لشه‌رق) اکلادم! فقط تعجب ایدرم. راقم افندی بنی قرداش.....

طبیب– خیر افندم! عاشقانه محبت قرداشلق محبتندن دها قوتلیدر. اویله دکل موسیو راقم؟

راقم– (ضروری بر طورانش ایله) آه! اویله دوقتور افندی اویله! سویله‌مکه دیلم وارمیورکه سوز سویله‌یم حالمی کندم عرض ایده یم. باری سز سویله‌یکز. بن کندیسنی بویله یتاق ایچنده کوردکجه نه حاللره کیردیکمه دقت ایتمیور ایسه سز نظر دقتنی جلب ایدیکز.

جان– عجایب! راقم افندی! کرجکمی سویلیورسکز؟

راقم– پك کرچك افندم!

جان– شمدی یه قدر سزده بن بویله بر خسته‌لق اولدیغنی ظن بیله ایتمامشیدم.

طبیب– اوت افندم! سزك بویله یتاغه کیردیککز کوندن بری درجه‌سی بر قات دها آرتمقده در. فقط بزم اصل عرض ایده جکمز شی بو ده دکلدر مادموازل.

Can - (bayağı dermanını toplayıp) Dahası mı var?

Tabip - Dahası var efendim. Biz dün bu hâli pederinize dahi açtık.

Can - (evvelkinden ziyâde bozularak) Pederime mi?

Râkım - Evet efendim!

Tabip - Râkım Efendi'nin icbârıyla ben açtım. Müslüman dininde sizi kendi dininizde olduğunuz hâlde nikâh edebilmeye müsâade vardır. Pederiniz bu işe razı oldu. Rakım Efendi'nin her türlü liyâkatini teslîm eyledi. Hatta gelip size kendisi teklîf-i izdivâc edecek idi, ama babalık hâli malumunuzdur ya, şayet siz utanırsanız, o hicâb eder diye. Zaten benim bu sırra vukûfuma itimâden bu hizmet-i müftehireyi bana havale eyledi.

Can - (yürekleri eritecek kadar acı bir tebessüm ile) Acayip! Fakat siz bu işlere nasıl itimâd verdiniz?

Tabip - Korkarım Râkım Efendi'yi kabul etmemek fikrindesiniz.

Can - Hele siz babamı çağırınız!

Râkım hemen dışarı çıkıp Ziklas'ı çağırdı. Onlar gelinceye kadar doktor "Gerçek söylüyorum matmazel, bu çocuk sizin aşkınızla çıldıracaktır. Pederiniz onun hâline merhamet ederek izdivâcınıza muvâfakat ediyor. İş yalnız sizin emrinize kaldı" sözlerini tekmîl edebildi. Ziklas ve Râkım dahi geldiler.

Can - (acayip bir hicâb hâliyle) Babacığım, doktor efendi bir şeyler söylüyor!

Ziklas - Evet kızım. Siz de ne söyleyecek iseniz söyleyiniz. Burada bir yabancımız yoktur.

جان– (بیاغی درماننی طوپلایوب) دهاسی می وار؟

طبیب– دهاسی وار افندم. بز دون بو حالی پدرکزه دخی آچدق.

جان– (اولکندن زیاده بوزولەرق) پدرمەمی؟

راقم– اوت افندم!

طبیب– راقم افندینك اجباریله بن أچدم. مسلمان دیننده سزی کندی دینکزده اولدیغکز حالده نکاح ایده بلمکه مساعده واردر. پدرکز بو ایشه راضی اولدی. راقم افندینك هر درلو لیاقتنی تسلیم ایلدی. حتی کلوب سزه کندیسی تکلیف ازدواج ایده جك ایدی اما بابالق حالی معلومکزدر یا شاید سز اوتانورسکز او حجاب ایدر دیه ذاتاً بنم بو سره وقوفمه اعتماداً بو خدمت مفتخره یی بکا حواله ایلدی.

جان– (یورکلری اریتەجك قدر آجی بر تبسم ایله) عجایب! فقط سز بو ایشلره نصل اعتماد ویردیکز؟

طبیب– قورقارم راقم افندی یی قبول ایتمامك فکرنده سکز.

جان– هله سز بابامی چاغرکز!

راقم همان طشری چیقوب زیقلاصی چاغردی. انلر کلنجەیه قدر دوقتور « کرچك سویلیورم ماداموازل بو چوجق سزك عشقکزله چیلدیره جقدر پدرکز انك حالنه مرحمت ایده رك ازدواجکزه موافقت ایدییور. ایش یالکز سزك امرکزه قالدی. « سوزلرینی تکمیل ایده بیلدی. زیقلاص و راقم دخی کلدیلر.

جان– (عجایب بر حجاب حالیله) باباجغم دوقتور افندی بر شیلر سویلیور!

زیقلاص– اوت قزم سزده نه سویلیه جك ایسکز سویلیکز بوراده بر یبانجمز یوقدر.

Râkım - İster iseniz ben de dışarıya çıkarım.

Can - (yine acı bir tebessümle) Ne hâcet? Kendi kendisine:

[Nihân key mâned ân râzî k'ez u sâzend mahfîlhâ]

Râkım bu beyti işitince keyfiyetini takdir edemediği bir teessürle titredi.

Can - (sözünde devam ile) Evet babacığım! Doktor efendi söylemek lâzım olan sözleri söyledi. Ben bu işin imkânına hüküm veremedim. Sonra da bana Râkım Efendi'yi sevip sevmediğimi sordu. Hâlbuki onun beni pek sevdiğini, benim için çıldıracağını da Râkım Efendi dışarıya çıktığı zaman söyledi.

Ziklas - İyi ya kızım! Sen ne cevap vereceksin?

Can - Ah! İşte benim cevabım da budur: Ben Râkım'ı seviyorum. O da beni seviyor. Seviyor ama onun beni sevişi, benim onu sevişim gibi değildir. O beni kardeş gibi seviyor. Ben onu kardeş gibi sevmiyorum. Onun cariyesi Canan onu nasıl seviyor ise ben de öyle seviyorum. Seviyorum ama ah! Ne fayda.....

Kızcağız bu sözü söyler iken gözleri dolmakla beraber babası ve doktor ve Râkım'ın dahi gözleri doldu.

Can - Râkım! Râkım! (Ger ber-lebem nihî leb yâbem hayât-ı bâkî / Çun ûd çend bâşem der-âteş âramîde) Bu beyit üzerine Râkım bütün bütün boşanıp âdeta hüngür hüngür ağlamaya başladı. İhtiyar peder dahi Râkım'ı görerek ağlar idi. Doktor ise mermer gibi kaskatı ve buz kesildi.

Can - Babacığım! Verdiğiniz kararda bir icrâ imkânı olsa ben şimdi dirilir, kalkar idim. Sana ne diyorum? Râkım beni, benim onu sevdiğim gibi sevmez. Hemşiresi gibi sever. Eğer benim onu sevdiğim gibi sevmiş olsa idi şimdiye

راقم– ایستر ایسه‌کز بن ده طیشاری یه چیقارم.

جان– (ینه آجی بر تبسم ایله) نه حاجت؟ کندی کندیسنه:

{نهان کی ماندان رازی کزسار ند محفلها}

راقم بو بیتی ایشیدنجه کیفیتی تقدیر ایده مدیکی بر تأثرله تتره دی.

جان– (سوزنده دوام ایله) اوت باباجغم! دوقتور افندی سویله‌مك لازم اولان سوزلری سویلدی. بن بو ایشك امکاننه حکم ویره مدم. صکره ده بکا راقم افندی یی سووب سومدیکمی صوردی. حالبو که انك بنی پك سودیکنی بنم ایچون چلدیره جغنی ده راقم افندی طیشاری یه چقدیغی زمان سویله‌دی.

زیقلاص– ایی یا قزم! سن نه جواب ویره جکسك؟

آه! ایشته بنم جوابم ده بودر: بن راقمی سوییورم. او ده بنی سوییور. سوییور اما انك بنی سویشی بنم انی سویشم کبی دکلدر. او بنی قرداش کبی سوییور. بن آنی قرداش کبی سومییورم. انك جاریه‌سی جانان آنی نصل سوییورسه بن ده اویله سوییورم. سوییورم اما آه نه فائده.....

قزجغز بو سوزی سویلر ایکن کوزلری طولمقله برابر باباسی و دوقتور و راقمك دخی کوزلری طولدی.

جان– راقم! راقم! (کر بر لبم نمی لب یابم حیات باقی * آن دم که جان شیرین باشد بلب رسیده) بو بیت اوزرینه راقم بوتون بوتون بوشانوب عادتا هونکور هونکور اغلامغه باشلادی. اختیار پدر دخی راقمی کوره رك اغلار ایدی دوقتور ایسه مرمر کبی قاص قاتی و بوز کسیلدی.

جان– باباجغم! ویردیککز قراره بر اجرا امکانی اولسه بن شمدی دریلور قالقار ایدم. سکا نه دییورم؟ راقم بنی بنم آنی سودیکم کبی سومز. همشیره سی کبی سور. اکر بنم آنی سودیکم کبی سومش اولسه ایدی شمدی یه

kadar mutlaka bir eserini gösterir idi. Kızlar kızlar ile bu kadar mahremâne konuşsalar, elbette birbirine yüzlerini kızartacak gibi sözler söyleyebilirler ise de Râkım bizim yanımızda bir kızın ağzına alabileceği sözü dahi almamıştır. Onu bu hâlde gördükçe, ben de ona harf-i vâhid söylemedim. Yalnız kendi kendime derdim ki: (Bâ-dil-i senginet âyâ hîç der-gired şebî / Ah-ı âteş-bâr u sûz-ı sîne-i şeb-gîr-i mâ)

Ziklas - Güzel ya a kızım. İşte Râkım dahi böyle senin gibi, seni sevdiği hâlde bir kelimecik söylemez imiş. Öyle değil mi Râkım Efendi?

Râkım'da cevap vermeye iktidar kalmamış idi ki cevap versin.

Can - Nafile babacığım! Orta yerde onun cariyesi Canan var iken ne yapsanız nafile. Hattâ Râkım bana acıdığından ötürü sizin dediğinize razı olacak olsa bile, ben razı olmam. Zira vefat eder isem ben edeyim. Kendi saadetim için bir bî-çâre kızcağızın helâkine razı olamam.

Ortalığın hâli başkalaştı. Zira, doktor bile artık hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamış idi. Bereket versin ki kızın vâlidesi orada mevcut değildi. Eğer mevcut olsa idi daha başka hâller dahi zuhûr edeceğine şüphe yok idi. Can ise artık ağlamayı filânı da kaybederek Râkım'a nazarla:

Can- (Azm-i dîdâr-ı tû dâred cân-ber-leb âmede / Bâz gerged yâ berâyed çist fermân-ı şumâ)…… Elhâsıl babacığım, benim için gösterdiğiniz merhamete teşekkürler ederim. Size de ederim mösyö doktor. Sana da teşekkürler ederim Râkım Efendi. Zîra sen bu kadarcık bir hileye rıza göstermek için dahi, gönlünle büyük bir cenk etmişsindir. Bu fedakârlık senin tarafından benim için bir büyük fedakârlıktır..... Ah şu saatimde senden bir bûse almak için her ayıbı göze aldırır idim. Lâkin

قدر مطلقا بر اثرینی کوسترر ایدی. قزلر قزلر ایله بو قدر محرمانه قونوشرلر البته بربرینه یوزلرینی قزارته‌جق کبی سوزلر سوله‌یه‌بیلورلر ایسه ده راقم بزم یانمزده بر قزك اغزینه اله‌بیله‌جکی سوزی دخی المامشدر. انی بو حالده کوردکجه بن ده اکا حرف واحد سویلمدم. یالکز کندی کندیمه دیر ایدم که: (بادل سنکینت آیا هیچ در کیردشبی آه آتشبار و سوز و سینۀ شبکیر ما)

زیقلاص– کوزل یا آ قزم. ایشته راقم دخی بویله سنك کبی سنی سودیکی حالده بر کلمه‌جك سویله‌مز ایمش. اویله دکلمی راقم افندی?

راقمده جواب ویرمکه اقتدار قالمامش ایدی که جواب ویرسون.

جان– نافله باباجغم! اورته یرده انك جاریه‌سی جانان وار ایکن نه یاپسه‌کز نافله. حتی راقم بکا آجیدیغندن اوتوری سزك دیدیککزه راضی اوله‌جق اولسه بیله بن راضي اولمم. زیرا وفات ایدر ایسه‌م بن ایدیم. کندی سعادتم ایچون بر بیچاره قزجغزك هلاکنه راضی اوله‌مم.

اورته‌لغك حالی بشقه‌لشدی. زیرا دوقتور بیله ارتق حچقیره حچقیره اغلامغه باشلامشیدی. برکت ویرسون که قزك والده سی اوراده موجود دکل ایدی. اکر موجود اولسه ایدی دها بشقه حاللر دخی ظهور ایده جکنه شبهه یوق ایدی. جان ایسه ارتق اغلامغی فلانی ده غیب ایده رك راقمه نظرله:

جان– (عزم دیدار تو دارد جان برلب آمده * باز کردد یا بر آید چیست فرمان شما?..... الحاصل باباجغم بنم ایچون کوستردیککز مرحمته تشکرلر ایدرم. سزه ده ایده رم موسیو دوقتور. سکا ده تشکرلر ایده رم راقم افندی. زیرا سن بو قدرجق بر حیله‌یه رضا کوسترمك ایچون دخی کوکلنه بیوك بر جنك ایتمشسکدر. بو فداکارلق سنك طرفندن بنم ایچون بر بیوك فداکارلقدر..... آه شو ساعتمده سندن بر بوسه المق ایچون هر عیبی کوزه الدیرر ایدم. لکن

kararım ahirete kadar senin bir bûsene dahi müştâk ve hasret olarak gitmektir. Allah'ın merhametini bu sûretle kazanabileceğim ümidindeyim.....

Meclisin bundan ziyâde imtidâdına tahammül için kimsede kuvvet kalmamış idi. En evvel doktor zaaf göstererek dışarıya çıktı. Arkası sıra da Râkım çıkıp bî-çâre babası bir müddet mahzun mahzun kızın yüzüne baktıktan sonra, o dahi çıkıp vâlidesiyle küçük hemşiresini hastanın yanına gönderdi.

Pek alâ bunlar dışarıya çıktılar da başka bir müzâkereye filâna mı başladılar? Ne mümkün! Üçü dahi dilsizlerin birbirine bakışıp kaş ile göz ile ifade-i merâma çalıştıkları gibi birbirinin yüzüne bakakalmışlar ve her biri yeislerini birbirine anlatmak için yek-diğerine kaş ve göz işaretleriyle kalıp diğer harf-i vâhid söylememişler idi. Kızın yanında vâlidesiyle küçük hemşiresi ne söyleştiler?

İşte onu biz bilmiyoruz. Bizim bildiğimiz kadarı şu ki Râkım artık bu matemli hanede ikamet lâzım gelmeyeceğini anlayarak bir aralık sıvıştı, çıktı ve Can'ın ıztırâb-ı hâline ağlamak derecesinde teessüfler ederek boynunu büküp Kumbaracı Yokuşu'ndan aşağıya inmeye başladı.

قرارم آخرته قدر سنك بر بوسه‌كه دخی مشتاق و حسرت اوله‌رق كیتمكدر. اللهك مرحمتی بو صورتله قزانه‌بیله‌جكم امیدندیم.....

مجلسك بوندن زیاده امتدادینه تحمل ایچون كیمسه‌ده قوت قالمامشیدی اك اول دوقتور ضعف كوستره رك طیشاریه چیقدی. ارقه‌سی صره ده راقم چیقوب بیچاره باباسی بر مدت محزون محزون قزك یوزینه باقدقدن صكره او دخی چیقوب والده سیله كوچك همشیره سنی خستنك یاننه كوندردی.

پك اعلا! بونلر طیشاری یه چیقدیلرده بشقه بر مذاكریه فلانه‌می باشلادیلر? نه ممكن! اوچی دخی دیلسزلرك بربرینه باقیشوب قاش ایله كوز ایله افادهٔ مرامه چالشدقلری كبی بربرینك یوزینه باقه‌قالمشلر و هر بری یأسلرینی بربرینه اكلاتمق ایچون یكدیكرینه قاش و كوز اشارتلریله قالوب دیكر حرف واحد سویله‌مامشلریدی. قزك یاننده والده سیله كوچوك همشیره سی نه سویلشدیلر?

ایشته آنی بز بیلمیورز. بزم بلدیكمز قدری شو كه راقم ارتق بو ماتملی خانه‌ده اقامت لازم كلمیه‌جكنی اكلایه‌رق بر ارالق سویشدی چیقدی و جانك اضطراب حالنه اغلامق درجه‌سنده تأسفلر ایده رك بوینی بوكوب قومباره جی یوقیشندن اشاغیه انمكه باشلادی.

Onuncu Bâb

Can bî-çâresinin Râkım'a mûcib olduğu tesîrât gerçekten fevkalâde idi. O kadar ki o zamana kadar Râkım'da Can için bir aşk yok idi ise bile ondan sonrası için hâsıl olabilmek istidâdları dahi baş göstermiş denilebilir. "O bî-çâre kızcağız! Ne hâllere girmiş! Ahiret insanı sûretini almış! Vallahi sevilmeyecek kız da değildir. Farisî okumak da ona mahsûs idi. Ah! İşte onu bu hâllere koyan Hoca Hâfız'ın Dîvan'ı değil midir? Ben bu dereceye kadar tesiri olacağını hesap edememiş idim. En yanık beyitleri ne kadar bir sûz-ı derûn ile dinler ve alırdı? Meğer kendisini zehirlemek için imiş. Vah bî-çâre Can vah! Eğer kıza bir hâl olur ise vallahi yanarım" diye Hendekbaşı'na kadar indi.

Orada kime rast gelse iyi? Felâtun Bey'e!

Adam bırak şu sefihi be!

Nasıl bırakırız. Hikâyemizin nısfına müşterek olan bir zatı nasıl terk ederiz?

O hoppayı bu hikâyeye hiç bile katmamalı idi.

اوننجی باب

جان بیچاره سنك راقمه موجب اولدیغی تأثیرات کرچکدن فوق العاده ایدی. اول قدر که او زمانه قدر راقمده جان ایچون بر عشق یوق ایدیسه بیله اندن صکره سی ایچون حاصل اولهبیلمك استعدادلری دخی باش کوسترمش دنیلهبیلور. « او بیچاره قز جغز! نه حاللره کیرمش؟ آخرت انسانی صورتنی آلمش. والله سویلمیهجك قز ده دکلدر. فارسی اوقومق ده اکا مخصوص ایدی. آه ! ایشته آنی بو حاللره قویان خواجه حافظك دیوانی دکلدر. بن بو درجهیه قدر تأثیری اولهجغنی حساب ایده مامش ایدم. اك یانق بیتلری نه قدر بر سوز درون ایله دیکلر و آلور ایدی؟ مکر کندیسنی زهرلهمك ایچون ایمش. واه بیچاره جان واه! اکر قزه بر حال اولور ایسه و الله ینارم» دیه خندق باشنه قدر ایندی.

اوراده کیمه راست کلسه ایی؟ فلاطون بکه!

آدم براق شو سفیهی به!

نصل براقورز. حکایمزك نصفنه مشترك اولان بر ذاتی نصل ترك ایدرز.

او حوپپایی بو حکایهیه هیچ بیله قاتاملی ایدی.

Öyle lâzım idi ama nasılsa katmış bulunduk. Hem Felâtun Bey'e bu buğz neden iktizâ etti? Yoksa herifin şu alafrangalığını çekemez mi oldunuz? Eğer Felâtun Bey olmamış olsa idi mayonez meselesi meydana çıkar mı idi? Ya Hotel (C) öyle bir zengin alafranga Osmanlı'yı görebilir mi idi? Kâğıthane'de madamın arabası önünde çifte müzika çalınır mı idi?

Batasıya gittikten sonra neye yarar?

Zararı yok! İşte sizi temîn ederiz ki bundan sonra batasıya gitmeyecek. Gidemeyecek ki gitsin.

Korkarız paralar.....

Korkacağınıza dinleyiniz:

Felâtun - O! Birâder! Allah versin, Allah versin! Kibarlık başka şey! Eski dostları göremez olurlar.

Râkım - (ıztırabından ne söylediğini dahi bilemeyerek) Estağfurullah birâder! Bugün zihnim pek perişandır. Şu Ziklas'ın kızı yok mu? Büyüğü! Hani ya şu Can!

Felâtun - Evet, insanın canına sokacağı gelen Can değil mi? Canına yandığım, vâlidesini karanlıkta kucaklamak sehvi vâki olmamış olsa idi...

Râkım - Bırak Allah'ı seversen! Kızcağız can üzerinde.

Felâtun - Ne için?

Râkım - Bilir miyim ben ne için? Galiba verem olmuş! Hekimler aşk hâlidir diyorlar.

Felâtun - İşte gördün mü? Senin gibi feylesofların yapacağı iş bu kadar olur. İffeti muhafaza edelim, edebi muhafaza edelim diye böyle körpecik kızları verem ederler, bırakırlar. Bana alâka etmiş ola idi de bak hiç böyle verem olur mu idi? Turp gibi yaşar idi turp!

اویله لازم ایدی اما نصلسه قاتمش بولندق. هم فلاطون بکه بو بغض نه‌دن اقتضا ایتدی؟ یوقسه حریفك شو الافرانغه‌لغنی چکه‌مزمی اولدیکز. اکر فلاطون بك اولمامش اولسه ایدی مایونز مسئلسی میدانه چیقارمی ایدی؟ کاغدخانه‌ده مادامك عربه‌سی اوکنده چفته موزیقه چالنورمی ایدی؟

بطاسیه کیتدکدن صکره نه‌یه یرار؟

ضرری یوق! ایشته سزی تأمین ایدرزکه بوندن صکره بطاسیه کیتمیه‌جك. کیده میه‌جك که کیتسون.

قورقارز پاره لر.....

قورقاجه‌غکزه دکله‌یکز:

فلاطون– او! برادر! الله ویرسون الله ویرسون! کبارلق بشقه شی! اسکی دوستلری کوره مز اولورلر.

راقم– (اضطرابندن نه سویله‌دیکنی دخی بیله‌میه‌رك) استغفر الله برادر! بوکون ذهنم پك پریشاندر. شو زیقلاصك قزی یوقمی؟ بیوکی! هانیا شو جان!

فلاطون– اوت انسانك جاننه صوقه‌جغی کلان جان دکلمی؟ جاننه یاندیغم والده سنی قراکلقده قوجاقلامق سهوی واقع اولمامش اولسه ایدی.....

راقم– براق اللهی سورسه‌ك! قزجغز جان اوزرنده.

فلاطون– نه ایچون؟

راقم – بلور بیم بن نه ایچون؟ غالبا ورم اولمش! حکیملر عشق حالیدر دییورلر.

فلاطون– ایشته کوردکمی؟ سنك کبی فیلسوفلرك یاپاجغی ایش بو قدر اولور. عفتی محافظه ایده لم ادبی محافظه ایده لم دیه بویله کوریه‌جك قزلری ورم ایدرلر براقورلر. بکا علاقه ایتمش اوله ایدی ده باق هیچ بویله ورم اولور می ایدی؟ طورب کبی یشر ایدی طورب!

Râkım - (fütûrla) Adam, bırakalım artık şu acıklı meseleyi. Kızcağız bugün yarın yolcudur. Sen ne hâldesin bakalım sen? Polini ile rahat edebiliyor musun?

Felâtun - Madem sen bana Can'ın lakırdısını bıraktırdın, ben de sana Polini'nin lakırdısını bırakmayı teklif ederim.

Râkım - O ne için ya?

Felâtun - Şunun için ki artık kendisinden ayrıldım.

Râkım - (telaşla) Sebep?

Felâtun - Bırak şu kaltağı! Allah'ı seversen!

Râkım - Canım, o nazlı Polini şimdi kaltak mı oldu?

Felâtun - Hınzır kahpe, beni yolup kül ettikten sonra yüz çeviriverdi.

Râkım - Yolduktan sonra mı?

Felâtun - Ah, öyle ya!

Râkım - Bari mali birkaç bin liraya oldu mu?

Felâtun - Birkaç bin mi? On altı bin diyemiyor musun?

Râkım - (daha ziyâde telaşla) Ne dedin? Zati senin servetin ne kadar idi ki?

Felâtun - (gözleri dolarak) İşte ne kadar ise hepsini yoldu!... Ah birâder! Sen bana pek doğrusunu söylemiş idin ama ne fayda? O zaman şimdiki aklım olsa idi ne yapacağımı ben biliyor idim?

Râkım - Ey şimdi?

راقم– (فتورله) آچم براقه‌لم ارتق شو آجیقلی مسئله‌یی قزجغز بوکون یارین یوللجیدر. سن نه حالده سك باقه‌لم سك. پولینی ایله راحت ایده بیلیورمیسك؟

فلاطون– مادام سن بکا جانك لقیردیسنی براقدیردك بن ده سکا پولینك لقردیسنی براقمغی تکلیف ایدرم.

راقم– او نه ایچون یا؟

فلاطون– شونك ایچون که ارتق کندیسندن آیرلدم.

راقم– (تلاشله) سبب؟

فلاطون– براق شو قالتاغی! اللهی سورسه‌ك!

راقم– جانم او نازلی پولینی شمدی قالتاقمی اولدی؟

فلاطون– خنزیر قحبه بنی یولوب کول ایتدکدن صکره یوزچویری ویردی.

راقم– یولدقدن صکره می؟

فلاطون – آه اویله یا!

راقم– باری مالی برقاچ بیك لیرایه اولدیمی؟

فلاطون– برقاچ بیکمی؟ اون التی بیك دیه‌میورمیسك؟

راقم– (دها زیاده تلاشله) نه دیدك؟ ذاتی سنك ثروتك نه قدر ایدی که؟

فلاطون– (کوزلری طوله‌رق) ایشته نه قدر ایسه هپسنی یولدی. آه برادر! سن بکا پك طوغریسنی سویله‌مش ایدك اما نه فائده؟ او زمان شمدیکی عقلم اولسه ایدی نه یاپاجغمی بن بیلور ایدم؟

راقم– ای شمدی؟

Felâtun - Şimdi taşlarla döğünmekteyim ama fayda yok. Eniştem ile de bozuştuk. Dünyanın hâlini şimdi anladım diyorum ya? Parasız kaynı enişteler, parasız birâderi hemşireler de kabul etmiyormuş. (Gözlerinin yaşı daha ziyâde arttı).

Râkım - Bu iş böyle kalacak değil a? Elbet bir çaresini düşünmüşsündür.

Felâtun - Dünyada bir dostum var imiş. Vaktiyle ettiğim bunca iyiliklerin bir semeresi hâsıl olmuş. Bizim.... Beyefendi'yi bilirsin ya?

Râkım - Evet!

Felâtun - İşte şimdi onun sâye-i merhametine sığındım. Bize bir mutasarrıflık yakalayabilecek. Kaviyyen memûl ediyorum. Çünkü beni kaviyyen temîn ediyor.

Râkım - Allah versin birâder! Vallahi memnun oluruz. Bizim de eğer elimizden bir şey gelse dirîğ etmeyiz ama.....

Râkım bu lakırdıyı söyler söylemez Felâtun bir kere Râkım'ın yüzüne bakıp ve acı bir tebessüm edip badehu veda dahi etmeden aldı yürüyüverdi. Şimdi bu da bî-çâre Râkım için bir dert oldu mu? Artık alt tarafını sormayınız.

Bu Râkım için niye bir dert olacak? Vaktiyle gözlerini açmalı idi de elindeki serveti bir kaltağa kaptırmamalı idi. Evvelleri Râkım'ı beğenmiyor idi ya!

Evet! Bu lakırdıda haklısınız. Lâkin Râkım gibi bir çocuk kimsenin zâl ü inkırâzıyla teşeffî-i sadr etmez. Hasmının böyle bir hâl-i inkırâza dûçâr olmasından dahi müteellim olur.

فلاطون– شمدى طاشلرله دوكنومكده يم اما فائده يوق انشتەم ايله ده بوزوشدق. دنيانك حالنى شمدى اكلادم دييورم يا! پاره سز قاينى انشتەلر پاره سز برادرى همشيره لرده قبول ايتميورمش. (كوزلرينك ياشى دها زياده آرتدى)

راقم– بو ايش بويله قالەجق دكل آه؟ البت بر چاره سنى دوشنمشسكدر.

فلاطون– دنياده بر دوستم وار ايمش. وقتيله ايتديكم بونجه ايلكلرك بر ثمره سى حاصل اولمش. بزم..... بك افندى يى بيلورسك يا؟

راقم– اوت!

فلاطون– ايشته شمدى انك سايۀ مرحمتنه صغندم. بزه بر متصرفلق يقاليەبلەجك. قويا تأمين ايدييور.

راقم– الله ويرسون برادر! و الله ممنون اولورز. بزم ده اكر المزدن برشى كلسه دريغ ايتميز اما.....

راقم بو لقردى يى سويلر سويلەمز فلاطون بر كره راقمك يوزينه باقوب و آجى بر تبسم ايدوب بعده وداع دخى ايتمەدن آلدى يوروپى ويردى. شمدى بو ده بيچاره راقم ايچون بر درد اولديمى؟ ارتق الت طرفنى صورميكز.

بو راقم ايچون نيه بر درد اولەجق؟ وقتيله كوزلرينى آچملى ايدى ده النده كى ثروتى بر قالتغه قاپديرماملى ايدى. اوللرى راقمى بكنميور ايدى يا!

اوت! بو لقيرديده حقليسكز. لكن راقم كبى بر چوجق كيمسەنك ذال و انقراضيله تشفئ صدر ايتمز. خصمنك بويله بر حال انقراضه دوچار اولمسندن دخى متألم اولور.

İşte Râkım dahi böyle bir..... değil, Can'ın hastalığından nâşî iki nev elem içinde olarak hanesine geldi ki o akşam çenelerini bıçak açmayarak hatta yemek dahi yemeye muktedir olamadı. Efendisinin şu ıztırâb-ı hâli Canan'ı dahi nihayet derecede muztarip eylemiş idi. Ancak bu geceki hâl her zamanki ahvâle makîs olmadığından zavallı kızcağız şakk-ı şefe etmeye muktedir olamayıp Râkım'ın karşısında boyuncuğunu büktü, kaldı. O gece Râkım'ın sigara ve kahve vesâire hakkında Canan'a verdiği emirler âdeta şimdi bir mazlumun kanını dökerek henüz bıçağını silmekte bulunan yeniçeri zorbasının ağzından çıkıyormuşçasına bir tehevvürle çıkar idi. Binaenaleyh, Canan bu hâl-i fevkalâdeye ağlamak veyahut ağlamamak lâzım geleceğinde dahi şaşırıp da herkes yattıktan sonra, kendi yatağı içinde rahat rahat ve bol bol ve kana kana ağlamaya muvaffak olabildi.

Hani ya o işine gücüne asla halel vermeyip kronometre saat gibi işlemekte olan Râkım? Ertesi günü nereye gideceğini, ne edeceğini şaşırarak "Şimdi giyinirim, şimdi kalkarım, şimdi giderim. Fakat nereye gitmeli? Ne iş görmeli?" diye ikindiyi hanesinde edip binaenaleyh akşamı dahi orada çıkarmaya mecbur oldu. Saat onu geçtikten sonra Yozefino'nun ziyafeti akşamından kalma yarım beylik rakıdan biraz rakı çıkartıp içmeye başladı. Canan'ı dahi piyanoya oturtmuş idi ise de, kızcağız efendisinde neşât göremeyince kendisi dahi neşâtlanamayıp çaldığından öyle lezzet almaz idi.

Derken Yozefino gelmesin mi? Meğer o gün ders günü imiş. Râkım kendisini istikbâl eyledi. Karı gayet şen ve hatta şuh meşreb olduğundan bin tebessümler, bin inbisâtlar ile gerek Râkım'a ve gerek Canan'a selâm vermiş idi. İkisi de Yozefino'nun selâmını pek soğuk bir muâmele ile aldılar. Yozefino şaştı kaldı. Bu muâmele-i bârideye hiçbir mana veremedi.

ایشته راقم دخی بویله بر .....دکل جانك خسته‌لکندن ناشی ایکی نوع الم ایچنده اوله‌رق خانه‌سنه کلدی‌که او اقشام چکه‌لرینی بچاق آچمیه‌رق حتی یمك دخی یمکه مقتدر اوله‌مدی. افندیسنك شو اضطراب حالی جانانی دخی نهایت درجه‌ده مضطرب ایله‌مشیدی. انجق بو کیجه‌کی حال هر زمانکی احواله مقیس اولمدیغندن زوالللی قزجغز شق شفه ایتمکه مقتدر اوله‌میوب راقمك قارشوسنده بوینجیغنی بوکدی قالدی. او کجه راقمك سیغاره و قهوه و سائره حقنده جانانه ویردیکی امرلر عادتا شمدی بر مظلومك قانئی دوکه‌رك هنوز بچاغنی سیلمکده بولنان یکی چری زورباسنك آغزندن چیقیورمشجسنه بر تهورله چیقار ایدی. بناء علیه جانان بو حال فوق العاده یه اغلامق و یاخود اغلامامق لازم کله‌جکنده دخی شاشروب تا هرکس یاتدقدنصکره کندی یتاغی ایچنده راحت راحت و بول بول و قانه قانه اغلامغه موفق اوله‌بیلدی.

هانیا او ایشنه کوجنه اصلا خلل ویرمیوب قرونومترو ساعت کبی ایشله‌مکده اولان راقم؟ ایرتسی کونی نره یه کیده جکنی نه ایده جکنی شاشیره رق «شمدی کینورم شمدی قالقارم شمدی کیده رم. فقط نره‌یه کیتملی؟ نه ایش کورملی؟ » دیه ایکندی یی خانه‌سنده ایدوب بناء علیه اقشامی دخی اوراده چیقارمغه مجبور اولدی. ساعت اونی کچدکدنصکره یوزفینونك ضیافتی اقشامندن قاله یارم بکلك راقیدن براز راقی چیقارتوب ایچمکه باشلادی. جانانی دخی پیانویه اوتورتمش ایدی ایسه ده قزجغز افندیسنده نشاط کوره‌مینجه کندیسی دخی نشاطلنه‌میوب چالدیغندن اویله بر لذت المز ایدی.

دیرکن یوزفینو کلمسونمی؟ مکر او کون درس کونی ایمش. راقم کندوسنی استقبال ایلدی. قاری غایت شن و حتی شوخ مشرب اولدیغندن بیك تبسملر بیك انبساطلر ایله کرك راقمه کرك جانانه سلام ویرمشیدی. ایکیسی ده یوزفینونك سلامنی پك صوغوق بر معامله ایله الدیلر. یوزفینو شاشدی قالدی. بو معاملهٔ بارده یه هیچ بر معنا ویره مدی.

Yozefino - O ne? Ben bu saadetle memlû olan haneyi bu akşam bir kederle dolu görüyorum. Hayırdır inşallah!

Râkım - Hayır! Hamd olsun hiçbir kederimiz yoktur.

Yozefino -Lisânınız, yüreğinizdeki şeyi söylemiyor. Korkarım Canan senin canını sıktı.

Canan - (korkusundan titreyerek) Hayır madam! Ben hiçbir şey yapmadım!

Râkım - Hiç Canan benim canımı sıkar mı? Bu lakırdıyı ben söylemiş olsam sen inanmamalısın.

Yozefino - Öyle olmak lâzım geleceğini bilirim. Fakat bugün sizde mutlaka bir hâl var!

Râkım - Yok değil, var! Hani ya Mister Ziklas yok mu? İşte onun büyük kızı ölüm hâlinde hasta da ona pek acıyorum. Bir genç kızın gürleyip gitmesi insanı yakmaz mı a madam?

Yozefino - Vâkıâ acınacak bir şey. Hastalığı ne imiş?

Râkım - Gençlerin hastalığı ne olur? Malûm a ince hastalık!

Yozefino - Vah zavallı kızcağız vah! Vallahi acıdım.

Râkım - Hele benim ne kadar acıdığımı mümkün değil tasavvur edemezsiniz. Âdeta kızcağızla kardeş gibi geçinir idik.

Yozefino - Canım daha şimdiden kızı vefat etmiş addedip de yanmak lâzım gelmez a? İnşallah bir şey olmaz da kalkar!

یوزفینو– او نه؟ بن بو سعادتله مملو اولان خانه‌یی بو اقشام برکدرله طولو کورییورم. خیردر انشاء الله!

راقم– خیر! حمد اولسون هیچ بر کدرمز یوقدر.

یوزفینو– لساککز یورککزده کی شیء سویله‌میور. قورقارم جانان سنك جانکی صیقدی.

جانان– (قورقوسندن تتره یه‌رك) خیر مادام! بن هیچ برشی یاپمدم!

راقم– هیچ جانان بنم جانمی صیقارمی؟ بو لقیردی یی بن سویله‌مش اولسه‌م سن اینانماملیسك.

یوزفینو– اویله اولق لازم کله‌جکنی بیلورم. فقط بو کون سزده مطلقا بر حال وار!

راقم– یوق دکل وار! هانیا مستر زیقلاص یوقمی؟ ایشته انك بیوك قزی اولوم حالنده خسته‌ده اکا پك آجیورم. بر کنج قزك کورله‌یوب کیتمسی انسانی یاقمزمی آ مادام؟

یوزفینو– واقعا آجنه‌جق بر شی. خسته‌لکی نه ایمش.

راقم– کنجلرك خسته‌لکی نه اولور؟ معلوم آ اینجه خسته‌لك!

یوزفینو– واه زواللی قزجغز واه! و الله آجیدم.

راقم– هله بنم نه قدر آجیدیغمی ممکن دکل تصور ایده مزسکز عادتا قزجغزله قرداش کبی کچینور ایدك.

یوزفینو– جانم دها شمدیدن قزی وفات ایتمش عد ایدوب ده یانمق لازم کلمز آ؟ انشاء الله برشی اولمز ده قالقر!

Râkım - Evet! Babasına böyle teselliyâtı biz de verdik. Her ne ise bizim bugünkü âlâmın birisi işte bu. Birisi de bizim Felâtun Bey meselesi.

Yozefino - O Felâtun Bey kimdir ki meselesi ne olduğunu anlayalım.

Râkım - Vay sen Felâtun Bey'in kim olduğunu bilmiyor musun?

Yozefino - Sen ona dair bana hiçbir şey söylemedin.

Râkım - Söylemeye lüzum görmedim de onun için. Zira Felâtun Bey'i Beyoğlu'nda tanımayan kalmamıştır ki.

Yozefino - Ha! Anladım, anladım. Şu Platon Bey değil mi?

Râkım - Evet! İşte o! Onun Türkçe ismi Felâtun, Frenkçesi Platon'dur.

Yozefino - O bir tiyatrocu nâzende ile Hotel (C)'de prenslik taslamakta idi. Hatta kendi familyası Uranüs sülâlesinden indiğinden bahisle asilzâdelik dava eder idi.

Râkım - Asilzâdelik dava ettiğini bilmem. Velev ki etsin. Bizim memlekette hamd olsun bu esaret yoktur.

Yozefino - Ey, o beyefendinin nesine acıyorsun?

Râkım - Paraları tüketmiş de onun için!

Yozefino - Vah benim çocuk Râkımcığım vah! A oğlum, dünyanın her budalasına acımak senin vazifen mi? Platon Bey çocuk değil idi ya? Hâlbuki Beyoğlu'nda onun paraları tüketeceğini çocuklar dahi anlamış idi.

Râkım - Ama ben ona acırım Yozefino, acırım. Zira ne kadar olsa refîkim idi.

راقم– اوت! باباسنه بویله تسلیاتی بز ده ویردك. هر نه ایسه بزم بو کونکی آلامك بریسی ایشته بو. بریسی ده بزم فلاطون بك مسئله‌سی.

یوزفینو– او فلاطون بك کیمدر که مسئله‌سی نه اولدیغنی اکلایه‌لم.

راقم– وای سن فلاطون بکك کیم اولدیغنی بیلمیورمیسك؟

یوزفینو– سن اکا دائر بکا هیچ برشی سویله‌مدك.

راقم– سویله‌مکه لزوم کورمدم ده انك ایچون. زیرا فلاطون بکی بك اوغلنده طانمیان قالمامشدر که.

یوزفینو– ها! اکلادم اکلادم. شو پلاطون بك دکلمی؟

راقم– اوت! ایشته او! انك ترکجه اسمی فلاطون فرنکجه‌سی پلاطوندر.

یوزفینو– او بر تیاتروجی نازنده ایله هوتل (ج) ده پرنسلك طاسلامقده ایدی. حتی کندی فامیلیاسی اورونیس سلاله‌سندن ایندیکدن بحثله اصلزاده لك دعوا ایدر ایدی.

راقم– اصلزاده لك دعوا ایتدیکنی بیلمم. ولو که ایتسون. بزم مملکتده حمد اولسون بو اسارت یوقدر.

یوزفینو– ای او بك افندینك نه‌سنه آجیورسك؟

راقم– پاره لری توکتمش ده انك ایچون!

یوزفینو– واه بنم چوجق راقمجغم واه! آ اوغل دنیانك هر بدلاسنه آجیمق سنك وظیفه‌کمی؟ پلاطون بك چوجق دکل ایدی یا؟ حالبوکه بك اوغلنده انك پاره لری توکده جکنی چوجقلر دخی اکلامشیدی.

راقم– اما بن آکا آجیرم یوزفینو آجیرم. زیرا نه قدر اولسه رفیقم ایدی.

Yozefino - Ben inanmam ki o adam senin refîkin olsun. Zira senin refîkin olsa idi mutlaka senin akıl ve hikmetinden müstefîd olur idi. Biz haber almakta idik ya? Matmazel Polini yalnız kendi hesabına olarak Fransa'ya elli bin franktan ziyâde poliçe göndermiş. Kendi âşıkını oyunda yendirip paralara ortak olan metres ile yaşamanın nihayeti budur. Nerede bir yankesici var ise onu kont veyahut baron diye Platon'a takdîm eder, derhal kumara sevk eyler ve bunlar kendi âşıkından ne kazanır ise hanımefendi dahi ortak olur idi.

Râkım - (kemâl-i fütûrla) Sana bir şey söyleyeyim mi Yozefino? Sizin bu Avrupa'nın fenaları, iyilerinden pek çok ziyâde!

Yozefino - Ona şüphe mi ister? Lâkin bunu da bil ki sizin bu İstanbul'un da budalaları, akıllılarından pek çok ziyâde. İşittiğime göre o Platon Bey'in üç dört yüz bin frank sermayesi var imiş! Bu sermayenin îrâdıyla üç dört yüz bin sene ömrü olsa yine bir bey olarak yaşayabilir idi. Bu parayı kendisine babası bırakmış. O dahi kendisini harç etmeye memûr eylemiş. Bakalım beyefendimizin üç dört yüz kuruş kazanmak kudreti var mı idi?

Râkım - Ne gezer?

Yozefino - Gördün mü bir kere! İnsan para harç eder ama para kazanmaya kudreti olur ve daha alâsı para kazanmaya başlar da, öyle harç eder. Para kazanmaya başlar da harç eder dediğimin sebebi şudur ki bazı adamlar kendilerinin para kazanmaya muktedir bir hünerver olduğunu zannederler ise de bu zan ellerindeki servetin bitmeyeceği hakkında olan zanları gibidir. Sen de gençsin. Hem senin hünerin, senin marifetin kazandırıyor idi. Sen niçin onun gibi yapmadın?

Râkım - (garip bir tebessümle yavaşça) Beni de sen baştan çıkarmadın mı?

یوزفینو– بن اینانمم که او آدم سنك رفیقك اولسون. زیرا سنك رفیقك اولسه ایدی مطلقا سنك عقل و حکمتندن مستفید اولور ایدی. بز خبر المقده ایدك یا! ماداموازل پولینی یالکز کندی حسابنه اوله‌رق فرانسه‌یه اللی بیك فرانقدن زیاده پولیجه کوندرمش. کندی عاشقنی اویونده یکدیروب پاره لره اورتاق اولان مترس ایله یشامنك نهایتی بودر. نره ده بر یان کسیجی وار ایسه انی قونت و یاخود بارون دیه پلاتونه تقدیم ایدر درحال قوماره سوق ایلر و بونلر کندی عاشقندن نه قازانور ایسه خانم افندی دخی اورتاق اولور ایدی.

راقم– (کمال فتورله) سکا برشی سویله‌یمی یوزفینو؟ سزك بو اوروپانك فنالری ایبلرندن پك زیاده!

یوزفینو– اکا شبهه می ایستر؟ لکن بونی ده بیلکه سزك بو استانبولك ده بدلالری عقللیلرندن پك چوق زیاده. ایشتدیکمه کره او پلاتون بکك اوچ دورتیوز بیك فرانق سرمایه‌سی وار ایمش! بو سرمایه‌نك ایرادیله اوچ دورتیوز بیك سنه عمری اولسه ینه بر بك اوله‌رق یشایه‌بیلور ایدی. بو پاره یی کندیسنه باباسی براقمش. او دخی کندیسنی خرج ایتمکه مأمور ایلمش. باقه‌لم بك افندیمزك اوچ دورتیوز غروش قزانمق قدرتی وار می ایدی.

راقم– نه کزر؟

یوزفینو– کوردکمی بر کره! انسان پاره خرج ایدر اما پاره قزانمغه قدرتی اولور و دها اعلاسی پاره قزانمغه باشلارده اویله خرج ایدر. پاره قزانمغه باشلارده خرج ایدر دیدیکمك سبی شودر که بعض آدملر کندیلرینك پاره قزانمغه مقتدر بر هنرور اولدیغنی ظن ایدرلر ایسه ده بو ظن اللرنده که ثروتك بتمیه‌جکی حقنده اولان ظنلری کبیدر. سن ده کنجسك هم سنك هنرك سنك معرفتك قزاندیرییور ایدی. سن نیچون انك کبی یاپمدك؟

راقم– (غریب بر تبسم ایله یواشجه) بنی ده سن باشدن چیقارمدکمی؟

Yozefino - Bak şu dadı çocuğuna bir kere. Bak şu beşik bebeğine! Ah! İsterdim senin de yakanı Matmazel (Bu aralık Canan, efendisinin Yozefino'nun kulağına fısıltı ettiğini görünce dışarıya çıkar) Polini gibi birisi yakalamış olsa idi de seni de görse idim.

Râkım - Benim nemi alacak?

Yozefino - Hiç olmaz ise seni işten güçten men edip perişan eylerdi ya? Zalim! Ben sana vâlidelik ettim. Pek de vâlidelik demeyelim ama, hemşirelik ettim. Daha doğrusu dostluk ettim.

Râkım - Canım, bilmiyor muyum ya? Latîfe ediyorum.

Yozefino - Ha şöyle! Kendi idaresine kudreti olmayan ve hâlbuki dünyasında kendisinden başka bir kimseyi beğenmeyen derbederlerin hâline acıyıp da mesut haneni âlâm ile doldurmakta ne mana var? Biraz da latîfe et zâhir. Hele şu mastikadan bir yudum da bana ver bakayım. Yozefino rakı içiyormuş diye büyük madamlarının kulağına gidecek olsa dünyada benden daha fena karı olmaz idi. Fakat Yozefino rakı içer amma, Râkım'ın yanında içer. Erkek sevdi ve sever ama, Râkım'ı sevdi ve onu sever! Zira ertesi günü Beyoğlu'nda ilân olunmayacağını bilir. Ah! Benim akıllı Râkımcığım! Şu kâfir Canan seni benim âgûşumdan aldı ama, vallahi kızcağıza darılmam! Ondan başka birisi almış olsa idi, sen beni dahi yataklara serilmiş görür idin. Lâkin Canan nereye gitti?

Râkım - Çağıralım. Canan! Canan!

Canan - (dışardan) Buyur efendim!

Efendisinin kendisini çağırması üzerine kızcağız sevine sevine geldi. Gerek Yozefino'ya ve gerek efendisine bâde sunar. Yozefino'nun sözleri Râkım'ın âlâmını dağıtmış

یوزفینو– باق شو دادی چوجغنه بر کره باق شو بشیك ببکنه! آه! ایستر ایدم سنك ده یقاکی مادامواز‌ل (بو ارالق جانان افندیسنك یوزفینو قولاغنه فصلدی ایتدیکنی کورنجه طیشاریه چیقار) پولینی کبی بریسی یقالمش اولسه ایدی ده سنی کورسه ایدم.

راقم– بنم نه‌می اله‌جق؟

یوزفینو– هیچ اولمز ایسه سنی ایشدن کوچدن منع ایدوب پریشان ایلر ایدی. ظالم! بن سکا والده لك ایتدم. پك ده والده لك دیمه‌یم اما همشیره لك ایتدم. دها طوغریسی دوستلق ایتدم.

راقم– جانم بیلمیورمی یم یا؟ لطیفه ایدییورم.

یوزفینو– ها شویله! کندی اداره سنه قدرتی اولمیان و حالبو که دنیاسنده کدیسندن بشقه بر کمسه‌یی بکنمیان دربدرلرك حالنه آجیوب ده مسعود خانه کی الام ایله طولدیرمقده نه معنا وار؟ براز ده لطیفه ایت ظاهر. هله شو ماستیقه‌دن بر یودوم ده بکا ویر باقه‌یم! یوزفینو راقی ایچیورمش دیه بیوك مادامل‌رك قولاغنه کیده جك اولسه دنیاده بندن دها فنا قاری اولمز ایدی. فقط یوزفینو راقی ایچر اما راقمك یاننده ایچر. ارکك سودی و سور اما راقمی سودی و آنی سور! زیرا ایرتسی کونی بك اوغلنده اعلان اولنمیه‌جغنی بیلور. آه ! بنم عقللی راقمجغم ! شوکافر جانان سنی بنم اغوشمدن الدی اما و الله قزجغزه طاریلمم ! اندن بشقه بریسی المش اولسه ایدی سن بنی دخی یتاقلره سریلمش کورر ایدك. لکن جانان نره یه کیتدی؟

راقم– چاغره لم. جانا ! جانان !

جانان– (طیشاردن) بیور افندم !

افندیسنك کندیسنی چاغرمسی اوزرینه قزجغز سوینه سوینه کلدی. کرك یوزفینویه و کرك افندیسنه باده صونار. یوزفنیونك سوزلری راقمك الامنی طاغتمش

olduğu cihetle canı müzika ister. Yozefino bizzat kalkar, gayet müferrih havalar ile ortalığın evvelki ağız tadını tecdîd eyler. Ondan sonra Canan dahi piyanoya oturup hem şarkı okur, hem piyanoya dokunur. Ta saat on bir buçuğa, on ikiye gelir.

Yozefino - Râkım!

Râkım - Ne var?

Yozefino - Bu akşam beni misafir kabul eder misin?

Râkım - (bilâ-tereddüt) Hay hay! Canıma minnet! Hem kabul ederim, hem de sen bana bu kadar tekellüfsüz bulunduğun için sana bir de teşekkür ederim.

Yozefino - Ama bir şartı var!

Râkım - Nedir bakalım o şart?

Yozefino - Sen yerinden kımıldanmayıp her geceki rahatını bozmayacaksın. Ben Cananla beraber yatarım.

Yozefino'nun o gece dahi orada kalacağı ve kendisiyle beraber yatacağı Canan'ın çehresinde yeni birtakım sürûr alâmetleri peydâ etti.

Râkım - Hayır! İşte yalnız bu olmaz. Sen benim rahatımı istemiyor musun? Ben dadımın odasında pek alâ rahat ederim. Şimdi Canan kalkar, benim yatağımın çarşaflarını değiştirir. Haydi Canan bakalım (Canan sevine sevine gider)

Yozefino - Vay! Hani ya teklifsiz, tekellüfsüz bulunacak idik ya? İşte sen rahatsız oldun.

Râkım - Hiç! Asla!

اولدیغی جهتله جانی موزیقه ایستر. یوزفنیو بالذات قالقار. غایت مفرح هوالر ایله اورته‌لغك اولکی اغیز طادینی تجدید ایدر. اندن صکره جانان دخی پیانویه اوتوروب هم شرقی اوقور هم پیانویه طوقنور. تا ساعت اون بر بچغه اون ایکی یه کلور.

یوزفنیو– راقم !

راقم — نه وار?

یوزفنیو– بو اقشام بنی مسافر قبول ایدرمیسك?

راقم – (بلا تردد) های های ! جانمه منت ! هم قبول ایدرم هم ده سن بکا بو قدر تکلفسز بولندیغك ایچون سکا بر ده تشکر ایدرم.

یوزفنیو – اما بر شرطی وار!

راقم — نه‌در باقه‌لم او شرط?

یوزفنیو – سن یرندن قملدانمیوب هر کیجه‌کی راحتکی بوزمیه‌جقسك. بن جانانله برابر یاتارم.

یوزفنیونك او کیجه دخی اوراده قاله‌جغی و کندیسیله برابر یاتاجغی جانانك چهره سنده یکی بر طاقم سرور علامتلری پیدا ایتدی.

راقم — خیر ! ایشته یالکز بو اولماز. سن بنم راحتمی ایسته‌میورمیسك? بن دادیمك اوطه‌سنده پك راحت ایدرم. شمدی جانان قالقار بنم یتاغمك چارشافلرینی دکشدیرر هایدی جانان باقه‌لم (جانان سوینه سوینه کیدر)

یوزفنیو – وای ! هانیا تکلیفسز تکلفسز بولنه‌جق ایدك یا? ایشته سن راحتسز اولدك.

راقم – هیچ ! اصلا !

Yozefino - Hem çarşaflarını niçin değiştiriyorsun?

Râkım - (tebessümle) Şayet istikrâh eder isen diye.

Yozefino - Ben şimdi seni döveceğim! Vaktiyle sen benden, ben senden istikrâh ettik mi? İşte ben bu gece senin misk gibi kokunu koklayarak yatağında yatar idim.

Râkım - Şimdi bu latîfeleri bırakalım da dadımdan yemeğimizi sual edelim.

Yozefino - Vallahi istediğim gibi olmadı. Siz yine tekellüfâta kalkıştınız.

Râkım - Bre canım, teklifsiz olalım diye aç mı kalalım? Hazır daha vaktimiz var. Eğer bir şeye ihtiyacımız var ise derhâl tesviye ederiz. Dadı! Dadıcığım!

Fedâyi - (aşağıdan) Buyur oğlum!

Râkım - Biraz buraya gelsen a?

Yozefino - İşte şimdi dadıyı da darıltacağız.

Râkım - Dadıyı mı? Amma anlamışsın ha!

Fedâyi geldiğinde Râkım akşama yiyecek ne olduğunu sorar. Mevsim patlıcan mevsimi olduğu için dadı bir alâ patlıcanlı kebap bir de alâ oturtma ve bir patlıcan dolması ve bir de pilav olduğunu söylemekle beraber

Fedâyi - Korkarım bu akşam kokanayı bizde alıkoyacaksın.

Râkım - Evet! Yemeğimiz de kifâyet eder ya?

Fedâyi - (fevka'l-gâye bir memnuniyet tavrıyla) Eder efendim, eder! Bizim sahanlarımız büyüktür. Sor kokanaya da eğer canı başka bir şey daha istiyor ise hemen yapıverelim.

یوزفنیو — هم چارشافلرینی نیچون دکیشدیرییورسك؟

راقم — (تبسمله) شاید استکراه ایدرسك دیه.

یوزفنیو – بن شمدی سنی دوکه‌جکم ! وقتیله سن بندن بن سندن استکراه ایتدیکمی؟ ایشته بن بو کیجه سنك مسك کبی قوقوکی قوقلایه‌رق یتاغنده یاتار ایدم.

راقم — شمدی بو لطیفه‌لری براقه‌لم ده دادیمدن یمکمزی سؤال ایده لم.

یوزفنیو — و الله ایستدیکم کبی اولمدی. سز ینه تکلفاته قالقشدیکز..

راقم — بره جانم تکلیفسز اوله‌لم دیه آچمی قاله‌لم؟ حاضر دها وقتمز وار. اکر بر شیئه احتیاجمز وار ایسه رحال تسویه ایدرز. دادی ! دادیجغم !

فدایی — (اشاغیدن) بیور اوغلم !

راقم — براز بورایه کلسه‌ك آ ؟

یوزفنیو — ایشته شمدی دادی یی ده طارلته‌جغز.

راقم — دادی یی می ؟ اما اکلامشسك ها !

فدایی کلدیکنده راقم اقشامه ییه‌جك نه اولدیغنی صورار. موسم پاطلجان موسمی اولدیغی ایچون دادی بر اعلا باطلجانلی کباب بر ده اعلا اوتورتمه و بر باطلجان طولمه‌سی و بر ده پلاو اولدیغنی سویله‌مکله برابر

فدایی — قورقارم بو اقشام قوقانه‌یی بزده الیقویه‌جقسك.

راقم — اوت ! یمکمز ده کفایت ایدر یا !

فدایی – (فوق الغایه بر ممنونیت طوریله) ایدر افندم ایدر ! بزم صحنلرمز بیوکدر. صور قوقانه‌یه ده اکر جانی بشقه برشی دها ایستیور ایسه همان یاپی ویره لم.

Yağımız var, şekerimiz var, pirincimiz var, hamd olsun her şeyimiz var!

Yozefino, Dadı Kalfa'nın tavr-ı memnûnânesini görünce onun dahi kendisini hüsn-i kabul etmiş olduğunu anlamış idi. Bir de Râkım yemekleri ta'dâd ve tarif edince şen Yozefino çocuk gibi sevinerek:

Yozefino - Daha ne isteriz ki! Bu kadar yemek çoktur bile. Teşekkür ederim Dadı Kalfa'ya ki beni seviyor!

Râkım - (bu sözleri Dadı Kalfa'ya tercüme ve onun dahi cevabını Yozefino'ya tefhîm eyledikten ve Dadı Kalfa gittikten sonra) Sen ne zannediyorsun Allah'ı seversen? Bizim Dadı Kalfa sevilecek insanları benden daha alâ bilir. Sen burada altı ay misafir olsan Dadı Kalfa'nın bu geceki memnuniyetini altı ay müddet daha temdîd etmiş olursun.

Yozefino - Mesutsun Râkım, vallahi mesutsun. Yüzünü yerlere sürerek Cenâb-ı Hakk'a dua ve teşekkür et!

Râkım - Evet! Cenâb-ı Hakk'ın, hakkımda olan bunca lütûf ve ihsanını takdir etmeyecek kadar değilim madam. Benim gibi öksüz çocuğu bu kadar nimete gark etmek! Bana senin gibi dostlar vermek.....

Canan dahi işini bitirmiş olduğu cihetle geldi. Artık devr-i akdâha revaç verildi. Müzikalar, şarkılar ile yemek vaktine kadar vakit geçirildi. Sofra kurmak vakti geldiğinde cümlesi işe yardım edip Yozefino bizzat sofrayı kurmuş, Râkım Dadı Kalfa'ya zahmet olmamak için aşağıdan yemekleri getirivermiş idi. Hepsi beraber sofraya oturup yemeği yediler. Bunların o geceki hâlini birisi görse idi Yozefino'yu ya Râkım'ın vâlidesi zanneder idi, yahut ablası! Zira bu dereceye kadar beynlerinde tekellüf olmayıp âdeta Râkım Yozefino'dan bir sigara yakıvermesini rica

یاغمز وار شکرمز وار پرنجمز وار حمد اولسون هر شیمز وار !

یوزفینو دادی قالفه‌نك طور ممنونانه‌سنی کورنجه انك دخی کندیسنی حسن قبول ایتمش اولدیغنی اکلامشیدی بر ده راقم یمکلری تعداد و تعریف ایدنجه شن یوزفینو سوینه‌رك :

یوزفینو – دها نه ایسترز که ! بو قدر یمك چوقدر بیله ! تشکر ایدرم دادی قالفه یه که بنی سوییور !

راقم – (بو سوزلری دادی قالفه‌یه ترجمه و انك دخی جوابنی یوزفینویه تفهیم ایلدکدن و دادی قالفه کیتدکدن صکره) سن نه ظن ایدییورسك اللهی سورسك؟ بزم دادی قالفه سویله‌جك انسانلری بندن دها اعلا بیلور. سك بوراده آلتی آی مسافر اولسك دادی قالفه‌نك بو کیجه‌کی ممنونیتنی آلتی آی مدت دها تمدید ایتمش اولورسك.

یوزفینو – مسعودسك راقم و الله مسعودسك. یوزکی یرلره سوره رك جناب حقه دعا و تشکر ایت !

راقم – اوت جناب حقك حقمده اولان بونجه لطف و احسانی تقدیر ایتمیه‌جك قدر دکلم مادام. بنم کبی اوکسوز چوجغی بو قدر نعمته غرق ایتمك ! بکا سنك کبی دوستلر ویرمك.....

جانان دخی ایشنی بتورمش اولدیغی جهتله کلدی. ارتق دور اقداحه رواج ویرلدی. موزیقه‌لر شرقیلر ایله یمك وقتنه قدر وقت کچورلدی. سفره قورمق وقتی کلدیکنده جمله‌سی ایشه یاردم ایدوب یوزفینو بالذات سفره یی قورمش راقم دادی قالفه‌یه زحمت اولمامق ایچون اشاغیدن یمکلری کتورویرمش ایدی. هپسی برابر سفره یه اوتوروب یمکی یدیلر. بونلرك او کیجه‌کی حالنی بریسی کورسه ایدی یوزفینویی یا راقمك والده سی ظن ایدر ایدی یاخود آبلاسی ! زیرا بو درجه‌یه قدر بینلرنده تکلف اولمیوب عادتا راقم یوزفینودن بر سیغاره یاقی ویرمسنی رجا

eder idi. Bu muhabbet, bu ülfet saat üçe kadar devam eyledi. Ondan sonra Yozefino Râkım'ın yatağına, Râkım dadısının odasına ve Canan dahi kendi yerine çekilmek üzere salon tahliye edildi.

Geçen defa olduğu gibi mutlaka bu defa dahi Yozefino Canan'ı istintâk eder.

Aferin! İyi bildiniz.

Hem de mutlaka bu defa Canan dahi kendisine bazı esrar keşfeyler.

Hay hay! Çünkü Kâğıthane seyahati ve gece misafirliğinin ikinci defa olmasıyla beraber, üç dört aydan beri dostluğun dahi biraz daha vüs'at vermiş olması kızcağıza bu cüreti verebileceği hesap olunur.

Acaba gerçekten vermiş mi ki?

Vermiş ya! İşte size hikâye edelim de bakınız:

Canan misafiri soyundurmak için yanına gidip de Yozefino soyunmaya başladığı anda istintâka dahi mübâşeret eyledi.

Yozefino - Ey! Söyle bakalım Canan Hanım, efendi seni hâlâ sevmiyor mu?

Canan - (cüz'ice bir hicâbla) Efendi beni niçin sevmesin? İşte gördünüz ya! Bugünkü dargınlığı da bana değil imiş.

Yozefino - Hayır! Murâdım o değil. Seni hâlâ kardeş gibi mi seviyor demek isterim.

Canan - (çâr-nâ-çâr o mübarek humret yüzünü istilâ ederek) Kardeş gibi de seviyor, kızı gibi de seviyor.

ایدر ایدی. بو محبت بو الفت ساعت اوچه قدر دوام ایلدی. اندنصکره یوزفینو راقمك یتاغنه راقم دادیسنك اوطه‌سنه و جانان دخی کندی یرینه چکلمك اوزره صالون تخلیه ایدلدی.

کچن دفعه اولدیغی کبی مطلقا بو دفعه دخی یوزفینو جانانی استنطاق ایدر.

آفرین ! ایی بولدیکز.

هم ده مطلقا بو دفعه جانان دخی کندیسینه بعض اسرار کشف ایلر.

های های ! چونکو کاغد خانه سیاحتی و کیجه مسافرلکنك ایکنجی دفعه اولمسیله برابر اوچ دورت آیدنبری دوستلغك دخی براز دها وسعت ویرمش اولمسی قزجغزه بو جرأتی ویره بیلجکی حساب اولنور.

عجبا کرچکدن ویرمشمی که ?

ویرمش یا ! ایشته سزه حکایه ایده لم ده باقکز:

جانان مسافری صویندیرمق ایچون یاننه کیدوب ده یوزفینو صویونمغه باشلدیغی آنده استنطاقه دخی مباشرت ایلدی.

یوزفینو – ای ! سویله باقه لم جانان خانم ! افندی سنی حالا سومیورمی ?

جانان (جزؤیجه بر حجابله) افندی بنی نیچون سومسون? ایشته کوردیکز یا ! بو کونکی طارغنلغی ده بکا دکل ایمش.

یوزفینو – خیر ! مرادم او دکل سنی حالا قرداش کبی می سوییور دیمك ایسترم.

جانان – (جار ناچار او مبارك یوزینی استلا ایدرك) قرداش کبی ده سوییور قزی کبی ده سوییور.

Yozefino - Kızarma da! Daha ne gibi seviyor ben hepsini bilirim ya? Sana da söyletmek istiyorum. Çünkü böyle şeyler bana lezzet verir.

Canan - (ezilerek) Her türlü seviyor!

Yozefino - Söyle diyorum!

Canan - Söyledim ya işte.

Yozefino - Söylemiyorsun ki. Hiç bu odada, bu yatakta beraber yattığınız var mı?

Canan - (muztarib olarak) Of! Ustacığım, ama artık çok soruyorsunuz!

Yozefino - Soracağım! Evet sormaya hakkım var. Ben senin vâliden gibi değil miyim?

Canan - Öylesiniz ustacığım.

Yozefino - İyi ya işte! Benden, vâlidenden sırrını saklamamalı. Doğru söyle bakayım! Efendi seni odalık etti mi?

Ustasının bu derece ibrâmı üzerine Canan'ın malûmumuz olan gâyet-i hicâbı yine baş göstererek Yozefino'yu bırakıp kaçmak ister ama, Yozefino kendisini zapt ederek tazyîkâtında devam edince:

Canan - (çâr-nâ-çâr) Etti ustacığım!

Yozefino - Yalan!

Canan - Vallahi etti! İki ay oluyor.

یوزفینو – قزارمه ده ! دها نه کبی سوییور بن هپسنی بیلورم یا ! سکا ده سویلتمك استیورم. چونکه بویله شیلر بکا لذت ویرر.

جانان – (ازیله‌رك) هر درلو سوییور !

یوزفینو – سویله دییورم !

جانان – سویله‌دی یا ایشته.

یوزفینو – سویله‌میورسك که. هیچ بو اوطه‌ده بو یتاقده برابر یاتدیغکز وارمی؟

جانان – (مضطرب اوله‌رق) اوف ! اوسته‌جغم ! اما ارتق چوق صوریورسکز !

یوزفینو – صوره جغم ! اوت صورمغه حقم وار. بن سنك والده ك کبی دکلمی یم؟

جانان – اویله‌سکز اوسته‌جغم.

یوزفینو – ایی یا بندك والده کدن سرکی صاقلاماملی. طوغری سویله باقه لم ! افندی سنی اوطه‌لق ایتدیمی؟

اوسته‌سنك بو درجه ابرامی اوزرینه جانانك معلومز اولان غایت حجابی ینه باش کوستره رك یوزفینویی براقوب قاچمق ایستر اما یوزفینو کندیسنی ضبط ایدر تضییقاتنده دوام ایدنجه:

جانان – (چار ناچار) ایتدی اوسته‌جغم !

یوزفینو – یالان !

جانان – و الله ایتدی ! ایکی آی اولیور.

Yozefino - (derinden bir göğüs geçirmekle beraber fevka'l-gâye memnun olarak) Aferin Canan, aferin! Oh! İşte, şimdi tamamiyle müsterîh oldum.

Canan - (biraz daha cesaret bularak) Niçin ustacığım?

Yozefino - Ben bilirim niçin!

Canan - Yok ama ben sizden sırrımı saklamadım ya. Siz de bildiğinizi benden saklamayınız.

Bî-çâre Canan'ın Yozefino gibi hem efendisinin hâlini bilen, hem de kendisi için Dadı Kalfa'dan sonra ikinci sırdaş olan bir kadından halledeceği bir hayli müşkilâtı olmasıyla kendisi ustasına esrarını keşfeylediği gibi onun dahi kendisine keşf-i esrâr etmesinde ısrar ederek:

Canan - Ben hâlâ Dadı Kalfa'ya bile söylememiş olduğum bu sırrı size söyledim de siz bana.....

Yozefino - Vay! Daha Dadı Kalfa bilmiyor mu?

Canan - Hayır ustacığım, söylemedim.

Yozefino - Niçin söylemedin? Ondan bir korkun var mı?

Canan - Yok!

Yozefino - Hele hele? Korkun yok ise niçin söylemiyorsun?

Canan - Söylesem Dadı Kalfa memnun bile olur ama.....

Yozefino - Öyle olduktan sonra, söylememekte mana ne?

Canan - Nasıl söyleyeyim ya? Utanıyorum!.....

یوزفینو — (دردندن بر کوکس کچورمکله برابر فوق الغایه ممنون اولەرق) آفرین جانان آفرین ! اوه ! ایشته شمدی تمامیله مستریح اولدم.

جانان — (براز دها جسارت بولەرق) نیچون اوستەجغم ?

یوزفینو – بن بیلورم نیچون !

جانان — یوق اما بن سزدن سرمی صاقلامدم یا ! سز ده بندن بیلدیککزی بندن صاقلامیکز.

بیچاره جانانك یوزفینو کبی افندیسنك حالنی بیلن هم ده کندیسی ایچون دادی قالفەدنصکره ایکنجی سرداش اولان بر قادندن حل ایده جکی بر خیلی مشکلاتی اولمسیله کندیسی اوستەسنه اسرارینی کشف ایلدیکی کبی انك دخی کندیسنه کشف اسرار ایتمسنده اسرار ایدرك :

جانان — بن حالا دادی قالفەیه بیله سویلەمامش اولدیغم بو سری سزه سویلەدم ده سز بکا .....

یوزفینو — وای ! دها دادی قالفه بیلمیورمی?

جانان — خیر اوستەجغم سویلەمدم.

یوزفینو — نیچون سویلەمدك. اندن بر قورقوك وارمی?

جانان — یوق !

یوزفینو – هله هله قورقوك یوق ایسه نیچون سویلەمیورسك?

جانان — سویلەسەم دادی قالفه ممنون بیله اولور اما.....

یوزفینو — اویله اولدقدنصکره سویلەمامکده معنا نه ?

جانان – نصل سویلەیم یا ! اوتانیورم ! ...

Kızcağız şu "Utanıyorum" sözünü o kadar bir hicâb içinde söylemiş idi ki başka bir kız olsa göğsünü gere gere bi'l-iftihâr söyleyeceği der-kâr olan bu sözü Dadı Kalfa'ya bile söylemekten utanan Canan hakkında Yozefino'nun hâlisâne muhabbeti bir kat daha müzdâd oldu. Binaenaleyh kızın kendisine göstermiş olduğu emniyete mukâbil:

Yozefino - Evet! Müsterîh oldum. Şunun için müsterîh oldum ki Râkım her ne kadar gayet âkil, kâmil bir çocuk ise de, gönlü henüz bir yere kemâliyle bağlanmamış olduğundan kendisini perişan edecek bir yere gönül bağlar ise gerek kendisinin, gerek sizin perişan olduğunuzdan havf eder idim. İşte yine onun gibi bir delikanlının yüz binlerce frank servetini elden gidererek şimdi perişan olmuş idiğini bu akşam kendisi söyledi. Vâkıâ seni satın aldığı zamandan beri seviyor idi. Lâkin senin de dediğin vechle güya bir hemşire gibi seviyor idi. Böyle hemşire, kardeş muhabbetleri ise insanın gönlünü bağlamaz. Gönül yine kendisi için bağlanacak bir yer arar. İşte şimdi sana bağlanmış. Artık Râkım'ın hiçbir tarafa göz ucuyla bile bakmayacağından ben emin olabilirim. Sen de emin ol.

Canan - Canım ustacığım! Size bir şey soracağım.

Yozefino - (safvet-i kalple) Sor kızım.

Canan - Hani ya, şu bizim efendinin okuttuğu kızlar yok mu?

Yozefino - Evet! İşte onların büyüğü elyevm ölüm hâlinde keyifsiz imiş.

Canan - Ben de asıl onu soracağım ya! Bizim efendi o kız için pek çok düşünmektedir de.....

Yozefino - Sen de bunu pek merak ediyorsun öyle mi?

قزجغز شو « اوتانیورم » سوزینی او قدر بر حجاب ایچنده سویله‌مش ایدی که بشقه بر قز اولسه کوکسنی کره کره با لافتیخار سویلیه‌جکی درکار اولان بو سوزی دادی قالفه‌یه بیله سویله‌مکدن اوتانان جان حقنده بو یوزفینونك خالصانه محبتی برقاتدها مزداد اولدی بناء علیه قزك کندیسنه کوسترمش اولدیغی امنیته مقابل :

ییوزفینو — اوت ! مستریح اولدم شونك ایچون مستریح اولدم که راقم هر نه قدر غایت عاقل کامل بر چوجق ایسه ده کوکلی هنوز بر یره کمالیله باغلانمامش اولدیغندن کندیسنی پریشان ایده جك بر یره کوکل باغلار ایسه کرك کندیسنك کرك سزك پریشان اولدیغکزدن خوف ایدر ایدم. ایشته ینه انك کبی بر دلی قانلینك یوز بیکلرجه فرانق ثروتنی الدن کیدەرك شمدی پریشان اولمش ایدوکنی بو اقشام کندیسی سویله‌دی. واقعا سنی صاتون الدیغی زماندنبری سوییور ایدی. لکن سنك ده دیدیکك وجهله کویا بر همشیره کبی سوییور ایدی. بویله همشیره قرداش محبتلری ایسه انسانك کوکلنی باغلامز. کوکل ینه کندیسی ایچون باغلانه‌جق بر یر آرار. ایشته شمدی سکا باغلانمش ارتق راقمك هیچ بر طرفه کوز اوجیله بیله باقمیه‌جغندن بن امین اوله‌بیلورم. سن ده امین اول.

جانان — جانم اوسته‌جغم ! سزه بر شی صوراجغم.

یوزفینو — (صفوت قلبله) صور قزم !

جانان – هانیا شو بزم افندینك اوقوتدیغی قزلر یوق می ?

یوزفینو — اوت ! ایشته انلرك بیوکی الیوم اولوم حالنده کیفسز ایمش.

جانان — بن ده اصل انی صوره جغم یا ! بزم افندی او قز ایچون پك چوق دوشونمکده در ده.....

یوزفینو — سن ده بوکا پك مراق ایدییورسك اویله می?

Canan - Bencesi değil! Efendinin bu kadar düşünmesini istemiyorum ustacığım.

Yozefino - Çocukluk etme! Sana demincek demedim mi? Eğer efendi seni odalık etmeden olsa idi ne kadar düşünsen yeri var idi. Bundan sonra ise cennetten huri çıksa fayda yok. Ben Râkım Efendi'yi senden çok ve senden alâ tanırım!..

Canan - (Yozefino'yu kucaklayıp öperek) Ah! Benim ustacığım! Vallahi yüreğime rahatlık verdin.

Yozefino - (o dahi kızcağızı öperek) Bak kahpeye bir kere! Ne vakit Râkım'a sahip olmuş, ne vakit de kıskanmaya başlamış! Seni yaramaz kızcağız seni!

İşte bu gece Canan'ın Yozefino'ya keşfeylediği esrar şu müşâfeheden malûm olacak şeyler olup bunları henüz Dadı Kalfa dahi bilmediği cihetle gerçekten esrardan addolunacakları der-kârdır.

Müşâfehe-i mezkûreden sonra Yozefino yatağına girmiş olduğu cihetle Canan dahi odasına geldi. Geldi amma, odasını hâlî ve tenha bulmadı! Yarım saatten beri kendisine muntazır olan koca Râkım, Canan'ın Yozefino ile etmiş olduğu lakırdıları hemen tamamen dinlemiş idi. Kız efendisini böyle nâgehânî denilecek bir sûretle odasında görünce ve Yozefino ile sırren söyleşmiş olduğu şeyleri işitmiş olacağını dahi hükmedince bir aralık korkarak benzi atmış idi. Lâkin Râkım'ın çehresinde kendi havfının artmasını mûcib olacak alâmât göremediğine ve gündüzki hâllerin bütün bütün zâil olmuş idiğini müşâhade eylediğine mebnî müsterîh olduğu misilli, efendisi sükût emreder yolda salavât parmağını dudağı üzerine koymuş bulunduğu cihetle ses dahi çıkaramadı.

جانان – بنجه‌سی دكل ! افندینك بو قدر دوشونمسنی ایسته‌میورم اوسته‌جغم.

یوزفینو – چوجقلق ایتمه ! سكا دمنجك دیمدمی؟ اكر افندی سنی اوطه‌لق ایتمه‌دن اولسه ایدی نه قدر دوشونسه‌ك یری وار ایدی. بوندن صكره ایسه جنتدن حوری چیقسه فائده یوق. بن راقم افندی یی سندن چوق و سندن اعلا طانورم !..

جانان – (یوزفینویی قوجاقلایوب اوپه‌رك) آه ! بنم اوسته‌جغم ! و الله یورکمه راحتلق ویردك.

یوزفینو – (او دخی قزجغزی اوپه‌رك) باق قحبه‌یه بر كره ! نه وقت راقمه صاحب اولمش نه وقت ده قصقانمغه باشلامش ! سنی یارامز قزجغز سنی !

ایشته بو كیجه جانانك یوزفینویه كشف ایله‌دیكی اسرار شو مشافهه‌دن معلوم اوله‌جق شیلر اولوب بونلری هنوز دادی قالفه دخی بیلمدیكی جهتله كرچكدن اسراردن عد اولنه‌جقلری دركاردر.

مشافهٔ مذكوره دن صكره یوزفینو یتاغنه كیرمش اولدیغی جهتله جانان دخی اوطه‌سنه كلدی. كلدی اما اوطه‌سنی خالی و تنها بولمدی ! یارم ساعتدنبری كندیسنه منتظر اولان قوجه راقم جانانك یوزفینو ایله ایتمش اولدیغی لقیردیلری همان تماما دیكله‌مش ایدی. قز افندیسنی بویله ناكهانی دنیله‌جك بر صورتله اوطه‌سنده كورنجه و یوزفینو ایله سراً سویله‌مش اولدیغی شیلری ایستمش اوله‌جغنی دخی حكم ایدنجه بر ارالق قورقه‌رق بكزی آتمش ایدی. لكن راقمك چهره سنده كندی خوفنك ارتمسنی موجب اوله‌جق علامات كوره مدیكنه و كوندوزكی حاللرك بتون بتون زائل اولمش ایدوكنی مشاهده ایلدیكنه مبنی مستریح اولدیكی مثللو افندیسی سكوت امر ایدر یولده صلوات پارمغنی دوداغی اوزرینه قویمش بولندیغی جهتله سس دخی چیقاره مدی.

Bundan sonra bir fısıltı dahi Canan'ın odasında başladı. Zira Yozefino ile aralarında yalnız bir bağdâdî duvar bulunduğu cihetle cehren konuşmaya mahal yok idi. Fakat bu fısıltıya kulak verecek olsa yine Yozefino'nun Canan'a vermiş olduğu temînâtı teyit eder şeylerden başka bir şey değil idi. Biz burada hep o temînâtı tekrar ile niçin teksîr-i sevâd edelim? Yalnız Râkım'ın şu lakırdısını yazmış olsak kâfidir!

- Dadı uyudu! Beni uyku tutmadı da onun için geldim Canan!

Bir çeyrek, yirmi dakika sonra bu fısıltı dahi bitip bir sükût-ı umûmî hane içinde herkesin hâb-ı şîrîne varmış olduğuna delâlet eylemiş idi. Mevsim yaz olmak ve Canan zaten talimatlı bulunmak hasebiyle sabah erkenden ve fakat ne kadar erkenden olsa nihayet saat onda efendisini!.. Hayır! Efendiciğini! Uyandırmış ve o dahi güya Dadı Kalfa'ya duyurmamak için onun odasındaki yatağına nakl-i mekân için kalkıp karanlık odaya gelmiş idi ise de Dadı Kalfa yatağında olmayıp aşağıda tencereleri, sahanları tıkırdatmakta olduğunu görünce "Desen a ki, Dadı Kalfa'ya da işi anlattık! Zararı yok! Hep arzu ettiği şey bu değil mi idi? İşte varsın buna da memnun olsun" diye masumâne bir hülya ile yatağına girip uyumuş idi.

Saat on ikide herkes uyandığı cihetle Râkım dahi tekrar uyandı. Sabah keyfinin en alâsı kışa mahsûs olduğundan Yozefino yazın bahçeye karşı edilen sabah keyfini o kadar lezzetli bulamayarak maahazâ saat bire kadar keyifler yetiştirildikten sonra kalktı, giyindi, Râkım'a veda ederek çıktı, işine gitti.

Hani ya Râkım saat onda karanlık odaya tebdîl-i mekân ettiği zaman "Varsın Dadı Kalfa dahi memnun olsun" filân dememiş mi idi? Bu zannının

بوندن صکره بر فصلدی دخی جانانك اوطه‌سنده باشلدی. زیرا یوزفینو ایله ارالرنده بر بغدادی دیوار بولندیغی جهتله جهراً قونوشمغه محل یوق ایدی. فقط بو فصلدی یه قولاق ویره جك اولسه ینه یوزفینونك جانانه ویرمش اولدیغی تأمیناتی تأیید ایدر شیلردن بشقه برشی دکل ایدی. بز بوراده هب او تأمیناتی تکرار ایله نیچون تکثیر سواد ایده لم ؟ یالکز راقمك شو لقردیسنی یازمش اولسه‌ق کافیدر !

–دادی اویودی ! بنی اویقو طوتمه‌دی ده انك ایچون کلدم جانان !.

بر چاریك یکرمی دقیقه صکره بو فصلدی دخی بتوب بر سکوت عمومی خانه ایچنده هرکسك خواب شیرینه وارمش اولدیغنه دلالت ایلمشیدی. موسم یاز اولمق و جانان ذاتاً تعلیماتلی بولنمق حسبیله صباح ارکندن و فقط نه قدر ارکندن اولسه نهایت ساعت اونده افندیسنی !.. خیر! افندیجکنی ! اویاندیرمش و او دخی کویا دادی قالفه‌یه دویورمامق ایچون انك اوطه‌سنده کی یتاغنه نقل مکان ایچون قالقوب قراکلق اوطه‌یه کلمش ایدیسه ده دادی قالفه یتاغنده اولمیوب اشاغیده تنجره لری صحنلری طقرداتمقده اولدیغنی کورنجه « دسك آکه دادی قالفه‌یه ده ایشی اکلاتدق ! ضرری یوق ! هب آرزو ایتدیکی شی بو دکلمی ایدی ? ایشته وارسون بوکا ده ممنون اولسون » دیه معصومانه بر خلیا ایله یتاغنه کیروب اویومشیدی.

ساعت اون ایکیده هرکس اویاندیغی جهتله راقم دخی تکرار اویاندی. صباح کیفنك اك اعلاسی قیشه مخصوص اولدیغندن یوزفینو یازین بغچه‌یه قارشو ایدیلان صباح کیفنی او قدر لذتلی بوله‌میه‌رق مع هذا ساعت بره قدر کیفلر یتشدیرلدکدن صکره قالقدی کیندی راقمی وداع ایدرك چیقدی ایشنه کیتدی.

هانیا راقم ساعت اونده قراکلق اوطه‌یه تبدیل مکان ایتدیکی زمان « وارسون دادی قالفه دخی ممنون اولسون » فلان دیمامشمی ایدی ?بو ظننك

tamamıyla aksini müşâhede eder ise taaccüb eyler misiniz? Dadı Kalfa'da bir yüz! Bir surat! Bir çehre ki! Mazallah! Hatta o gün çarşıdan alınacak büyük bir şey var ise haber verilmesi hakkında Râkım kendisinden emir istedikte hiçbir şeye lüzum olmadığı cevabının her harfini birer taş gibi fırlatıp Râkım'ın kafasına vurmuş idi.

Çok şey! Bizim Dadı Kalfa ha!

Evet! İşte Râkım'ı evlâdı gibi sevip Canan'ı dahi kızı gibi severek ikisini baş göz etmeyi kendisi için en büyük fahr addeden bizim Dadı Kalfa'da bu kadar hiddet ve surat var idi!

Râkım gittikten sonra Canan Dadı Kalfa'nın yanına gelip müteşekkirâne ve memnunâne bir tavırla eğer Yozefino gelmemiş olsa idi efendinin dünkü teellümü hâlâ devam edeceğini ve o iyi karıcık gelip de efendinin âlâmını def eylediği için pek memnun kaldığını Dadı Kalfa'ya anlattıkta:

Fedâyi - (hiddetinden ağlayacak kadar bir teessür ile) Bundan sonra o karı bir daha bu eve girer ise efendinin âlâmını bir daha def eylesin!

Canan - Ne oldu ya? A Dadı Kalfacığım!

Fedâyi - Ne olduğunu ben bilirim. Zavallı kızcağız! Ne olduğunu ben bilirim.

Canan - (korkarak) Vallahi Dadı Kalfacığım! Ne olduğunu ben de bilmek isterim. Ne oldu Allah'ı seversen?

Fedâyi - Ne olduğunu sen de bilir isen sen de benim gibi o karıyı bir daha bu eve koymadıktan başka efendiye dahi onunla bir daha görüşmeyeceği için yemin verdirmekte benimle beraber olursun.

تماميله عكسنى مشاهده ايدر ايسه تعجب ايلرميسكز ؟ دادى قالفه‌ده بر يوز ! بر صورت ! بر چهره كه ! معاذ الله ! حتى او كون چارشودن النه‌جق بيوك برشى وار ايسه خبر ويرلمسى حقنده راقم كنديسندن امر ايستكده هيچ برشيئه لزوم اولمديغى جوابنك هر حرفنى بر طاش كبى فرلاتوب راقمك قفاسنه اورمشيدى.

چوق شى ! بزم دادى قالفه ها !

اوت ! ايشته راقمى اولادى كبى سووب جانانى دخى قزى كبى سوه رك ايكيسنى باش كوز ايتمكى كنديسى ايچون اك بيوك فخر عد ايدن بزم دادى قالفه‌ده بو قدر حدت و صورت وار ايدى !

راقم كيتدكن صكره جانان دادى قالفه‌نك ياننه كلوب متشكرانه و ممنونانه بر طورله اكر يوزفينو كلمامش اولسه ايدى افندينك دونكى تأملى حالا دوام ايده جكنى و او ايى قاريجق كلوب ده افندينك الامنى دفع ايلديكى ايچون پك ممنون قالديغنى دادى قالفه‌يه اكلاتدقده:

فدايى — (حدتندن اغلايه‌جق قدر بر تأثير ايله) بوندن صكره او قارى بر دها بو اوه كيرر ايسه افنديكك الامنى بر دها دفع ايلسون !

جانان نه اولدى يا ؟ آ دادى قالفه‌جغم !

فدايى — نه اولديغنى بن بيلورم زوالللى قزجغز ! نه اولديغنى بن بيلورم.

جانان — (قورقه‌رق) و الله دادى قالفه‌جغم ! نه اولديغنى بن ده بيلمك ايسترم. نه اولدى اللهى سورسه‌ك؟

فدايى — نه اولديغنى سن ده بيلور ايسك سن ده بنم كبى او قارى يى بر دها بو اوه قويمدقدن بشقه افندى يه دخى اونكله بر دها كورشميه‌جكى ايچون يمين ويرديرمكده بنمله برابر اولورسك.

Canan - Ben zati her şeyde seninle beraber değil miyim? Dadı Kalfacığım! Fakat ne oldu Allah'ı seversen Dadı Kalfacığım, seni bu kadar hiddetlendiren nedir?

Fedâyi - Böyle şeyleri sana söylemek iyi değildir ama pek esmâm yandığı için artık dayanamayıp söyleyeceğim.

Canan - Söyle Dadı Kalfacığım, Allah'ı seversen söyle.

Fedâyi - Söyleyeceğim şu ki bu gece efendi beni uyumuş zannedip de yatağından firar etmiş ise beğenir misin?

Canan - (kıpkırmızı olarak) Ey?!

Fedâyi - İyisi! Daha anlayamadın mı?

Canan - Anlayamadım Dadı Kalfacığım!

Fedâyi - Ahmak sen de! Senin dünyadan haberin yok! Seni efendiye beğendiremediğimizin sebebi işte bu imiş! Bu gece benim odamdan kalkıp doğruca o Frenk kokanasının odasına….. Ta sabahleyin saat ondan sonra yavaş yavaş geldiğini ben buradan matbahdan duydum. Artık ben buna nasıl razı olabilirim?

Dadı Kalfa'nın şu yoldaki şübehâtı Canan'dan başka bir kız için belki de müstehziyâne bir tebessümü mûcib olur idi ise de Canan bî-çâre için bir müddet tereddüdü ve izdiyâd-ı hicâbı mûcib oldu. Lâkin Dadı Kalfa'nın asılsız bir suizan için efendisine bu kadar hiddet etmiş olmasına bir türlü razı olamayarak zaten efendinin elemli bulunduğu cihetle şu aralık Dadı Kalfa dahi kendisine bir sert lakırdı söyler ise ortada mücerred sehviyâttan dolayı bir fenalık çıkabileceğini hesap ederek:

Canan - Şey! Dadı Kalfacığım, ben sana bir şey söyleyeyim mi?

جانان – بن ذاتی هر شیده سنکله برابر دکلمی یم ؟ دادی قالفه‌جغم ! فقط نه اولدی دادی قالفه‌جغم سنی بو قدر حدتلندیرن نه‌در ؟

فدایی – بویله شیلری سکا سویله‌مك ایی دکلدر اما پك اسمام یاندیغی ایچون ارتق طیانه‌میوب سویلیه‌جکم.

جانان – سویله دادی قالفه‌جغم اللهی سورسه‌ك سویله.

فدایی – سویلیه‌جکم شو که بو کیجه افندی بنی اویومش ظن ایدوب ده یتاغندن فرار ایتمش ایسه بکنورمیسك ؟

جانان – (قب قرمزی اوله‌رق) ای ؟!

فدایی – ایسی ! دها اکلایه‌مدکمی ؟

جانان – اکلایه‌مدم دادی قالفه‌جغم !

فدایی – احمق سن ده ! سنك دنیادن خبرك یوق ! سنی افندیه بکندیره مدیکمزك سببی بو ایمش. بو کیجه بنم اوطه‌مدن قالقوب طوغریجه او فرنك قوقانه‌سنك اوطه‌سنه ..... تا صباحلین ساعت اوندن صکره یواش یواش کلدیکنی بن بورادن مطبخدن دویدم. ارتق بن بکا نصل راضی اوله‌بیلورم؟

دادی قالفه‌نك شو یولده کی شبهاتی جاناندن بشقه بر قز ایچون بلکه ده مستهزیانه بر تبسمی موجب اولور ایدیسه‌ده جانان بیچاره سی ایچون بر مدت ترددی و ازدایادئ حجابی موجب اولدی. لکن دادی قالفه‌نك اصلسز بر سوء ظن ایچون افندیسنه بو قدر حدت ایتمش اولمسنه بر درلو راضی اوله‌میه‌رق ذاتاً افندینك الملی بولندیغی جهتله شو ارالق دادی قالفه دخی کندیسنه بر سرد لقردی سویلر ایسه اورته‌ده مجرد سهویاتدن طولایی بر فنالق چیقه‌بیله‌جکنی حساب ایدرك :

جانان – شی ! دادی قالفه‌جغم ! بن سکا برشی سویله‌یمی ؟

Fedâyi - Ne söyleyeceksin bakayım?

Canan - Ben böyle şeyi ne efendiden ümit edebilirim ne de Yozefino'dan.

Fedâyi - Haydi hey çocuk sen de! Senin dünyadan haberin yok dedim.

Canan - Var Dadı Kalfacığım var!

Fedâyi - (Canan'ın çehresi mosmor olduğunu görünce derhal şüphesi mütehavvil olarak) Kız! Korkarım!...

Canan - (boynunu bükerek) Evet! Dadı Kalfacığım!

Fedâyi - Senin yanında mı idi?

Canan - (artık hicâba dahi mahal kalmadığını görünce koşup Dadı Kalfa'nın boynuna sarılarak ve öperek) Ben senin kızın değil miyim Dadı Kalfacığım! Sen benim anam değil misin ya?

Fedâyi - (Canan'dan ziyâde bir memnuniyetle o dahi onu öperek) Vay! Öyle mi? Oh! Evet! Sen benim kızımdın şimdi daha büyük kızım oldun. Oh elhamdülillah! Zavallı kokana, zavallı Râkım, beyhude günahınıza girdim. Elbette helâllik dilerim ya!.....

Sadık Arap'ın bir dakika evvelki gazap ve hiddeti, bir dakika sonra yine o nisbette bir memnuniyet ve şetârete münkalib olarak Canan'a birçok talimat daha verdi. Hele Canan Yozefino'nun gerek efendi ve gerek kendisi için ne kadar sadık, muhib, dost bir karı olduğunu dadıya lâyıkıyla tefhîm eyledikten sonra Arap'ın Yozefino hakkındaki eski muhabbeti dahi birkaç kat arttı. O akşam Râkım hanesine gelince Fedâyi bir türlü memnuniyetini ketm edemeyerek keyfiyeti efendisine açtı. Râkım dahi Canan'ı istifrâş değil âdeta izdivaç etmiş olduğunu

فدایی – نه سویلیه‌جکسك باقه‌یم ؟

جانان – بن بویله شیئی نه افندیدن امید ایده بیلورم نه ده یوزفینودن.

فدایی – هایدی هی چوجق سن ده ! سنك دنیاکدك خبرك یوق دیدم.

جانان – وار دادی قالفه‌جغم وار !

فدایی – (جانانك چهره رسی موس مور اولدیغنی کورنجه درحال شبهه‌سی متحول اوله‌رق) قز ! قورقارم ! ....

جانان – (بوینی بوکه‌رك) اوت ! دادی قالقه‌جغم !

فدایی – سنك یاننده می ایدی؟

جانان – (ارتق حجابه دخی محل قالدیغنی کورنجه قوشوب دادی قالفه‌نك بوینه صاریله‌رق و اوپه‌رك) بن سنك قزك دکلمی یم دادی قالفه‌جغم ! سن بنم انام دکلمیسك یا ؟

فدایی – (جاناندن زیاده بر ممنونیتله او دخی انی اوپه‌رك) وای ! اویله‌می ؟ اوه ! اوت ! سن بنم قزم ایدك شمدی دها بیوك قزم اولدك. اوه الحمد لله ! زوالللی قوقانه. زوالللی راقم. بیهوده کناهکره کیردم. البته حلاللق دیلرم یا !.....

صادق عربك بر دقیقه اولکی غضب و حدتی بر دقیقه صکره ینه او نسبتده بر ممنونیت و شطارته منقلب اوله‌رق جانانه بر چوق تعلیمات دها ویردی. هله جانان یوزفینونك کرك افندی و کرك کندیسی ایچون نه قدر صادق محب دوست بر قاری اولدیغنی دادی یه لایقیله تفهیم ایلدکدنصکره عربك یوزفینو حقنده کی اسکی محبتی دخی برقاچ قات ارتدی. او اقشام راقم خانه‌سنه کلنجه فدایی بر درلو ممنونیتنی کتم ایده میه‌رك کیفیتی افندیسنه آچدی. راقم دخی جانانی استفراش دکل عادتا ازدواج ایتمش اولدیغنی

inkâr değil, bi'l-iftihâr ikrâr ederek yakında şer'an nikâhını kıyacağını dahi söyledi. Aman Dadı Kalfa'daki sevinç! Râkım da kucağında, Canan da, onu da öper, onu da!

İleriki ders günü Yozefino geldikte Dadı Kalfa "Karının murdâr günahı üzerimde kalmasın" diye Canan'ın tercümanlığı vasıtasıyla meseleyi Yozefino'ya anlattı ve kusurunun affını rica eyledi. Yozefino bir kahkaha ile gülüp!..... ve bu kahkahasıyla birçok manalar işrâb edip "Bugün zannederim ki Râkım'ın ve Canan'ın benden daha sadık dostları ancak sen olabilirsin. Ben bilirim ki sen Canan'ın Râkım'la tezevvücünü emel ederek o bâbda çok sa'yde bulundun. Lâkin sen yalnız Canan'ı sevk eder idin. Râkım'ı sevk hizmetini dahi ben deruhte eylemiş idim. İnanmaz iseniz Râkım'a sorunuz. O mert çocuktur, inkâr etmez." dedi. Vâkıâ akşam olup da Râkım geldiği zaman Canan'ın muhabbetine Yozefino'nun kendisini ne kadar sevk etmiş olduğunu inkâr etmeyerek âlemde kendisini seven bir Dadı Kalfa var ise bir de Yozefino olduğunu müteşekkirâne ikrâr eyledi.

انکار دکل بالافتاخار اقرار ایده رك یقینده شرعاً نکاحنی قیه‌جغنی دخی سویله‌دی. امان دادی قالفه‌ده کی سونچ ! راقم ده قوجاغنده جانان ده. انی ده اوپر انی ده !

ایلروکی درس کونی یوزفینو کلدکده دادی قالفه « قارینك مردار کناهی اوزرمده قالسون » دیه جانانك ترجمانلغی واسطه‌سیله مسئله‌یی یوزفینویه اکلاتدی و قصورینك عفوینی رجا ایلدی. یوزفینو بر قهقهه ایله کلوب !..... و بو قهقهه‌سیله بر چوق معنالر! اشراب ایدوب « بو کون ظن ایدرم که راقمك و جانانك بندن دها صادق دوستلری انجق سن اوله‌بیلورسك. بن بیلورم که سن جانانك راقم ایله تزوجنی امل ایده رك اولبابده چوق سعید بولندك. لکن سن یالکز جانانی سوق ایدر ایدك. راقمی سوق خدمتنی دخی بن درعهده ایلمشیدم. اینانمز ایسه‌کز راقمه صورکز. او مرد چوجقدر. انکار ایتمز. » دیدی. واقعا اقشام اولوب ده راقم کلدیکی زمان جانانك محبتنه یوزفینونك کندیسنی نه قدر سوق ایتمش اولدیغنی انکار ایتمیه‌رك عالمده کندیسنی سون بر دادی قالفه وار ایسه بر ده یوزفینو اولدیغنی متشکرانه اقرار ایلدی.

Onbirinci Bâb

Doktor Mösyö (Z) ile Râkım'ın ve pederinin bî-çâre Matmazel Can huzurunda oynamak istedikleri oyunu beceremeyip de kızcağız keşf-i esrâr eylediğinden sonra hastalığı bir sür'at-i acile ile iştidâd bulmaya başladığından Ziklas diğer kızı Margrit için dahi korkup onu bazı iğfâlât ve mevâîd ile İskenderiye'ye aşırmış idi. Mezbûreyi götürecek olan vapura kadar teşyî' için yine mezbûre tarafından vuku bulan talep üzerine Ziklas Râkım'ı bâ-tezkere davet eyledi.

Peder ve vâlide ve kızla beraber Râkım dahi Kurşunlu Mahzen'den sandala binerek vapura kadar gittiler. Ziklas kerîmesini kaptana tevdî' eylemiş olduğundan birinci kamarada kaptan bunlara çay ve kahve ikramıyla hatırlarını aldı. Oturacakları kadar oturup ayrıldıkları zaman vâlide ve pederiyle Margrit resm-i vedâı icrâ eder iken Türkçe ve yavaşça kulağına "Ey Râkım! Seni üç parça edebilmek mümkün olsa idi ben de bir parçana sahâbet gayretinden bir türlü vazgeçmez idim. Bir de hemşiremin sana alâkasını haber aldığım için artık benim kasr-ı yed eylemekliğim lâzım geldi. Eğer haber almamış olsa idim şimdi bir yatakta beni görür idiniz! Ne ettim ettim, yüreğim üzerine taş bağladım, kendimi senin aşkın namı verilen ölümün pençesinden kurtarabildim. Canan'a mahsûs selâm söyle. Hemşiremin katili kendisi olduğunu bilsin! Fakat bu katlde kemâliyle mazûr olduğuna dahi emin olsun" dedi.

اونبرنجی باب

دوقتور موسیو (ز) ایله راقمك و پدرینك بیچاره مادموازل جان حضورنده اوینامق ایسته‌دکلری اویونی بجره میوب ده قزجغز کشف اسرار ایلدیکندن صکره خسته‌لکی بر سرعت عاجله ایله اشتداد بولمغه باشلادیغندن زیقلاص دیکر قزی مارغریت ایچون دخی قورقوب انی بعض اغفالات و مواعید ایله اسکندریه‌یه آشیرمشیدی. مزبوره یی کوتوره جك اولان واپوره قدر تشییع ایچون ینه مزبوره طرفندن وقوعبولان طلب اوزرینه زیقلاص راقمی با تذکره یه دعوت ایلدی.

پدر و والده و قزیله برابر راقم دخی قورشونلی محزندن صندالە بنه‌رك واپوره قدر کیتدیلر. زیقلاص کریمه‌سنی قپودانه تودیع ایلمش اولدیغندن برنجی قماراده قپودان بونلره چای و قهوه اکرامیله خاطرلرینی الدی. اوتوره‌جقلری قدر اوتورب آیرلدقلری زمان والده و پدریله مارغریت رسم وداعی اجرا ایدر ایکن ترکجه و یواشجه قولاغنه « ای راقم ! سنی اوچ پارچه ایده‌بلمك ممکن اولسه ایدی بن ده بر پارچه که صحابت غیرتندن بر درلو وازکچه‌مز ایدم. بر ده همشیره‌مك سکا علاقه‌سنی خبر الدیغم ایچون ارتق بنم قصر ید ایلمکلکم لازم کلدی. اکر خبر المامش اولسه ایدم شمدی بر یتاقده بنی کورر ایدیکز ! نه ایتدم ایتدم. یورکم اوزرینه طاش باغلادم کندیمی سنك عشقك نامی ویریلان اولومك پنچه‌سندن قورتاره‌بیلدم. جانانه مخصوص سلام سویله. همشیره‌مك قاتلی کندیسی اولدیغنی بیلسون ! فقط بو قتلده کمالیله معذور اولدیغنه دخی امین اولسون » دیدی.

Acayip!

Evet! İşte burası biraz acayiptir. Daha acayibini ister misiniz? Cezayir-i Bahr-i Sefîd'den birisinin mutasarrıflığını hâmilen Dersaadet'ten hareket eden Felâtun Bey'i dahi bu vapur götürmekte idi. Güverte üzerinde Râkım ona tesadüf eyledi!

Râkım - Vay beyim! Rabbim selâmetler versin.

Felâtun - İstanbul'un zevkini size bıraktık birâder..... Adası'na mutasarrıf oldum, gidiyorum. Artık Matmazel Ziklas ile enine boyuna zevk ediniz.

Râkım - (şiddetle göğüs geçirerek) Birisini bugün yarın mezara götüreceğiz.. İşte birisini sizin bindiğiniz şu vapur İskenderiye'ye götürüyor. İstanbul'un zevkini süren var ise o da sizsiniz.

Felâtun - (Râkım Efendi'den ziyâde şiddetle içini çekerek) Evet! Hakkın var. Babamdan kalanı cem'an yekûn yedikten sonra, yüz elli bin kuruş kadar da açık borç etmişimdir. Fena zevk değildir doğrusu.

Râkım - Zararı yok birâder. İnsanın aklı sonradan başına gelir. Bundan sonra yapmazsınız.

Felâtun - Bundan sonra alacağım maaştan kendimi besledikten sonra arttıracağım miktarla bin beş yüz lira borcu ödemeye ömrüm kifâyet eder ise belki doksan yaşında iken yine sefâhate vakit bulabilirim.

Râkım - Adam sen de, ödenmeyecek borç mu olur?

Felâtun - Yok birâder! Sefâhat ettim, çocukluk ettim. Her haltı ettim. Ama memur olduğum yerde maaşımla kanaat ederek sıdk u ihlâs ile çalışacağıma emin olmanı rica ederim.

عجایب !

اوت ! ایشته بوراسی براز عجایبدر. دها عجایبنی ایسترمیسکز؟ جزایر بحر سفیددن بریسنك متصرفلغنی حاملا درسعادتدن حرکت ایدن فلاطون بکی دخی بو واپورا کوتورمکده ایدی ! کوکررته اوزرنده راقم اکا دخی تصادف ایلدی!

راقم – وای بکم ! ربم سلامتلر ویرسون؟

فلاطون – استانبولك ذوقنی سزه براقدق برادر..... اطه‌سنه متصرف اولدم کیدییورم. ارتق مادموازل زیقلاص ایله اکنه بوینه ذوق ایدیکز.

راقم – (شدتله کوکس کچوره‌رك) بریسنی بوکون یارین مزاره کوتوره‌جکز.. ایشته بریسنی سزك بندیککز شو واپور اسکندریه‌یه کوتوریبور. استانبولك ذوقنی سورن وار ایسه اوده سزسکز.

فلاطون – (راقم افندیدن زیاده شدتله ایچنی چکه‌رك) اوت ! حقك وار. بابامدن قالانی جمعاً یکون ییدکدن صکره یوز اللی بیك غروش قدرده آچیق بورج ایتمشیمدر. فنا ذوق دکلدر طوغریسی.

راقم – ضرری یوق برادر. انسانك عقلی صکره‌دن باشنه کلور. بوندن صکره یاپمازسکز.

فلاطون – بوندن صوکره اله‌جغم معاشدن کندیمی بسیله‌دکدن صکره آرتدیره‌جغم مقدار ایله بیك بشیوز لیرا بورجی اوده‌مکه عمرم کفایت ایدر ایسه بلکه طقسان یاشنده ایکن ینه سفاهته وقت بوله‌بیلورم.

راقم – آدم سن ده اودنمیه‌جك بورجمی اولور؟

فلاطون – یوق برادر ! سفاهت ایتدم چوجقلق ایتدم. هر خلطی ایتدم. اما مأمور اولدیغم بر ده معاشمله قناعت ایده‌رك صدق و اخلاص ایله چالیشه‌جغمه امین اولمه‌کی رجا ایدرم.

Râkım - Allah için birâder, bu emniyet bende vardır. Hemen Rabbim tevfîk-i selâmet versin. Benim murâdım inşallah bundan böyle mansıbın daha ziyâde büyür de borcunu ödedikten başka bundan sonra dahi kesb-i destinle zevk etmeye fırsat bulursun demek idi.

Felâtun - Sadakatle hizmet ettikten sonra bu söylediğin şey husûl bulmaz değildir.

Râkım - Hah! İşte memuriyete bu fikir ve itikâd ile girmeni isterim. Bu fikir ve itikâd kimlerde olur ise mutlaka tevfîk-i İlâhîye mazhar olur.

Allah selâmet versin birâder. Bizi gönülden çıkarmazsın ya? Aralıkta bir mektuplaşırız.

Felâtun - Hay, hay! Adiyö monşer!

Râkım - Bon vuayaj mon ami!

İngiliz kinine ne dersiniz yahu? Mayonez meselesinden sonra Ziklas ile Felâtun arasında hâsıl olan münâferet hâlâ kemâl-i germî ile devam etmekte idi. Zira Felâtun'un Râkım ile veda eylediğini karı koca gördükleri hâlde çocuğa merhaba bile demediler. Ama hakları da yok mudur ya?

Bunlar yine geldikleri sandala râkiben Kurşunlu Mahzen'e çıktılar. Râkım hanesince bazı umûru olduğundan bahisle kendi hanesine avdet eyledi. Ziklas ile karısı dahi gidip esîr-i firâş olan bî-çâre Can ile meşgul olmaya başladılar. Zira artık hekimler kızcağız ile iştigâli terk etmiş olduklarından vâlidesi ve pederi dahi bugün yarın vefatına intizâren her istediği şeyi verir idiler. O gün ise kızın canı bir et istemiş. Aşçıyı çağırıp gayet kuvvetli olması tenbîhâtıyla beraber bir alâ et suyu ısmarlamış. Vâlidesi ve pederi

راقم — الله ایچون برادر بو امنیت بنده واردر. همان ربم توفیق سلامت ویرسون. بنم مرادم انشا الله بوندن بویله منصبك دها زیاده بیورده بورجکی اودەدکدن بشقه بوندن صکره دخی کسب دستکله ذوق ایتمکه فرصت بولورسك دیمك ایدی.

فلاطون — صداقتله خدمت ایتدکدن صکره بو سویلەدیکك شی حصول بولمز دکلدر.

راقم — هاه ! ایشته مأموریته بو فکر و اعتقاد ایله کیتمەکی ایسترم. بو فکر و اعتقاد کیملرده اولور ایسه مطلقا توفیق الهی یه مظهر اولور.

الله سلامت ویرسون برادر. بزی کوکلندن چیقارمزسك یا ? ارالقده بر مکتوبلشورز.

فلاطون – های های ! آدییو مونشر !

راقم – بون وواياژ مون آمی !

انکلیز کنینه نه دیرسکز یا هو ? مایونز مسئلەسندن صکره زیقلاص ایله فلاطون اراسنده حاصل اولان منافرت حالا کمال کرمی ایله دوام ایتمکده ایدی. زیرا فلاطونك راقم ایله وداع ایلدیکنی قاری قوجه کوردکلری حالده چوجغه مرحبا بیله دیمدیلر. اما حقلری ده یوقمیدر یا ?

بونلر ینه کلدکلری صندالە راکبا قورشونلی محزنه چدقدیلر. راقم خانەسنجه بعض اموری اولدیغندن بحثله کندی خانەسنه عودت ایلدی. زیقلاص ایله قاریسی دخی کیدوب اسیر فراش اولان بیچاره جان ایله مشغول اولمغه باشلادیلر. زیرا ارتق حکیملر قزجغز ایله اشتغالی ترك ایتمش اولدقلرندن والدەسی و پدری دخی بوکون یارین وفاتنه انتظاراً هر ایستدیکی شیئی ویرر ایدیلر. اوکون ایسه قزك جانی بر ات ایستەمش. آشجی بی چاغروب غایت قوتلی اولمسی تنبیهاتیله برابر اعلا ات صویی اصمارلامش. والدەسی و پدری

kendisini et suyu içine (bisküvi) peksimet doğrayarak yemekte olduğu hâlde buldular. Böyle bir hâle çoktan beri tesadüf edemedikleri cihetle şaşırmışlar idi. Kızcağız taâmını yedikten sonra yatmayıp yatağı içinde oturdu ve tabip Mösyö (Z)'yi çağırmalarını emreyledi.

Bir saat sonra tabip geldi. Kız sadrından şimdiye kadar asla hissetmemiş olduğu latîf bir kaşınmak nevinden bir şey hisseylediğini haber verdi.

Tabip - Hâlâ kan geliyor mu?

Can - İki günden beri yoktur.

Tabip - Ya balgam?

Can - İki gün evveli kanlı balgam ve pıhtılar tükürmekte idim. İki günden beri hiçbir şey geldiği yoktur.

Tabip - Pek alâ! Pek alâ! Demek oluyor ki, rahat ediyorsunuz. Artık bu rahatınız üzerine yeniden bir şey tertibine hâcet de yoktur. Besleyecek şeyler yemeli. Soğuktan kendinizi muhafaza etmeli.

Doktor efendi şu emirleri vermiş idi ise de, yüreği "Demek oluyor ki iki gün sonra bütün bütün rahat edeceksiniz. Zira bu hastalık insanın son günlerinde birkaç gün böyle müsaitçe davranır" demekte bulunmuş idi. Fakat doktorun yüreğinde olan manadan vâlide ve pederin ne haberi olabilir? Onlar doktorun "Pek alâ! Pek alâ!" demesi üzerine kızlarını gerçekten pek alâ zannetmişler idi.

کندیسنی ات صویی ایچنه (بیسکویی) پکسماد طوغرایه‌رق یمکده اولدیغی حالده بولدیلر. بویله بر حاله چوقدن بری تصادف ایله‌مدکلری جهتله شاشمشلر ایدی. قزجغز طعامنی یدکدن صکره یاتمیوب یتاغی ایچنه اوطوردی و طبیب موسیو (ز) یی چاغرملرینی امر ایلدی.

بر ساعت صکره طبیب کلدی. قز صدرندن شمدی یه قدر اصلا حس ایتمامش اولدیغی لطیف بر قاشنمق نوعندن بر شی حس ایلدیکنی خبر ویردی.

طبیب – حالا قان کلیورمی ؟

جان – ایکی کوندن بری یوقدر.

طبیب – یا بلغم !

جان – ایکی کون اولی قانلی بلغم و پختیلر توکورمکده ایدم ایکی کوندن بری هیچ بر شی کلدیکی یوقدر.

طبیب – پك اعلا ! پك اعلا ! دیمك اولییور که راحت ایدییورسکز ارتق بو راحتکز اوزرینه یکیدن بر شی ترتیبنه حاجت ده یوقدر. بسیله‌یه‌جك شیلر یملی. صوغوقدن کندیکزی محافظه ایتملی.

دوقتور افندی شو امرلری ویرمش ایدیسه‌ده یورکی « دیمك اولیورکه ایکی کون صکره بتون بتون راحت ایله‌جکسکز. زیرا بو خسته‌لك انسانك صوك کونلرنده برقاچ کون بویله مساعدجه طورانور » دیمکده بولنمشیدی فقط دوقتورك یورکنده اولان معنادن والده و پدرك نه خبری اوله‌بیلور؟ اونلر دوقتورك « پك اعلا ! پك اعلا ! » دیمسی اوزرینه قزلرینی کرچکدن پك اعلا ظن ایتمشلر ایدی.

Yahu! Bu zalim hastalık son günlerinde insanın midesini de mi açıyor, ne oluyor? Can'ın midesine bayağı bir kuvvet geldi. Hem gayet kuvvetli et suları göğsünü dahi yumuşattığından öksürüğü bütün bütün kesilmiş ve binaenaleyh kan ve balgamları dahi unutulmuş idi. Garibi şunda ki, tabibin vazifesinden sonra iki değil, beş gün geçti, kız hâlâ vefat etmedi! Vefat etmedikten başka etmek istemediği dahi görülmeye başladı.

Binaenaleyh tabip tekrar celb olunarak kızı etrafıyla muayene eyledikte, marazın bu dereceye kadar tebeddülüne bir mana veremeyip ihtiyaten ne faydası olacak ve ne de zarar verecek bir su tertibiyle yine güzelce beslenmesini ve soğuktan ve rutubetten ve tozdan, topraktan muhafaza edilmesini tavsiye ile kalktı, gitti.

Tabibin bu defa verdiği muâlece ne tesirli imiş? Kız midesinde gittikçe kuvvet bulmakta. İkinci gün tabip efendi bir daha celb olunarak yine o ilaçtan ve fakat biraz daha kuvvetlicesinden talep olundu. Herif kendi ilâcında böyle bir tesir olmadığını bildiği hâlde, ilâcı hakkında hâsıl olan hüsn-i zanna halel vermeyip güya daha kuvvetlisini tertîb eyledi.

Evet! İlâcın bu defaki tesiri daha ziyâde oldu ya! Yatağında kımıldanamayan hasta oda içinde gezinmeye bile başladı. Ey şimdi Molyer'in tabipler hakkında söylediği söz yalan mıdır? Tabipliğin en fennî ciheti bir hastanın vefat etmiş olduğunu anlamak olup yoksa bir hastalığın hangi hastalık olduğunu teşhise muvaffak olsalar bile her hastalığın birçok envaı olduğundan hangi nevinden olmasını hükmedememektedirler. Teverrüm hakkında teşhîs-i emrâz kitaplarına derc edilmiş olan sahifelerde yazar ki bu illete müptelâ olanlar için ilaç olmayıp verilen ilaçlar ise henüz derdest-i tecrübe olan şeylerdir. Lâkin en altında ihtiyât olarak iki satır daha yazılmış. Denilmiş ki "Bu hastalıktan bazı kere kendi kendisine iyi olanlar dahi vardır". Şimdi bizim

یا هو ! بو ظالم خسته‌لك صوك كونلرنده انسانك معده‌سنی ده می آچیور نه اولیور ? جانك معده‌سنه بیاغی بر قوت كلدی. هم غایت قوتلی ات صولری كوكسنی دخی یوموشالتدیغندن اوكسوروكی بتون بتون كسیلمش و بناء علیه قان و بلغملری دخی اونودلمشیدی. غریبی شونده‌كه طبیبك ویزیته‌سندن صكره ایكی دكل بش كون كچدی قز حالا وفات ایتمدی ! وفات ایتمدكدن بشقه ایتمك ایسته‌مدیكی دخی كورولمكه باشلادی.

بناء علیه طبیب تكرار جلب اولنه‌رق قزی اطرافیله معاینه ایلدكده مرضك بو درجه‌یه قدر تبدلنه بر معنا ویرمیوب احتیاطاً نه فائده‌سی اوله‌جق نه ده ضرر ویره‌جك بر صو ترتیبیله ینه كوزلجه بسیلنمسینی و صوغوقدن و رطوبتدن و توزدن طوپراقدن محافظه ایدلمسنی توصیه ایله قالقدی كیتدی.

طبیبك بو دفعه ویردیكی معالجه نه تأثیرلی ایمش ? قز معده‌سنده كیتدكجه قوت بولمقده. ایكنجی كون طبیب افندی بر دها جلب اولنه‌رق ینه او علاجده و فقط براز دها فوتلیجه‌سندن طلب اولندی. حریف كندلی علاجنده بویله بر تأثیر اولمدیغنی بیلدیكی حالده علاجی حقنده حاصل اولان حسن ظنه خلل ویرمیوب كویا دها قوتلیسنی ترتیب ایلدی.

اوت ! علاجك بو دفعه‌كی تأثیری دها زیاده اولدی یا ! یتاغنده قملدانه‌میان خسته اوطه ایچنده كزمكه بیله باشلادی. ای شمدی مولیه‌رك طبیبلر حقنده سویلدیكی سوز یالانمیدر ? طبیبلكك اك فنی جهتی بر خسته‌نك وفات ایتمش اولدیغنی اكلامق اولوب یوقسه بر خسته‌لكك هانكی خسته‌لك اولدیغنی تشخیصه موفق اولسه‌لر بیله هر خسته‌لكك بر چوق انواعی اولدیغندن هانكی نوعندن اولمسنی حكم ایده‌مامكده‌درلر. تورم حقنده تشخیص امراض كتابلرینه درج ایدلمش اولان صحیفه‌لرده یازاركه بو علته مبتلا اولانلر ایچون علاج اولمیوب ویریلان علاجلار ایسه هنوز دردست تجربه اولان شیلردر. لكن اك التنده احتیاط اوله‌رق ایكی سطر دها یازلمش. دنیلمش كه « بو خسته‌لكدن بعض كره كندی كندینه ایی اولانلر دخی واردر » ایمدی بزم

Doktor (Z) dahi bî-çâre Can'ın yeniden can kazandığını görünce "Patoloji kitabının şu son ihtârı doğru imiş be!" diye kendi kendisine taaccüb ederek artık kızın iyi olacağını yakînen gördükten sonra herif bütün bütün lokman kesildi, gitti ki bundan sonra kayınvâlidemi dahi getirsem, o da hiç olmaz ise Bukrat kesilebilir idi.

Latîfe değil! Kız gereği gibi kendisini toplamış idi. Hatta yataktan bütün bütün çıktı. Gündüzün elbisesini dahi giydi. Ziklas iki günde bir kere kızın tebeddül-i hâlini Râkım'a yazar idi ise de "İşte oğul size malumât-ı lâzımeyi verdim. Fakat evime gelir de kızı ziyaret eder iseniz korkarım ki hastalığı nükseder" zeylini hiçbir mektubunda eksik etmez idi.

Derken kızcağıza sıhhat geldikçe canı dahi sıkılmaya başlayarak hocasını istemesin mi? Doktor (Z)'den evvel babası itiraz ederek marazının nüksünü mûcib olacağı dahi dermeyân edilmiş idi ise de kızı ikna etmek mümkün olamayıp bilakis kız artık Râkım için yüreğinde aşka benzer bir şey hissedememekte olduğunu temîn eylediğine ve bâ-husûs pederi İzmir'de bulunup öteden beri kendisiyle izdivaca can atan bir dayızâdesiyle artık izdivacını teklif eyledikte, kız buna dahi razı olduğuna mebnî Râkım'a mahsûsen uşak gönderilerek celb edildi.

Koca Râkım! Kızı hayatta görünce sevincinden çıldıracağı geldi. Can ise Râkım'ı görünce vücudunda daha ziyâde bir rahat bir sohbet bularak " Be-seret ger heme âlem be-serem tîğ zenend / Netevân burd hevâ-yı tû birûn ez-ser-i mâ" beytini okumuş idi ise de Râkım kendisini bu hâle koyanlar işte bu beyitler olduğundan bahisle ba'de-zin bu gibi hayalât-ı şâirâneye ehemmiyet vermemesini tavsiye ve kız dahi artık yeniden kazandığı hayatı muhafazaya - edeceğini temîn eylediğinden her tarafın memnuniyeti derece-i nihâyeye vardı.

دوقتور (ز) دخی بیچاره جانك یکیدن جان قازاندیغنی کورنجه « پاتالوژی کتابنك شو صوك اخطاری طوغری ایمش به ! » دیه کندی کندیسنه تعجب ایدرك ارتق قزك ایی اولهجغنی یقیناً کوردکدن صکره حریف بتون بتون لقمان کسیلدی کیتدی که بوندن صکره قاین والدهمی دخی کتورسهم او ده هیچ اولمز ایسه بقراط کسیلهبیلور ایدی.

لطیفه دکل ! قز کرکی کبی کندیسنی طوپلامش ایدی. حتی یتاقدن بتون بتون چیقدی. کوندوزك البسهسنی دخی کیدی. زیقلاص ایکی کونده بر کره قزك تبدل حالنی راقمه یازار ایدی ایسهده « ایشته اوغل سزه معلومات لازمهیی ویردم فقط اوچمه کلورده قزمی زیارت ایدر ایسهکز قورقارم خستهلکنی نکس ایدر » ذیلنی هیچ بر مکتوبنده اکسیك ایتمز ایدی.

دیرکن قزجغزه صحت کلدکجه جانی دخی صیقلمغه باشلایهرق خواجهسنی ایستهمسونمی ? دوقتور (ز) دن اول باباسی اعتراض ایدرك مرضنك نکسنی موجب اولهجغی دخی درمیان ایدلمش ایدیسهده قزی اقنا ایتمك ممکن اولهمیوب بالعکس قز ارتق راقم ایچون یورکنده عشقه بکزر برشی حس ایدهمامکده اولدیغنی تأمین ایلدکنه و باخصوص پدری ازمیرده بولنوب اوتهدن بری کندیسبله ازدواجه جان اتان بر طایی زادهسیله ارتق ازدواجنی تکلیف ایلدکده قز بوکا دخی راضی اولدیغنه مبنی راقمه مخصوصاً اوشاق کوندریلهرك جلب ایدلدی.

قوجه راقم ! قزی حیاتده کورنجه سوینجندن چیلدیرهجغی کلدی. جان ایسه راقمی کورنجه وجودنده دها زیاده بر راحت بر صحبت بولهرق « بسرت کرهمه عالم بسرم تیغ زنند. نتوان برد هوای تو برون از سرما ! » بیتنی اوقومش ایدیسهده راقم کندیسنی بو حاله قویانلر ایشته بو بیتلر اولدیغندن بحثله بعد ازین بو کبی خیالات شاعرانهیه اهمیت ویرمامسنی توصیه و قز دخی ارتق یکیدن قزاندیغی حیاتی محافظهیه همت ایدهجکنی تأمین ایلدیکندن حر طرفك ممنونیتی درجهٔ نهایهیه واردی.

Râkım o kadar memnun oldu ki yutkunup durmasından bir şey söylemek istediği hâlde söyleyemediğini gerek Can ve gerek peder ve vâlidesi anlamışlar idi. Binaenaleyh Can'ın istizâh-ı merâm etmesi üzerine Râkım "Efendim, söyleyeceğim lakırdı yalnız pederinize mahsûstur" diye onu bir tarafa çekip "Gördünüz mü Mösyö Ziklas!..... (Cenâb-ı Hak) İşte hem üç yüz bin lira servetinizi ve hem de nur gibi kerîmenizi size tekrar ihsân eyledi" demiştir ki Ziklas o tok gözlü, mert, sadık Râkım'dan bu sözleri işitince, oğlanı bir kat daha sevip yüreğine sokacağı geldi.

Artık bundan sonra sözü uzatmakta lezzet yoktur. Kısa keserek tatlısına bağlayalım:

Ziklas yazacağı kâğıtları yazıp edeceği muhâberâtı ettikten sonra işin üzerinden iki buçuk, üç ay kadar zaman mürûr eylemiş idi ki Margrit İskenderiye'den ve Can'ın yavuklusu İzmir'den ve Margrit ile tezvîci yine bu aralık kararlaştırılan bir yeğeni dahi Halep'ten gelip kasım üzeri bunların izdivacı için verilen baloda ömründe ilk defa olarak Râkım dahi polka oynadı!

Hele ertesi gün kendi hanesine geldikte Dadı Kalfa, Canan'ın can evinde bir ciğerparesinin canlanıp oynamakta bulunduğunu haber verdi ki bu haber Râkım'ı her şeyden ziyâde memnun eyledi.

İşte biz dahi altı ay sonra Râkım'ın Yozefino kucağına nur topu gibi bir erkek evlât kundağını koymak şartıyla o sadık dostu dahi memnun eylemiş olmasını ihtârla hatm-i güftâr ederiz.

(Nihayet)

راقم او قدر ممنون اولدی که یوطقونوب طورمسندن بر شی سویله‌مك ایسته‌دیکی حالده سویلیه‌مدیکنی کرك جان کرك پدر و والده‌سی اکلامشلر ایدی. بناء علیه جانك استیضاح مرام ایتمسی اوزرینه راقم « افندم سویلیه‌جکم لقیردی یالکز پدرکزه مخصوصدر » دیه انی بر طرفه چکوب « کوردیکزمی موسیو زیقلاص !..... (جناب حق) ایشته هم اوچیوز بیك لیرا ثروتکزی و هم ده نور کبی کریمه‌کزی سزه تکرار احسان ایلدی» دیمشدر که زیقلاص او طوق کوزلی مرد صادق راقمدن بو سوزلری ایشیدنجه اوغلانی بر قاتدها سووب یورکنه صوقه‌جغی کلدی.

ارتق بوندنصکره سوزی اوزاتمقده لذت یوقدر. قیصه کسه‌رك طاتلیسنه باغلایه لم:

زیقلاص یازه‌جغی کاغدلری یازوب ایده‌جکی مخابراتی ایتدکدنصکره ایشك اوزرندن ایکی بچق اوچ آی قدر زمان مرور ایلمش ایدی که مارغریت اسکندریه‌دن و جانان یاوقلیسی ازمیردن و مارغریت ایله تزویجی ینه بو ارالق قرارلشدیریلان بریکی دخی حلبدن کلوب قاسم اوزری بونلرك ازدواجی ایچون ویریلان بالوده عمرنده ایلك دفعه اوله‌رق راقم دخی پولقا اوینادی !

هله ایرتسی کون کندی خانه‌سنه کلدکده دادی قالفه جانانك جان اونده بر جکر پارسنك جانلانوب اوینامقده بولندیغنی خبر ویردی که بو خبر راقمی هر شیدن زیاده ممنون ایلدی.

ایشته بز دخی التی آی صکره راقمك یوزفینو قوجاغنه نور طوپی کبی بر ارکك اولاد قونداغنی قویمق شرفیله او صادق دوستی دخی ممنون ایلمش اولمسنی اخطارله ختم کفتار ایدرز.

(نهایت)

Felâtun Bey ile Râkım Efendi

فلاطون بك ايله راقم افندى

Herhangi bir edebî süreci anlamlandırmada yazar, okur ve toplum gibi metinler de en az onlar kadar önemli bir rol oynamaktadır. Her edebî metin hem tek başına hem de edebiyat tarihi açısından işlevsel bir değere sahiptir. Edebî metinlerin bahsedilen önemleri, onların okutulması ile Türk Dili ve Edebiyatı programında ele alınan konuların desteklenmesi sonucunu doğurur. İşte bu nedenle çok olumlu geri dönüşler alınan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı kitaplarını destekleyecek, Türk edebiyatının temel eserlerinden sayılan eski harfli metinlerin yeni yazıyla hazırlanması projesi doğmuştur. Bu çalışmada kitapların ele aldığı dönemler için karakteristik özelliklerde örneklem olarak seçilen romanlar, eski yazıdan yeni harflere aktarılarak öğrencilerin okuması için işlevsel bir hâle getirilmiştir. Bu proje kapsamında Ahmet Midhat Efendi'nin Felâtun Bey ile Râkım Efendi romanının Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı I dersinin içeriğini desteklemek konusunda en uygun metinlerden biri olduğu düşünülmüştür. Bu bakımdan Tanzimat Dönemi'ni en iyi temsil edecek metin arayışına girildiğinde bu eserin hem edebiyat tarihindeki yeri hem de dönemi için karakteristik bir nitelik taşıması gibi kıstaslar dikkate alınmıştır.

Anadolu Üniversitesi
Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir

ISBN 978-975-06-2195-5